మూడే మాటలు !

(1) దేశాభివృద్ధికి భాషాభివృద్ధి గొప్పసాధనము. దేశములోని గ్రంథసంగ్రహంబును వార్తాపత్రికలును నేదోయొక దైవికకారణముచే నేఁడు లేకుండనయ్యెనేని ఆ దేశము తన యాదిమ యుగములోని యనాగరికతకు దిగునని చెప్పుట యతిశయోక్తి గానేరదు. దేశమునందలి వాఙ్మయము ఆ దేశమునకు మేలుగాని కీడుగాని కలుగఁజేయఁగల యొక నిరంకుశాధికారి యని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి శక్తిగల వాఙ్మయమున దగిన గ్రంథములులేని భాష శిశువులవచ్చిరాని పలుకులవంటిదై వ్యవహారమునకును జ్ఞానసంపాదనమునకును పనికి రాకుండును.

(2) ఈ యుద్దేశమును మనమునందిడుకొని మేము దేశచరిత్రలను, ప్రకృతిశాస్త్రములను, వ్యక్తిచరిత్రలను, చరిత్రవిషయక నవలలను, నీతిబోధక గ్రంథములను ప్రచురింప సమకట్టితిమి. ఆ ప్రకారము విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలయందిప్పటికి 25 గ్రంథములు ప్రచురితములైనవి. అందు 13 ప్రకృతిశాస్త్రములు, 5 దేశచరిత్రలు, 4 వ్యక్తిచరిత్రలు, 3 నవలలు. ఇవియన్నియు తజ్ఞులగు వారిచే వ్రాయఁబడినవి. చిత్రపటములచే శోభిల్లుచుండును. సుందరమైన క్యాలికోబైండు చేయబడినవి. గ్రంథమాలరూపమున వెలువడు నీ గ్రంథములను ప్రసిద్ధ వాఙ్మయమని విద్వాంసుల అభిప్రాయము.

(3) ఈ గ్రంథములు జనసముదాయముకొనుటకు వీలగునట్లు బహుతగ్గి వెలల కిచ్చుచున్నాము. శాశ్వతపు చందాదారులపద్ధతిని యమ్మబడును. మేము ప్రచురించు పుస్తకముల గొనువారు శాశ్వతపు చందాదారులు. అట్టివారికి నూరుపుటలకు 0-4-0 లచొ పోస్టేజి మేమే భరించి యిచ్చెదము. ఇతరులకు పోస్టేజి గాక 0-6-0 లగును. చందాదారులు వెనుకటి పుస్తకముల నన్నింటిని, గొనునెడల 0-4-0 లు ముందుపుస్తకములను మాత్రము గొనునెడల 1-0-0 ప్రవేశరుసు మియ్యవలెను. 0-4-0 లు ప్రవేశరుసుమిచ్చి వెనుకటివాని నన్నింటిని యొక్కసారి కొనలేనియెడల ఒక్కొకసారి రు 5-0-0 ల వెలగల పుస్తకములు దఫాలవారిగ తెప్పించుకొనవచ్చును. పుస్తకముల వీ. పి. గాపంపి సొమ్ము రాబట్టుకొందుము.

జూన్ నెల. 1914 } ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.

సెక్రటరు.

తయారగుచున్న గ్రంథములు

ఆంధ్రులచరిత్రము (మూడవభాగము)

చిలుకూరు వీరభద్రరావుగారు

అర్థశాస్త్రము (రెండవభాగము)

క. రామలింగారెడ్డి, ఎం. ఎ. గారు

స్వీయచరిత్రము (రెండవభాగము)

రా. బ. క. వీరేశలింగము పంతులుగారు

విజయనగర సామ్రాజ్యము (నవల)

దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్యగారు

పాతాళభైరవి (నవల)

ఎ. వి. నరసింహము పంతులుగారు

భూగర్భశాస్త్రము (Geology)

త. పానకాలరావు, బి. ఏ. గారు

మహారాష్ట్ర మహాయుగము

కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎం. ఏ. గార్లు

రెండవసారి !

రెండవదఫా

నవల్లాభహిుమతి

రు. 500-0-0 లు

కథ

హిందూదేశ చరిత్రాత్మకముగా-

నుండవలెను

గ్రంథము

1915వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ 31వ తేదిలోగా

విజ్ఞానచంద్రికా కార్యాలయమునకు

చేరవలెను.

నిబంధనలు మునుపటివలెనే

విశేషములు తెలిసికొనగోరువారు మాకు వ్రాయవలయును.

ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.

ఏప్రిల్ 1914

మేనేజరు-విజ్ఞానచంద్రిక

చింతాద్రిపేట-మద్రాసు.

THE VIJNANA CHANDRIKA SERIES

EDITED BY

K. V. LAKSHMANA RAO, M.A.,

Political Economy

With special reference to Indian Conditions

First Part

BY

CATTAMANCHI RAMALINGA REDDY,

Fellow of the Madras University and author of 'Musalamma Maranam' (Poem) and 'Kavitvatatvavicharam' (Principles of Poetry) etc., in Telugu

Vol. II.

MADRAS:

THE VIJNANA CHANDRIKA MANDALI

1914.

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల.

అర్థశాస్త్రము.

మొదటిభాగము

ఇత్యాది

కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డిచే

రచింపఁబడినది

"[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]" (భాగవతము)

సంపుటము. ౨

చెన్నపట్టణము

సర్వస్వామ్యసంకలితము] ౧౯౧౪. [వెల ౧-౮-౦.

పీఠిక

శ్రీ విజ్ఞాన చంద్రికా మండలివారిచే గడచిన సంవత్సరము ప్రకటింపఁబడిన అర్థశాస్త్రమునకు నియ్యది రెండవ సంపుటము. ఇందు ఉత్పత్తికాండములోని శేషించిన భాగమంతయు సంపూర్ణముగఁ బొందింపఁబడి యున్నది.

ఈ రెండు సంపుటములు గలసిన గ్రంథమును నేను 1911-వ సంవత్సర మధ్యమున వ్రాయ నారంభించి 1912-వ సంవత్సరము మార్చి నెలలో ముగించితినిగాని యనేక కారణములంబట్టి యింత యాలస్యమైనదాఁక సమగ్రముగఁ బ్రకటింపఁజాలనైతిని. అందుచే విషయ విచారణయందు సందర్భానుసారముగ సూచింపఁబడిన కాలనిర్ణయములు అసత్యములైనందున వానిని గూర్చిన వివరములు సవరింప వలసి వచ్చెను.

ఈ గ్రంథమును ముద్రించిన ఇండియా ముద్రాక్షరశాలవారికిని, విచారణకర్తలును ఉత్తరవాదులునై యజమానులట్లు ఆ కార్యమును మిక్కిలి చక్కఁగా నిర్వర్తించిన హెచ్. వి. కృష్ణా అండు కో. గారికిని మనఃపూర్వక వందనములు. ఇదివఱలో [illegible] గ్రంథములఁ బ్రకటించి యాతాపత్రయముల ననుభవించినవాఁడను. అట్లగుటఁ వీరివలె అతి శీఘ్రముగను అతిశుద్ధముగను ముద్రణకార్యమును నెఱ

వేర్చినవాఁడిని నేటివఱకు చెన్నపురి హిందువులలో నేఁజూచి యుండలేదని సమ్మోదమునై తెల్పుటకెంతయు గుణానుసారులఁ బయ్యెడిని.

ఈ గ్రంథము ముద్రణములోనున్న కాలమ్మున ఉత్తర శోధన కార్యమ్మునను నెప్పటియట్ల శ్రీయుత. అనంత కృష్ణ శర్మగారు నాకు పలుభంగులఁ దోడుపడిరి.

విజ్ఞాన చంద్రికామండలి వారియొక్క ప్రోత్సాహము నిర్బంధము లేనిది నేనీశాస్త్రరచనకుఁ బూనియుండనేరను ! ఇఁకఁ బ్రచురించువారును వారేయగుట నాకుసర్వవిధములఁ మాననీయులు.

మైసూరు,
1-7-1914

కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డి.

విషయసూచిక

(ఉత్పత్తి కాండమున శేషించిన భాగము)

మొదటి ప్రకరణము

(౧-౨౮)

పుట.

వృత్తుల పరిణామము

రెండవ ప్రకరణము

(౨౯ - ౪౪)

వృత్తుల పరిణామము

ఇతర పద్ధతులు

ఆరవ ప్రకరణము

(౧౩౮ - ౧౫౭)

సంశ్లేష విధానములు

అధిక ప్రకరణము

(౧౫౯-౧౭౧)

న్యాయతత్త్వము

ఏడవ ప్రకరణము

(౧౭౩ - ౨౧౬)

విస్తారవ్యాపారములు

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

(౨౧౭ – ౨౪౦)

క్షోభలు

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

(౨౪౧–౨౯౦)

స్పర్థను రద్దుపఱచు తంత్రములు

స్ఖాలిత్య సంస్కరణసూచిక

పుట	గీటు	స్ఖాలిత్యము	సంస్కరణము
౨౭	౧	అజ్ఞానిశోఁగొని	అజ్ఞానిశోఁదిరిగొని
౩౧	౧౬	యూశేఫు	యూశోఫు
౩౩	౧౪	[illegible]వులత	విఫులత
౩౬	౯	శిల్పల	శిల్పుల
౪౩	౨	పావము	పాపము
౫౬	౧	దుష్ఠి	దుష్స్థితి
౫౭	౧౫	నశ్వరము	అనశ్వరము
౧౦౪	౧౧	తెలించుట	తేలించుట
౧౦౮	౭	వగును	వగను
౧౧౬	౧౭	[illegible]ంతి	[illegible]ంతము
౧౪౩	౨	యుత్పత్తివర్తకము,	యుత్పత్తి, వర్తకము,
౧౪౫	౧౮	సామాద్యుపాయ	సామాది యుతరోపాయ
౧౬౯	౧౯	కావున నిరంజనత విర్వికారత జడత్వమును.	కావున నిరంజనత నిర్వికారత, జడత్వమును
౨౪౨	౨౧	కొందురి	కొందఱు
౨౯౭	౨౧	బఁజేతురు	బనిఁజేతురు

VISWANATHAN TEKUMALLA,
FLAT 501, 'PRASANTH TOWERS'
MUSHIRABAD MAIN ROAD,
HYDERABAD-500048. (A.P.)

సంపాదకీయ భూమిక

మ-రా-రా-శ్రీ, కట్టమంచి - రామలింగారెడ్డిగారు రచియించిన అర్థశాస్త్రోత్పత్తి కాండముయొక్క రెండవ సంపుటమును, ఆంధ్రప్రపంచమునకు సమర్పించుచున్నాము ఆంధ్రభాషలో, అర్థశాస్త్రరచనయొక్క యవసరమునుగూర్చి మొదటి సంపుటముయొక్క యుపోద్ఘాతములో కొంతవఱకు వ్రాసియున్నాము. ప్రస్తుతకాలమున ప్రపంచములోని జాతులయొక్క పోటీయంతయును ద్రవ్య సముపార్జనకొఱకే అయియున్నది. రాజ్యములు సంపాదించుటయును ఆయాజాతులయొక్క వర్తకవ్యాపారముల నభివృద్ధిచేసికొని ధనవంతులగుటకే.

ఇక్కాలమున భాగ్యవంతములగు దేశములే నాగరకాగ్రగణ్యములని ఎన్నబడుచున్నవి. మన పాలకుల దేశమగు ఇంగ్లాండులో సగటున సంవత్సరమునకు ప్రతిమనిషియొక్క ఆదాయము ముప్పదిమూడు పౌండ్లు, లేక రు. ౪౯౫ లు ఇక మనదేశమందన్ననో, రు. ౨౭-౦-౦లు. ఇట్టి యార్థికస్థితిలో, తత్త్వవిచారమునందు మనపూర్వులు మిక్కిలి గొప్పవారని మనమెంత గర్వపడినను, మనల గౌరవించు దేశీయులెవరుందురు? కడుబీద

వారమగుటవలనస్వయంసహాయ్యమువలన నేవిషయమునుగూడ సాధింపలేకున్నారము. ఇంగ్లాండులోని విద్యాలయములు విద్యాలయములు మొదలగు వానిలో చాలభాగము దొర తనము వారికి సంబంధములేకుండ దేశీయులవలన నేర్పాటు చేయబడినవే. ఇంతేకాక ఇంగ్లాండు దేశీయులు కోట్లకొలంది ద్రవ్యమును ప్రోగుచేసి తమ క్రైస్తవ మతబోధకులను హిందూదేశము మొదలగు నితర దేశములకంపి విద్యావ్యాపమునకును హీనజాతుల యభివృద్ధికినిదోడ్పడి తమ మతమును నాగరకతనుగూడ వ్యాపింపజేయుచున్నారు. మన దేశములో ప్రతిగ్రామమునందును పాఠశాలలు కావలెను. స్త్రీలకు, ఉన్నత విద్యనిచ్చు పాఠశాలలు కావలెను. అనాధ శరణాలయములు కావలెను. రాజకీయజ్ఞానమును జనులలో వ్యాపింపజేయు సంఘములు కావలెను. వృత్తులుకళలనునేర్పు జాతీయ పాఠశాలలు కావలెను. ఇంక నెన్నియో కావలెను. వీని కన్నిటికి మనకు ద్రవ్యమెక్కడ? మనము కడుబీదవారము. ప్రతివిషయమునకును మన దారిద్ర్యమే అడ్డమువచ్చుచున్నది. ఇంగ్లాండు మొదలగు భాగ్యవంతమయిన దేశములలో లక్షలకొలంది రూప్యములతో సంఘము లేర్పఱచి యంత్రములతో మిక్కిలి శీఘ్రకాలములో బట్టలు మొదలగు వస్తువులు తయారుచేసి పొగయోడలమీదను రైళ్లమీదను మనదేశమునకు తెచ్చి మనకు విక్రయించి విశేషమైనలాభమును గొనిపోవుచున్నారు.

ఈ యంత్రములమీాద తయారైన వస్తువుల పోటీవలన మన దేశములో చేతితో చేయబడు వస్తువులు చౌకగా నమ్మలేక క్షీణించినవి. ఇందువలన మన సాలీలు మొదలగు పనివాండ్ర వృత్తులన్నియు నశించి దారిద్ర్యాంబుధిలో గ్రుంగిపోయినవి. మన దేశమునుండి మిక్కిలి ధనము ఈ వర్తకలాభముద్వారా విదేశములకు సంతతధారగా ప్రవహించుచున్నది. మన యాంగ్లేయ దొరతనమువారు మన దేశములో శాంతిని నెలకొల్పినను నిష్పాక్షపాతమైన న్యాయస్థానముల స్థాపించినను నాగరకమగు ఇంగ్లీషువిద్యను వ్యాపింపజేయుచున్నను, రైల్లు, తంతి, తపాలా మొదలగునవి ఏర్పాటుచేసినను మన దేశము నానాటికి ఎక్కువ బీదదియగుచున్నది. కాటకమే సామాన్యస్థితియగుచున్నది. ఇంగ్లాండు మొదలగు దేశము లెక్కువభాగ్యవంతము లగుచున్నవి. కాబట్టి ఇత్తరుణమున "నా దేశముయొక్క దారిద్ర్యమెట్లు పోవును? ఎన్నడు నాదేశములోని వృత్తులు వ్యాపారములు వృద్ధిచెంది నాదేశమైశ్వర్యవంతమై ఇతర నాగరకదేశములతో దులతూగును? ఎన్నడు ఇతర దేశములయొక్క యభివృద్ధికిని నాగరకతకును దోడ్పడుటకు నాదేశీయులు ధనమును బంపగలిగుదురు?" అను తలంపులు మన దేశముయొక్క ప్రస్తుతావస్థనుగూర్చి తెలిసిన ప్రతిహైందవుని హృదయమును దహించకమానవు.

సృష్టిలోని ప్రతి పరిణామమునకును క్షీణమునకును కొన్ని నిబంధన లెట్లుండునో అట్లే అర్థోత్పత్తియు నార్థికాభి

వృద్ధియుఁ గొన్ని నియమముల ననుసరించియుండును. ఈయార్థిక న్యాయములను నియమములనుగూర్చి తెలుపునది అర్థశాస్త్రము. నాగరకత చెందినదని పేరుగాంచిన ప్రతి జాతియును అర్థశాస్త్రమును జాతీయ జీవనమునకు ముఖ్యమైన శాస్త్రముగా పరిగణించుచున్నది. మన దేశము భాగ్యవంతమగుటకు మన దేశీయులు అర్థశాస్త్ర నియమములను బాగుగా తెలిసికొని పనిచేసి తీరవలెను. ఆయా దేశముయొక్క సాంఘికాచారములనుబట్టియు రాజకీయస్థితిగతులనుబట్టియు, ఆర్థిక నియమములుండునుగాన, ఇంగ్లాండులో పనికివచ్చు పద్ధతులు మన దేశమునకు సర్వత్ర పనికిరావు. మన దేశముయొక్క రాజకీయ సాంఘిక స్థితులనుబట్టి సామాన్యప్రజలకు తెలియులాగు మన దేశభాషలలో నర్థశాస్త్రముండుట అవసరము. కావున ఈ గ్రంథకర్తగారు వలయినంతవఱకు మనదేశపు స్థితిగతులను మనస్సునందుంచుకొనియే ఈ అర్థశాస్త్రమును వ్రాసియున్నారు. మన దేశముయొక్క ప్రస్తుతస్థితిలో నర్థశాస్త్రముయొక్క ప్రాముఖ్యత ఇంతయని చెప్పుటకు వీలులేదు. ఆంధ్రభాషలో నీ శాస్త్రమును రచించి గొప్ప కొఱతను నివారింపఁ బ్రయత్నించినందులకు రామలింగారెడ్డిగారు మనకృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులు. మొదటి సంపుటమును మా చదువరులు చదివియున్నారు గనుకను గ్రంథకర్తగారు పాఠకులకు కృత పరిచయులు గనుకను గ్రంథకర్తగారి శక్తి సామర్థ్యములను గూర్చిగాని గ్రంథ

ముయొక్క ప్రాశస్త్యమునుగూర్చి గాని మేము వేఱుగ వ్రాయ నక్కఱ లేదు.

మన దేశమునందు పూర్వకాలమున నాగరికాభివృద్ధికి కులభేదము చాల తోడ్పడినది. వివిధ వృత్తులు వివిధ జాతులు నెఱవేర్చుచు ఆయావృత్తులను గాపాడి వృద్ధిచేసినవి. వంశ పారంపర్యముగ తెలివి తేటలు పనివాండ్రకుం గలిగియుండెడిది. కాని ఇప్పటి పాశ్చాత్య యంత్ర నిర్మాణ కౌశలము ముందరను పాశ్చాత్య వర్తక సంఘముల యెదుటను మన ప్రాత పద్ధతులు నిలువనేరక ఎగిరిపోయినవి. ఈ కాలమున రైళ్లతోను పొగయోడలతోను తంతివార్తలతోను అన్ని దేశములును కలుపబడియున్నవి. నాగరక దేశములలో విద్యావంతులు వివిధ పరిశ్రమలను వృత్తులను హైన్యమని యెంచక వానిని అవలంబించియున్నారు. మన దేశమందు వడ్రంగము, కుమ్మర పని, చెప్పులు తయారుచేయుట, నేతపని మొదలగు వృత్తులు విద్యావిహీనులకు వదలి వేయబడినవి. చేతిపనులం జేయుట హీనమని యెంచి విశేష తెలివిని గలిగినట్టియు విద్యావంతు లగునట్టియు కులములవారు ప్లీడరి మొదలగు ఉద్యోగములకుం గాని సర్కారు నౌకరీకిగాని వెళ్లుచున్నారు. ఇందువలన చేతి పనులు పరిశ్రమలు వృత్తులు తెలివిహీనుల చేతులలోంబడి మిక్కిలి మోటు పద్ధతులలో జరుపబడి మన దేశములో జఱుగుచున్న మార్పులతోం బాటు అభివృద్ధి చెందక క్షీణించినవి.

చదువుకొనినవారు విశేషముగ మందియు నిరాశించుచున్న సర్కారుద్యోగములు స్వల్పములునయి చదువుకొనిన వారందఱకుఁ బనులు దొరకక అసంతృప్తిని జెందుచున్నారు. కాఁబట్టి మన దేశీయధనమును నభివృద్ధి చేయవలె నన్న విద్యావంతులగు వారు చేతిపనులు, వృత్తులు మొదలగు వానిని నీచముని యెంచక వీనినే తమజీవనాధారముగఁ గైకొనవలెను. ఈ వృత్తులకుఁ దగిన కౌశలమును వీరు చూపఁగలరు. క్రొత్త మార్గములనుగూడ కనుగొందురు. ప్రాతకులకట్టుబాట్లు మన ఆర్థికాభివృద్ధికేమాత్రమును నికముందుఁ దోడ్పడ నేరవు.

పూర్వకాలమున నితర దేశములు మనకన్న మిక్కిలి తక్కువస్థితి యందున్నపుడు మన పనివాండ్రు నేతపని మొదలగు చేతిపనులనన్నియు మగ్గములు మొదలగు స్వల్ప విలగల పనిముట్ల సహాయముతోఁ జేతితోనే చేసి ప్రఖ్యాతిఁ బడసి వారు. ఇప్పుడు ఇంగ్లాండు మొదలగు దేశములలో నావిరి యంత్రములతో సమస్త వస్తువులు తయారు చేయఁబడుచున్నవి. ఒక వస్తువును మనవాండ్రు చేతితో తయారు చేయవలెనన్న కొన్ని రోజులు పట్టును. యంత్రముమీఁద ఒకరోజునకు, ఏబది వేల వస్తువులు మనవాండ్రు చేతితో చేసినదానికన్న నునుపుగాను చౌకగాను దయారుచేయఁబడును. కాన మన దేశీయులును యంత్ర

సాహాయ్యమున బట్టలు మొదలగు సమస్త వస్తువులను చేసి తీరవలెను. లేనియెడల మన వృత్తులి పునరుద్ధారణ కాంజాలవు.

ఈ యంత్రములు మిక్కిలి విలువగలవి. ఒక్కొక యంత్రశాలకు కొన్ని లక్షల రూప్యములు గావలెను. కనుక వెనుకటివలె ప్రతి కుటుంబము వారును ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా పనులుచేసి కొనుటకు వీలులేదు. దేశములోని ద్రవ్యవంతులు చాలమంది కలిసి భాగమునకు కొంతచొప్పున విశేష ద్రవ్యమునుచేర్చి సంఘములు పెట్టి యంత్రశాలలు స్థాపించి విరివిగా వస్తువులను దయారుచేసి విశేషలాభమును బొందవలెను. ఇట్లు చేయనియెడల నితర దేశముల పోటీలో మనము నిలువఁజాలము.

ఇట్లు సంఘములు పెట్టి పనిచేయుటకుఁ ప్రజలలో ఒకరి యందొకరికి నమ్మకముండవలెను. రెండవ వారునమ్ముటకు వారిలో యోగ్యప్రవర్తన ఉండవలెను. భాగస్థులలో ఒకరి నొకరు మోసపుచ్చుటకుఁ బ్రయత్నించి దివాలాలుతీసిన వర్తక సంఘములు మన దేశములో మెండుగానున్నవి. ఇది కడుశోచనీయము. కావున మనదేశముయొక్క భాగ్య మభివృద్ధి చెందవలెనన్న మనదేశములో సత్యము నీతి అభివృద్ధికావలెను.

ఇట్టి విషయములన్నియు గ్రంథకర్తగారు మిక్కిలి విపులముగాను నైపుణ్యముగాను, బెక్కు పట్లనుదాహరణములతో నీ సంపుట మందు వ్రాసినారు. సాంఘిక విషయములను

గూర్చి వ్రాసినపట్ల పాఠకులలో కొందఱకు అభిప్రాయ భేదములు కలిగినను వానినంతగాఁ బాటింపక ఆంధ్ర ప్రపంచ మీ గ్రంథము నాదరించి దీనివలనఁ బొందఁదగిన యుపయోగములను బొందుదురుగాక యని కోరుచున్నాను.

[illegible] సంపాదకుఁడు.

అర్థశాస్త్రము

మొదటి ప్రకరణము

వృత్తుల పరిణామము

(౧) గ్రామ్యపద్ధతి:—

పూర్వమున రాకపోకలు రక్షణమును లేనికాలములో దేశము ఖండఖండములుగా తెగినద్ది, సహజముగ నొండొంటితో నెక్కువ సంబంధములేని గ్రామములుగ విభక్తమయ్యెను. పేరునకు దేశమొక్కటిగ నున్నను సత్యమునకుం బెక్కు లున్నట్లె యుండెను. గ్రామస్థులు త్రిశంకుస్వర్గములోని వారి యట్లు ప్రత్యేకించి తమకు వలయువానినెల్లం దామే సేకరించికొనుచు, మిగిలినదాని నమ్ముటకును, లోపించినదానిం గొనుటకును నవకాశము లేనందున సాధ్యమైనంతవఱకు ప్రతి గ్రామమును సర్వవస్తుసమృద్ధముగా నుండునట్లు నిర్మించుకొని, తా మొకరినిజూడక, యొకరికిం దామగపడక, యంతఃపురకాంతలట్లు తమతమ నెలవులని కాలుగదల్పక తరతరములుగ నుండినందున, నూతనసంగతుల స్పర్శమైన లేనివారై, నానాటికి జ్ఞానహీనులును సాహసదూరులు నైరి. ఏకమార్గమునం బోవువారికి నుత్తమ మధ్యమాధమ నిర్ణయశక్తి పూజ్యము. పలుతెఱవుల జాడలెఱింగినంగాని తారతమ్య నిరూ

పణ మశక్యముగదా! విమర్శనజ్ఞాన మున్ననో సుజ్ఞానిసుత్పు. విమర్శనము లేనిది వివేకోదయ ముండదు. అట్టి విచక్షణములు మూఢులై "తాఁబట్టినకుందేటికి మూఁడేకాళ్ళు" అనునట్లు గమ యాచారములు, వాడుకలు, మతములు, వేషములును ఎంత కష్టనష్టాపాదకములై రోఁతను విసుగును బుట్టించునవి యైనను, తదితరసుఖకర మార్గము లున్నవియని స్మరింపఁ దెలిసికొనుగాన, వీనికి మించినవేవియు లేవని వృథా యనుసంధానముఁజేసికొంది, వృద్ధి నొందక యధోగతి పాలగుదురు.

పాపము! ఇప్పటికిని హిందువులలో ననేకులు లింకను నీగ్రామ్యపద్ధతియందే మునింగియున్నారు. నూతనులు! వచ్చుటకుఁ బోవుటకును సులభముగానున్నచో వాణిజ్యము వఱలును. వాణిజ్యవ్యాప్తిచే దూరస్థలముల నుండి నుండి కోరిన వస్తువుల రప్పించుకొనవచ్చును. అట్లయ్యేనేని ప్రతిగ్రామ మందును వడ్రంగి, కమ్మరి, కంసాలి, చాకలి, పురోహితుఁడును, ఉండి తీరవలయు ననువిధి యక్కఱ లేని దగును. ఈవిధ పూర్వముండె ననుట గ్రామనిర్మాణమెట్లుఁగిన దెల్లరకు దెల్లంబు. కావున దేశము భిన్నమై యరాజకస్థితి అల్లకల్లోలముగనుండిన కాలమున మనగ్రామములును, వైద్యపురోహితాద్యాచారవ్యవస్థలును నేర్పడిన వని పల్కుటయొప్పుఁగాని, ఇవి దేవతలు, ఋషులు వీరిచే నుత్కృష్టతమములని నిర్ధరింపఁబడిన వనుట పుక్కిటి పురాణము. ఆకాలమున నింతకన్న మేలైన నిర్మాణ

మసాధ్యము. అది నెపముగ నిఁక నే కాలమునకును నింతకన్న మిన్నయగు నిర్మాణ మసాధ్య మనుట కేవలము మూఢత్వము.

హిందువులలో నీప్రాచీన గ్రామ్యపద్ధతి యింకను యౌవన దశయందే యున్నదిగాన మనకు దాని స్థితిగతుల నెఱుంగుట యావశ్యకము. అందునకుఁ దగినంత సుగమమును.

నవనాగరకతావాసన గాలిదాఁకనైన నెన్నఁడును పోఁకని కుగ్రామము నొకదానిని వర్ణింతము. ఊరివాకిలియొద్ద నడుగువెట్టఁగానే, మిత్రులకు సంతోషమును, శత్రులకు తస్కరులకు (ముఖ్యముగా వారిపాదములకు) భయము నొసంగు నదియై, చూచినవెంటనే మేనులఁ గ్రుచ్చునో యనునట్లుండు కఱకుముండ్లతో నెలయు నాగదాడికంచె యొకటి మున్మొంద అభేద్యప్రాకారంబై కనులపండువు సేయును. ఊరివారు సోమరిపోతులుగాన ముఖద్వారముగుండ రాకపోకలుచేసిన చుట్టుగదాయని తమతమయిండ్ల సమీపమున వెలుగును బడఁగొట్టి తప్పుద్రోవలఁ జేసి ప్రాకారముయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యమును పాడుపఱచి తమసహజబుద్ధి కౌశల్యమును వెల్లడిసేయుట యచటఁ గనులారఁ జూడవచ్చును. గ్రామరక్షణ కార్యమింతటితో ముగిసెనా? పొగాకును వక్కాకును ముద్దగాఁ జేర్చి పెట్టికొనుటచే నుబికిన కపోలఫలకంబుగలిగి, తీవిగాఁ దుడుముఁ దట్టుచు రాత్రులలోఁ దోఁటివాఁడొకఁడు పారాతిరుగును. ఈ యొయ్యారము లన్నియు నరాజకమువలనఁ గలిగినవని వేఱె యెత్తి చెప్పనేల?

రక్షణవిషయమున నెట్లు గ్రామస్థులకు రాజ్యమునొంది నిలువక ప్రత్యేకముగఁ గ్రమముల నేర్పఱచుకొను నవస్థ యాయెనో, యట్లే యార్థికవిషయములందును. మంచి శాసకులు, నమ్మకముతో వర్తించుభటులు, పక్షపాతములేని న్యాయాధికారులు, నిరంతరకలహప్రియులుగాక ప్రజలఁ బీడింపని రాజులును లేని దేశములో వాణిజ్యము లుండవు కాన, ప్రతిగ్రామమునను సామగ్రులన్నిఁటిని దానే యుత్పత్తి చేసికొనవలసిన వ్యవస్థతటస్థించె. కావుననే పల్లెలలో మంగలి, చాకలి, కమ్మరి, వడ్రంగి, కంసాలి, కుమ్మరి, మేదరి, మొదలగువారెల్ల నివసించి యుండుటయు, వీరిలో ననేకులకు గ్రామస్థులు శాశ్వతముగా నందఱుఁగలిసి యేఁటేఁటకు నింతింతయని మాన్యముల నిచ్చుటయు సంభవించినది. కలహములఁ దీర్చుటకు పంచాయతీదారులు, పూజాపునస్కారములకు మంత్రములు కలిసి తెలియని పురోహితుఁడు, లెక్కలను వక్కలుముక్కలుగా వ్రాయుటకు కరణము, తానన్ని తప్పులఁ జేయుచున్నను ఇతరులయొద్ద ధర్మమును భద్రముగ నిలుపుటకు రెడ్డినాయకఁడు—, ఇట్లు వీరిచే గ్రామములు రాజ్యము లట్లు సర్వాంగబంధురములై పరస్పరభిన్నములై బయటివారితోఁ గలయిక లేనివై యేర్పడినవి.

మఱియు రాజ్యములట్లు గ్రామములు నొండొంటి పైఁగాలు ద్రవ్వి కాట్లాడుటయుఁగలదు. ఒకయూర 'కలరాదేవి'

విడిసిన నావను సాగనంపుట కెత్తఁబడిన గరిగెను. ఇంకొక యూరి యెల్లలోపల "ఇచటదిగి కడుపాఱ విందుసేయుఁడన్నా" అని దింపికొని, ఇరుపల్లియలవారికిని భారత సంగరమును చీ యనిపించునంత వాగ్వాదము రేగి యాకసము బ్రద్దలు సేయును!

మోటుతన మంతముదిరిన వారి కైనను రవంతయేని వర్తకము లేని బ్రదుకు మృగములకుంగాని మనుజులకుఁ బ్రాతి గాదుకదా! కావున నిట్టి గ్రామ్యజనులుగూడ పర్వదినంబులను, పండుగపూఁటలను, ఉత్సవకాలమ్ములను, ఇరుగుపొరుగు జనులు గుమిగూడుదు రనియు, అట్లు కూడినను దేవతల కప్రియమాచరించిన తమకు నశుభములు గలుగునను భయంబున, నట్టితరుణమ్ముల జగడములకుద్యమింపరనియు, పుణ్యస్థలములలో సంతల నేర్పఱచి తమకుమిగిలిన సరకులనమ్మి కొఱఁతవడిన వానిం గొని సంతుష్టివడయుదురు. భీతిచేత సన్మార్గవర్తులై యుండుట గనుసుజనుల తెఱంగు. అశ్వత్థము పరమపవిత్రమని భావింపఁబడుటం జేసి యావృక్షము నీడలోఁ గల్లలాడరని యచటవిచారణలు జరుపుట యాచారమయ్యె. జ్ఞానవంతు లీశ్వరుఁ డెల్లప్పుడు నెల్లెడల నున్నాఁడని యెప్పుడును బొంకరు. ధర్మపథాసక్తహృదయులు గాకపోవుటచే మూర్తిమంతములైన బూటకములఁజూపి మూఢజనుల వెఱపించుట యగత్యమయ్యె. శపథములు, స్వామిపాదములముట్టి ప్రమాణము సేయుట, గురుపాదతీర్థమిప్పించుట, ఇత్యాదినీచతరక్రియలు వనచరులంబోలిన నరు

లుండు దేశమ్ములం బ్రవర్తిల్లుటకిదియ నిదానము. బుద్ధియు గుణములును వికసిల్లినవారికిట్టి యపచారమ్ములు దుస్సహములు. అది యట్లుండె.

ఇచ్చుట తీయుటయు విశేషించి లేనందున ప్రతికుటుంబమువారును సామగ్రులం దామే యాయతములం జేసికొనవలసిన విధియేర్పడియె. కాలక్రమమున నీయభ్యాసమువలన, నితరులచేఁ జేయఁబడువస్తువులు వాడుట యాచారములోనికి రామింజేసి, యట్టివి శుచిపదార్థములు గావనియు, ఉపయోజ్యములు గావనియు, విధించుకొని, "గోరుచుట్టు మీఁద రోఁకటిపోటు" అన్నట్లు ఉన్న ప్రాతయిక్కట్టులు చాలవని క్రొత్తవి కొన్ని కల్పించుకొని, భగవత్సంకల్పము నిట్టేయని, తమమతమంతయును దాకుట, చూచుట, తినుట, పీనింగూర్చిన వ్యవహారము క్రిందికి దింపిరి. ఈ న్యాయములకు సాక్షులు మనయిండ్లే. నేఁటికిని పల్లెటూళ్ళలో దీపమువత్తులుచేయుట, సెనగకాయలు, ఇప్పకాయలు, వేఁపకాయలు, వీనినిబలుచుట, వడ్లు దంచుట, రాగులు, నువ్వులు, కందులు, పెసలు ఇత్యాదులను విసరుట, ధాన్యముల నెండఁ బోయుట, వడియములు అప్పడములు పెట్టుట, పొళ్ళుదంచుట, దంచినవానిని నూరుట, ఇత్యాదికృత్యము లనేకములు ఆయాయింటివారు తమకుఁ దామే చేసికొనుట సుప్రసిద్ధము. ఇంగ్లీషువారి కిది యాశ్చర్యకరంబు. 'ఈ హిందువులు నివసించునవి కర్మశాలలా యిండ్లా!' యని

యబ్బురపడుదురు. మఱియు పశువుల్లను గూడ ననేకులు గృహాములలోనే కట్టుదురుగాన కొట్టములా యని సందేహించినను దప్పులేదు!

ఐరోపియనుల గృహజీవితము

ఇఁక నిక్లే యాంగ్లేయుల గృహజీవితములఁ దిలకింపుఁడు! వారిలో నిఱుపేదలుగ నున్నంగాని జీవనార్థమైన కర్మల నింటిలోఁ జేయరు. జీవనోపాయములఁ జెల్లించుటకు అంగళ్లు కర్మశాలలు కచ్చేరీలు నుండఁగాఁ బవలంతయు నచటఁ బనిసేసి యలసి సొలసి యిల్లుఁజేరినతఱి పనిపాటుల మఱచి హాయిగఁ గొంతసేపయిన భార్యా పుత్రులతో సల్లాపము చేయుచు నందముఁగలసి ముచ్చటగా భోజనాదులఁ దీర్చి విశ్రాంతి ననుభవింప గృహము లేర్పడినవిగాని, రేయింబవలును క్లేశభాజనములైన శ్రమల మెడఁగట్టికొని మెలంగుటకుఁ గాదని వారి దృఢమైన యభిప్రాయము. అవశ్యక క్రియలలో నొక వంటపని దప్ప మఱేమియు నింట నుండనియ్యరు. వంటపని యనఁగా వంటపనియే కాని యందులకు వలయు సంబారములం దయారు చేయుట గాదు. సంబారముల సర్వ విధముల సిద్ధపఱచి యమ్ముదురు. జాతిమతాది భేదరహిత రమణీయ రాజ్యముగాన యథేచ్ఛముగ వస్తువులఁ గొనవచ్చును. దానంజేసి వారిగృహములు పరిశుభ్రములై నచ్చు నవయికలు లేక హృదయానందకరంబులై సంసారతమంబు నడంపంజాలు తేజస్సులం.

బోలె దేదీప్యమానంబులై యుండు. ఇట్లయిన గృహస్థులు సోమరులై నిద్రాళువులై యుందురో యను శంక వొడమునేమో? అట్లెంచుట కుశంక. చదువులు, సంగీతములు, బిడ్డలకు విద్యల నేర్పుట, కుట్టుపని, వస్త్రాలంకార రచన, ఇత్యాది నాగరక ప్రచారములు వేనవేలున్నవి. వానినెల్ల బహు శ్రద్ధతో నభ్యసించి జన్మమును సార్థకముగను సముల్లాసశోభితముగను నొనర్చుట లేశకార్యమా? యోచింపుడు!

"అవునుగాని సంభారములన్నింటినిం గొనవలయ్యునన్న సెలవెక్కువయగుంగాదె! ఈ దుర్ఘటకార్యమును వారెట్లు సాధింతురు? మాపురుషులు నట్టిసత్త్వసంపన్నులయినచో మాకీ నిరంతరకాయకష్టము లేకపోవునుగదా! అట్టినాగరకతను నేర్చి వారివలె కళగానుండు నంతటి భాగ్యము మాకీ జన్మమున రాజాలునా!" యని స్త్రీలు ముఖమును చిన్నఁజేసికొని ప్రశ్నింతురు కాఁబోలు! సమాధానమిదిగో! :—

మనమే యన్నివస్తువుల రచించుటకన్న శక్తియుక్తులకు దీటగుమాడ్కి నేదైన నొక్కదానినో కొన్నింటినో యమితముగఁ బ్రోగుచేసితిమేని మనకై మిగిలిన రాసులనమ్మి యితరములఁగొనవచ్చుననుట యేమిచోద్యము? ఇంగ్లీషువారి వర్తనలరీతి యిదియే. ఏకవృత్తిలోఁ బ్రవేశించి వాణిజ్యమూలమున సర్వసామగ్రులఁ బడయుదురు. మనము నమ్మకము చెడినవారి

గుంపులోనుండుట, జాతిభేదములు, దూరదృష్టిలేమి, ఇత్యాది వ్యసనమ్ములు కతమ్ములుగ భిన్నులమై సమూహములోనుండియు నొంటరులైన యడవిమనుష్యులట్లు వర్తింప వలసిన వారమైతిమి! పరివర్తన పారీణతయుండెనేని సంఘమంతయుఁ బ్రతివానికిని వలయు సామగ్రుల నిచ్చునిధియైయుండును. సంఘము వారందఱు నన్యోన్యసహాయులైనమేలా? ప్రత్యేకముగ నాతురతమై యొకరికి సాయముఁజేయక తానొకరివలనఁ గోరక తనకుఁగావలసిన వన్నియుఁ దానే బడయఁజూచుట మేలా? తలపోసిచూడుఁడు. అన్నిఁటిని జేయఁజూచిన నేదియు సరిగాఁ గుదురదనుట పరమరహస్యమా? మన మాతురతగాని యొకరిని నమ్మక పరులపొత్తునాశింపక యన్నింటినిఁజేయఁజూతుము. ఫలమో! పండి పండని పాడుఫలమే! రాకపోకలను వాణిజ్యమును విచ్చలవిడిగఁబెంచి యొండొరులకు సహాయభూతులై యూరోపియనులు సర్వభోగ సమృద్ధతామహిమచే శోభిల్లెదరు. ఇది విస్మయావహంబు గాదు.

హిందువులలో గ్రామ్యపద్ధతి ప్రముఖంబుగ
నుంటకింకను హేతువులెవ్వియనిన ?

గృహములను ఫ్యాక్టొరీలుగాఁ జేసియుంచిన మొదల కష్టములో బహుళభాగము స్త్రీలనెత్తిమీఁదఁబడును. కాన ధీరోదారభావములేని తుచ్ఛులగు పురుషులకిది యనుకూలించిన యేర్పాటు. మనదేశమున నబల లనఁబడువారు మగవారి

కన్న నన్నియో మడుంగులు ఎక్కువగ పాటువడుటం జూచి పాశ్చాత్యులు మనల నతినీచమానవులని పరిహాసించె దరు. బావులు త్రవ్వుట, ఇండ్లుకట్టుట, రోడ్లు వేయుట, ఇత్యాది యత్నములలో నీళ్లు రాళ్లుమోయుట, సున్నముసూరుట, ఇట్టి దుర్భరకార్యము లనేకములు స్త్రీలకే చేరిన వరప్రసాద ములు. ఇంగ్లాండులో భారవహనభాగ్యము స్త్రీలకిప్పు డేమా త్రమును లేదు. మోటువారికిని నాగరకులకును నిదియొక ప్రబల మైన యంతరము. ఎట్లనిన:—ఆఫ్రికాఖండములో మొలగుడ్డ దప్ప నింకేమియు లేక యడవిమనుష్యులం బోలి సంచరించు కాఫరులను తెగవారిలో పురుషులు బహుభార్యోపేతులై యుండుట సర్వసమాజము. ఈకృష్ణలీలకు కారణము కామము గాదు. మఱికర్మమా ? కర్మమునుగాదు. కర్మవిమోచనము ! అనంగా, పెండ్లాలను బనిచేయుండనియానతిచ్చి తాము చుట్టం గాల్చుచు హాయిగాంగూర్చుండి తనికీచేయుచు నిష్కర్ములై యుండవలయునను నిచ్ఛ. అనేకజాయత్వవ్యాపార ప్రారం భమున కిట్టి యోచనలే ప్రధానములు. ఏదేశమున స్త్రీలు బిడ్డలును పశుసమానులుగం బరిగణింపంబడుదురో యచట పశుసంతతి యెంత తఱుచైన నంతమేలు, అను న్యాయప్రకార మే, భార్యాసమృద్ధిని, సంతాన సంపదను బడయంగాంచుట, అర్థసమృద్ధ్యాదిశోభనసహితం బగుట, సదాచారసమత వహింం చును. ప్రకృతము మనలో నిట్టి దౌర్భాగ్యపు నడవడులు

మిక్కిలి కొఱంతవడియున్నను, ఇంకను గృహకృత్యసౌలభ్యము నకై ద్వితీయ వివాహములకు సమకట్టు వారు తుట్టాఱిగా లేకపో లేదు.

వైవాహికాద్యాచారముల యుత్పత్తి

వైవాహిక నియమములకుఁబుట్టినిండ్లు ధర్మశాస్త్రములు గావు. మఱియార్థిక స్థితిగతులు. దారిద్ర్య మతిశయించుటచేఁ గాని, ఇరుగుపొరుగు శత్రుజాతులవారిచేనైనఁగాని, యొక తెగవారి కుత్పాతములు ప్రసన్నములయ్యేనేని, యే ఋషీశ్వరుని ప్రేరేపణమును లేకయ, సుఖరక్షణముల నపేక్షించి యెట్టి మార్గముననైనఁ గొడుకులఁ గాంచనెంచుట స్వాభావికగుణము. మనపూర్వులైన యార్యులు, ఈదేశముపై దండెత్తి వచ్చిన యాదికాలమున వారిసంఖ్యస్వల్పము. శాత్రవులన్నో లెక్కకు మూఁటియుండిరి. యుద్ధములు ప్రతిదినచర్యలు. అట్లగుట „అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి” యని నుడివిరి! అనఁగా సంఘమునకు శత్రుమోక్షణము సంపాదించుకొఱకే కాని తమ యాత్మల నింద్రలోకములోనిలిపి యన్యాయముగ నగ్నిలో నేయివ్రాసి పాడుచేయుటచే తృప్తిఁజెందించుటకుంగాదు. సంఘముయొక్కయు, తద్వారా ప్రజలయొక్కయు స్థితికై పుత్రులంబడయుట ప్రాణాధార సంస్కారమయ్యె! దానంజేసి మన కిప్పుడు నీతిబాహ్యములు, రోతలుగఁదోఁచుమార్గంబులనైన సంతానప్రాప్తి కారంభించి విచ్చలవిడిగ సంబంధములకుం

దొడంగిరి: ఇయ్యవి సర్వసాధారణములైనందున ధర్మంబులని చెప్పఁబడియె. విధియేమున్నది! అందఱుఁ జేయువానిని అధర్మములన్న భ్రష్టులెవరు? భ్రష్టులంజేయువారెవరు? పూర్వము ధర్మము నాలుగు పాదములతో నడిచె ననుటకిదే యేమో యర్థము! అనఁగా నెట్టిపాపకార్యములుగూడ ధర్మకార్యములని యాదరింపఁబడిన నిఁకనధర్మమెక్కడనుండివచ్చును? చూడుఁడు! మను బ్రహ్మగారిస్మృతిలో నెన్నివిధముల పుత్రులుపేర్కొనఁబడియున్నారో!

ఔరసుఁడు:- భార్యయందు భర్తకుఁబుట్టినవాఁడు. ఇదిసరియే.

క్షేత్రజుఁడు:- చనిపోయినవానియు, బిడ్డలులేనివానియు, భార్యయందు నియుక్త ప్రకారమింకొకనిచేఁ బుట్టింపఁబడినవాఁడు.

దత్తుఁడు:- ఇదియు సరియే. ఇందేఁయు దోషముగానరాదు.

గూఢోత్పన్నుఁడు:- భర్తకుఁ దెలియకయే భార్యయతనికిఁబరుల వలనఁ బ్రసాదింపించిన పుత్రుఁడు!

కానీనుఁడు:- పెండ్లికాకమునుపే కన్యచేఁగన్న కుమారుఁడు!!

సహోఢుఁడు:- పెండ్లియపుడే గర్భముతోనున్న స్త్రీకి జనించినవాఁడు!!!

ఇట్టి యనాచారము లనేకములు సదాచారములుగఁ బూర్వము పాటింపఁబడినవి. వివాహములు నట్లే. బలాత్కారముగ నిష్టములేని వనితను జెఱఁగొనిపోయి చెఱచిన నదియు

నొకవివాహమంట! ఇఁక వివాహమ్ముకాని దెద్దియో నిరూపింప బ్రహ్మకైన నలవికాదు. కృతయుగ రీతి యిట్లుండిన ధర్మ దేవతకు కుంటితనమెట్లు సంభవించును? ఎంత లోతులోఁబడి నను గాళ్ళు విఱుగవుగాన ధర్మము విధిలేక నాలుగు పాదము లతో వర్తింప వలసిన దాయెను! అందఱు గ్రుడ్డివారుగా నుండిన రంభలుగాని రమణు లుందురే? అంధకారమున నంద ఱును సుందరులే!

ఇది యసంగత ప్రలాపమని యూహింపఁబోకుఁడు. మన లోని యాచారము లనేకములు కష్టకాలమున నుద్భవించిన వనియు, ఋషిప్రోక్తములు గావనియు నార్థికదశలచేఁ దీర్పఁ బడినవనియు, నట్లగుటఁ గాలదేశాను గుణముగ వీనిని మార్పు టలోఁ దప్పులేకుండుటయు కాదు, సర్వవిధముల నొప్పనియుఁ దాత్పర్యము. ధర్మార్థములకుఁడు నన్యోన్య సంబంధము వివా హములందుబలె నితర ప్రతీతుల యందంత విశదంబుగాదు.

ఇంగ్లాండులో పురుషులకన్న స్త్రీల నెక్కువగఁ జూతురు. దుర్ఘటములు క్లేశసహితములునైన క్రియలు వారి భాగమునకు రావు. పత్నీశుశ్రూషయే పరమధర్మంబు. మనలో పతివ్రత మనునది యెట్లో వారలలో సతీవ్రత మనునది యట్లు. కావున భార్య లెక్కువయైన భర్తకు భారమెక్కువ యగుట సిద్ధము. మఱియు సేవకుల కనేకత్వము చెల్లునుగాని నాయకులకు చెల్లదు. స్త్రీలు నాయికలు, యజమానురాండ్రు. కావున సపత్నీ

వారి యంతరంగముల నైతము త్రవ్వి త్రవ్వి చూడ యత్నింతురు. సమీపస్థులును ఊరిలోఁ బెద్దలును గావున కను లెంత దూరము పాఱునో నోరంత దూరము వాగును. వీరికి వీరిమాటయే శాస్త్రము. వాదమే వేదము. కావున నిది పదిమందికిఁ జెందినది చెందనిది యను విచారము లేక సమస్త విషయములం గూర్చియుఁ గాలక్షేపార్థము సగమును తమ యాడంబరములం బ్రకటించుటకును బొట్టవోసికొనుటకును సగమునుగా గుజగుజలువోయి యావజ్జీవము జనులకు గజిబిజి సేతురు. మనుజుఁడు సమూహవాసిగావున న్యాయమునకుం గాకున్న భయమునకైనను విధేయతను జూపుటయో నటించుటయో యాచరించును. "మనజనులది సంఘముగాదు. మంద" యని కొందఱు వాదించిరి. మందయొక్క తీరెట్టిది? గొఱ్ఱెలు ప్రక్కనప్రక్కన మేయును. విచ్చలవిడిగ దవ్వులఁ బోవలయునన్న ధైర్యము చాలదు. నూతన మార్గములన్న భూతములట్లు! ఒండొంటినోలయునవియైనను నన్నియు నచ్చుకొట్టినట్లొకే మాదిరి నుండునవి గావున నితరేతర సంబంధములకు నెడము లేదు. కావున దేహముల పొత్తేకాని మనసుల కలయిక మృగ్యము. మనసులా? మనకు మన మనసులున్నవా! మనకున్న వన్నియు పూర్వీకుల మనసులే. ఎట్లన మనకు స్వబుద్ధినుపయోగించి యోచించి తత్త్వనిర్ధారణ సేయుట మహాపాపముగదా! పితృపితామహప్రపితామహాదులాదేశించిన విధమ్మున రెండవమాట లేక కన్నె

త్తియైనఁజూడక ఎన్నఁడో త్రిప్పి పెట్టఁబడిన గడియారము లట్లు పోవుజడులుగానవీరికిమనసులు లేవనియు వీరిదేహములలో తాత్త ముత్తాతలు పిశాచములై యావేశించి యుందురనియుఁ జెప్పిన నతిశయోక్తి కాదు. చిల్లరగుంపులలోఁ జేరినవారికి స్వచ్ఛంద వృత్తి కలలోనైనఁ గనఁబడని భాగ్యము. మఱియు పారతంత్ర్య మలవాటగుటఁ జేసి, దేశము వైరుల పాలైనను, స్వాతంత్ర్యము యొక్క సౌందర్యసంపదలను, గాంభీర్య గౌరవముల నెంత వర్ణించినను, హృదయ ప్రతి బింబితములు గాఁజాలనంత పందలు గావున, నిట్టివారికి విషాదరోషమ్ములును గలుగవు. అభిమన్యు లై దేశసేవా విజృంభణ నియుక్తులు గావలయునన్న, చిల్లర సమూహములయందలి మూఢానురాగ భక్తులను బ్రాయ్యనిడి బొగ్గులుగఁ గాల్చుట మొదటిపని! గ్రామ్యపద్ధతి స్వాతంత్ర్యమునకు విరోధి. స్వతంత్రతా బుద్ధి రాదేని గ్రామ్యపద్ధతి యనశ్వరము. కావున దేశలాభానుగుణమైన స్వతంత్రత సర్వ జన సేవ్యంబు.

గ్రామ్యపద్ధతిలో జనులకు స్వతంత్రత లేదనుటకు నిదర్శనములు

(౧) ఐరోపాలో గృహనిర్మాణ విషయములో ముఖ్యముగా గణింపఁ బడునవి గదులు. ప్రతివారును బ్రత్యేకముగ చదువు సాముల నెఱవేర్చికొనుటకు ఒక్కొక్కరికి నొక్కొక గది నిచ్చుట వారిలో నాచారము. మనలో పూజా పునస్కా

రములఁ దక్క తక్కిన కార్యములకు అరలు దుర్లభములు. ధనికుల యిండ్ల సయిత మివి గానరావు. అందఱును మంద రీతిని గుమిగూడి చేయఁబడవలయు నుండుట పెద్దల తరముల నుండియు వచ్చిన యాచారము. మనలో నంతరంగములను నవి లేవు. అన్నియు బహిరంగములే! పల్లుతోముట, మొగము గడుగుట, స్నానముచేయుట, వస్త్రముల ధరించుట, ఇవి యింగ్లాండులో పరమ రహస్యకార్యములు. మనవారిలో నన్న లక్కలు సరస విరసముల విరచించుచు కాంగ్రెస్ మహాసభ గాఁ జేయు నుల్లాసకార్యములు. ఒకవేళ ఈ హేయంపు బ్రదుకు దరిద్రత, తస్కరభయము, పిఱికితనము, వీనిచే నిలుపఁబడిన దేమో. ఎట్లును సహ కుటుంబములే దీనికిఁ గారణములు. ఇంతయేకాక నాకు వేదాంతుల తత్త్వముల మీఁదను నను మానము గల్గుచున్నది. ఎందుల కందురో. వేదాంతులు నిరహంకారత్వ నిర్మోహత్వములం జాటెదరు గదా! ఈ గుణములు పట్టువడుటకుఁ బన్నిన యుపాయములో మనయిండ్లు? ఎట్లన మఱుఁగు మానమును లేనిది మోహములు నివ్వటిల్లవు. సర్వమును బట్టబయలుగనున్న నింతేనా యని తూలనాడి తొలఁగుదుము. కావున విరక్తి జనించుటకై మనకు కొట్టము లమర్పఁబడియెఁ గాఁ బోలు! ఈ యపహాసములతోఁ బ్రయోజనము లేదు. ముఖ్యన్యాయము లివి. మఱుఁగు మానము లొండొంటి నవలంబించి యుండును. ఒకటి లేనిచో

నింకొకటి బ్రతుకఁ జాలను. మృగంబుల కివి రెండును లేవుం
టయె యిందులకుఁ దార్కాణము. జనులలోఁ గూడ మొల
బట్టలు సైతము సరిగా ధరింప సమర్థులుగాని యంత్యకులజులు
దూషణభూషణ తిరస్కారంబులకు నెడమై జడులై యుంటం
జూడ మనసులు కరఁగకున్నె? "ఇది నాది. ఈ వాక్కులు
నాయవి. వీనినెవరు నుల్లఘించి రాఁగూడదు" అను నాత్మాభి
మానము లేనివారికి గరువతనము గాంభీర్యము నగోచర
ములు. ఈ ధర్మక్షేత్రములో తుదకు మన శరీరములైన మన
విగాఁ జూచు కొనుటయు నఘటితంబుగ నున్నది. ఇట్టి వారికి
పోడిమి సాహసమును దీపింపఁ జాలునా? కావుననే సన్న్యాసి
వేషము ప్రశస్తమని పేరుగనియె. ఈ రీతుల నవులం ద్రోచిన
నహంకారము పుట్టును గదా యని కొందఱాక్షేపింపవచ్చును.
నిజమే. అహంకారమున్న నేవరికేమి నష్టము? అహంకారము
(అనఁగా గర్వము గాదు. నేను, నాపనులు, నాదేశము, అను
బుద్ధి) లేమి మృగప్రాయతయే కదా! అహంకారము లేని
వారు స్వర్గస్థులగుదురన్న పశుపక్షి మృగాదులు సైతము తప్పక
స్వర్గముఁ బొందవలసి వచ్చుఁగదా! మనము నరత్వచ్యుతులమై
కిన్నరులమో యశ్వశీర్షులమై గంధర్వులమో కావలసివచ్చును.
అట్టి గతికైన నరకము మేలు. అహంకారము, స్వపరబుద్ధి,
యివి తమంతట హానిదములుగావు. సమూహమునకుఁ బ్రతి
కూలించిన హాని. అనుకూలించిన వైనచో పౌరుష ప్రధానం

బులు గాన నమేయ శోభావహంబు లగును. నిరహంకారులగు సన్న్యాసుల కుండునంత యహంకారము సంసారుల కెన్నఁటికి నుండదు. చూడుఁడు! సన్న్యాసియొక్క మతమేమి? 'ఎవరే కడగండ్లఁ గాంచిననాకేమి? నేమాత్రము దివ్య పదవియం దున్నఁ జాలును" అని చింతించుట గదా! దీనికి నెనయైన యహంభావము త్రిలోకముల గాలించి చూచినను దొరకదు. అది యట్లుండె. దిగంబరత మేలనుటచే దిక్కులేమి సంభవించె ఇఁక నిరహంకారత్వమఁట! నిర్మోహత్వమఁట! నిత్యదౌర్భాగ్యమనుటకు ఇవి వేదాంతుల తర్జుమా కాఁబోలు!

చూడుఁడు! ఈ దేశముయొక్క నిరుత్సాహస్థితి వేదాంతతత్త్వముల వలనఁ గలిగినదికాదు. ఆర్థికస్థితి గతులాచారములకు మూలములు. ఆచారములు వర్థిల్లిన పదంపడి యాకంపు నింపు చేయుటకై కల్పింపఁబడిన వ్యాఖ్యానములుఁ తత్త్వములు. ఇట్టి నీరసతత్త్వములను నిస్సారులుగాని వారెవ్వరును బాటింపరు.

(౨) మామూలుజీతములు విధులు నేర్పడియుండుట

గ్రామములో సర్వమును మామూలుచే నిర్దిష్టము. కూలి మామూలుకూలి. మేరలు మామూలు మేరలు. దానికిఁ దగినట్లు పనియు మామూలునిద్రతోఁ జేయుపనియే. స్పర్థ, మాత్సర్యము నను నవీనగుణమ్ములు పారంపర్యమను ప్రాకారమును దాఁటి రానేరకున్నవి. కూలివాండ్రు మెండైన జీతములు

తగ్గవు. అరుదైన హెచ్చవు. బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువారిచే నూతనోద్భూతములైన, బాట, రైలువంతెనలు, ఇత్యాదికార్యములలో జీతములు పురాతన వేతనములకన్న నధికములుగఁ జేయఁబడినను, తన్మూలమున గ్రామములలోని కర్మకరులభరణమంతగా నుత్కటము గాలేదు. స్పర్ధలేమియు, నాచారగ్రస్తతయుఁ గారణములు. అయిన నిందొక మంచి లక్షణము. వృద్ధి లేకపోయినను హీనత లేదు. స్పర్ధాపూరితములైన దేశములలో శక్తిగలవారు తేలుదురు. లేనివారు మునుఁగుదురు. మనలో రెండును మితిమించిపోవు. ఎంతదక్షులైనను కుమ్మరి, కమ్మరి మొదలైనవారు ధనికులౌట యప్రసిద్ధము. ఎంత యపకృష్టులైనను, ఏమియు గడింపక పోవరనుటయు సిద్ధము. జరాభారముచె క్రుంగి యేమియుఁ జేయలేకయున్నను కరుణాత్ములిరుగుపొరుగువారు వారిం గూడుఁ జీర నిచ్చి యుద్ధరింతురు. ఇదెంతయు నానందకరంబైన యాచారము! పూర్వనివేదితములైన గ్రామములు ప్రత్యేక రాజ్యములవంటివను న్యాయమునకిది యొక నిదర్శనము. ఏకరాష్ట్రీయులెట్లు పరస్పరోద్ధరణక్రియాపరాయణులై యుందురో, ఆరీతిని గ్రామ్యజనులుఁ దమయూరివారి యెడ వర్తింతురు. ఆహా! గ్రామ్యధర్మమునందుపగతమైనబుద్ధి దేశ్యధర్మము నవలంబించి ప్రసరించెనేని ఎంత తేజోవంతముగా నుండును! ఇట్లు ప్రసరింపక పోవుటకు గ్రామ్యబుద్ధితో నెట్లో సంకలితమై దానిని గుందింపం జేసిన

కులబుద్ధియే నిందాపాత్రము. ఇవి రెంటికింగల పరు వేదియునిన గ్రామభక్తి దేశభక్తివలె స్థానము ననుసరించి యుండును. జాతులెట్లుండినను ఏక గ్రామనివాసులు స్థానబాంధవ్యముచే మనవారని తెలిసికొందురు. కావుననిది యేకీభావమును జనింపఁ జేయు గుణము. మఱియెంతయుఁ బ్రశంసనీయము. కులభక్తి యిట్టిదిగాదు. పరస్థలముల నివసించుచు ముక్కు మొగముల నెన్నఁడెఱుంగనివారును సంతతి ననుసరించి యన్యోన్యముగాఁ బరిగణింపఁబడుటయు, ఇరుగు పొరుగువారలయ్యు జాతిసామ్య ము లేనిచో పరులని వెలితిగఁ జూడఁబడుటయు దీని మాహా త్మ్యము. కావున నిది దేశదారిద్ర్యమునకును, ఐకమత్యాభావ మునకును, ముఖ్యకారణము. ఉత్పాతబీజము. స్థానానుగతము లైన భావములు సముచ్చాయకశక్తులు, తదితరములు విచ్ఛిద్ర శక్తులు. మనదేశములో జాతి, మత, వేష, భాషాదులు విచ్ఛిద్ర శక్తులనుటకుఁ గొంకనేల? సముచ్చాయక శక్తియైన దేశాను రాగము మాటలఁ దలంపులఁ గోరికలం బొడసూపెడుం గాని మనదేశమున నింకను గొందఱియందుఁ దక్క చదువు కొన్నవారియందైన ననుష్ఠానమున సామాన్యముగ నుదయించి నదిగాదు.

గ్రామ్యకుల పద్ధతులు మన సుఖదుఃఖముల కన్నిఁటికి నుత్పత్తిస్థానములు, నెల్లలును గావున విపులముగ జర్చింప వలసివచ్చె. అయ్యవి యీ దేశమునకు దల్రాతఁ వంటివి.

దేశపద్ధతి యిప్పుడిప్పు డక్కడక్కడ మొలకెత్తుచున్నది. ఇది విజృంభించి వైరి పద్ధతులం గీటడంచి వ్యాపించినంగాని దేశమున మన మానప్రాణంబులు రక్షితంబులు గావు.

(3). ఉత్తరువుల మేరకు శిల్పులుత్పత్తి సేతురుగాని యిప్పటి యట్లు గిరాకి నెదురుసూచి సరకులఁ దయారుచేయరు. కారణము స్పష్టము. సమగ్ర వాణిజ్యము గల దేశములో నెవరైన, తుదకు పరదేశముల వారైనఁ గొందరను నాశనై వర్తకులు వస్తువులఁ దయారుచేసి గ్రాహకులకై నిరీక్షించుచుందురు. వర్తకులకు బేరసారములు పోటకరిల్లి యుండుటంజేసి సాధారణముగ నష్టమురాదు. గ్రామములు చిన్నవియు క్రయవిక్రయము లంతగా లేనివియు నౌటంజేసి నిరీక్షింపఁ బడని వారెవరైనవచ్చి కొఁదురనుట యబద్ధము. కావున కుమ్మరి కమ్మరి ఇత్యాదులు అర్థులను నిరీక్షించి కుండలు కొడవండ్లు ప్రోగుచేసిన నాస్తి చేరుటయేమో కాని యార్తి యగుట తప్పదు. ఇపుడు నగరములలో గిరాకి దారులు వినిశ్చితులు గాకున్నను విపుల వ్యాపార ప్రదేశములు గావున లాభాపేక్షచే సాహసించి యంగళ్ళలో నన్నివస్తువులను నింపెదరు. ఈ సాహసమున కాశ్రయ మేదనగా - రామస్వామి, అయ్యాసామి, వీరు, వారు-అను నికరమైన పుణ్యాత్ములు రాకయున్నను, సరాసరికి ఇందఱు జను లేయనామధేయులో వచ్చి పదార్థములఁ గొందురను నమ్మిక. పల్లెటూళ్ళలోఁ గొనువారు ప్రముఖులుగొందఱె. వీరు కొనఁ దేసిసరకులు కుళ్ళ వలసినదే. బేరసారము లత్యల్పములు గాన సరాసరులఁ

దోషమున్న సంసారము బహురాజకమగును. బహురాజక మరాజకమున కన్న నతిదుష్టము. కావున నింగ్లాండులో నేక పత్నీవ్రతము చిరస్థాయి యయ్యె.

గ్రామ్యపద్ధతి నుద్ధరించు కారణములివి.

ఈ దేశమున స్త్రీల దాసత్వము, గ్రామ్యపద్ధతియు నన్యోన్య శరణ్యములు గావున నివి యథాక్రమముగ నేకకాలమున నస్తమించుంగాని యొకటిపోయి యొకటి యుంటిగ నిలువ నేరదు. గ్రామ్యవ్యవహారము కడు బాలిశమనువారు నారీజనుల స్థితి నుత్కృష్టముగ నొనర్ప నుద్యుక్తులుగావలయు. స్త్రీ దాసత్వమీయార్థికస్థితికి ప్రథమపాదము. తక్కినవి యెవ్వియన:—

(౨) రాకపోకలు లేమి:—ఇది వాణిజ్యవ్యాప్తికి ప్రతి ఘాతకరము. వాణిజ్యము లేనిది సర్వమును దమకుఁదామ సన్నాహ పఱుపవలయును.

(౩) దారిద్ర్యము:—మృగయాయుగమ్మున బీదతన మతినిబిడమ్ముగ నుండెననియు, తదితరయుగమ్ముల క్రమేణ తఱుగుచు వచ్చెననియు ముందే మందలించితిమిగదా! దీనికిం గతంబెయ్యది? తమకు వినియోజ్యములగు వానినెల్లఁ దామే సేకరింపవలయునన్న నెక్కువ ప్రోగుచేయుటకు భీమ బలునికైన నలవిగాదు. వస్త్రముల నేయుట, బట్టలుతుకుట, పంటఁ బెట్టుట, వంటచేయుట, ఇల్లుగట్టుట, అందులకుఁ గావలసిన పెదురులు, పూరి మన్ను, ఇత్యాదులను దయారుచేయుట వీని

నన్నింటి నొకఁడే ఇతర జన సహాయము లేక పరిష్కరింపఁ బూనె నేని కల్పాంతమునకైనఁ బనిముగియదు. ఒక పూటకైన రుచికరమగు భుక్తిలభింపదు. మనుష్యులలో నెల్లరు సుఖముగ నుండవలయునన్న సంఘమున నన్యోన్యత యుండవలయు. భిన్న వృత్తులుగాని ప్రజలున్న నన్యోన్యత యుండదు. కావున వేఱు వేఱు వృత్తుల నేర్పఱచి ఒక్కొక్కరు ఒకటింబూని పరిశ్రమించి, విశేషధనమ్ముల నార్జించి, వాణిజ్యముచే నొండొరుల కొఱఁతలఁ బూరించిన కార్యసిద్ధి యగునుగాని వృత్తివిశ్లేషణము లేనిచోఁ గాదు. సంఘ ముద్ధరమగుట కేమి సాధనం బనిన:—వృత్తులు విశ్లేషించి వాణిజ్యముచే సంశ్లేషించుట. ఇది యథార్థతత్త్వము. ఈ విశ్లేష సంశ్లేషములు పరస్పరాస్పదములు.

వాణిజ్యోత్పత్తు లితరేతరాశ్రయములు

వాణిజ్యము లేనిచో విశ్లేషము దుర్ఘటము. సాలెవాఁడు తన బట్టలకు మాఱు బియ్యమును గొనవచ్చునను నిశ్చయ ముండఁబట్టి కాదె బట్టలనేయును! లేనిచో పంటలను బెట్టవలసిన వాఁడగును. ఇఁక విశ్లేషణ లేనిది సంశ్లేషణ యంతకు మున్నె మొనయదు. విశ్లేషణము ఉత్పత్త్యతిశయమునకు మూలము. ఉత్పత్త్యతి శయముచేఁ గావలసిన దానికన్న నెక్కువ కర్తలకు సమరును. ఈ యధికములగు బండములే వాణిజ్యపు సరకులు.

వృత్తులు విశ్లేషింపవేని యుత్పాదకశక్తి లఘువగు ననియు, ఈ విశ్లేషణము, నిరాతంక వాణిజ్య సంశ్లేషణము, నితరేతర పోషణములనియుఁ జక్కఁగా గ్రహింపవలసిన విషయము. వాణిజ్యము పెఱుఁగుకొలఁది నుత్పత్తి యధికము గావలసివచ్చును. ఉత్పత్తి యనర్గళము గావలయునన్న శ్రమ విశ్లేషణము, నధికముగ నుంట యావశ్యక కృత్యము. శ్రమ విశ్లేషణము విషయమై ఇఁక ముందింకను వ్రాయఁబడును.

గ్రామ్యవ్యవహారములవలనఁ గలుగు కీడులు

(౧) ఆచారాద్యఖిల పాశబద్ధులౌట.
(౨) రాకపోక లల్పము లగుట.
(3) వాణిజ్యహాని.

విలుచుట కనువులేనిచో నెక్కువగ నుత్పత్తి చేయ నెవరు పూనుదురు? ఎక్కువగా నుత్పత్తి లేనినాఁడు వృత్తులు విశ్లేషించుట కవకాశము తక్కువ కావుననే మన యిండ్లు సర్వ కర్మములకు నాకరములై శిల్పశాల లట్లుండుట! మఱియుఁ గొన్ని కార్యములకుం బూనక యన్నింటికిం దొడరిన నార్జన మచ్చికవడు, నను న్యాయము ప్రకారము విశ్లేషణములేనిది ధారిద్ర్యము తుద ముట్టదు.

కావున మనగతి యెట్టిదనిన:—దారిద్ర్యముచే విశ్లేషణ వ్యాపింపకున్నది. విశ్లేషణ తఱుచు లేమి దారిద్ర్యము వదలకున్నది. ఇవి యన్యోన్యాశ్రయములు గాన, నశించిన

రెండు నొకటిగా నశించును. అనగా ఆఢ్యత, వాణిజ్యము వలయునేని చిల్లర మల్లరలెల్ల నాశ్రయించుటమాని యేదైన నొక వృత్తి నవలంబించి తద్ద్వారా ఇప్పటికన్న నెక్కువగ సంపాదించి జనులు సుఖభాక్కులు గావచ్చును.

భిన్నవృత్తులు

ఆనాఁటిలో జనుల కేకవృత్తిప్రాప్తి యింకను లేకపోయినను నానాఁటికి వృత్తులు విభక్తము లయిన వనుట నిక్కము. మృగయా యుగమునందును స్త్రీపురుషులు భిన్న ప్రవృత్తులయినవారై యుండిరి. వంటపని స్త్రీలయది. వేట పురుష సామ్రాజ్యము. పశుపాలనా యుగమునందు భిన్నత యింకను ప్రబలమాయె. యజమానులు, పనివాండ్రు, చర్మకారులు, కంబళ్లు నేయువారు, పాలు, పెరుగు, వెన్న, జున్ను, వీనిచేఁ గాలము గడుపు వారు, ఇట్లు జనులు బహుమార్గగతులయిరి. వ్యవసాయ యుగమునందు ఆర్థిక కర్మమను మహానది చీలినదై యనేక సంఖ్యాముఖమ్ములతోఁ బ్రవహించి లోకోపకారిణి యాయెను. అప్పుడు పుట్టిన శిల్పులు వడ్రంగి, కుమ్మరి, ఇత్యాదులు. మఱియు జనులు నారదునట్లు సంచార పరాయణులై యుండుటమాని స్థిర నివాసాసక్తచిత్తులై యున్నందున పల్లెలు, నగరములును నేర్పడెను. సంఘములుగఁ జేరి యొకరితో నొకరు కలసిమెలసి మాటలఁ జర్చలఁ బరస్పరాభివృద్ధివడసి నందు వలననేయభివృద్ధికి నాగరకతయను పేరుగలిగె. నగరము.

లలో నవతారమెత్తిన నవవిలాసిని నాగరకత. ఇట్లు వ్యవసాయ యుగము తత్పూర్వస్థితులకన్న మించి మెట్టునెక్కిన దగుట, అలంకార క్రియ లుత్పన్నములై కంసాలి, చిత్రకారులు మొదలయినవారికి నాలవాల మయ్యెను. హిందువులు మొత్తము మీఁద నీ స్థితిలో నిప్పటికి నున్నారు.

క్రియా పరిచ్ఛేదము

ఇంకను ఘనతఁగాంచిన పాశ్చాత్యులలో వృత్తులు వేఱుపడుటయకాదు, ప్రతివృత్తికిం జేరిన భిన్నభిన్న క్రియలును ప్రత్యేక వృత్తులం బోలి యున్నవి. దృష్టాంతము:— పొలము కాపు, పంటపండిన తోడనె, గింజలను రాల్చి యమ్మివేయును. తనకు ధాన్యముతో నెక్కువజోలి లేదు. వానినెండఁ బెట్టి, యంత్రములచేఁ బొట్టు దీసి కొన్నవారు పిండిచేయువారి కమ్మెదరు. వీరు పిండిసేసి రొట్టెలవానికి విలుతురు. పొలము కాపువాని యొద్దనుండి రొట్టెలగొని కుటుంబ భరణ కార్యము నెరవేర్చును. ఈ దేశములో నీక్రియలన్నియు ౧టిపనులు. కావుననె వారికి మనకుంగల తారతమ్యాధిక్యధికము. మనము వారలట్లుండుటకు నిదితరుణము కాదు. తాదృశ మార్గావలంబనకు దారిద్ర్యమొక నిరోధకముగా నుండును. మఱియు, ధాన్యము నమ్మి మనము కాలమును మిగిల్చితిమేని ఈకాలమును వ్యర్థపుచ్చక విని

యోగించుటకు వారలయందుఁబలె మనలో శక్తియు, రక్తియు యుక్తియు, నవకాశమును లేవు.

గ్రామ్యపద్ధతి స్వాతంత్ర్యర్గళము

ఇంకను గ్రామ్యవ్యవహార లక్షణముల వెల్లడిసేతము. కులము, గ్రామము మొదలగు చిల్లరసమూహములే శరణమని యుండు వారికి స్వతంత్రత సంపూర్ణముగ నున్న. ఎట్లనిన:—

ఎప్పుడెవరేరీతి నెత్తినత్తురోయను భయమున వడవడ వడఁకుచుండు పల్లెటూళ్ళలో సైన్యమునందుఁబలె ప్రతివాఁడును నియత పద్ధతులం బూనవలయుఁ గాని స్వేచ్ఛావిహారుఁడౌట వొసఁగదు. 'త్రిమూర్తులకన్న నల్పదేవతల యధికారము జాస్తి' యన్నట్లు సమూహమెంత చిన్నదియో దానిచే చెలాయింపఁబడు తనికీ యంత మిక్కుటము.

"గంగ పాఱుచుండుఁ గదలని గతితోడ, ముఱికి కాల్వ పాఱుమ్రోఁత తోడ"నని వేమన యానతిచ్చినట్లు ప్రధాన మంత్రులకన్న గ్రామపంచాయతీదారుల ధాటి కడుదట్టము. కలకత్తాలోని గవర్నర్ జనరల్ గారికి మన మే పోకలఁబోయిన నేమి? మఱి మనచర్య లిటువంటివనియైన నెఱుఁగుదురా? ఎవరైనఁ జెప్పవచ్చిన నాలకించుట కవకాశముగాని యభిలాషము గాని యుండునా? రాజశాసిత విధులఁ దీర్చినచోఁ దద్ఇతరముల నేమిచేసినఁ జేయకున్న వారికేమిచింత? ఊరి పెద్దలు కులపుఁబెద్దలును 'పిట్టచిన్నదియైనను కూతపెద్దది" యన్నట్లు ప్రతి,

గొలుచుట పిచ్చితలంపుగాపున దొలుత నుత్తరువుల జెంద
వద్దవస్తురచన కెవ్వడు దొడంగడు. వాణిజ్యము కృషి
శిల్పాది కళలును, అర్థమును మహారథమునకు చక్రములవం
టివి. రెండును సమముగ బోవుచవికాని యొకటి కాశివద్ద
దిరుగుచున్న నింకొకటి రామేశ్వరము నొద్ద మసలుట ప్రకృ
తివిరోధము. వాణిజ్యము విస్తృతమైన గళాచక్రము యథా
క్రమముగ విరివిగాంచుచును. గ్రామపద్ధతియందు రెండును
హాస్యములును నలక్ష్యములునై యున్నవి.

(౮) పైవానిలో నెల్ల గలిసిన యంశమింకొండుగలదు.
అదేదన, ఇట్టి స్థితిచే జనులేరీతిని పురాణసరణి నుండి దేకాని
నూతనములైన యూహాలు, కోరికలు, ఉద్యమములునుం గల
లోనైన గన నేరరు గ్రామ్యపద్ధతి జడపద్ధతి. వికాసవిన్యాస
ములకు వీలులేదు. ఎట్లన. నవీన కాంక్షలుండెబో, తత్పరిహార
కములగు వస్తుపుంజంబులుండుట దుర్లభము. దుర్లభములును
నదృష్టములు నగోచరములునైన వానియెడ మరులుగొని
పలవరించి ప్రయత్నించుట మనుష్యులకు నసహజము. మఱియు
వాంఛ లుత్కటములు గావేని ఉద్యోగములు విజృంభింపవు.
ఈకారణములచే వస్తువులు లేమి వాంఛలు, వాంఛలు లేమి
నుపార్జనములును సన్నగిబడి జనులనభివృద్ధి నందనీక నికృష్టస్థితి
పాత్రులం జేయును. విధిలేక మితమనోరథులై యుండువారికి
వేదాంతము బయలుదేరి "మితస్పృహులై యుండుడీ" యని
యప్రయోజకోపన్యాసముం జేయుట జూడ నెవ్వరికినవ్వురాదు?
తిండిలేక చచ్చువారికి, ఉపవాసవ్రత మాదేశించినట్లు.

రెండవ ప్రకరణము

వృత్తుల పరిణామము

ఇతర పద్ధతులు

శ్రేణిపద్ధతి :—

గ్రామపద్ధతి కానంతరికమయ్యు నద్దానితోఁగొని భేదమేర్పఱచుటకుం గష్టమైన శ్రేణిపద్ధతి యనునదొకటి గలదు. శ్రేణియనఁగా నేకవృత్తులయిన శిల్పులు స్వరక్షణ లాభమ్ములకై సమయకల్పనలతో నిర్మించుకొనిన సంఘము. ఇట్టివి యూరోపుదేశమందుబలె హిందూదేశమందంత ఖ్యాతికి రాలేదు. ఎందులకన:- మనలో కర్మలు జాతులలో నుపగతములై వర్ణములుగ మాఱినవి. మంగలి, చాకలి, కమ్మరి, గొల్లఁడు, ఇత్యాద్యసంఖ్య కులభేదములు వృత్తి వ్యత్యాసా విర్భూతములనుటకు సందేహము లేదు. కావున శిల్పశ్రేణులకుఁ బ్రత్యేక జీవనము లేకపోయె. శిల్పములు జాతులలో నావేశించిన వగుట వ్యవహారకుల ధర్మములు ఐక్యముం జెందె. ఈ పావన భూమి గాలిసోఁకినంజాలు. అన్నియు జాతులౌను! వర్తమానమున జాతిభేదము లనుచితములని వాదించుకొందఱు నిర్భేద

జాతియనునొక నూతనజాతిగా నేర్పడునట్లు తోఁచుచున్నది! పెక్కు మొగములుగఁ జీలి ప్రవహించు గంగానదిఁబోలె నామెను గొలుచుమనమును ఖండఖండములుగా వేఱై యుండుట యేమిచోద్యము? మనగతి తెల్లఁబాఱినది. దానిమాటయేల? యూరోపులో వ్యావహారిక వార్గములు భిన్నజాతులుగా లేదు.

శ్రేణుల ముఖ్యలక్షణములు

కూలివారి వలెంగాక శైల్పికులు ఉపకరణములు, కచ్చాసామగ్రులు మొదలగు సాధనకలాపమునకుఁ దామే సొంతగాండ్రై యుండియు, గ్రామ్యపద్ధతియందుంబలె మితవ్యాపారకాలముగావున నుత్తరువులంబొందియే సరకులఁదయారు సేయువారై యుండిరి. కూలివారికిని శిల్పులకును భేదమేమన్న, కూలివారు పొలములలోఁ బనిచేయువారివలెఁ గొఱముట్లులేనివారు. సన్నాహముల నన్నిటిని యజమానులే చేయవలయు. శిల్పులన్ననో సాలెలు, వడ్రంగులు, మొదలైనవారింబోలె దరు. ఆయుధములు, నూలు, కొయ్య, ఇవన్నియు వారికిం జేరినవె. గిరాకిదారులచే నీఁబడునవికావు. కంసాలులు ఈరెండు విధములను జేరక మధ్యమరీతులుగా నున్నారు. పరికరములు వారివేయైనను పక్వపఱుపఁబడు బంగారు రత్నములునాజ్ఞాకరులచే నియ్యఁబడియెడు నవియే.

పరులు పోటీకి వచ్చిన నుండునదియుఁ బోవు నేమో యనుభీతిచే తమచక్రమున నితరులురాఁగూడదనియు అందులకు

బదులు తామొరుల చక్రమునఁ బ్రవేశింపమనియు సమయ
ములం జేసికొని ఆయా చక్రములవారు వారి వారి సీమల నెదురు
లేనివారై యుండిరి.

చూచితిరా! వర్ణశ్రేణులకుండు సామాన్య ధర్మంబు.
వర్ణస్థులు తమలో తమకేకాని, ఇతరులతోఁగాని, తదితరులచేఁ
గాని, స్పర్థలేనివారు. శ్రేణులునట్లే. ఇఁక భేదగుణంబులెవ్వి
యనినః-శ్రైణికులు తమలోనేకాక యిచ్చవచ్చిన చోటుల
వివాహసంబంధముల నేర్పఱచుకొందురుకాన జాతులుగా
నేర్పడలేదు. రెండవది-శ్రేణులుస్థానిభావము ననుకరించునవి.
గ్రామములట్లు దేశముల నాశ్రయించిన సత్త్వముగలయవి.
ఇందునకు దృష్టాంతము. పేరులు ఊరులఁబట్టివచ్చును. ఉదా.
ఏలూరికంబళ్ళవారు, విశాఖపట్టణపు దంతపువారు ఇత్యాదులు.
కులభేదములు దేశభేదముల నూనినవి గావని మున్నే చెప్పి
తిమి. సాలెవారెన్ని యూళ్ళలోనున్నను వారందఱు నొక తెగ
వారు. శిల్పసామాజికులు తమలోనేకాని వెలుపల పెండ్లిండ్ల
జరుపమని సంకేతించియుండిరేని యూరేపులోను జాతులు
పుంఖానుపుంఖములుగ వెలువడి యుండును.

పరతంత్ర పద్ధతులు

పై నుదాహరింపఁబడిన పద్ధతులన్నియు నొకరీతిఁజూడఁ
బోయిన స్వతంత్రములని చెప్పవచ్చును. ఎట్లన, శిల్పులు తమ
సామానులకెల్ల నొడయులై యుండుటయకాక విరచితార్థంబు

లను నేరుగా వినియోజకుల కమ్ముచుండిరి. ఉత్పత్తికరులకు వినియోగపరులకును నడుమ మధ్యవర్తులెవ్వరులేక ప్రత్యక్ష వ్యాపారములుండెను. కాలక్రమమున, వాణిజ్యచక్రము విరివి నొంది నలుదెసలం బ్రసరించుకొలఁది చేయువారికిని, అనుభవించువారికిని దూరమెక్కువయై యపరోక్షవణిగ్వర్తనము పరిహృతంబయ్యె. కర్మకరులయొద్దఁ గొని యుపయోజకుల కమ్ము వాణిజ్య మార్గముత్పన్నమై మధ్యమున నిలిచి నందున నుత్పాదకులు వర్తకుల నాశ్రయింప వలసివచ్చిరి. మఱియు వాణిజ్యము వ్యాప్తమగుటచే ప్రాచీన పద్ధతిని పరిసరముల మాత్ర మెఱింగినవారు దూరపు సమాచారముల నెఱుంగునంత చతురులుగారు గావున మధ్యవర్తులు చెప్పినట్లు వినవలసిన వారైరి. నేరుగఁజేయు వ్యవహారములు పోయి యితరుల మూలముగ నడుపవలసిన విధుల కధీనులైరి.

వర్తకాధీనవృత్తులు రెండు తెఱంగులు. నివేశన వృత్తులు, ఆవేశనవృత్తులు నని.

నివేశనవృత్తి

నివేశనమనగా నిల్లు. ఇంటివారు తమకుంగాక వర్తకుల ముదలమేరకు నివాసములలోఁ జేయుపనులు నివేశన వృత్తులు నాఁబడు. ఉదా. మునుపు వివరింపఁబడినట్లు ఉపయోజకులకు నేరుగ సమర్పించుటకుంగాక తమయొద్దఁగొని యమ్ము వర్తకులకు నిచ్చుటకై తదాదేశ విధేయులై సాలెవారు మొద

లగు శిల్పులు తమ నివేశములలోనె నేతపని మొదలగు శిల్పములఁ జేయుదురేని అది నివేశనవృత్తి.

నివేశనవృత్తులకును గైహిక కళలకును భేదముగలదు. గైహిక కళలనఁగా గృహస్థులు తమ సంతోషసుఖములకై చేయు కుట్టుపని, అలంకారరచన, మొదలగునవి. వృత్తులలో జీవనోపాయసిద్ధి ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఈ ద్వివిధ శిల్పులకు నొక నామముండినను సందర్భాను గుణమై యోచించి చూచినఁ బొరపాటుల కెడముండదు.

నివేశవృత్తి పద్ధతి పూర్వోదిత పద్ధతులకన్న నుత్పత్తి యెక్కువగలది. వాణిజ్య వ్యాప్తియు, సరకులకొలఁది వాణిజ్యము నాతతముచేయ నుత్సహించు వర్తకుల నాయకత్వమును, వృద్ధిఁ బొందించుటయందు నిది యుద్దీపకమై యుండును.

ఇంకను బేహారములు పెచ్చుపెఱిగిన నుత్పత్తియు విపులతఁ బూనవలయును. ఐన నట్టి మహోత్పత్తికి నివేశన వృత్తులు నిదానములుగావు. మఱి యావేశన వృత్తులందుకుఁ బ్రధాన కారణములు.

ఆవేశనవృత్తి

ఆవేశనమనఁగా కర్మశాల. కర్మకరులెల్లరు గుమిగూడి కష్టించు ఫ్యాక్టోరీలు.

నివేశనావేశనవృత్తులకుం గల తారతమ్యములు :—

లను నేరుగా వినియోజకుల కమ్ముచుండిరి. ఉత్పత్తికరులకు వినియోగపరులకును నడుమ మధ్యవర్తు లెవ్వరు లేక ప్రత్యక్ష వ్యాపారములుండెను. కాలక్రమమున, వాణిజ్యచక్రమువిరివి నొంది నలుదెసలం బ్రసరించుకొలఁది చేయువారికిని, అనుభవించువారికిని దూరమెక్కువయై యపరోక్షవణిగ్వర్తనము పరిహృతంబయ్యె. కర్మకరులయొద్దఁ గొని యుపయోజకుల కమ్ము వాణిజ్య మార్గ ముత్పన్నమై మధ్యమున నిలిచి నందున నుత్పాదకులు వర్తకుల నాశ్రయింప వలసివచ్చిరి. మఱియు వాణిజ్యము వ్యాప్తమగుటచే ప్రాచీన పద్ధతిని పరిసరముల మాత్ర మెఱింగినవారు దూరపు సమాచారముల నెఱుంగునంత చతురులుగారు గావున మధ్యవర్తులు చెప్పినట్లు వినవలసిన వారైరి. నేరుగఁజేయు వ్యవహారములు పోయి యితరుల మూలముగ నడుపవలసిన విధుల కధీనులైరి.

వర్తకాధీనవృత్తులు రెండు తెఱంగులు. నివేశన వృత్తులు, ఆవేశనవృత్తులు నని.

నివేశనవృత్తి

నివేశనమనగా నిల్లు. ఇంటివారు తమకుంగాక వర్తకుల ముదలమేరకు నివాసములలోఁ జేయుపనులు నివేశన వృత్తులు నాఁబడు. ఉదా. మునుపు వివరింపఁబడినట్లు ఉపయోజకులకు నేరుగ సమర్పించుటకుంగాక తమయొద్దఁగొని యమ్ము వర్తకులకు నిచ్చుటకై తదాదేశ విధేయులై సాలెవారు మొద

లగు శిల్పులు తమ నివేశములలోనె నేతపని మొదలగు శిల్పములఁ జేయుదురేని అది నివేశనవృత్తి.

నివేశనవృత్తులకును గైహిక కళలకును భేదముగలదు. గైహిక కళలనఁగా గృహస్థులు తమ సంతోషసుఖములకై చేయు కుట్టుపని, అలంకారరచన, మొదలగునవి. వృత్తులలో జీవనోపాయసిద్ధి ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఈ ద్వివిధ శిల్పులకు నొక నామముండినను సందర్భాను గుణమై యోచించి చూచినఁ బొరపాటుల కెడముండదు.

నివేశవృత్తి పద్ధతి పూర్వోదిత పద్ధతులకన్న నుత్పత్తి యెక్కువగలది. వాణిజ్య వ్యాప్తియు, సరకులకొలఁది వాణిజ్యము నాతతముచేయ నుత్సహించు వర్తకుల నాయకత్వమును, వృద్ధిఁ బొందించుటయందు నిది యుద్దీపకమై యుండును.

ఇంకను బేహారములు హెచ్చు పెఱిగిన నుత్పత్తియు విపులతఁ బూనవలయును. ఐన నట్టి మహోత్పత్తికి నివేశన వృత్తులు నిదానములుగావు. మఱి యావేశన వృత్తులందుకుఁ బ్రధాన కారణములు.

ఆవేశనవృత్తి

ఆవేశనమనఁగా కర్మశాల. కర్మకరులెల్లరు గుమిగూడి కష్టించు ఫ్యాక్టోరీలు.

నివేశనావేశనవృత్తులకుం గల తారతమ్యములు:—

(౧) వారివారి యింటనేయుండి పనులం గావింతురేని కాల్లను వ్యర్థపుచ్చక చక్కఁగా శ్రమపడుచున్నారా లేదా యని విచారించుటకు వీలుండదు. కర్మశాలలలో భృత్యులను పరిశోధించుట సులభముగాన కార్యము లతిత్వరితముగ నడుచును.

(౨) ప్రత్యేకగృహికకళలున్నచో నెక్కువ మూలధనము వేసి గంభీరములైన యంత్రములతో సరకులఁ దయారు చేయఁగాదు. గుడిసె గుడిసెకు నొక దూధియంత్రమును ప్రతిష్ఠింపఁజూచుట వ్యాపారమా, హాస్యమా?

(3) అల్పోత్పత్తిమాత్రమునకు పనుల భిన్నములం జేసిన నవి త్వరలో ముగియుటకు వచ్చుంగాన కాలమెల్ల వినియోగింపఁబడక మిగులుటచే నష్టము దెచ్చును. ఉదా. మామిడి తోఁట చిన్నదిగానున్నఁ గాయలఁగోయుట కొకనిని, కోసినవాని నేర్పఱచి గంపలలో నింపుటకొక్కని, గంపలఁగుట్టుట కొక్కని, ఆగంపలను రైలునకుఁ దోలుకొనిపోవుటకొక్కనిని, ఇట్లు నలుగురిని నియమించిన ప్రతివాఁడును బంట యలఁతిగాన పనినొక యరగంటలోముగించి చేతులార వేసికొని కూర్చుండును. ఒక్కనిమాత్రము నియమించిన నరదినముపనియైనఁ జేయును. మైళ్లకొలఁది వ్యాపించినతోఁట గల సాహుకారియొక రిద్దఱినిమాత్ర మన్ని కార్యములం గొనసాగింపుఁడని పలికిన పనియేనాఁటికిని ముగింపునకురాక వెనుకఁబడుటయేకాదు,

కోసినకాయలు వాడు వాటి చెడును. కోయుట, దింపుట, నింపుట, కుట్టుట, కట్టుట, బండ్లకెత్తుట, తోలుట మొదలగు పనులకు మేరకొలంది వేఱుకూలివాండ్ర నియోగించిన కాలమునకును బంటకును దేనికిని జేటురాదుగాన, విభజనము ననుసరించి పనియుండుట నిజమేయైనను, పని ననుసరించి విభజనము నేర్పఱచుటయుఁ గర్తవ్యమె.

శ్రమ విశ్లేషణము, తత్పరిమితియు

ఉత్పత్తి వాణిజ్యదేశాభివృద్ధ్యాదు లుద్ధురములౌటకు మూలమయ్యును, ఫ్యాక్టొరీల ప్రగల్భతశిల్పుల స్వతంత్రతయను లతకు గొడ్డలివంటిది. ఉండిన స్వేచ్ఛయుఁబోవును. సాధన సామగ్రులు, ఆయుధములు సర్వమును యజమానులకే చేరినదిగాని తమకు జీతమునందక్క నింకెందును సత్త్వము పరిహృతము. ఏవస్తువుల నెవరికై యెంతమాత్రము రచింపవలయునను మొదలైన చింతలు విచారణయు యజమానులకేకాని తమకుంగాదు. యంత్రములలో జంగమయంత్రములట్లు "ఏమి? ఏల" యని యడుగక మూగలట్లు చెప్పినది చేసి యూరకుండుటయె తమధర్మమగును.

వృత్తులు విశ్లేషించుట మేలనియు, శ్రమవిశ్లేషణమంతకన్న సమర్థమనియు సూచింపఁబడెను. శ్రమవిశ్లేషణకధిక సంఖ్యలావశ్యకములు. సేవకుఁడొకఁడు మాత్రమున్న నన్నిపనులను వాఁడే చేయవలసి వచ్చునుగాన, పూనికల వేఱుపఱ

చుట యసంగతము. గిరాకి యపారమైనచో వస్తు సృష్టికిం గావలసిన ప్రతిక్రియను వేర్వేఱుజనులచేఁ జేయింపవచ్చును. ప్రయాస వ్యవచ్ఛేదమునకు పరిమితిని గల్పించు తత్త్వములు మూఁడు. అవియేవన :—

(౧) శిల్పుల సంఖ్య. ప్రతి క్రియను ఎక్కువగా జరుప వలయునన్న ఎక్కువ పనివాండ్రుండవలయుననుట విశదము.

(౨) సరకు లుత్కటములగుటయె యీ విభజనము యొక్క సంకల్పము. గిరాకిలేనిది యురువుల మూర్ఖాన్నం జేయుటలో లాభము లేదుగాన గిరాకి రెండవది.

(3) వృత్తుల స్వభావము.

మొదటిది:—వస్తురచనలోఁ బ్రత్యేక పఱుపఁదగిన క్రియ లెన్ని యున్నవో యంతకన్న నతిశయముగ శ్రమ విశ్లేషణ మొనర్చుట తరముగాదు. ఉదా: మామిడి తోఁటల విషయ మైన క్రియల భిన్నతకుం బాత్రముల నివేదించితిమి. సహజ భిన్నములైన క్రియలంగాక సంకలిత క్రియలను సైతము వికల్పింపఁజూచిన వ్యవహారములకువైకల్యము సిద్ధము.ఎట్లనగంపల నించుటలో నొక్కొక్కకాయ నెత్తి యిడుట కొక్కఁడని, కుట్టుటలో ప్రతి కుట్టు వేయుటకు నొక్కొక్కఁడని, ఇట్టి నియమములఁజేపిన దాని పేరు శ్రమ వికల్పముగాదు. బుద్ధి వికల్పము.

రెండవది:—ప్రత్యేక క్రియలున్నను వాని యందొక్కొక్కటియు కాలపూరణముచేయఁదగినంతవిపులత లేనివైనఁ

ప్రత్యేక కళలుగఁ జేయుట హానికరము. దృష్టాంతము, ప్రత్తి యంత్రశాలలో నుద్యోగ విభజనము సమగ్రమైయున్నది. సేద్యములో నంత పరిపూర్ణత యే దేశములయందును వహింపలేదు. దీనికిం గారణంబు లరసిన నీ న్యాయంబు వ్యక్తపడును.

నాలువడకు యంత్రశాలలోని యంగ భాగముల వివరము:- మధ్య భాగమున నన్ని చక్రములకు బిసలకు గమనశక్తి నొసంగు నావిరి యంత్ర మొకటియుండును. దీనిలో నుద్భవించు శక్తిని రాట్నములద్వారా ప్రత్యంగమునకును వ్యాపింపఁజేయుదురు. ఇఁక నీ శక్తిచే సాధింపఁబడు కార్యజాతముల వివరము —ప్రప్రథమము గింజలును బ్రత్తిని వేఱుసేయుట. బోనువంటి నోరు దెఱచికొనియుండు గొట్టములో పొలములనుండి తెప్పింపఁబడిన దూదిని వేయ నది యంత్ర జనిత మహావాయువుచే నతి వేగముగఁ గొట్టుకొని పోఁబడి చిన్న రంధ్రములుగల యొక యినుపపలకకుం దగులును. ఆయాఘాతజృంభణమ్మున ప్రత్తి మాత్ర మా పలకలోని రంధ్రములలో దూరిపోవునుగాని బీజములకన్న బెజ్జములు చిన్నవగుట గింజలు వెనుక నిలుచును. దినమంతయు నీ గొట్టములో ప్రత్తిని దూర్చుచు నొకఁడుండును. అనఁగా నొక్క కూలివాని సంపూర్ణ ప్రయాసమునకుఁ దగినంత దూది బండ్లలోవచ్చి దిగుచుండుననుట. అంతదూది రానిచో వీరికి కూలితోడ రజా యియ్యఁబడినట్లు విరామముగా నుండుదు. గింజలులేని ప్రత్తిని మఱికొన్ని యంత్రములు లాగు

కొనిపోయి మురికి, మన్ను, మొదలగు నశుద్ధములంబోఁగొట్టి, పరిశోభముగాఁజేయును. శుభ్రమైన దూదిని నలిపి, పిసికి, బాగుగాఁగలిపి, చిక్కపఱచు నంగములుకొన్ని, చట్టమై బిగువెక్కినపిమ్మట నొక యంగుళము వెడల్పుగల పోగులుఁగా దీయు నవయవములుకొన్ని, చక్రాకారముగాఁ దిరుగుచు నా పోగుల పలురకముల సన్నని తిన్నని కనుపులు లేని దారములుగా విడఁదీయు నంగములుకొన్ని, వడికి నూలు నదిమి బస్త్రాలుగాఁగట్టు నంగములుకొన్ని, ఇట్లు భిన్నవ్యాపారసాధనములనేకములున్నవి. ఈయంగములన్నియు నిలువక పనిచేయునంత సరకులు వచ్చుచుండునుగాన నీవిశ్లేషణము లాభకరము. సరకులు చాలకపోయిన నప్పుడప్పుడు పని నిలుపుట తటస్థించును. కాలము తఱుచు మిగిలెనేని ఒకయంగముచేతనే యనేక కార్యము లొకదానివెనుక నొకటిగఁ జేయవచ్చును గాన శ్రమవిభజన మనావశ్యకము. వ్యవసాయమున నిరంతర కృషి లేదుగాన నీపద్ధతి యందుఁజెల్లదు. ఈవీలులేమికిం గారణం బేమి? వ్యవసాయస్వభావంబె. వానలు, కారులు వీనిని వేచి చేయఁబడునదిగాన అవ్యవహిత యత్నమున కాధారములేదు. మఱియు దున్నినవెంటనే చల్లుటతగదు. చల్లినవెంటనే కోయుటకుఁగాదు. ఇట్లు క్రియలు సంయుక్తములుగాక భిన్నకాలములైయుండుట యనర్గళవ్యాపారమునకు నర్గళము. అట్లగుట శ్రమవిశ్లేషణ మప్రధానంబు. ఎట్లనిన :—దుక్కిచేసినవాఁడే

విత్తుట, కోయుట, కలుపుదీయుట మొదలగు క్రియలం జేయ వచ్చును. అవి కాలాంతరకృత్యములు. యంత్రశాలలో నేక కాలక్రియలు సంభవిల్లుంగాన విభజనము లేనిది వేయిచేతుల కార్యవీర్యంబైన కరణీయంబులెల్లం దీర్పంజాలండు.

మఱియు విభజనగుణమ్ముగల కళలలోనే యంత్రము లకు ప్రవేశమధికము. ఎట్లన :—విభజనమెక్కువయగుకొలంది ప్రతికార్యము నేకవిధమైన చలనశక్తిచే సరళముగాం జేయం బడునదియవును. దూదిశాలలో ప్రతియంగమును నియతమైన యొక్కతీరునం దిరిగినం జాలు. మనచేతులట్లు వంకర, నేరు, వర్తులము, ఇట్లనేకములైన గతుల మిశ్రపఱచుట వానిశక్తి మించినపని. సాధారణముగ మనుష్యులుసేయు క్రియలెల్ల నానావిధక్రియలచేంబరిష్కృతములు. విభజనమునంగానొక్కటి యనేకవిధక్రియలం జేయక, యేకవిధముగ నాచరించుట. ఏక గతిచే సాధ్యములైనయవి చేయ బుద్ధిబల మగత్యముగాదు. ఇట్టిపనులకు యంత్రములేచాలును. ఘటికాయంత్రము (అనంగా కపెలను) అందఱును జూచి యున్నారుగదా! అందుం బ్రతిభాగము నేక విధమైన సంచారముగలయదికాని మనయట్లు పలుపోకలంబోవునదిగాదు. కావున విశ్లేషణయంత్రశక్తులన్యో న్యానుగతంబులు.

చూడుండు! హీనవృద్ధి న్యాయబాధితములైన యుద్యో గములయందు యంత్రసహాయమల్పమని పూర్వమే స్ఫుట.

పఱచితిమి. "తగిలినకాలే తగులును" అన్నట్లు శ్రమవిశ్లేషణ సహాయమును ఇందు ఘనముగాదు. అధిక వృద్ధిక్రాశ్రయము లైన వ్యాపారములందు యంత్రములు, ప్రయాసవిశ్లేషణము వలని సమర్థతయు నర నారాయణులబలె నేకీభవించి తోడు పడును.

ప్రస్తావ వశమ్మున ననుకొన్నంతకన్న నెక్కువ చెప్పితిమి. ఇఁకముం దీ విషయము మఱల నందుకొందుము.

ఆవేశన వృత్తియం దెటుతిరిగినను కర్మకరులు యజమానప్రభావముచే నావృతులై యుందురు. "ముల్లును దీయవలయునన్న ముల్లేకావలయు" నన్నట్లు ఈకీడున కావేశన వృత్తియే చికిత్స. ఎట్లన:—

(౧) పరాధీనులైన శిల్పకారులకు నాథవంతులుగ నుండని యప్పటికన్న నిప్పుడు భోరణము రూఢియు నాఢ్యమై నదిగాన మొత్తముమీఁద క్లేశభాజనమైన దారిద్ర్యతాపము పశమించును. దారిద్ర్యతాపమాఱెనేని ఉత్సాహాభిమానములును, వన్నెయు వాసియుంగనవలయుననను శౌర్యము మొలకలెత్తి పురణించును.

(౨) మఱియు సేవకులైనవారు దినదినమును గలిసి మెలసి మెలంగువారుగాన, ననతికాలమ్మునఁ దామేకీభవించి సంఘములుగా సమయబంధ ప్రవర్తకులై నిలిచినచో, యజమానులతో సమానులై బేరమాడి జీతము మొదలయిన

కర్మవిధుల ననుకూలములుగఁ జేయవచ్చునను నుపాయము గుఱ్ఱెఱుంగుదురు. ప్రతివాఁడును యజమానులయెడ పుల్లావలె నిస్సారుఁడైనను అందఱుం బ్రోగుగాఁ జేరిన గట్టెలమోపురీతిని విఱుచుటకు నసాధ్యులౌదురు. వర్తమానమున నాగర కాగ్రేసరములైన ఇంగ్లాండు, జర్మనీ, ఫ్రాన్స్, దేశముల శిల్పశ్రేణులు బలాఢ్యములై యనర్గళప్రచారములై జనబాహుళ్య నిశ్శ్రేయ సోదాత్తములై యున్నవి. ఇట్టి వమెరికాలోనున్నవి గాని యింకను ప్రౌఢములుగా లేవు. కారణమేమనఁగా:- ఆదేశము బహువిస్తారమును, అమితఫలవంతమును కాన బీదతనము ప్రజలయెడనింకను జుట్టు ముట్టనందున తన్నివారణ మనావశ్యకమాయె. ఈకారణము మనయిండియాలో వ్యతిరిక్తమయినను యీశ్రేణు లింకను నిచట సృష్టికిరాలేదు. ఎట్లన:- జాతిభేదములచే నైకమత్యము, నిఱుపేదతనముచే యజమానుల నెదిర్చి నిలుతమను ధైర్యము శక్తియు, నిచట పేరునకైన లేకున్నయవి. యజమానులు కూలివారికై పరస్పరము స్పర్థించుటచేఁగాక, ప్రజలస్వప్రయత్నముచే వేతనము లుత్కృటముల గుట యిచట నిప్పటి కసంభావ్యమే

అనాగరకదశలవసితంబులైన కాలంబుల విపులంబులై యుండి కాలక్రమమున వినష్టములై, తదనంతరము మఱియుం గాలంబుపరిణమించి మాఱ్పులంబొందించుతఱికి శిల్పశ్రేణు లెట్లు పునరవతారమహిమం దాల్చి యాశ్చర్యావహదీప్తిమంతం

బులై యున్నవో యీయద్భుతముం గమనించితిరా! ఐకమత్యము బనర్గళంబగునేని పౌరుషం బెన్ని భంగుల నెన్ని రూపులం దాల్చి వికసింపదు? ఐకమత్యము రాష్ట్రమునకు వేఱువంటిది. అది తెగక పదిలంబుగ నుండిన కాలవశమున నాకులు కొమ్మలుం నెండి క్రిందఁబడినను క్రొత్తక్రొత్త చిగురులు, శాఖలు, పొడమి నేత్రహృదయానందంబుగా నుండుచుగాదె! ఐకమత్యము లేనిచో మంత్ర తంత్రంబులు, వరుణజపంబులు, పౌరాణికదోహదములు, నిరర్థకములును బరిహాస పాత్రములును నగును.

మఱియు నొక వింత. కర్మశాలలో పనిచేయువారికి నారోగ్యప్రాణ రక్షణార్థమై గవర్నమెంటు వారు ప్రతి శాలను మంచిగాలి మొదలగునవి విశేషించి వచ్చునట్లు కట్టింపవలయుననియు, లేఁబ్రాయమువారిని, తరుణవయస్కులను, ఇన్నిగంటలకంటె నెక్కువ పనిచేయించఁగూడదనియు, దినమధ్యమున భోజన విరామములకై యొకగంట సెలవియ్యవలయు ననియు నిట్లనేకవిధంబుల నియమముల విధించియున్నారుగాన, ఈ నిబంధనల నన్నియు ననుసరించిన సెలవులు పెఱిగి యచ్చికములు తఱుగునను తలంపుచే, నీచులైన యజమానులు, దారిద్ర్యపీడితులై యెట్టికఠినకార్యములకును మాఱువల్కలేని కొందఱ నిఱుపేదలను తక్కువకూలికి వారివారి యిండ్లనే పనులఁజేసి తెచ్చియియ్యవలయునని నిర్బంధించుటంజేసి, ఈ నికృష్టమార్గమ్మున నివేశవృత్తులు పునరా విర్భూత

ములయ్యె! ఈ వృత్తులవలె నిర్దయాత్మకములును దుఃఖసంకీర్ణములునైనవి యెవ్వియులేవు. పాపము! ఆకట మలమల మాడువారు క్రౌర్యములకు విధేయులై తీరవలయు. స్వగృహములఁ గష్టించువారుగాన, రాజ్యాంగ విచారణకర్తలు వచ్చి చూచి, స్థితిగతులనరసి, కఠినహృదయులైన యజమానులం దండించి, వారిని రక్షించుటకు నవకాశము లేదు. అయిన నొక్కటి. ఈపద్ధతి చిల్లర కళలయందేకాని గంభీరమైన వానియం దలముకొననేరదు. కావున దీనిచే బాధితులగు వారి సంఖ్య యధికముగాదు. ఇది, చింపిరిబట్టలు, ఉసుపులు, పాదరక్షలు, ఇట్టివి సంస్కారంబు గావించుటయు, ప్రాఁతవస్తువుల నప్పటికిఁ దళుకుగనుండునట్లు చేయు పురస్కార కళలలో మాత్రము గాననయ్యెడిని. ఎట్లయినను ఇది దిక్కులేనివారిని మాత్రము పట్టి బాధించునది యనుటకు వేఱుప్రమాణము లేల?

వృత్తులు పరిణమించిన వనుటకు నర్థమేమనఁగా:— సమర్థత విషయమున నొక పద్ధతికన్న నింకొకటి వికాసగరిష్ఠమనియు, నట్లగుట నసమర్థోపాయముల నడంగించి చిరతరముగ నిలుచు ప్రధాన సమన్వితములనియు భావముగాని, పూవులు కాయలట్లు వెనుకటిది పుట్టుటచే ముందటి వన్నియు విరిసి నశించుననుటగాదు. ఈ పద్ధతులన్నియు సమకాలికములయ్యు నుండవచ్చును. ఉండవచ్చునని సందేహముగఁ జెప్పనేల? మన దేశములోఁ బ్రకృత మన్నిరకముల పద్ధతులు నమరి

యుండుటయకాదు, గ్రామపద్ధతియు నింకను గణ్యమైయున్నది. ఔద్యోగిక భేదములు గొంతవఱకుం గాలాను గుణములైనను విశేషించి ప్రాముఖ్యము ననుసరించి యుండును. వర్తమానమున నుజ్జ్వలంబైన యంత్రశాలాపద్ధతియుఁ గొఱఁత లేనిది గాదు. ఈ కొఱఁతలే దీనిని దక్కువపఱచి యింకను బరిశుద్ధమైన యార్థికస్థితి యావిర్భవించుటకు నిమిత్తమాత్రమగా నేమో! ఇఁక ముందు చర్చింతము.

మూడవ ప్రకరణము

ఆధునికవృత్తినిర్మాణము లందలి సామాన్యలక్షణములు

౧. నిరర్గళస్పర్థ

పూర్వకాలమున నాయాజాతివారు కులానుసారములగు పద్ధతుల నిర్వర్తించుచుండిరి. కాన నొకజాతివారితోఁ దదితరజాతులవారు జీవనార్థమై స్పర్థించుట లేకుండెను. ఈ యాచారము మనదేశమున నింకను వినాశమునంతగాఁ బొరయక నిలిచియున్నది. దీనిచేఁ గలుగు కష్టనష్టముల నామూలాగ్రముగఁ జెర్కొన నాదిశేషునకైన వలనుగాదు. శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగముగారు వ్రాక్రుచ్చిన ప్రకారము.

"మనదేశమునం దాయావర్ణములవారే యాయా పనులను జేయవలయుననెడు నిర్బంధముండుట వలన నొక కుమ్మరి దంతపుపని యందెంత యభిలాషమును నేర్పును గలవాఁడయినను దానిని మాని కుండలనే చేయుచుండవలయును; ఒకస్వర్ణకారుఁడు వస్త్రములను రత్నకంబళములను నేయుట యందెంత యభిరుచియు బుద్ధియుఁ గలవాఁడైనను వానిని వదలి సుత్తితో వెండి బంగారములనే సాఁగఁగొట్టుచుండవలెను.........పనివాండ్రు స్వేచ్ఛముగా తమబుద్ధి ప్రవేశించిన పనియందుఁ బ్రవే

శించి తమసామర్థ్యమును కౌశలమును గనఁబఱచుటకు వలను పడక, తమ కిష్టములేని పనులయందే విధిలేక యావజ్జీవమును గడుపవలసిన వారగుచున్నారు. అందుచేతనే యీ హిందూ దేశమునందు శిల్పాదివృత్తు లెప్పుడు నుండవలసినంత మంచి స్థితియందుండకున్నవి.”

అంపముతో గరగరమని పనిచేయువానిని మంగలకత్తితో సరళముగఁ గొఱుగుమన్న వెంట్రుకలకుఁ జేటులేదు గాని ముక్కు మొగములకుఁ జేటుదప్పదు. ఇంకను విశేషించి ప్రసంగింప నక్కఱలేదు.

జాతిభేదము వలని కీడులు

మఱియుఁ బరస్పరమిశ్రములుగాని జాతులేర్పడినచో వృత్తులన్నియు నుత్తమ మధ్యమాధమములను యాఢిఁగాంచి యుత్సాహభంగముం గావించి పురుషకారోద్రేకము నంతమొందించును. ఎట్లున్నను ఎక్కువవారమని శ్రేష్ఠాన్వయులును, ఎంత ధనగుణవిభవోపేతులమైనను తక్కువవారమేయని హీనవంశస్థులును, ఉద్యమములకుం బోరక బీడువడి చెడుదురు. తుట్టతుదకు జగంబెల్ల కర్మనియంత్రితమని మగతనముం గోలుపోదురు. జాతిసంకరము లన్యుగ్రమాణీయములని, నిర్ణయించి, పరస్పర సంబంధము గలవారై యుండిరేని, ఒకయింటిలోనే భిన్నవృత్తులుగల వారుందురుగాన నిప్పటియట్లు వ్యత్యాసములం బచరించుట కనువుండదు. వ్యత్యాసములున్న

ను ఇప్పటివలె ననిర్వాహ్యములై కఠోరములై యుండఁజాలవు. సాంగత్యమున దేహమానసోల్లాసంబులు వికాసముంబొంది పరిఢవిల్లు. దేశమును ఐకమత్యముంగొని యమోఘమైయుండును. వృత్తులలో నిరాబాధముగఁ గోరినవారికిం బ్రవేశమున్నఁ దరుణముకొలఁది సంఖ్యలధికములై గంభీర వ్యాపారములలో శ్రమ విభజింపఁబడుట యెక్కువ సమర్థమై యుండును. సంఖ్యలుమితములు నల్పములును నైన ప్రయాసవిశ్లేషణముఁదుర్ఘటము. విశ్లేష లేనిది సమృద్ధి సర్వమంగళం.

ఆంగ్లోమహాజనుల రాజ్యములో పక్షపాతము ధర్మగుణమని పరిగణింపఁ బడక, ప్రజలనెల్ల సమదృష్టిం జూచుట న్యాయంబని యేర్పడి యున్నదిగాన, స్వచ్ఛంద వృత్తిమై నుండుటకు నవకాశములున్నను, పూర్వవాసనా బంధదోషంబునం జేసి, కాళ్లుగట్టఁబడి చాలకాలమున్నవాఁడు సంకెలలఁ దీసినను లేవలేని యట్లును, అంధకార సంచారులను వెలుతురికిం గొని వచ్చినను గన్నులు విప్పని పగిదిని, మనము బెదురెద్దుల మాదిరి దిగ్భ్రమంజెంది యున్నాముగాని నూతన సమాసాదితమైన స్వతంత్రతను అలవఱచికొని యనుభవమున నింకను నుపయోగింప నున్ముఖులము గాలేదు. బ్రాహ్మణులొక్కరు మాత్రము విద్యావంతులు, చతురులు, సాహవంతులు నగుటం జేసి, కాలదేశముల ననుసరించి పోవుటల నితరుల కన్న ప్రవీణులై పఱఁగెదరు. ఇట్లనుటచే దేశమున

బొత్తిగా మార్పులే లేకయున్నవని వచించుట గాదు. మార్పులున్నవి. మనవాళ్ళు ఎంత పురాతన పద్ధతులలోఁ బూడియున్నను, ఇంకను మనుష్యులమే గావున చలనశక్తి నిర్మూలముగా లేదు. మఱేమన, దాదాఁపు శతవత్సరము లాంగ్లేయ రక్షణమున విరాజిల్లు వారమై యుండియు నింకను బురోహితులను, కులము పెద్దలను, తాతలను, అవ్వలను, బొడగన్నఁ బులులంగనిన మాడ్కి వడవడ వడంకుచున్నారము గాని, తాటాకుల కట్టకన్న మనస్సాక్ష్యము మిన్నయని తలఁచు నడువ నేర్చిన వారము కామైతిమి. లోకమంతయు నీనాఁడు మాత్సర్యగ్రస్తములై కయ్యమునకుఁ గాలు ద్రవ్వుచు నొండొంటిఁ గడవ నుంకించు రాష్ట్రములతోఁ గూడి ప్రతాపప్రదీప్తమై తేఱిచూడ రాకయున్నది. చొఱవయు, తెగువయు, చలము, బలము, నున్నకాలములో, నూఱేండ్లకొక యడుగు నెంతో బలాత్కారముమీఁద ముందుబెట్టి 'అబ్బా! బహుదూరము వచ్చితిమి. ఇది యమానుష కృత్యంబుగదా! ఇంకేమి? ఇఁక నూఱేండ్లు సేదఁదీర్చికొన నిక్కడనె కన్నులు మూసికొని గుఱకలిడుదము' అను నల్పోద్యోగులకు నీపోటాపోటీలలో గతి మోక్షంబులు దక్కవు. కావున నేదోయొకింత సంఘ సంస్కారమైనది గదాయని యహంభావముం గొనుట మూఢభావము. వెనుకఁ జిక్కిన వారు ముందుపోయిన వారితోఁ గలసి కొనవలయునన్న వారికన్న వేగంబునం బోయినం

గాని మధ్యనుండు దూరంబు తగ్గువడదు. కావున మునుపటి కన్న నెక్కింత వడిగల వారమైతిమని తుష్టిమై విఱ్ఱవీగుట వెఱ్ఱి తనము. యుద్ధమున జయకాంక్ష శత్రుసంత్రాసకరంబైన సైన్యమున్నంగాని ఫలింపనేరదు. పరరాజులు తమ సైన్యము లం బదిరెట్టులు వృద్ధిఁ బఱతురేని, తాము నటు సేయక రెండుమూఁడింతలు మాత్రము ప్రబలపఱచి మునుపటికన్న నుద్దండముగ నున్నాము గదా యను వారి కుద్దండన మని వార్యము. కావున మనత్రో మసలం బోల్చిచూచి నిన్నటికైన నేఁడు గొప్పయసి యుదాసీనులై యుంట తగదు. మఱేమన నాగరకాగ్రేసరులైన ఇంగ్లాండు, జర్మనీ, రుష్యా, అమెరికా, జపాన్, ప్రభృతిదేశస్థుల వృద్ధివేగము నెఱింగి, వారికి మనకు నుండు భేదము నానాటికి బ్రుంగుడు వడునట్లు, త్వరిత గతి సంస్కారము నెఱవేర్చినంగాని క్షాత్రగుణప్రధానమైన యీ కాలములో బ్రదుకు, పసువు కృశించి కాందిశీకము లౌట నిక్కువము.

పూర్వకాలమున వర్ణములు, తద్ధర్మములును, కలిసి యుండినవి కాఁబోలు! ప్రకృతమున ధర్మములు కాలధర్మము నొందియు, జీవుఁడులేని మొండెములట్లు వర్ణములు నడపీనుఁగు లై యుండియు, పూజామర్యాదలం బడయుటంజూడ నెంతయు వెఱగయ్యెడి. మఱియు వివేకముచే ఖండింపంబడియు గతప్రాణ ములుగాని జాతిభేదములు గవర్న్మెంటు ఉద్యోగములు పొంగ

బండ్లు, మొదలైన యార్థికస్థితుల ప్రభావముచే మంచువోలె విరియుచున్నవి. సర్వసమత్వము నోటిమాటలచేఁగాని కృత్యములనెన్నఁడును జూపని జాతిశ్రేష్ఠులైనవారును రైలుబండ్లలో తురకలు మాలమాదిగలున్నను, కొసరక, కసరక ప్రక్కనఁ గూర్చుండి పోవుచుండుట యేరికిఁ దెలియదు? వేదాంత ప్రశంసలకన్న నార్థికస్థితులు నడవడి తీర్చుటలో గరీయంబులనుటకు నింకను సందియమేల? మాటలతీరునకు బురాణోపనిషత్తులును, వర్తనల పోరునకు మూటలును, ఎరువు వేసిన పాదులవంటివి.

వెలలు మొదలైనవి నన్యదేశములలో స్పర్ధచే నిర్ధారితములు. ఏ వ్యాపారము నందైన వెలలు హెచ్చి లాభములధికమయ్యెనేని తదర్థమితరులనేకులా వ్యాపారములం బ్రవేశింతురుగాన నుత్పత్తి విస్తరమునుగాంచి వెలల న్యూనపఱచును. ఏకారణముచేనైన నొక యురువునకు గిరాకిలేకపోయి వెలలు క్రిందికి దిగి నష్టముందెచ్చెనేని, ఆ వ్యవహారులు దానిని వదలి నేఁటు వృత్తుల నవలంబింతురుగాన నుత్పత్తి క్షయించి వెలల మఱియు వృద్ధికిందార్చును. ఇట్లు క్రయిక విక్రయికుల మాత్సర్య సారంబునంజేసి వృత్తుల స్థితిగతులు క్రమము ననుసరించి యమితలాభనష్టములకుం బాత్రంబులుగాక వర్తిల్లును. ఈ విషయము నింకను ముందుఁ బ్రకటింతుము. స్పర్ధకు సందియ్యని జనములలో వృత్తులం బరిపాలించు న్యాయమెయ్యది యనిన శాసనాచారోపదిష్టములైన నియమములు. దృష్టాం

తము మనమే. గ్రామములలో వృత్తులు, వర్ణములు నెక్కువే కాని పోటాపోటి యగ్గలముగాదు. కావున శిల్పు లిచ్చవచ్చిన ధరల విధించిన యెడల నితరవర్ణస్థులు ప్రవేశించి వెలలఁ గ్రిందుఁ బఱచుట దుర్ఘటము. మఱియు, చర్మకారునికో, స్వర్ణకారునికో గిరాకి రాకపోయిన నా వృత్తులవిడిచి లాతివృత్తుల ప్రాపునరయ వెఱవు లేమిచే వారికిని నార్తి దుస్సహామవును. ఇట్లు ఒకతఱి సంఘమునకును మఱియొకతఱి శిల్పులకును ప్రాణములు తపించిపోవునుగాన, నిఱు తెఱంగులకును హితమగునట్లు అనుభవ నియతంబైన పథ్యంబొకండు ప్రచారమునకువచ్చె. అదియేదన, మామూలు ధరలు, మామూలు బత్యములు. పెండ్లి పేరంటములలో నవసరమెంత హెచ్చినను కుమ్మరి, మంగలి, చాకలి, ఇత్యాదు లెక్కువయడుగఁ గూడదనియు, నొకవేళఁ బురుషులందఱును దీక్షవహించుటచే మంగలి యప్రయోజకుఁడైనను, తక్కువయియ్యఁగూడదనియుఁ గాలక్రమేణ, ఆచారమడరి పోట్లాటకాట్లాటలు లేకుండఁజేసెను. చూఁడుడు! స్పర్ధలేనిచో సంఘమునకును బ్రజలకును స్వతంత్రత యస్తమితమౌట స్వాభావికము. శాస్త్రములు, ఆచారములు, హద్దుకలు, ఇత్యాదులకు నొకరైనఁదప్పక యెల్లరు సర్వవిధమ్ముల విధేయులై యుండినంగాని యస్పర్ధస్థితి నివ్వటిల్లదు. పరతంత్ర ప్రవర్తన సాహసవికాసములకు భంగహేతువనియు, వృద్ధికి దుర్నివారమైన యాటంకమనియు, పునఃపునః ప్రమాణించి

యున్నామగాన పారంపర్యసమాగతము లప్రశస్తములనియు స్వేచ్ఛావిహారములు మాత్సర్యము నవశ్యముగ ననుష్ఠేయములనియు వేఱుగఁజెప్పనేల? స్వతంత్రతయు స్పర్ధయు నేకవద్భూతములు. ఇవి లేనిచో గొఱ్ఱెలవలెఁ దలవంచుకొని గ్రుడ్డిమార్గములం జనుట విధిలేని శీలము.

స్పర్ధ సర్వవృత్తులనావేశించి దుర్దమమై యుండు సీమలు విరోధాదులు. ఆదేశముల నదిచెల్లు విధానముల వెల్లడింతము.

స్పర్ధ యొక్క నిర్వచనము

స్పర్ధయననేమి! వైతనికులు యజమానులును కూటములుగాఁ గూడక స్వస్వప్రయోజన తృష్ణచేఁ దమలోఁదామును, ఒండొరులతోను శాసనాచారాదులచే నాపఁబడక నిరర్గళము మత్సరించుట. అప్రమేయమును ననర్గళంబునైన మాత్సర్యమూహామాత్రమే కాని కాలదేశవర్తమానములచే బాధితంబై యఖండముగ నెందునుంజూపట్టదు. స్పర్ధకుంగల నిరోధము లెవ్వియన:—

లాభంబొందు మాత్ర ముద్దేశించి బిడ్డపాపలతోఁ బుట్టి పెఱిగిన యూరులవిడిచి కడుదవ్వుఁబో నెవ్వరికి నైతోఁగాదు. వాత్సల్యము, ప్రేమ, కృతజ్ఞత, దయాదాక్షిణ్యములును, కామగమనంబునకుం బ్రతిబంధకములు. ఎట్లన ఎక్కువజీతమునిచ్చెదనని పిలిచినను, ఈవఱకుంబోషించిన యజమానుల విడిచి సేవకులుపోవుటయు, తక్కువకూలికి వచ్చువారున్నను చాల

నాళ్ళనుండి తమునాశ్రయించి బ్రతుకు సేవకుల నివర్తింప యజమానులును హృదయముల దిట్టములఁ జేసికొనుటయు; ప్రకృతి విరోధము! ఇంతేకాదు. తలిదండ్రులయెడ భార్యయందు, బంధుమండలిని గల యనురాగము మొదలగు మృదుస్వభావములును స్పర్ధయొక్క తైక్ష్ణ్యము నుపశమింపఁ జేయునవియైనం దునసే సమర్ధతకుం బ్రతికూలములని యెన్నరాదు. ఏలన నార్థిక ప్రయత్నములకు నాధారము తమకున్న నవారికి పోషణము ప్రీతి సమకూర్పవలయునను నభిలాష యేకద! స్పర్ధసంపదలం బొదలెఁ జేయునదియైనను, ఆస్పర్ధకు మితత్వముంగల్పించు వాంఛలును కలుముల నగ్గలముగఁ జేయునవియే! ఇది చిత్రమైనను సత్యమే. స్పర్ధ యనురాగమునకును, అనురాగము స్పర్ధకును మేరలేర్పఱచి శుభసంపాదకములం జేయుట మనభాగ్యమేగాని యన్యముగాదు. సంపూర్ణస్పర్ధయుండి యనురాగము లల్పములైన ధనము నార్జించి యేమిసుఖము? ఎవరికిచ్చి సంతోషపఱచి మనమును సుఖపడఁగలము? ఆహా! మనుష్యులకు, పరోపకారమువలె నానందసందాయకము లెవ్వియైనంగలవా? ఇఁక ననురాగము పిచ్చి ముదిఱి రేయనక పగలనక భార్యను బ్రక్కనఁ గూర్చుండబెట్టుకొని జెప్ప వేయక కనులవిందుఁ జేయుచుండిన కూడెట్లు గుడ్డలెట్లు? ఈవిందు నందాసక్తి గలిగించు తక్కిన విందులకుంగతియేమి? ఇదియుంజెల్లదు. అనర్గళప్రవాహములనకట్టుచే నడ్డగింపఁబడి యుపయోగకరములౌ మాడ్కి స్పర్ధో

నురాగము లితరేతరసహజ నిరోధకములై యుండుట యను భావ్యములై యున్నవి.

శ్రమకరులస్పర్ధ

ఆనాఁటి కంబళిదైన నరుడుగనుండెడివారు దొరకిన మాత్రము లాభమని యెంచి పోటీఁ జేయఁజాలరు. యజమానులకుం గింకరులకునుండు నమోఘవ్యత్యాసం బియ్యదియ. బేరముం జేయుటలో నధిపతులిచ్చవచ్చినంత కాలము వేఁచియుండ శక్తిగలవారు. కావున వారాతురపడక ముందు వెనుకలువిచారించి యెంత తక్కువకూలి యిచ్చినంజాలునో ఆ మాత్రమే యిత్తుమందురు. భృత్యులైనవారు చాలునంత వస్తువుల మిగిలించినవారుగారు కావున నిలిచి నిదానముగఁదర్కింపఁజాలరు. మనదేశములో మాలమాదిగలకు గవర్న్మెంటువారు స్వాతంత్రతను ధారాళముగ దక్షిణయిచ్చినను తిండిలేనిది స్వాతంత్రతనెట్లు ప్రయోగింపనౌను ? స్వాతంత్రత యనునది తినువస్తువా ? లేక యంగడికింబోయి యమ్మి యుప్పు, బియ్యము కొనననువైన నాణెమా? స్వాతంత్రతయెంతటిపైనను దాని ధ్యానించుచు నిరాహారులై ప్రాయోపవేశముఁ జేయువారెవ్వరును లేరు. కావున శాసనప్రాప్తమైన స్వాతంత్ర్యము స్పర్థాక్రియకుంజాలదు. మఱి నామమాత్రంబ. నామమాత్రంబుంబూనరింప శాస్త్రిశక్తికిందోడు అర్థశక్తియు రావలయు. మనపుణ్యభూమిలో బలమున్న స్వచ్ఛందవిహారములందఱును జేసికొన

వచ్చునని యాంగ్లేయశాసనము లాదేశించి యున్నను, అర్థాశక్తి, అనాచారములు, ప్రతిఘాతుకములై యుంటచే స్వతంత్రత పుట్టి పుట్టని స్థితిలోనున్నది. విదేశములస్పర్ధకు నెక్కువ ప్రతికారిదై యుండునది బీదతనము. స్వదేశమున బీదతనము నకుఁదోడు మతాచార్యములును పిరిగొనియుండుట నీపాశము లేశమునఁ దెగునదికాదు.

మన దేశములో సహజనిరోధములు చాలవని కృత్రిమము లసంఖ్యములు గల్పించియున్నారు. అందు ముఖ్యములు (౧) జాతిభేదములు (౨) వివాహములు పితృతర్పణములు మొదలైన ఋణములం దీర్చుటకై తమ బలగములోనికి వచ్చి చేరవలయుననుట. (3) భూలోక సంచారము నారద మహామునికిఁదప్ప నితరులకు నిషేధ్యమనుట. (౪) ఒడలును దోమని యనేకస్నానములు, ఆవుపేడతో నలుకుట మొదలగు శుభ్రత లేని శుద్ధులు. (౫) దేశమున వివిధ వేషభాషాదులుండుట, ఇవి మొదలగునవి.

ఏ దేశమైన నిదర్శించి చూడుఁడు. ఆ దేశస్థులు తమలోఁ దామే పోట్లాడు భంగి పరదేశస్థులతో జీవనోపాయములకై పెనంగ శక్యులుగారు. ఎట్లన చలముఁజూపుట యనఁగా స్థాన భ్రష్టత్వ మొనరింపఁ గడంగుట. కర్మకరులు పరదేశములకుంబోయి యచ్చటి వైతనికులతో మత్సరించుటకు జాతి వర్ణ వేష భాషా వైషమ్యములు అడ్డములు. ఒకరి స్థానము

నింకొక రాక్రమింప వల్లయున్న కళానిపుణత యేకాదు, తక్కినే సహాకర్ములతోఁ గలసి మెలసి యుండుట కనువైన యంత సాదృశ్య మావశ్యకము. చంద్ర మండలమున నున్న వారితో వైరమెత్తుటకు యానాలాభమును, పారసీకులు, తురుష్కులు, ఆంగ్లేయులు, వీరిపైఁగ్గాలి విడియుటకు, వారి దేశములలో వారితోఁ జేరి నివసించుటకును వర్ణభాషాది భేదములు భంగకరములు. ఇంగ్లాండ్, రుష్యా, జర్మనీ, ఇటలీ, ఫ్రాన్స్, మొదలైన పశ్చిమ దేశములలో వెవ్వేఱు మతము లింత యెక్కువగ లేకున్నను, వారి మతములలో విదేశయాత్ర నిషేధింపఁబడకున్నను, వెవ్వేఱు భాషలు ప్రవర్తిల్లునుగాన జీవనోపాయార్థముగ నొకదేశము వారింకొక దేశమునకు యథేష్టముగఁ బోవుట దుర్భరము. అట్లనుటచే బొత్తిగఁబోరనుట కాదు. స్వదేశమునంబలె సంచారము సులభముగాదనుట.

ఇంగ్లాండులో ప్రతి సంవత్సరము వేనవేలు జనులు ఐరోపా ఖండమునుండి యుదరపోషణంబుకొఱకు వచ్చెదరు. నూతనముగ నైదువందల హాయనంబులకుం బూర్వము కని పెట్టంబడిన యమెరికా ఖండము ఐరోపానుండి వెల్లి విఱిసి వచ్చెడు జనంబులచే నిండింపఁబడుచున్నదిగాన నచ్చటఁ బాశ్చాత్యభాషలన్నియుం బ్రవర్తిల్లుటంజేసి నేఁటికిని ఒక్కొక్క యేడునకు సుమారు సరాసరి పది పదునైదు లక్షల శ్వేతముఖు లందుం జేరెదరు. పరదేశీయుల స్పర్ధ యమెరికాకుం దగిలి

నట్లు, ఇంక నేదేశమునకుం దగులంబోదు. ఆచార పిశాచ గ్రస్తులైన మన హిందువులుగూడ నిప్పుడు కూలికై దేశదేశములలం ద్రిమ్మర నారంభించి, అమెరికా, కనడా, పేనామా, సింగపూర్, చీనా, మలాకా, దక్షిణాఫ్రికా, ఇత్యాది సీమలలో పనిపాటుల కుం గుదిరియున్నారు. పై వివరించిన విషయములన్నియు బీదలను అల్పవిద్యగల వారునైన కూలివాండ్రం గూర్చినవని యెఱుంగునది.

మూలధనస్పర్ధ

కర్మకరు లీరీతి సంచార సరళత లేనివారైనను మూల ధన మాచందంబు నందక పిచ్చలవిడి వాయువేగ మనోవేగం బుల భూచక్ర ప్రదక్షిణము జేయుటలో నద్భుత సామర్థ్యము గలది. కోలారులో గనుల దింపుటకుంబట్టు ధనరాసులు, ఇంగ్లాండునుండి యొకనిముసములోనం బ్రవాహముగ దిగును. చీనా దేశమున బొగ్గుగనులం బుటభేదన మొనర్చుటకుం గావలయు ద్రవ్యసంచయములు తంతిగొట్టి బ్యాంకులద్వారా అమెరికా వారు పంపుదురు. ధనరూపములైన మొదలు మొత్తమ్ములు పాదరసమువ్రాలె నిలుకడ లేక చరించు స్వభావము గలవి. మూలధన స్పర్ధ, శ్రమ స్పర్ధ యట్లు, ఏకదేశస్థముగాక నిష్పక్షపాతమైన సర్వవ్యాపిత్వముం బూనియుండు. మన దేశమున నుండు రైల్వేలు యంత్రశాలలు మొదలైన మహా వ్యవహారముల నుపగతమైన పుంజిపటలము దేశదేశములనుండి తేంబడును.

గనుక, ధనమును అధిక త్వరతో ధనప్రయోగమునకుం బూనమేని, ఇతరులా సందుజూచికొని ప్రవేశింతురుగాన, మన ధనమ్ములు నిరర్థకమ్ములై మూటలలోఁ బ్రచ్ఛన్నములై యుండ వలసివచ్చును. వస్తువులు, సమాచారములు, నేఁ కొంతయు లేక, కాలవ్యయముంగాంచక, తలఁచినప్పుడు పంపఁగలుగు యానశక్తి యుద్ధృతం బౌటంబట్టి, దేశభేదములచే సబాధతమగు మూలధనమ్మునకు లోకము రాజ్యమట్లును, రాజ్యము లిండ్ల యట్లును సులభముగఁ బొందఁదగినవయ్యె.

మనశ్శ్రమకరుల స్పర్ధ

మఱియు శిల్పములు జేయుచుఁ గాయకష్టమున శరీరయాత్ర నడుపువారు ప్రవాసమునకుందగని వారైనను, కార్య విచారణ, వ్యవహారనిర్మాణ దక్షత, మానేజరుపని, ఇత్యాది మనశ్శ్రమలచే నుల్లసిల్లువారు, ఎల్లెడలకు నెక్కువ సుకరముగఁ బోవచ్చుఁగాన నుత్కృష్టోద్యోగములలో దేశదేశములకు స్పర్ధయున్నది. బొంబాయిలోని ప్రత్తిశాలలలో విచారణాకర్త లనేకులు యూరోపియనులు. ఏలూరిలో స్థాపింపఁబడిన జనపనార శాలయందును ఇంగ్లీషు వాఁడొకఁడు మానేజరుగాఁ గొంతకాల ముండెననియు నాకు వినికిడి. కాఫీ, టీ, రబ్బరు, వీని యుత్పత్తి, వ్యాపారములు ఇంగ్లీషువారే స్వాయముగ వచ్చి టకువచ్చి నెఱవేర్చుచున్నారు. విద్యాధనముల ఖండనములుగ

నుండిన నే దేశమునకైన నిరాబాధముగఁ బోవచ్చును, రావచ్చును, సత్స్థానములం బడయవచ్చును.

ఐరోపా అమెరికావారు మనతోఁబెనఁగునను వారితో మత్సరింపలేము. మన దౌర్బల్యమునకుం గారణములు జాతిమతాదిభేదములు, దేశయాత్రా పరాఙ్ముఖతం బుట్టించు నాచారములు, రాజసభావములేక విధేయులమై యుండవలసిన దురదృష్టము, ఇత్యాదులని మున్నె పలుమాఱు వక్కాణించితిమి. చూడుఁడు! పాశ్చాత్యుల వర్తకులు, శిల్పులు, తూర్పు దేశములెల్లం బ్రవేశముంగోరిన, మనవంటివారు నివారించి రేని ఫిరంగులతో వాదించి త్రోవఁదీతురు. ఆసియాఖండ నివాసులు బలహీనులగుట నీతర్కంబు వాఙ్మనసగోచరంబైనను శక్తి సాధ్యంబుగాదు. దక్షిణాఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియా, అమెరికా, కనడా, ఈ ప్రాంతములయందు తెల్లనూతి లేనివారు కొన్ని నియమములకు లోఁబడికాని రాఁగూడదని శాసించి యుండుటంజూడఁగా, మన దేశమున మనుస్మృతి ప్రభావము హీనమ్గా చుండుటం దలంచి మన ధర్మదేవత దానికిం బాశ్చాత్యుల తిరస్కారముపిదోడుచేసి యాచారములనిలుపఁ బ్రయత్నించునట్లు తోఁచెడిని! బలపరాక్రమ సంపన్నులమై దిక్కులెల్లనైన సాధింపఁజాలిన వారమై యున్నతటి భరతఖండమే శరణ్యమనియు నితరా శ్రయము లశస్తములనియు నియమము లేర్పఱచికొని, స్వాంతమ్ముగ మనకాళ్లకు మనమే సంకెలలఁ దొడిగికొని కూర్చు

చుంటిమి. ఇపుడు బయటఁబోదమను బుద్ధివచ్చినదిగాని ఇది వచ్చునటతికి శక్తి వెడలిపోయె! ఇచ్ఛయున్న శక్తియు, శక్తియున్న నిచ్ఛయు లేని బ్రదుకు మనవారు ప్రయత్నించి గుత్తయెత్తిరి కాఁబోలు!

స్పర్ధవలని లాభనష్టములు

ఆర్థికవిషయమైన స్పర్ధ యంతటను సమముగఁ బర్వక కొన్నియెడల మిక్కుటమును గొన్నియెడల లేశమునై వివిధగతుల వెల్గును. ఇఁక దీనిచేఁగలుగు లాభనష్టంబుల నిర్దేశింతము :—

(౧) స్పర్ధయుత్పత్తికి నుద్దీపకము. ఒకరికన్న ముందుగ నింకొకరు వ్యాపారచక్ర మాక్రమించుకొను నుత్సాహంబుం గలిగినవారైన నుత్పత్తివాణిజ్యములీపోటీచేఁ దఱుచులగును.

ఆక్షేపణ. ఇది నిజమేగాని స్పర్ధయమితమైన నయముగ విక్రయించి వ్యాపార మాకర్షించుటకన్న కర్తవ్యము లేదని, సాములు చూచుటకు దళుకుగాను చూడంబోయిన బెత్తికిగాను, ఉండునురువుల త్వరత్వరగఁ దయారుచేసి, యుత్పత్తి రాశిలో నధికమైనను మేల్మిలో బీడువడునట్లుచేయుటచే, సరసమని నమ్మి కొనువారికిం దుదకు విరసతఁగల్పింతురు. ఇది మోసము. అల్పమూల్యములైన విదేశపుసరకులఁ (ముఖ్యముగ జర్మనీసరకుల) గొనువారి కిది యనుభవవేద్యము.

అనేకులున్నఁ గదా స్పర్ధ! అనేకులు లేక యొకవ్యాపారమున కెల్లి నొకఁడే యీశ్వరుఁడై యున్న సరకులకుఁగా ముత్తో వెలలు తగ్గించి తన యమ్మకముం జెడఁగొట్టుకొను నక్కఱ లేదుగాన నట్టియద్వితీయపదార్థముల శ్రేష్ఠతను భద్రముగఁ గాపాడును. నిర్మాత్సర్య వ్యవహారముల ధరలు సరకులు రెండును గొప్పగనుండును. కావున మొత్తము మీఁద నిదియే సరసకార్యము.

(౨) స్పర్ధ వినియోగమునకుందగినంత యుత్పత్తి నాపాదించి రెంటికిని సామ్యముంగూర్చి వ్యర్థతగలుగకుండునటులఁ జేయును. ఎట్లన—ఒకయూరిలో పెండ్లికార్యములు ప్రబలి కుండ లెక్కువ గావలసెననుకొనుఁడు. కుమ్మరి వృత్తిలో నితరులకుం బ్రవేశమున్న వినియోగవిస్తారతకుందీటుగ భాండవిస్తరమును గల్పించుటకు మఱికొంద ఱుద్యోగింతురు. అది లేనిచో స్పర్ధాతీతుఁడైన పురాణకుంభకారుఁడేమి పెట్టిన నదియే ప్రసాదమని కోరికలు తీరకున్నను తృప్తివహించి యుండవలయుఁగదా!

ఆక్షేపణ. వినియోగముత్తో నుత్పత్తియు యథాక్రమముగ వృద్ధినొందిన నందఱకును సుఖమే. కీడెవ్వరికిని లేదు. కాని వినియోగమునకన్న మితిమీఱి యుత్పత్తియార్జనకు వచ్చిన వస్తువు లమ్ముఁబడక నిలిచి కుళ్లి కంపెత్తి వ్యర్థములగును. అమితోత్పాదనము స్పర్ధచేజనించు కొఱగాములలో.

ప్రప్రథమమే. ఏరీతినందుర్లో ? ఆయూరిలో కుండలకు గిరాకి వచ్చినదని ప్రతివాఁడును ఆగిరాకిని దానే పూర్తించి లాభపూర్ణుఁడు గావలయునని యువ్విళ్లూరుచు చట్లు తట్టుటకుంబూనిన, గిరాకికి మించిన సరఫరా సిద్ధించు. ఇందుచే వెలలుతగ్గి, యది కారణముగ గిరాకిహెచ్చెనేనియు న్నాతర్వాతను శేషించిన మృత్పాత్రములు వ్యర్థములనుటకేమి సందేహము ? మితిమీఱిన స్పర్ధచే మితిమీఱిన యుత్పత్తి కలిగి తద్ద్వారా మూలధనము, శ్రమ, ఇత్యాది కర్మసాధనంబులను మోఘుంబులం జేసి సంఘుంబున కపకృతింజేయును. ఐరోపా, అమెరికా, ఇత్యాదిదేశములలో నధికోత్పత్తిచే వెలలు కృశించి నిలుకడ లేనివై యపుడపుడు మహాపాత్పాతములంగల్పించి వ్యవహారములఁ గల గుండువడంజేయుట నికముందు విశదీకరించెదము.

(3) స్పర్థచే వెలలు తఱుగును. వస్తువులు నయము లౌను. కావున బీదలకును గర్మకరులకును నత్యంతోపకారి. ఎట్లన, వ్యవహారమంతయు నొకని యధీనమందున్న, వాఁడు పెట్టినది భిక్షము. అందును ప్రాణాధారవస్తువులైన ధాన్యాదులు మానరక్షకమ్ములగు వస్త్రములకు వలయుప్రత్తి మొదలైనవాని యుత్పత్తికి కొందఱీశ్వరులై కట్టుగట్టికొని నిలిచిన, వీనియందలి యాదర మనశ్వరముగాన వస్తువునుజూచి కాక మనశక్తినిజూచి వెలలు విధించినను గూడినంత నిచ్చుట కోర్చుటఁదప్ప వేఱుదిక్కు వెదకినం దొరకదు. అనేకులీ సర

కులకు నాథులై రేని పరస్పరమాత్సర్యంబునం జేసి తమతమకు వాడుక కాండ్రెక్కువ రావలయునను కోరిక నొండొరులకొడవ వెలలు సరసములుగఁ జేతురుఁగాన ప్రజకు ప్రకృష్టంబగుట స్పష్టంబు.

ఆక్షేపణ:—ఇది కొంతవఱకు నిజమైన న్యాయంబై నను అపవాదములు లేనిదికాదు. సమయాంతరముల ధరలు స్పర్ధచే నున్నతము లౌటయుంగలదు. ఎట్లన—ఒకరిని మీఱ వలయునని యొక రుద్రేకించి కృషిం జేయుటలో తమతమ సర కుల సంగతి మున్మున్న భోక్తలకుం దెలియఁవలయునని వార్తా పత్రికలలోను ఇతరమార్గంబులలోను బ్రకటింతురు. ఇంగ్లాం డులో బండములవర్ణింపుచు చిత్రపటములచే నేత్రాకర్షణము జేయు ప్రకటనలు తయారుచేయుట ప్రత్యేకవృత్తియైనది. ఈ ప్రకటనలను రైలుస్టేషనుల గోడలమీఁద నతికించుటయే గాదు, రైలుదారి పొడుగునను సమీపస్థములైన పొలములలో మేకులదింపి వానిమీఁద విశాలములైన పలకలునిల్పి, ఆ ఫల కలమీఁదను బ్రకటనలు రచించి ప్రయాణికులు చూచునట్లుం తురు. ప్రకటనకరులకుఁబోవు జీతమేమి? పొలముసొంత గాండ్రంజెందు బాడుగలేమి? ఉత్పత్తివ్యయ మీప్రక్రియలచే హెచ్చుంగాదె! ఇంకను పోటీదారులసంఖ్య యెదుగుకొలఁది భోగ్యవస్తు సముదాయ మేకస్థితినున్న ప్రతి వ్యవహారియును దక్కువగా నుత్పత్తిఁ జేయవలసిన వాఁడగును. భాంప నిర్మా

ణమున కొకయూరికి నొకరిద్దఱు కుమ్మరులైనఁజాలు. మఱి పదుర్వుఁడు ప్రారంభించిరేని మొదటి మొత్తములోఁ బదిరెండవ భాగమునకన్న నెక్కువఁ జేయఁబూనుటయసిద్ధము. రాశి తగ్గిన నేమియని మందలింతురేమో! పరివర్తన కళలలో రాశి యెక్కువ యగుకొలఁది వ్యయక్రయంబులు తక్కువ లగునను న్యాయంబు మఱచితిరా? కావున రాసు లధిక సంఖ్యలైన ఏక రాశిగా నున్నపు డున్నంతసుకరముగ నుత్పాదనము జరుగదు. ఏకతంత్రవ్యాపారములలో సరకుల ప్రమాణములకుంఠిత మౌటచే వ్యయక్రయములు కుంఠితములగును.

ఇత్యాదికారణమ్ములచే స్పర్థవలన ధరలు క్రిందగుననుట నిక్కంపుఁదత్త్వంబుగాదు. మఱి యపవాదభూయిష్ఠంబు.

వెలలు వ్రాలుట యటుండనిండు. పోటీవ్యాపారము లలో వెలలు బహు చంచలములు. పడుట, లేచుట, మాయ మాట, గంతులువేయుట, మొదలగు నింద్రజాలములంజూపి వర్తకులను, ఉత్పాదకులను, భోగులను వెఱఁగుపఱచి వేసరిం చును. ఎట్లన—స్పర్ధాళువులలో ప్రతివారును పేరాసచే అమ్మక మంతయుఁ దమచేతికేరావలయునని యెక్కువ సృజించిరేని మితిమీఱిన యుత్పత్తి జనించి వెలలకు భంగమును ఆసాము లకు నష్టమును గలిగించును. ఈనష్టముచే దివాలెత్తినవారు దివాలెత్తఁగా, నిలిచినవారును దిగులుచెంది ఇఁకముందెట్లో యని కడుఁగొంచెము ప్రోగుచేసి యెదురుచూచుచుండుతఱికి,

గిరాకి యీతబ్బిబ్బులకు నాస్పదముగాదుగాన మునుపంత ముమ్మరికము గలదియగుట వెలలు తటుక్కున విజృంభించు. సముద్రములోని తరంగములంబలె ధరలు పెఱుగుచు, తఱుగుచు, లేచుచు, నడంగుచుండుట వ్యవహారములకు శ్రేయంబుగాదు. నేఁడావశ్యకవస్తువులు సరసములాయెఁగాయని నమ్మి యితర పదార్థముల మీఁదవెచ్చించువాఁడు, తేపవి ప్రియములగుడు నష్టాలపాలగును. ధరలు, ఆర్థికరథమ్మునకు నశ్వములు. ఎటుబోయినను నపాయము లేదుగాని, మెల్లఁగా క్రమముగ గతిమాంద్యమో వేగమో యాశ్రయింపవలయుననుట యగత్యము. అట్లుగాక యున్నట్టుండి పఱువువాఱుటో, హఠాత్తుగ నిలుచుటయో, తటాలునఁ దిరుగుటయో, యకస్మాత్తుగ ముంగాళ్లుమీఁదికెత్తి దుముకుటయో, ఇట్టి వినోదములకుం గడంగిన బండిలోనున్న కుండలేనా తలలుగూడ నెఱ్ఱెలు విడుచును. నిర్మాత్సర్యవ్యవహారముల ధరలగమనము, ఒకపద్ధతి ననుసరించి దేహము లసియాడని విధంబునం బోవును.

(౪) నిరాతంక స్పర్థచే వృత్తులు సమాన లాభకరంబులౌను. ఎట్లన నెందేని నమితసంపాదనమున్న నితరులందుఁ బ్రవేశించి యమితమును మితముం జేయుదురు. సంపాదనము తగ్గినచో దానిని విడిచి మేలైన శిల్పములకుంబూని బాగుపడుదురు. లాభముతోఁ బోటాపోటియు హెచ్చి ప్రాప్తిం గుదించి సమత్వస్థాపనం బొనరించుటయు, నష్టమున్నఁబోటి లఘువై ప్రాప్తి

నెగఁజనంద్రోయుటయు,నను నీసాధనద్వితయంబునం జేసి వృత్తి సామ్యంబు సేకూర్చు. ఆర్జనమున నెల్లరుఁ దుల్యప్రాభవులైన మర్యాదా గౌరవము లందును దుల్యులౌట, సర్వజనులు నిమ్నోన్నతభావము లేక యేకాసనాసీనులట్లుందురు.

ఆక్షేపణ. ఇది కవికల్పనంబోలినదిగాని నిజమే మాత్రము గాదు. చూడుఁడు! పరస్పరవైరంబున సర్వజనమైత్రి సిద్ధించు ననుట విపరీతవాక్యముగాదా? దీనిలో నొకవిధమైన సత్యము న్నదిగాని యది వివరించితిమేని యసహ్యముగఁ దోఁపక మానదు. ఆసత్యమేదన భూలోకములోని వారెల్ల ద్వేషబుద్ధిచేఁ గలహంబులకుం బ్రారంభించి ప్రాణాంతమగువఱకును యుద్ధముం జేసిరేని, వీనిచేవాఁడు, పెఱవానిచే వీఁడుగా నందఱును మడిసిన, చిట్టచివర కొక్కఁడుమాత్రము మిగులును. నిలిచిన వాఁడొక్కఁడేయైన, తనకన్న నెక్కువవారుగాని తక్కువవారు గాని యుండరుగాన వానియాయుపర్యంతము నిమ్నోన్నత రహితసమత్వము సిద్ధించుననుట! ఇది తర్కప్రకారసిద్ధమైన యంశమైనను విశ్వసనీయంబుగాదు. మఱి వెక్కిఱింతమాట. ప్రజాక్షయ సంజనితంబైన ప్రళయకాల సమవర్తనము మాకెవ్వరికిని వలదు. మీకుంగావలసిన నింకొకలోకమునకు వెడలి గడించుకొనుఁడు! మాయెదుర నీ విపరీతములు విప్పకుఁడు!!

స్పర్ధయనఁగా వైరము. వైరముచే బలవంతులకు బలమును దుర్బలులకు దౌర్బల్యమును మఱింత హెచ్చి యెక్కువతక్కువ

లెక్కువ యగు ననుట సుప్రసిద్ధన్యాయము. దీనిచేఁ బ్రళయ కాల సమత్వము దప్ప ప్రయోజనకరములైన సమత లెవ్వి యుఁ బడయఁబడవు. పూర్వము, ఆర్థిక వైరము లల్పములుగా నుండినందునఁ గుబేరులుగాని యష్టదరిద్రులుగాని లేకుండిరి. ఇప్పటికిని స్పర్ధారహితములైన మన గ్రామములలో నాఢ్యాఢ్య ములకు నాగరక ప్రదేశములందుండు నంత వ్యత్యాసము లేదు. ఐరోపాలో కోటీశ్వరు లొకవంకనున్న గోఁచికైన లేని వా రొకవంకను; లక్షాధికారులకు వ్యతిరిక్తబింబముల పగిది భిక్షా ధికారులు నసంఖ్యులై యుండుటచే, దేశసౌఖ్యము, అమితమను వ్యాధిచే నపకృష్టమై తపించెడిని. సంఘంబను త్రాసు సరిగా నిలుచునట్లు గానము.

చలములేక యేదే నొకతీరున నితరులకు ధారాళముగ నెడము ప్రోవుల నొసంగి మను మనవారిలో దినదినమును పర మాన్న మారగించువారు లేకపోయినను అంబలియైన లేని వారును లేరు.

(౫) స్థితిలోనే లయము గుప్తంబై యున్నదను తెలుం గున స్పర్ధస్పర్ధచేతనే సమాప్తింజెందును. ఎట్లన,యుద్ధరంగంబునం బోలె నార్థికరంగంబునను క్షాత్రము శోభిల్లి యొండొరులం బొడిచి యడఁచిరేని, ఓడిన వారుపోఁగా జయమందితులైన వారు నిరర్గళ వ్యాపారులగుదురు. ఇయ్యది యనుభవదృష్టము- అమెరికా దేశములోఁ దొలుత సర్వస్వతంత్ర స్పర్ధ విజృంభించి-

యందుచే ననేకులు కనష్టం గలిచినవారుకాఁగా నిప్పుడు వ్యవహార• చక్రంబులో బహుళ భాగంబందూఁగడతేఱిన కొందఱ యధీనముక్రిందికివచ్చినది. రాష్ట్రముల యందెట్లో వ్యాపారముల యందు నట్లే. క్రమనియమముల సరకుగొనక రాష్ట్రీయులు గవర్నమెంటే వలదని వాద్దుపద్దు లేక యమితస్వేచ్ఛులై తిరుగఁజొచ్చిన బలమఱి శత్రువులపాలై యే స్వేచ్ఛయు లేనివారగుదురు. అమోఘ స్పర్ధయు నాత్మోపహతంబై మోఘంబగును. ఇది విశదమాటకుం గొన్ని నిదర్శనములు:-

అమెరికాలో "రాకిఫెల్ల" రను భూలోక కుబేరుఁడొకఁడున్నాఁడు. అతఁడాగర్భ శ్రీమంతుఁడుగాక పోయినను సాహస బుద్ధిబల సంపన్నుఁడౌట కిరోసెన్ నూనెయొక్క యుత్పత్తి పరివర్తనాది కళలలో నేకచ్ఛత్రాధిపత్యము వహించెను. ఆ క్రమం బెట్లనిన: నూనెను, ఇనుపకొళాయలగుండ దీసికొనిపోవచ్చుననుట గనిపెట్టి, అయ్యది తానే కల్పించిన తంత్రమహాత్మ్యనింకెవ్వరు నా పద్ధతి నవలంబింపఁగూడదని, అమెరికా సర్కారు వారియధికారపత్రికనుబడసి, రైల్వేకంపెనీలవారితో 'నా సరకులను తక్కువ వేతనమునకుఁ దీసికొనిపోతిరా సరి, లేకున్న గొట్టములద్వారా నేను పంపుదును. అట్లైన నాసరకు మీకేమియు దక్కదు. అందుచే నష్టపడువారు మీరో నేనో చూచికొందము!' అనిన రైల్వేకంపెనీలవారు 'వీఁడసాధ్యుఁడు. చెప్పినదెల్లఁ జేయునంతటి వాఁడు. యాన వేతనములఁ దగ్గించ

కుంటిమా యొక బండినూనెయైన మన మూలకముగఁ బంపఁడు. వీనిం జూచి యితరులును మనల సడ్డ జేయక పోయినఁ జెప్పరాని నష్టమావును, సర్కారువారి యాజ్ఞయో పక్షపాతము లేక యేక రీతినే కూలి విధించవలసినదని యున్నది. ఏకరీతినూనిన నేరీతియు లేక పోవును. ఏమిచేయుదము ?' అని తర్కించి విధిలేక రహస్యముగ నొడంబడిరి. పిమ్మట 'రాకిఫెల్లరు' చిల్లర నూనె వర్తకులంజూచి "మీ వ్యాపారమంతయు నాయధీనముగఁ జేయుఁడు. మీకు మంచి సంబళము లేర్పఱచెదను. ఒకనికి లోనై యుండుటా మేమని గర్వముచే నిరాకరించితిరేని మీయూరులలో చుట్టుప్రక్కల నాయంగడుల నిలిపి అతిసరసముగా విక్రయించెదను. నాకునష్టమని యందురో, ఇట్టివెన్ని కలిగినను, ఏనుఁగునుదోమ గుట్టినట్టునాకు లక్ష్యము లేదు. మీరు నానష్టములో శతాంశమునకైన నోర్వలేక నాశమెత్తుదురు. భద్రము." అనిచెప్పివారిపై దండెత్తిన వారలు పాపమేమిచేతురు ? లొంగినవారులొంగిరి. తిరస్కరించినవారాతని స్పర్ధ దెబ్బదగులఁగనే తోఁకలుముడిచికొని కాళ్లునాకవచ్చిరి. ఇట్లు చిల్లర వ్యాపారమంతయుఁ దనదై నపిదప గొప్పవ్యవహారికులను నదే రీతి నణఁగద్రొక్కి ప్రపంచమున నించుమించు నాలవపాలు వ్యాపారమునకుం జక్రవర్తియై యెదుటివారు లేక పోటీలను భయము కలలోనైనఁ గానక, తనసరకులు బర్మా, ఇండియా, ఇత్యాదులగు తూర్పుదేశముల మీఁదను విజృంభింప నిర్వక్ర

ముగ కిరోసేనూనె సార్వభౌమత్వము నందియున్నాఁడు. స్పర్ధ స్పర్ధచే నెగురఁగొట్టబడినందుల కిట్టితారాణము లెన్నేనిఁగలవు. రాకిఫెల్లరుగారింగూర్చి యొకమంచి మాటఁజెప్పకపోవుట యన్యాయము. ఏదన, ధనలుబ్ధుఁడై యితఁడిట్టి కార్యములాచరించె ననుట సత్యమునకుఁజాల దూరము!

మఱెందువలన ననిన: రాజసభావముచే. ఈవ్యాపార ప్రపంచమునం దనకు మించినవారును సములును నుండఁగూడదని వారికి తాత్రము. తన ప్రసాదంబునంగాని లోకమ్మునఁ జీఁకటి విఱియఁగూడదనిదై యుండవలయునను మహాభిమాన శోభితుఁడు. ఇహాలోక చంద్రముఁడను బిరుదునాసించినాఁడో, లేక జనులందఱుఁ దన్నుదలంచి సాయంకాలమున ,,దీపంజ్యోతిః పరంబ్రహ్మ కిరోసేనూనె మండితమ్,, అని యెల్లరు తన్నుద్దేశించి సంధ్యావందనముం జేయవలయునని తాత్పర్యమో! ఏదైననేమి? రాజసలాభముగాని తామసలోభముగాదు. తాను కోట్లకొలంది నార్జించినాఁడు. ఆర్జనకు ననుగుణములైన దానధర్మములను పాత్రములనెఱింగి యథేష్టముగ లోకంబు విశాకు వడు వడువునఁ జేసినాఁడు. చేయుచున్నాఁడు. చేయనున్నాఁడు!! 'చికాగో' మహానగరమున సర్వకళాశాలకు నితఁడిచ్చినది సుమారు ఏడుకోట్లు! చీనాదేశమున విద్యాభివృద్ధికై యిచ్చినది యఱకోటి. 'నీగ్రోలు' అనఁబడుచు, మాలమాదిగలట్లు నికృష్టులుగఁజూడఁబడి యమెరికావారిచే హింసింపఁబడు ననా

ఘుల నుద్ధరించుటకు నిచ్చినది యొకకోటి. ఇట్లు జాతిమతాది భేదములులేక దిక్కులుపిక్కటిల్లఁజేయు దానకళలచే యశోభరితుఁడైనవానిని లోభియనుట తక్కువ పలుకుగాదా? పూర్వము మనరాజులు దిగ్విజయముజేసినట్లు తానును వ్యవహారవిషయమైన దిగ్విజయము నొనరించి పట్టభద్రుఁడైనాఁడు!

అమెరికా, జర్మనీ, దేశములలో స్పర్ధయమితమగుటచే బాధితులైన వ్యవహారకర్తలు పరస్పరము కలసియుండినమేలని యిపుడు మహాసంఘములుగా నేర్పడి వైరములేనివృత్తుల జరుపుటకు మొదలిడినారు. కర్మకరులును మేరలేనిమాత్సర్యము వినాశహేతువని శ్రేణులుగాఁ గూడుచున్నారు. వర్తమానమున నెల్లెడలఁజూచినను జనులు తమకుందాము మాత్రముగ నెల్లరతోనెదిరి యప్పళించుటమాని, సంఘములుగఁజేరి వ్యూహములు వ్యూహముల, సైన్యములు సైన్యముల రీతి ప్రతిఘటించెదరు. ప్రతివ్యవహారములోను యజమాన సంఘములు భృత్యసంఘములు దినదినమును బయలుదేరుచున్నవి. దేశదేశములనుండు కర్మకరులు ఒండొరులతోను, యజమానులు తమలోఁదామును మిత్రత్వము నెఱపుచు నార్థికకలహములఁ దోడు పడుటయుంగలదు.

పైవాక్యమునకువ్యాఖ్యానము లేనిచో యర్థముస్ఫుటంబు గాదు. వృత్తులపరిణామముంగూర్చి వ్రాయు సమయంబున నొకవిషయము యొక్క ముఖ్యతను దగినట్లు విశదపఱుపలేను.

వేదన, గ్రామ్యశ్రేణిపద్ధతులలో కూలివారే యుపకరణములు మొదలుగ మూలధనములను గలవారుగానుండిరి. అస్వాచ్ఛంద ములైన నివేశనావేశనప్రవృత్తులలో దొలుతఁ గూలివారికి మూల ధనసంపత్తి లేకయుంట తటస్థించును. వ్యవహారముల్ని నెగడి నివ్వ టిల్లంజొచ్చిన యంత్రాదిసాధన నిచయంబులకు మూలార్ఘమతి శయముగ వలయుఁగాన కర్మకరులుఁయజమానులై సొంతముగఁ గళల నిర్వర్తింపఁజూచుట యరిదితలంపు. పూర్వమున, నేఁడు కూలివాఁడుగా నున్నవాఁడు రేపుసొంతగాఁడు గావచ్చును. ఆధునికమున నియ్యది కష్టతరసాధ్యముగాని యలఁతులంధ దీఱు నదిగాదు. కావున శ్రమకరులనువారు ప్రత్యేకపుఁ దెగవారై యెంత తపస్సుచేసినను యజమాన పదవినందుట దుర్ఘటంబు గావున వారితోఁగలయిక లేనివారై యుండవలసి వచ్చె. ఇందుచే వ్యవహారచక్రమంతయు కర్మభర్తలు, కర్మకర్తలు నని రెండు తెగలుగ భిన్నమై సంఘముయొక్క యన్యోన్యతకు భంగ కరమో యనునట్లున్నది. ఈ యంశమునకే కొందఱు "శ్రమమూలధనముల వియోగం" బని పేరిడిరి.

చూడుఁడు! శ్రమకు మూలధనమునకుంగల సంబంధ ములు. రెండునుంగలసినఁగాని యుత్పత్తియు నార్జనమును లేక. రెండును గృశించి కీర్తిశేషములౌను. ఉత్పత్తియం దేకీభవించి నను ఫలము విభజించుకార్యమున నివి పరస్పర విరుద్ధములు. శ్రమకెక్కువభాగము జేరిన మూలధనమునకుఁ జేరునది తక్కువ.

పుంజీదారు లెక్కువ కొట్టివేసికేని కర్మకరులకు మిగులునది కొంచెము. నీకువచ్చిన నాకు లేదు; నాకువచ్చిన నీకు లేదు, అను సమాచారముగా నున్నది. ఇట్లు తొలుత వియోగమును, వియోగంబు, కానుగాను స్థైరమును ప్రాప్తించి కర్మభర్తలకుఁ గర్మకర్తలకును ప్రబలకలహములు పుట్టుకారణంబాయె. ఇది యు స్పర్థాయుతన కొఱగామియే యనుట తేఁటతెల్లంబు.

ఈ యార్థిక యుద్ధమునఁదేలినవారు కొందఱు. మునిఁగినవారు పెక్కుఱు. పుంజీదారులు కొల్లగొట్టువారు. శ్రమకరులు కొల్లపోవువారు. అధిపతులాస్తిగలవారుగాన బలాఢ్యులు. రథికులవంటివారు. భృత్యులు పాదచారులైన కాల్బలములు. ఇదివఱలో రథికుల తీవ్రత యాపరానిదై యుండెను. ఇప్పుడన్ననో కాలము, స్థైవమును బఁకుముల మాఱ్చుచున్నవి కాఁబోలు! పనివారు దృఢవ్యూహములంబన్నినవారగుట మేలు చేయిగానింగకను రాకున్నను సరిసమానముగ నిలిచి వ్యాపార సమరంబున నవికలస్వాంతులై యున్నవారు.

దేశభేదములనెనఁ బాటింపక శ్వేతఖండ నివాసులెల్లరు, ఈ సంఘముల స్వస్వలాభముంగోరి చేరి యుండుటంబట్టి యొక దేశమున జగడమారంభమైన నది యన్యదేశమునకువ్యాపించుటయుం గలదు. ఈవిషయము నెదుటవచ్చి నిలిచినట్లు విశదంబొనర్ప గతసంవత్సరమున* నడిచిన యొకటిరెండు భీకరాఘాతముల వర్ణించెదము వినుఁడు.

* అనఁగా 1911-వ సంవత్సరమున ననుట!

ఓడల కంపెనీలవారికిని, సామానుల నెత్తుట, దింపుట, ఇత్యాదికర్మలను జేయు సేవకులకును జీతముఁగుఱించిన రాయబారములు జఱిగి, యవి తుదఁదాఁకనందునఁ గర్మకరులు పనికి రామని సమయము జేసి నిలిచిపోయిరి. అందుచే నోడల ప్రయాణము క్రమముదప్పినందున సొంతగాండ్రకు నగణ్యమైన నష్టము వచ్చినది. పనివాండ్రకును గూలిరాదయ్యె. ఇట్లిరుపక్షములవారును గష్టములకుం బాత్రులయ్యును బంతమువదలుటెట్లని సమాధానము నాశ్రయింప నెవరును రారైరి. సేవకులకండ క్రొవ్వు నీఱుచేయవలయునని యజమానులు విశేషించి భరణ మిచ్చెదమని యాశఁజూపి యీపనులకు నితరుల నాశాపాశముచే నీడ్వసాగిరి. బీద లసంఖ్యులుగాన నందఱనొక కట్టుగా గుంపుజేర్చుట కెవరికి శక్యము? నౌకలందుండు నౌకరులబృందమ్ములంగూడని పెఱనౌకరులు వీరికిస్థాన భ్రష్టత్వమాపాదించి సంపాదింతమను తమకమ్మున తండోపతండమ్ములుగ రాఁదొడంగుడు, గుంపుగా నవఘళించి యుండిన ప్రాతసేవకులు వారిపై దండెత్తి ఱాలురువ్వి బాహుయుద్ధముం జేయఁ జొరఁబడుతఱికి పోలీసువారు మధ్యస్థులుగ రావలసివచ్చెను. న్యాయాన్యాయము లెట్లున్నను దొమ్మి రేగి జను లొకరొకరిపై కయ్యమునకు నాయితంబైన గలబ లేకుండఁజేసి రక్షణకార్యంబు నెఱవేర్చుట రాజ్యాంగమువారి ముఖ్యకర్తవ్యముగదా! ఇట్లెన్నియడ్డంకులు వచ్చినను వెనుదీయక యాకర్మకరులు

జర్మనీ, హాలేండు, ఫ్రాన్సు దేశములలోని సహాకర్మకరులం దఱకు సహాయముగానలసినదని కోరఁగా వారు తమతమదేశ ములలోఁ దాము బనులకుఁబోవుటఁజాలించిరి. ఓడలకు నింగ్లాండులోనేకాదు, ఇతరదేశములందును బ్రయాణసన్నా హము కష్టసాధ్యమగుడు, యజమానులు కొంతవఱకుం బరి శ్రాంతచిత్తులైరి. పనివారును సంధికి సిద్ధముగా నున్నందున నెవరికిని సుఖము చిన్నపోఁగూడదని గవర్నమెంటువారు తామే మధ్యస్థులుగనిలిచి తీర్పుచేసెదమని రాఁగా వారిపంచా యతీ తీర్పునకు నిరుదిక్కులవారు నంగీకరించిరి. మొత్తము మీఁద జయమేరికన్న శిల్పిసంఘమునకే. సంబళము హెచ్చింపఁ బడెను. భృత్యులు మఱలఁబనులం బ్రవేశించి మునుపటి యట్లు బాగుగాకతో మెలఁగుచున్నారు. ఐరోపీయనులలో నుండు నొకదివ్యగుణ మిందు సువ్యక్తంబయ్యె. ఎంతపోరినను పోరుసాలించినతోడనే కల్మషము లేని హృదయముతో నెడం బడిక ప్రకారము త్రికరణశుద్ధిగ వర్తింతురు! "పనియిప్పాడు వదలుదుము" అని కొన్నిరోజులకు మున్నే యజమానులకువిన్న వించి యానాఁటివఱకును సేయుసమ్మతమును లేనియట్లు మెలఁ కువతో వర్తించి సమయమాగతముగుడు విసర్జించి వెడలుదురు. యజమానులును పనివారిట్లనిసేయుని నీచపుంబగఁదాల్పక వేత నములు, కాలము మొదలగునవి చల్లని మనసులతో నిర్భేద ముగ విధింతురు. పెనఁకువలన్నియుఁ దీఱిన పదంపడి ప్రణయ

కలహానంతరము నాయికానాయకులట్లు పరస్పరానురాగపూరితులై పొత్తుదాల్తురు. "నాలుక బెల్లము, ఎడఁదకత్తెర" యను కపటము, కుటిలస్వభావము, వీనిపొంతకు రాజనగుణులెన్నంటికిం బోరు. నక్కవినయములు చూపుచు, స్తోత్రములు పఠింపుచు సత్త్వగుణగరిష్ఠులమని చరింపుచున్నవారిలో నుండునంత గూఢభావము, కౌటిల్యము, ప్రముచ్ఛందనము, నమ్మికద్రోహము, ఇత్యాది దుర్గుణములు క్షత్రియతేజంబుండు వారియెడఁ ద్రవ్వి చూచినను దొరకదు. మనదేశమున రజోగుణము ద్వితీయమన్నందుననే మోసములు మెండయ్యె. అయ్యది యద్వితీయమును, అత్యంత సేవ్యమును, అనుట చరిత్రశోధనముం జేసిన వారికెల్లరకుం దెల్లంబ. అదియట్లుండె.

ఇంగ్లాండులో రైల్వేనౌకరులందఱు జీతములు జా[illegible] చేయవలయునని ప్రార్థించి, తమప్రార్థనకు సరియైన యుత్తరముం బడయనివారై, కొన్నినెలలక్రిందట* పనిచాలించిరి. ఇట్లు పనిచాలించుటకు, కర్మోపసంహారమని పేరు. అపారమైన వాణిజ్యమే బ్రతుకుఁగాఁగల రాజ్యములలో రాకపోకలు నిలిచిన గతి యెట్లు? కొన్నిపట్టణములలో నొకవారమునకన్న నెక్కువభుక్తి పదార్థములుండుట యసంభవము. సెలవగుకొలఁది వారు వస్తువుల రప్పించుకొనువారు. ఇట్టివారికి రైలుబండ్ల పోకలు నిలిచిన నాహారమెట్లు? పొగబండ్లు నిలుచుట, యవిరళమునైన సేనావళులచే ముట్టడివేయఁబడుట, ఇవి రెండును సమా

* 1912-వ సంవత్సర ప్రారంభమున.

నోత్పాతములు. ఏమి చెప్పవచ్చును? దేశమంతయు ఱెచ్చువడి కంపితహృదయమై దిక్కుఁదెలియనిదయ్యె! రైల్వే కంపెనీ వారికి గంటగంటకు లక్షలకొలఁది నష్టము! పనివాండ్రకుఁ గడుపాత్రము సాఁగకుండుట. ఇట్లు మహాక్షోభంబై యిరు దిక్కులఁ గ్రుక్కుదిరుగనంత యిక్కట్టులైనను వెన్నిచ్చి పాఱు టకన్న చచ్చుటమేలని పట్టుగ నిలిచియుండిరి. అంత నితరులచే బండ్లఁదోలింపఁజూచిన వీరికిని పూర్వభృత్యులకును ఘోరమైన పోరుజరిగినందున రక్షకభటసైన్య మడ్డుపడవలసె. “పాట్లెల్ల యుద్ధములో నక్కతగులుకొని చచ్చినట్లు” ప్రజకు సరఫరాలు రానందున బహుళప్రయాసయాయె. అట్టి యుపద్రవము మాన్పఁ జూడక రాజ్యాంగము వారూరకుండుట తగునా? గవర్న మెంటువారు ప్రజాసంరక్షణ పోషణమ్ము లనివార్యధర్మంబు లని సైనికులంబంపి బండ్లనసాగఁజేయఁగా, పనివారు పూర్వ మట్లు రవడించి మరమ్మనకు వచ్చినందున సైనికులు తుపాకు లంగాల్చి యనేకులకు గాయములను మరణములను సమకూ ర్చిరి. మఱియు నుడియుఁకర్మకరులును తమవారేగాన, గవర్న మెంటువారిట్టి ఘోరకార్యమ్ములు దేశమునకే విపత్తుఁదెచ్చు నని దయార్ద్రహృదయులై యిరుకక్షులు నొప్పుకొనఁదగిన మధ్యస్థసంఘము నిర్మించి, యప్పటికి భండనము చాలించునట్లు చేసి బద్ధసఖ్యత యొదఁగూర్చు విరవుల నరయుఁడని పంచా యతీదార్ల నియోగించి యప్పటికి శాంతినుద్ధరించిరి. ఈ

పంచాయతీలోని సభ్యులెవ్వరనఁగా గవర్నుమెంటు తరఫువారు కొందఱు, రైల్వేకంపెనీపక్షము వారొక్కఁడు. సేవకుల ప్రతినిధియొక్కఁడు. చూచితిరా సేవకులు యజమానులతో నుద్దియై చెలంగిరనుటకు నిదర్శనములు!

పిమ్మటఁ గతిపయవాసరమ్ములలోన రైల్వేకంపెనీవారు తమ యావద్భృత్యమండలమునకు నూటికింతయని వేతనముల నధికముచేసి, వారి సమ్మతితో ప్రయాణశుల్కముల (అనఁగా టిక్కట్లవెలలను) నెక్కువచేసి నష్టముం బూరించుకొనిరి. వారికేమో సంధియు సుఖము నబ్బెఁగాని యీసెలవంతయుఁ బ్రయాణికుల తలమీఁదఁబడి జనసామాన్యముచే శ్రమమూల ధనముల పరిణయమున కియ్యఁబడు శుల్కమో యనునట్టి దాయె!

విభజనార్థమైన జగడములు, వానిని నివారించుటకై సృజింపఁబడిన మధ్యస్థసభలు, వీనింగూర్చి చర్చించుటకిది తావు గాదు. విభజనకాండమందునకుఁ దగినది. ప్రకృతమున, కారయితృ, కర్తృ, భోక్తృ, సంఘమ్ములకు ఫలవిభాగంబున శత్రుత్వముండుట స్పష్టము. వీరికి శాశ్వతసంశ్రయం బెట్లా దింప నెట్టినియమముల నెవ్వరాదేశింప వలయుననుట యీ కాలమ్మున నుద్దండమైన ప్రశ్న. ఇయ్యది యనుభవముచేఁ గాలక్రమమ్మున గోచరించు నర్థమ్ముగాని యోగదృష్టి మొదలగు టక్కులకు గ్రాహ్యంబుగాదు.

ఇవన్నియుఁ జూచి కొందఱు జనసామాన్యమునందనుకంపాసహితులై మాత్సర్యపద్ధతి క్రూరంబని గర్హించెదరు. వీరిమాట నిజమని నమ్మితిమేని, స్పర్ధయన వేఱేమియుఁగాదు, ముక్కాలుమువ్వీసముమంది నోరుగొట్టి వీసముమందికి వేయు నాచారమునకు మర్యాదకునై యీఁబడిన నామధేయము.

స్పర్ధ తగదనుటతోఁ గొందఱు తృప్తిఁజెందుదురు. మఱి కొంద ఱంతటఁబోక, స్పర్ధను రద్దుచేసి యనిరుద్ధరీతి వ్యవహారమ్ములఁ బాలించుట మేలనియు ముట్లనాడెదరు. వీరివాదముల మున్నే వెల్లడించితిమైనది. ఇందుల కుత్తరపక్షము లేకపోలేదు. అయ్యది విస్తారసముచ్చయ* వ్యవహారప్రకరణములకుం జేరినదిగాన నిటఁ బొందింప నవకాశము లేకున్నను, ఒక్కమాటైనఁ జెప్పక విడువరాదు.

ఏకతంత్రవ్యవహార ప్రవర్తనప్రయోజనము లెవ్వి? :— సమాత్సర్యంబునకన్న నయమైనట్టివియు స్థిరమైనట్టివియు నగు వెలల నిలుకడఁ జేయంగల సమర్థత మొదలగునవి. ఈ సమర్థత యున్నదనుట నిజమేగాని యధిపులైన వారాసమర్థత ప్రకారము వర్తింతురనుట యేమి నిజము? పోటీలవలని భయము లేదుగాన నిచ్చవచ్చిన వెలలనేల నిలువఁబెట్టి తీయఁగూడదు? ఉత్పత్తివ్యయము తెలియుగుననిరికదా! ఒప్పుకొంటిమి. వ్యయము తెలిసినను క్రయమును జేలిక కావచ్చును. అవునుగాని "కా

* సముచ్చయ = పరస్పరపద్ధతి నవలంబించిన.

"వచ్చును" అనుసంభావనమునకు "అగును" అని స్థిరీకరణ మర్థమని యేమూఢుఁడు సేయఁగలఁడు? ఆవశ్యకవస్తువు లెంత వెల పొడుగైనను మానముపోయినఁ బోనిమ్మని జనులు బడయఁ జూచుట స్వాభావికము. ఇట్టివాని కెల్ల నెవరినైన నొకరిని సర్వాధికారిం జేసితిమేని, ఉత్పత్తి యెంతవిరివిగ సరసముగ జరిగె నేనియు ప్రజకు సుభిక్షము గలుగునని యుభయహస్తమియ్య నెట్లుసాధ్యము? ఒకవేళ 'రాకిఫెల్లరు' 'కార్నెగీ' 'మార్గన్' మొదలగు వర్తమానధనేశులంబోలి యౌదార్యబుద్ధిగలవాఁడై యుండెఁబో, భోజనము మిగుల పసందుగా జరిగినను, అయ్యది భిక్షాన్నప్రాయమే గదా! మనకు సర్వవిధముల నధికుఁడైన వాని నాశ్రయించి జీవించుట కన్న మరణము మేలు. ఇంచుమించు సరిసములై వారికి మనము, మనకు వారును నూఁతగా నున్న నది జీవనముగాని తక్కినది దాసత్వము. మేతకై నొకఁడైన మేఁకవలె వెంబడించి యుండుట కోడంబడునా? కావున రాజ్యాంగవిషయములందుంబలె వ్యాపారములందును అనర్గళ ప్రభుత్వము ప్రాణమానంబులకు భయావహము.

చూడుఁడు! దుష్పరిపాలనము ముత్తెఱంగు. బహురాజకము, అరాజకము, ఏకరాజకము, అని. అరాజకమనగా నేలిక యెవ్వఁడును లేకపోవుట. అయ్యది యెంత చెడ్డదని మనవారి కనుభవవేద్యము గాకున్నను, మనపూర్వులు గుడిచిన గోదు గాన నందఱకును విశ్రుతముగానున్నది. నేఁటికిని బట్టణములకుఁ

గడు దవ్వులనుండు పల్లెలలో దుర్జనులు స్వేచ్ఛగా బీదవారల్లఁ బీడించుచుండఁజూడ బ్రిటిష్ వారికిఁ బూర్వము వీరెంత కావరించియుండిరో యని యూహింప కుండుటకుఁగాదు. అరాజకమును బహురాజకమును నన్నదమ్ములవంటివి. ప్రాయశః తుల్యములే. ఎట్లన ప్రభుత్వము లేనిచో నెల్లరు ప్రభువులే గదా! బహురాజకమునకు దృష్టాంతము పురాణ హిందూదేశము. జమీన్‌దార్లు, పాళెగాండ్రు చాలరని పట్టభద్రులయిన మహారాజులు వందలకొలఁది బయలుదేఱి గోగ్రహణము, (పశువుల దొంగిలించుట) ఇత్యాది సాహసములు వీరకర్మములని యెంచునంత హీనులై ధర్మదేవతను దిక్కులు తెలియక సొమ్మసిల్లునట్లు తఱిమి దీనం గావించిరి. ఏకరాజకమనఁగా నడ్డము లేని ప్రభుత్వము. ప్రజలచేతను నితరవిధంబులను మేర మితము, అనుమాటలు లేక సర్వస్వతంత్రముగాఁ బరిపాలించుట. ఇందునకు దృష్టాంతములు పూర్వమందే గాదు, ఇప్పుడును నీదేశము నేలు ఘనులు. హైదరాబాద్, మైసూరు, బరోడా, ఇత్యాది సంస్థానాధిపతులును బ్రిటిష్ గవర్నమెంటువారును, ఈదేశములలోని ప్రజలకేమాత్రము నుత్తరవాదులు కారు. వారిదయయే మనకుగతిగాని మనశక్తి జమాఖర్చు లేనియంతె. అనఁగా నిండుసున్నయనుట! ఈపరిపాలనము సత్ఫలాతిశయ ప్రతిపాదకమే. శ్రేయోదాయకమే. అయినను, ఏకతంత్రతకన్న జనులకు స్వతంత్రతయుండి, ప్రభువులు ప్రజాప్రతినిధులును సమాధికార సంపన్నులై, పరస్పర సమ్మతిమైఁ బరిపాలన కార్యము

నిర్వర్తింతురయేని యంతకన్న మించిన భాగ్యము వేఱొండు గలదా! భూలోకమున మితము లేనిది మంచియుఁ జెడ్డయగును. వానమంచిది. అతివృష్టి యీతిబాధ. నదీప్రవాహమునకొడ్డులు లేకున్న వెల్లువలుపాఱి పంటలం బెంటలఁ జేయును. సముద్రము సపారంబౌటఁగాదె మనము సజీవులమైయుండుట? కావున ననర్గళములన్నియు నవిశ్వసనీయములు. మేరలేని స్పర్ధ అడ్డులేని యాధిపత్యము, రెండును క్షయకారకములే. ఆరీతినే ఆధిపత్యమును స్పర్ధయును, ఏమాత్రమును గుఱిగింజయంతైన లేకున్న క్షేమంబనుటయుఁ దెలివికిఁ దక్కువయైనమాట. విందులో రసములట్లు క్రమము విడువని మిశ్రిత నీరెంటికిం గలుగఁ జేయఁజూచుట సర్వజనాదరణీయము.

కొందఱేకచ్ఛత్రత యుత్పత్తికిని, వైరప్రభావంబు విభజనమునకు ననుకూలించునవియని సెలవిచ్చిరి. ఇదియుఁ దప్పు. స్పర్ధచిక్కి బిక్కిరించెడు నీ దేశమున దారిద్ర్యవిభజనమున్నదే కాని యర్థవిభజనము మఱుంగుఁ జేరినది. స్పర్ధలేనిది, ఉత్పత్తియుఁ క్షీణించుననుటకు మనమే సనాతన నిదర్శనము. మన దేశములో నాచారములకుఁ జెల్లినట్లు, ఏ ప్రభుత్వమునకు నధికారము చెల్లఁబోదు. దానిచే మనము గట్టికొన్నమాట లెవ్వి, మూర్ఖతఁదప్ప? మఱియు నిర్మాత్సర్యమున నుత్పత్తి మేలుగా వచ్చుననుట తగునైనను మేలగుననుట యసంబద్ధసిద్ధాంతము. ఎట్లన, పోటీకివచ్చువారు లేరుగదా యని కొన్నాళ్లకు వస్తువులగుణమును, రాశిని, పాడేల చేయఁగూడదు? నష్టము వచ్చుననుభీతి లేనిచోఁ గష్టమెవ్వఁడు పడును? మనదేశములో లాభ

మును నష్టమును తెలియుచు లేని పద్ధతియుండుటచేత స్పర్ధాదేవి యిది యనుకూలదేశమని యెన్నఁడో వచ్చిచేరినది. ఇఁక నష్టము లేమియుగాదు, ఖండితముగా లాభము వచ్చుననునిర్ధారణము కుదిరిన నశ్రద్ధకు నంతముండునా! నిర్వైరత నిర్వీర్యత. ఈ విషయములు ప్రకరణాంతరములకుం జెందినవయ్యుఁ గ్రిందఁజూపఁబోవు సంగతులు చక్కఁగా స్ఫురించుటకై తెలుపవలసెను.

పై చర్చవలనఁ దేలినసంగతి యేమి? స్పర్ధకు మితమేర్పఱుచుట యత్యావశ్యకమనుట. ఆర్థికస్వాతంత్రతకు—అనఁగాఁ ప్రతివాఁడును దానుగోరిన ట్లుపార్జనాది కృత్యంబులకుం బరసహాయము లేక తొడంగుట—నెల్ల లేర్పఱిచినంగాని దానిచే సమగ్ర సమర్థత సిద్ధింపదు.

మనవారు కొంద ఱీమాట వినినదే నవ్వునాఁపలేక “అయ్యో! నవనాగరకుఁడా! మనదేశములో నార్థికస్వాతంత్రత—ఇది యెక్కటేనా? ఏ స్వాతంత్రతయు లేక క్రమము దప్పకున్నాము. మమ్ము జడులని దూషించితివి. పశ్చిమదేశమువారింతో స్వేచ్ఛగా స్పర్ధింతురు. అదియుఁ గూడదంటివి. ఒక్క కూడదను మాటయేనా? ఏదైన నొకరీతి బంధనము లేర్పఱచవలెనంటివి! కాలక్రమేణ అనుభవ నిర్మితములైన బంధనములు ప్రచారమునకుఁ దేఁబడుననియుఁ జెప్పితివి! దీనికేమి యర్థము? ఐరోపావారును మనవలె నస్వాతంత్ర్యము నారాధింపఁ బ్రారంభించిరనుట గాదా? కావుననే హిందూపద్ధతులెంత ముదుసలితనము వహించినవైనా యంతసుందరములని

నీనోటనుండియే వచ్చెఁగదా! మనవి యపౌరుషేయశాస్త్రము లనుటకు వేఱుప్రమాణము లేల? నీ పౌరుషమే తెల్లవాఱినది, తెలిసెనా!" అని మందలింప వచ్చునుగాన వారికి వినయముతో సమాధానము నివేదించెదము.

చెట్టు పోతరించి పెఱిగి యాకులు పూవులు మాత్రము బయటఁబెట్టుచుఁ గాపునియ్యదేని దానిక్రొవ్వు నడంచుటకు వేరులు కత్తిరించుటయను దోహదముం జేతురనుట ప్రసిద్ధమే గదా! అదిగాంచి "యెంతమంచి రెడ్డియైనను ఉస్తికాయంత వెఱ్ఱి లేకపోదు" అను సామెతను నిలుపఁబుట్టిన వాఁడొకఁడు తనతోఁటలోఁ జిగురించుటకుంజాలక కృశీభూతమైన చెట్టును జూచి ఆదోహదమిందునుం బ్రవర్తించునని వేరులు గోసివేసిన నాచెట్టు మఱునాఁడే యెండి వంటకట్టెలకుం బనికివచ్చెను. అట్లే, అమితస్పర్ధచే నాక్రోశించువారు మాకు క్రమములు వలయునన్న, అమితక్రమములచే నాక్రోశించువారు—ఆక్రోశించువారా! ఆక్రోశించుటకుం దెలియనిమూఢులు—మాకు స్వతంత్రతాస్పర్ధలు వలదనుట జ్ఞానబాహిరము.

మఱియుఁ గ్రమము లనుటచేతనే అన్ని క్రమములును నేకమగునా? ఐరోపా వారాచారబద్ధులుగా నుండుట మేలని యెవరని వినంబడినతోడనే మనుస్మృతి నెగుమతిఁ జేయుట యేల? వారాసించు నిబంధనలకు మనపురాకృత సమయాచారములకును "అమృతము" "విషము" అను పదంబులు రెండును నీటినిబోధించినను నయ్యవి యెట్లు సమములుగావో, అట్లే వాసి యిసుమంతయును లేదు. ఎట్లన:—

పాశ్చాత్యుల ప్రయత్నము

(౧) ఉద్దేశము. సంఘము యొక్క ప్రతియంగము యొక్కయు సుఖమును దేజంబును. అనఁగా జనసామాన్యముయొక్క యభ్యుదయము.

హిందువుల దుస్థితి

హిందువుల యాపౌరుషేయాచారములు "కాకులను గొట్టి గ్రద్దలకు వేసె" నన్నట్లు ప్రజలందఱింబీడించి యల్పసంఖ్యాలైన శ్రేష్ఠకులులకు ననువుగా సర్వము సేకూర్చుట. కొన్ని యంగములకై శరీరమును బాధఁ జేసినట్లు.

(౨) ఉద్దేశము నెఱవేర్చు మార్గము

కర్తృకరణ సంఘంబులు ప్రజాప్రతినిధులు గలిసి యోచించి వ్యవస్థల విధించుట. అనఁగా సమష్టిరాజకముద్వారా యని భావము. సమష్టిరాజకమన సర్వజనులు గలిసి ప్రతినిధులచే నడుపు పాలనము.

చెదలుతిని మిగిలిన తాటాకులకట్టలతో నెత్తిమీఁద మోదుట. అనఁగా ప్రాచీనుల వాక్యములని యెన్నఁబడువానిలో నాచారములకు న్యాధారముగా వ్యాఖ్యానము చేయ శక్యమైనవానిని మాత్రము ప్రమాణములని యాదరించుట. ఈ రాజకమున కేమి పేరు పెట్టుదము! పితృరాజకమని యా తాటాకులరాజకమనియా? భూతరాజక మనియా?

కాలానుగుణముగ మార్పులం జెందఁ జేయుట.	సనాతనములని శాశ్వత ధర్మంబులని మార్పులే లేక నిలుపఁజూచుట.
(3) స్వతంత్రత. స్వతంత్రత లోని యమితమును మాత్ర మాపఁజూతురుగాని బొత్తిగాఁ దీసివేయఁ గంకణముఁ గట్టుకొన్న వారెవరును లేరు.	స్వతంత్రత ఏకతంత్రత, ఇత్యాదులగు నేవర్తమాన తంత్రంబులును వీరికి సరిపడవు. వీరిమతము భూత తంత్రము. అనఁగా గతకాలముచే బొమ్మలవలె నాడింపఁబడుట.

జాగ్రత్త:—యూరోపియను లీక్రమము స్థాపించుమార్గము నింకను నన్వేషించుచున్నారు. మననియమములట్లు వారిలో నది యాగతమైన విశేషంబుగాదు. ఉద్దేశమున్నదిగాని విధానములు పరిశోధనపాత్రములు. స్థిరీకృతములుగావు.

కావున మనుస్మృతికై యూరోపియనులు వాసిపోవుచున్నారనుట మూఢభావమేగాని ప్రౌఢభావముగాదు. నామసాదృశ్యముచే వస్తుసాదృశ్యమున నుమానించుట వివేకదూరము

సబాధ నిర్బాధ స్పర్ధలు మిళితములై యుండుట యసాధ్యముగాదనుట కొకనిదర్శనము. వైరముండుటచే నొకరిని మీఱవలయునని యొకరు నూతనపరిశోధనలం జేసి నవీన యంత్రసృష్టిఁ జేయ నుద్యమింతురు. యంత్రసృష్టికిని గాలముగావలయు. సెలవుఁ జేయవలయు. ఎన్నియో పరీక్షలం జేయవలయు.

వీనిలో ననేకములు కాయలుగావచ్చును. పండౌనది యొక్కటి మాత్రము. ఇట్లు బహుశ్రమవ్యయములతో గనిపెట్టఁబడిన యంత్రమును, ఇతరులును స్థాపించు హక్కుగలవారై యున్న యెడల నిర్మాణకారునకు లాభము లేక పోవును. వైరులును తుల్యసామర్థ్యులై పోటీచేతురు. కావున గవర్నమెంటు వారొక శాసనముఁ జేసియున్నారు. ఏదన, ముందెవ్వరు నెఱుంగని యంత్రముల నెవఁడైనఁ గ్రొత్తగఁగల్పించిన, ఇరువదియో ముప్పదియో నియమిత సంవత్సరములు వాఁడు దక్క నితరులు దానిని పరిగ్రహించి యుపయోగింపఁగూడదని. అట్లుపయోగింపఁగోరిన, వానికి బాడుగనిచ్చి యజమానతఁబడయ వచ్చును. కొన్ని వత్సరములకేయని పరిమితిఁబెట్టినందులకుఁ గారణమేమనిన. ఒకటి. తనవెనుక వచ్చువారికి దాని సొంతము నేల యియ్యవలయును? తండ్రి దత్తఁజూపినఁ బుత్రుల కది సమర్పింపనేల? కావున నొక జీవితకాలమంతయు సర్వాధికార వరమొసంగినంజాలు. రెండవది. సమయానంతరమున హక్కులు వికలములౌనవిన నంతలోన నింకను విశేషించిన గురునిర్మాణములం బొందింపఁజూతురు. అందుచే దేశమునకు వృద్ధి యతిశయిల్లును. మూఁడవది. ప్రజలశక్తియుక్తులపై సంఘమునకు బాధ్యత లేదా? మనయుద్యోగములన్నియు తుదకు దేశసంఘముం జేరిన నెల్లరకు శుభము. చూడుఁడు! మాత్సర్యము, నిర్మాత్సర్యముగ ఫలము ననుభవించుట, ఈరెంటిని

బదిలపఱిచినంగాని నూతనసృష్టులకుం బ్రోత్సాహముండదు. సాహసము, రక్షణము, ఇవి రెండును ఉత్పత్తికి మూలములు. గడించినవి తన్నే చెందునని నిశ్చయము లేకున్న వస్తుసంపాదనముతోఁ బనియేమి? ఇఁక సాహసము సున్నయైన సంపాదన ముండదుగాన రక్షణమెందుకొఱకు? ఈ గుణములకుండు పోలిక కంటికి దీపమునకు నుండునట్టిది. గ్రుడ్డివానికి దీపమనావశ్యకము. దీపము లేకున్న కండ్లుండియుఁ జూపుండదు.

నూతనకల్పనలయందలి బాధ్యతకు "పేటెంటు" హక్కులని పేరు. పేటెంటులంగూర్చిన చట్టదిట్టములు మనదేశములోఁ దగినవిగానుండనందున నవ్యపరిశోధనలకుం బరీక్షలకుం బాధకములు. సాహసము, ఉత్పత్తియుఁ బేదవడియుండుట కిదియు నొక కారణము. త్వరలోనే సర్కారువారు వీనిని సంస్కరించి సర్వసమ్మతముం జేయఁజూతురనుటకు సూచనలు లేకపోలేదు.

పూర్వము చెప్పినమాట మీకు జ్ఞప్తికివచ్చినదో లేదో కాని మరి యొత్తిచెప్పెదగమనింపుఁడు! ఆధునికమున నైరోపాది నాగరక ఖండములలోనుండు నార్థికయుగంబు నిరామయంబు గాదనియు పరిశీర్ణకహేతుగర్భితమనియు వక్కాణించియుంటిమి గదా! ఆవిషయమిపుడు విశదంబాయెఁగాఁబోలు! అనిరుద్ధస్పర్ధ నవరుద్ధగఁజేయు కార్యము మనకన్నులయెదుర నే కొనసాగింపఁబడుచున్నది. స్పర్ధ యమితమాటచే పరిమితంబగుటకుఁ దానే సాధనంబగుటయు, శిల్పశ్రేణులు, యజమాన సమాజంబు

లు, సర్కారువారియాజ్ఞ, ఇత్యాదుల్లచేఁ గ్రమక్రమంబుగ బద్ధం
బగుటయుఁ జూచుచున్నాము. ఆర్థికవారిధి, స్థిరసౌఖ్య సమృ
ద్ధులను అభిలాషలు తృప్తములౌటకై, కర్తృకరణ సంఘంబు
లచే మథింపఁబడుచున్నది. ఇందు చేతనస్థితి వాసుకి. కూర్మము
రాజ్యాంగము. మందరము కొండంతకోరిక. ఎయ్యెవ్విధానములు
పుట్టనున్నవో తెలియ నెవరితరము? అమృతము మాత్రము
పుట్టునో! ఒకవేళ విషముదప్ప నింకెవ్వియు వెలువడవో?
సవిస్తరముగ విశదీకరింప నసాధ్యమైనను మొత్తంపుటర్థముగఁ
గొన్నిరీతి నుడువనౌను. అదేమన, వర్తమానస్థితికి నిలుకడ
లేదు. అదిమాఱును. ఈమాఱ్పు మిక్కిలి మెల్లగాఁ దిన్నఁగా
వచ్చునుగాన చుఱుకుచూపులు గలశాస్త్రవేత్తలకుఁగాని
యితరులకు గోచరంబగుట యపూర్వము. చివరకు శుద్ధామృత
విషంబులు రెండును రావు. మఱి సుఖదుఃఖములట్లు సమ్మిళిత
ములై సంభవిల్లును. వీనిలో సుఖము ఘనతరముగనుండు ననుట
సంభావ్యము. ఎంత సుఖసమృద్ధులున్నను మలినము పూర్ణ
ముగఁ బరిహారంబుగాదు. కాకుండుటయు మంచిదే? ఏలన,
ఈమలినమును సదమలముఁ జేయజూచుటయే వృద్ధికి నుద్దీపక
ము. పరిశుద్ధము, నశ్వరము, అఖండమునగు సౌఖ్యము అవత
రించునేని పౌరుష మస్తమించి యంతమొందును. అట్టిస్థితి
సోమరిపోతులకుంగాని యితరులకు నింపుకాదు.

పశ్చిమ ఖండములలో స్పర్ధపరిణమించిన క్రమము

(౧) తొలుత సామాన్యబలులైన వారొండొరులతో వైర మెత్తుట.

(౨) తరువాత, నావైరంబుచే హీనబలులు స్వతంత్రతంగోలు పోగా మహాబలులైనవారు కొందఱు దినదినప్రవర్ధమాన తేజస్కులై నిర్వైరంబుగ వ్యవహారంబుల జరుపుట.

(3) తదనంతరము. మహాబలులు సయితము సంక్షోభవనమనర్థళ బలప్రదాయికంబని యొండొరులతోఁగలిసి, వ్యవస్థలేర్పఱచి యేకచ్ఛత్రంబుగఁ బరిపాలింపఁజూచుట. ఈసంఘములకు "ట్రస్టులు" అని పాశ్చాత్యభాషలోఁ బేరు.

(౪) యజమానులతోను, యజమానసంఘములతోను ప్రతిఘటించుకొఱకు శిల్పులు శ్రేణులు వన్నుట.

(౫) ఈ యార్థిక వైరములలో జనులకు ననర్థములగునని సర్కారువారు, ఇరుపక్షములవారిని తమపైవిచారణ నిబంధనములకుం బాత్రులంజేయ శాసించుట.

(౬) "సర్కారు వారేల ? మనము మైత్రినెఱపి క్రమములఁ దీర్చికొన్న నింకను గౌరవముగదా" యని వియోగము

వీడి, * సంయుక్తోత్పత్తి పరివర్తనాది క్రియాసమాజం బుల స్థాపించుట. దీనికి యన్యోన్యతాపద్ధతి యన్నిపేరు. అన్యోన్యసంఘంబు లనేకవిధంబులు. కర్తృకారయితృ సంయోగ సమాజములు, భోక్తృత్పాదక సంయోగ సమాజములు, ఇత్యాదులు. వీనియుద్దేశ మేమన, సర్కారువారి యధీనముగానుండక స్వేచ్ఛమై, నమిత స్పర్థవలని నష్టములఁ బొఱఁదోలుట. పైవిమర్శలోని ౩, ౪, ౫, ౬, అంకెలుగల విషయములు సమకాలికములును పరస్పర కార్యకారణభూతములునై యున్నవి. మున్ముందు వీనింగూర్చిన వివరములు ప్రకటింపఁబడును.

స్పర్ధను సంశ్లేషించ వలసిన భారము పాశ్చాత్త్యులది. విశ్లేషించవలసిన భారము మనది. మితమును మించిపోవుటచే వారును, మితము భావగోచరముగానియంత వెనుకఁబడుటచే మనమును కష్టములంజిక్కితిమి. అత్యధికముచేఁ గలుగు బాధల నివారించుట సులభమైన కార్యముగాన పాశ్చాత్త్యులకేమి కొదువ ? లేమిడిని పోఁగొట్టి పూర్ణులమౌట దుర్ఘటముగావున సాహసమే మనకు ననుష్ఠింపవలయు ధర్మము. సాహసములోను కీడులున్నవిగదా యని యత్నము లేకయుండుట రోజాపువ్వును జూచి ముండ్లున్నవిగా యని మొగము ద్రిప్పుకొన్నట్లు. మఱియుఁ దాటాకులదెబ్బచే మోకాలువిఱిగి కూలఁబడినవారు వాయు

* సంయుక్త = అన్యోన్యపద్ధతులరీతిని పాత్రిక గల.

వేగంబుసంబోయినఁ గన్నులు దిరుగునను సాకుచే కాలునకు బలము లేకుంటయే మేలని సిద్ధాంతముం జేయుదురయేని, అంతకు మించిన విదూషకత్వము సృజింపఁ గాళిదాసునకైనఁగాదు! స్పర్ధను సంగ్రహించు కార్యముల చింతమన కేల? అనుగ్రహించుటకుం దొడంగుదముగాక!

నాల్గవ ప్రకరణము

ఆధునికవృత్తి నిర్మాణములందలి సామాన్యలక్షణములు

౧. శ్రమ విశ్లేషము

విశ్లేషము సామర్థ్యాతిశయ కరము

సంఘము శరీరముంబోలినది. అంగములు ప్రత్యేక కార్యములం జేయు నవియైనను, ఆసర్వకార్యములును సంశ్లేషింపనిది ప్రాణములకు భద్రముండదు. కార్యములు భేదించినను, ఉద్దేశ్యమొక్కటౌటంబట్టి శరీరమును ప్రధానమనియు నంగములుపకరణ ప్రాయములైన భాగములనియు వాడుచున్నాము. ఉద్దేశ్యమున యోగమును, తత్సాధన క్రియల వియోగమ్మును, 'ఏల ప్రవర్తిల్లెడును' అని ప్రశ్నింతురేని, దానికి సమాధానము పూర్వనివేదితంబైన సమర్థతయే. విశ్లేషముచే సామర్థ్యమతిశయించి యుద్దేశ్యము సాధ్యమైనంత సమగ్రముగ సిద్ధికి వచ్చును.

జీవకోటులలోను నీన్యాయ మద్భుతంబుగ నిదర్శింపఁబడియున్నది. ఆదిమములు నతితుచ్ఛములు నైన జంతువుల

సంగవిభేదము లేదు. వానికి దేహమంతయు నోరే, కన్నే, పాదమే. అనఁగా నన్నిక్రియలను దేహమంతయుఁ జేయును. ఈభూతము లతి సూక్ష్మములును నత్యల్పములునై యున్నవి.

జీవములు వృద్ధినొంది పరిణమింపఁబరిణమింప నాయాతరగతికిఁ జేరిన పనులకు వేఱువే ఱంగము లేర్పడును. అంగములు వేఱుపడినను, ఒండొంటికి ననువుగ వర్తించుటకై మెదడావిర్భవించును. మెదడు నుండి బయలుదేఱి కాయమంతయుం బ్రసరించు నరములు పగ్గములవంటివి. ఒక కాలొక దిక్కునకును, ఇంకొక కాలు వేఱొక దిక్కునకును, ఒక కన్ను తూర్పునకు నింకొక కన్ను దక్షిణమునకుం బాఱకుండునట్లు, అంగములన్నియుం బరస్పరానుకూలగతిం బరిణమించుచు జీవసంరక్షక పరిపాటి ననుకరించి మెలఁగునట్లు చేయు నాధిపత్యము మెదడునకుం జేరినది. ఏకావయవమే బహుకృత్యభారము వహించినచో, మనవారు పాములం గూర్చి చెప్పునట్లు శ్రవణమున్న దృష్టి దృష్టియున్న శ్రవణము, లేకుండుట తటస్థించి ప్రాణకంటకంబగును. ఉన్నట్టుండి భయంకరమైన యాకారమెదురఁ దోఁచిన మనప్రయత్నము లేకయె కాళ్లు వెన్కకుం బోవును. సుందరాకారము దర్శనపథముం జేరిన కనులతోఁ గాళ్లును, ఎంతబుద్ధి చెప్పినను వినక యావంకఁ గొంతయైన జరుగకపోదు. తటాలున నగ్గిపుల్ల గీచి చేతికంటించిన నవధానమింకొకయెడ నున్నను చేయి నరుక్కున వెనుకకు లాగఁబడును. బాటలోఁ బోవునప్పుడు మన

సెక్కడనో చింతఁ గొనియుండినను. మనకుం దెలియకయె ముం గ్లను నేత్రములు గనుఁగొనును. పాదములు తప్పించుకొనినడుచు ను మస్తిష్కముయొక్క సంశ్లేషణశక్తికీ నిదర్శనములు చాలును.

ఏయర్థనిమిత్తమైన సంఘమైననుసరే, అభిమతమున నేకీ భవించి తదనుగుణములైన పనులం బంచికొని చేయుట యుక్తము. ఈన్యాయ మార్థిక ప్రపంచమం దుపగతిం జెందియున్న దనుట గ్రామ్యాది పద్ధతులు దెలిసినవారికెల్ల సులభగ్రాహ్యంబు.

కొన్ని యెడల విశ్లేషణయే లేని సంశ్లేషణ ప్రథితంబు. దృష్టాంతము. పెద్దబండ నెత్తవలయునన్న నందఱుం గలిసియే యుద్ధరింపవలయు. ఇట్టిచోటను నొకవిధమైన విశ్లేషము సిద్ధము. ఆబండను మూలకొక్కరుగాఁ బట్టి యెత్తుదురుగాని యందఱు నేకస్థానమున తలలం జొనుపఁ జూరుగదా!

సృష్ట్యాదినుండి స్త్రీపురుషులజాడలు (అనఁగా నార్థిక తంత్రములు) వేఱు. గృహకృత్యములు స్త్రీలపాలిటివి. బయటి పనులలో స్త్రీల నవసరపెట్టుటలో పురుషులవిధి. పురాతనములైన యనాగరకజాతులలో భారములైన పనులన్నియు నారీమణుల నెత్తినఁగట్టి మగవారు వేఁటాడుట, తలలఁ జెండాడుట, మొదలగు నుద్ధత వ్యవహారముల విహరించెడివారు. ప్రప్రథమంబున దాసత్వసిద్ధినందినవారు కోమలాంగులే. ఆనాఁటి ప్రచారము లనేకములు పతివ్రతాచారము లను పేర నేఁటికిని బర

గుచున్నవి. కూలిలేని చాకిరియని యథేష్టముగ దాసీజనమ్ముల బొట్టుగట్టి కట్టకయే మందకుఁ జేర్చుటయుఁ బురాణప్రసిద్ధము. మంగళసూత్రంబు నాఁబడునది తొలుత వీరిం గట్టి గుదించి యుంచుటకై వేయఁబడిన మంచిమెడత్రాడుగాఁబోలు! ఒక ముడివేసిన విప్పుకొందురోయని మూఁటికిఁదక్కువగాక వేయ వలసినదని నియమముంటఁబట్టి చూడ పూర్వికుల పాశుపా ల్యాది వ్యవహారనైపుణి మబ్బునుండి వెలువడిన మెఱుంగుఁదీఁగ వలె సిగ్గువిడిచి యెదుర నిలిచినట్లు కనఁబడకపోదు.

పశుపాలన మహాయుగంబునుండి యర్థముతోఁ గోరికలు, కోరికలతో వృత్తులు, వృత్తులతో నర్థములును విలసిల్లఁగా వ్యవహారచక్రము విన్యస్తమై వెంటనంటి వచ్చుచున్నది. వృత్తులును వేఱువడియె. వృత్తిభేదముతో నైరోపాలో శిల్ప శ్రేణులును హిందువులలో వ్యవహారజాతులును వికాసముం జెందె. ఈవిషయము లిప్పటికి మీకు ప్రాఁతకథలు. కావునఁ గ్రొత్తకట్టల విప్పుదము.

క్రియావిభజనమిపు డత్యద్భుతముగ వ్యాపించియున్నది. మన గ్రామముల వడ్రంగి కొయ్యపనుల నన్నియుం జేయును. వ్యాపార పారీణరాజ్యముల నాయొక్క వృత్తి యెట్లు పరిణమించినదో చూడుఁడు! బండిచక్రములఁ జేయుట, బల్లలు, కుర్చీలు, సోఫాలు వీనివని, ఇల్లుకట్టు సామానులఁ దయారు చేయుట, ఇత్యాదివృత్తులు వెవ్వేఱు.

క్రియాపరిచ్ఛేదమింతటితో సమాప్తమా? కాదుకాదు! ఇయ్యది యుదయకాలము. మధ్యాహ్న మింకను ముందున్నది. ఏకవస్తు నిర్మాణమునందుగూడ ప్రత్యేకపఱుపఁదగిన ప్రతియంశమునకును ప్రత్యేక కర్మాంగము లేర్పఱుపఁబడియె. ఇది సాధ్యమౌటకు నిప్పితసంఖ్య శిల్పులొక్కెడం జేరుట యావశ్యకమగాన నీపరిణతి యావేశవృత్తులుద్భవిల్లిన కాలములో మూర్తీభవించెను. దీనింగూర్చి ఆర్థికశాస్త్రి పితామహుండని ప్రఖ్యాతిఁగన్న 'ఆదాముస్మిత్' అనునాంగ్లేయుఁడు వ్రాసిన ప్రకారము:—

అన్నిపనులను దానేచేసి కార్యంబు పరిసమాప్తి నొందించునేని ఎట్టి కుశలుఁడైనను దినమున కొక గుండుసూదిని తయారుచేయుట యబ్బురము. ఇప్పటికాలములో నీరీతిఁ జేయఁ బిచ్చివాఁడైనఁ దలంపుఁగొనఁడు. వర్తమానవ్యవహారములలో గుండుసూదుల నిర్మాణము, అనేకాంగములుగా విభజింపఁబడి, ఒక్కొకయంగము నాక్రియయందు మాత్రమారి తేఱినవారగు శిల్పులచేఁ బోషింపఁబడుచున్నది. ఈ విభాగము లెట్లన:— ఒకవంకఁ గడ్డీల సాగఁదీయువారు, ఒకదిక్కు వానిని వంకరలెవ్వియులేక సరళముగానుండు నట్లీడ్చువారు, ఒకయెడ వానిని సమభాగములుగఁ గత్తిరించువారు, ఒకవైపునఁ దలలఁ గుదుర్చుటకై కొనల నూరువారు, ఒకచెనఁ దలలఁదీర్చువారు, ఒకచోట దలల నతికించువారు, ఒకతావున సూదులకు మెఱుఁగుపెట్టు

వారు, ఒకస్థలమున వాన్నిని గాగితములలోఁ దూర్చి కట్టువారు, ఇత్యాదులు. మొత్తమునకు పదునెనిమిది భిన్నకర్మలుగలసిన గుండుసూదులు ప్రవాహముగఁ బాఱును. శ్రమ విశ్లిష్టమగు కొలఁది క్రియలును భేదింపఁబడి, మిశ్రములుగ నుండుటమాని యేదైన నొకతీరగు గమనముచేతనే సాధింపఁబడునవియగును గాన, నట్టిచలనముగల యంత్రముల సహాయమును క్రియలతి సరళములగుచు పడయవచ్చును. మిశ్రగతులు యంత్రములకు నసాధ్యములనియు నొక్క తెఱంగునఁ దిరుగుటయో, మీఁదికి లేచి వ్రాలుటయో, ముందు వెన్కలకుఁబోవుటయో, ఇట్టిపనులను పునఃపునఃచేయుటలో మనుజులకన్న యంత్రము లధిక చతురములనియుఁ జెప్పుట చర్వితచర్వణంబు. యంత్రములును, శ్రమవిశ్లేషమును జేరిన, పుట్టలోని చెదలకన్న దట్టముగ సూదుల నుత్పత్తిఁ జేయుట యల్పకార్యంబు. పదిమంది పనివారు మాత్రమున్న యొకానొక కర్మశాలలో, కొంతమంది రెండు మూఁడు క్రియలఁ జేయవలసిన వారయ్యు, నొక్కొక్క దినమునకు నాశాలవారు 48,000 సూదులను విరచింపఁగలిగిరి! అనఁగాఁ జేతులతోనే యన్నిపనులనుం జేయఁజూచిన నొక్కసూదినైన ముగింపలేనివాఁడు, ఇతరులతోఁ గలసి పనులభాగించుకొని, ఏకక్రియాశక్తిమై యంత్రశక్తి యలవరించి యత్నించిన దినమునకు 4800 సూదులం జేయఁ ప్రవీణుఁ డౌననుట! శ్రమ సంశ్లేషణ ప్రభావమునకు నత్యాశ్చర్యకరంబైన యీ యుప

మానవ మొక్కటి చాలదా? ఇది నూతేండ్లక్రింద ఆదాము స్మిత్తుగారు, అనుభవపూర్వకమ్ముగ శోధించి స్థాపించిన న్యాయము. ఇప్పుడు మనకాలములో యంత్రశక్తి యమేయమై వినువారికిం గనువారికిని వెఱఁగుఁబుట్టించు నదియై యున్నది. అప్పుడు 10-మందిచేఁబరిష్కృతములైన సూదుల సరాసరి పరిమాణము దినమునకు 12-పౌనులు. నేఁడు యంత్రప్రభావముచే దినమునకు 1000-మంది పరిష్కారముచేయు సూదుల పూనిక 3½ టన్నులు. 3½ టన్నులనఁగా 7840-పౌనులు. నూఱేండ్లక్రిందట నప్పుడు మారువుపరువుగలవని పేరుపొందిన పద్ధతుల ప్రకారము, ఒకనిచేనైనది 1⅕ పౌను మాత్రమే. ఇప్పుడో సర్వసాధారణముగఁ బ్రతిశిల్పియుఁ జేయఁగలిగిన సూదులకొలఁతయే ఇంచుమించు 8 పౌనులు! సమష్టిత యొక్క శతాబ్దములో నేఁడు రెట్టులధికమయ్యె, ఏమి చెప్పవచ్చు!

రాకపోకలు లేనికాలములోఁ బ్రతిగ్రామమును సకలసామగ్రీ సంభూతికి నాస్పదమైయుండ వలసినచ్చెఁగదా! ప్రయాణసౌకర్యముగల యీదినంబులలో వాణిజ్యవ్యాప్తిచేఁ గోఁరినవస్తురాసులఁ దెప్పించుకొనుట యనువుగాన సంపూర్ణసామగ్రిలేకున్నను కొఱవులేదు. ఇంతేకాదు. మనుష్యులలోఁ బలె నూరులయందును వృత్తిభేదములున్న శ్రమవిశ్లేషణముచేఁ గలుము లఖండములై యలరారును. చెన్నపురిలోని జనులు తాముపెట్టిన పంటతోనే జీవించవలయునన్న అర

దినపుభుక్తికైనలేక తపింతురు. పంటలలో తమకు న్యూనత యున్నను వాణిజ్యముచే బయటిజిల్లాలనుండి, వడ్లురాగులు మొదలగునవి తెప్పించుకొని సుఖముగనున్నారు. జిల్లాల వారును మిగిలినవానిని వారికమ్మి కొఱంతపడినవానింగొని పూర్ణమనోరథులయ్యెదరు. కావున మునుపటియట్లు ప్రతి సీమయు సమగ్రగతిం జెందఁజూచుట యీకాలమునకు వ్యతిరేకమైన మతము. దేశమునందు విశ్లేషణయున్న వృద్ధియేగాని క్షయము లేదు. గొప్పపణ్యస్థానములైన బొంబాయి, కలకత్తా మదరాసు, ప్రభృతిపురంబులు, ఆహారపదార్థములకై గ్రామ జనపదంబులను నమ్మియున్నవి.

రాకపోకలు, వృత్తివిభేదము, శ్రమవిశ్లేషణము, ఇవన్నియు దేశముననుండుసీమలను సీమవారిని అన్యోన్యాశ్రయులుగాఁజేసి జిగిబిగియల్లికగానల్లి ఐకమత్యము వృద్ధిఁజేయునవి. అనఁగా వెఱ్ఱిముదిఱి జాతిభేదములను నిరోధకనియమములకు జనులు పాల్పడకుండినయెడలనను వ్యవస్థగాష్టము. చెన్నపురి లేకున్న తళుకులు, బెళుకులు, విద్దెలు, వితరణలు నశించి నాగరకత చెడినవారమగుదుము. కృషికళాశోభితములగు గ్రామాదులు మాయమైనచో చెన్నపురి వారికి లంబోదరములు తడవిచూచినను చేఁజిక్కనంత కృశముగాను.

దేశములోని సీమలయందెట్లో, ప్రపంచములోని దేశ దేశములును అట్లే. ఏవైన కొన్ని కెలసములకు మాత్రము

పూనుకొని విదేశవాణిజ్యమే శరణమని యున్న మేలని కొంద ఱనెదరుగాని యది సర్వసమ్మతమైన యభిప్రాయంబు కాదు. ఎట్లన చెన్నపురియు రాజధానియు విశ్లేషించినవయ్యెను, ఏకదేశ భాగంబులగుట నవి యొండొంటిపై సమరసంరంభమునకుం దొడంగుననుట యవివేకపు దలంపు. ఇట్లే బంగాళా, పంజాబు మొదలైన స్థలములవారును మనమును నేకమాతృసంతానమట్లు సౌహార్ద్రముతో యావత్కాలమును మెలంగువారమనుట సత్యవ్యత్యస్తముగాదు కాఁబోలు. ఇట్లు సహజసంయోగము లేనిచో సార్థిక విశ్లేష మపాయకరంబు. ఎట్లన లోకమున రంగని రాజ్యము చెంగని రాజ్యము రెండుమాత్రమే యున్నవనియు, అందొక్కటి కచ్చావస్తువులను ఇంకొక్కటి పక్కావస్తువులను సిద్ధపఱచి వ్యాపారముచేఁ గోరికలఁబూరించుకొనుననియు ననుకొందము. గ్రహములు దారిఁదప్పి వక్రించినందున వారికేదో కారణముండియో లేకయో యుద్ధము నడిచిన విరచితములు (అనఁగా వస్త్రాదులు) చాలక అరచితములు (అనఁగా ధాన్యాదులు) గలరాజ్యమును, అరచితములు చాలక విరచితములుగల రాజ్యమును కత్తులుకటారుల కాంతులు ప్రాఁకక మున్న దీసతఁగనును.

దీనికి బదులు గొందఱనున దేమనఁగా, అట్టిస్థితిలో రంగఁడు చెంగఁడును యుద్ధోన్ముఖులెన్నఁటికిని గారుకావున భూలోకము రణతీవ్రత లేక చల్లపడి యెల్లప్పుడును మలయ

మారుతములు వీచుచుండునట్లుండును; కావున దేశములు, ఉత్పత్తి విశ్లేషించి వాణిజ్యముచే సంశ్లేషింపఁజేసిన, శాంతి శివలింగమువలె స్థిరముగ నిలుచునుగాన లోకము సర్వమంగళాకరమైయుండుననుట యంధునకైన విశదముగదా!

దీనికి ప్రత్యాఖ్యానము. ఏకరాజ్యములోని పట్టణజనమ్ములలోబలె సంపూర్ణవిశ్లేషము మీ యుత్పత్తులలోని రంగచెంగ రాజ్యములలో నున్నదనుకొనినట్లు ఎక్కడను గానిపింపదు. కానిపింపనుబోదు. ఉత్పత్తులు గట్టివని నమ్మి వాదములకుం జొచ్చుట బుడ్డనునమ్మి ఏటిలో దుమికినట్లు. సంపూర్ణవిశ్లేషయుండుటయేగాదు, వారు మార్చుకొను వస్తువులును, సమానావశ్యకత గలిగినవిగా నుండినంగాని యేల యుద్ధమునకుఁ బోఁగూడదు? మీ యుపమానము సైతము లోపములేనిది గాదు. అరచితములు గలిగినవారు కొన్నినాళ్లు విరచితములగు వస్త్రభూషణాదులు లేకున్న నోర్తురుగాని, విరచితకళావ్యాపారులు ధాన్యములు లేకున్న నోర్చుటెట్లు? వస్త్రాదులతోఁ గడుపును గప్పవచ్చుఁగాని నించవచ్చునా? కావున సాఁగు నమ్రతతో చేతులుజోడించి రావలసినదేగద! లోకములో రాజ్యములుత్పాదనాది క్రియలలో తారతమ్యములు గలవియైనను, ఆవశ్యక వస్తుసంతానవిషయమై, ఇతరులతోడి వాణిజ్యమే తావలముగ నుండునవి లేవు. ఒకవేళనుండెఁబో! వానికిఁ గాఁచికోలు

కష్టము. ఈవిషయము విని మయుకాండమునకుం జేరినదాట నిక్కడ నింతచాలు.

దేశములు సమగ్రములుగానుండుట యావశ్యకమా కాదాయను విచార మటుండనిండు. వాణిజ్యవ్యాప్తిచే దేశములు సమగ్రములుగాకపోవుజాడగలవిగా నున్నవి. యిరోపావారు పరివర్తన కళాపారీణులుగదా. మనము పంటకాపులము. వారికి పంటలు ప్రియములుగాన నధికముగ వెలనిత్తురు. ఇంక పరివర్తనకళలు మనకేల? ధాన్యముల ధరలు నానాటికి మించుచున్నవి కదా? ఇందుచే వచ్చినలాభముచే విరచిత వస్తువులన్నియుం గొనవచ్చును. మనమే విరచించుట యేల?' అనియున్న మనకు కృషివృత్తియే ప్రధానమగును. ఏకవృత్తి నుండు రాజ్యమును ఏకపుత్రుండు గలిగిన కుటుంబమును సమానములు. అనంగా నమ్మి తృప్తిమై నుండందగినస్థితి నావహించినయవిగావు.

భూమండలమున నివుడున్న రాజ్యములలో నింగ్లాండొక్కటి మాత్రము చూచుటకు నపాయకరమైన యార్థికగతిం దాల్చియున్నది. వాణిజ్యము పరివర్తనక్రియలును భావింపరాని యంత యుత్కృష్టస్థితిం జెందినవికాని, ఇండియా, ఈజిప్టు, ఇత్యాదులగు ప్రాంతరకపు ప్రదేశములు విధేయములై వాని వర్తకమెల్ల తన్నుం జెందుటచేతను, అమెరికా, దక్షిణామెరికా మొదలగు ఖండముల బేహారములలో బహుభాగము తనవశం

బగుటచేతను,తమతో రక్తసంబంధమును రాష్ట్రసంబంధమును గల ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, కానడా మొదలైన సీమలుండుటచేతను, కచ్చావస్తువులన్నియు దిగుమతి చేయించుకొనిన వ్రయము తక్కువయని ఇంగ్లాండు మహారాజ్యము కృష్యాది పరికర్షణక్రియల నశ్రద్ధచేసి కడులాఘవంబందఁజేసినది. మనకు భూవ్యవసాయమెట్లో, వారికి యంత్రప్రవర్తిత పరివర్తనక్రియలట్లు. శత్రువుల యుద్ధపునావలు అభేద్యమైన ముట్టడింబన్నిన పదిదినములలో క్షామపీడనముచే వినయ వినమితులు గానలసి వచ్చుననియు, ఒకటి రెండువారముల మాత్రమునకన్న నెక్కువ యాహారమయ్యెడ నేక కాలంబుననుండుట లేదనియు, తామే పంటలంబెట్టినను నందఱకుం జాలినంత తెలించుటకుం దరము గాదనియు, కోవిదులు మొగమోటము లేక పల్కుచున్నారు. "ఇంగ్లాండీరీతిని ఒంటికాలున నిలిచినదే! దాని యైశ్వర్యము శంపాలతం బోలినదిగదా" యని సంశయించిన, అది స్థిరమో యస్థిరమో నిర్ధారణఁజేయుటకు నేనుఅని బెసెంటమ్మగారి శిష్యుఁడను గాను. ఇంగ్లీషువారు నిర్భయత నుండుటకై యూయత్త పఱచిన సన్నాహము లేవనఁగా:- (౧) అద్వితీయమైన యుద్ధనౌకాశ్రేణి. వీరు ఐరోపాలోని రెండు మూఁడు రాజ్యములు గలిసివచ్చినను సముద్రయుద్ధములో ననాయాసముగ నోడించునంత శక్తిగలవారు. వరుణలోకచక్రవర్తులనందగినంతబలాఢ్యులు ఇంగ్లాండు ద్వీపముగాన నావలచేనే గాని భూచారసైన్యములచే

నోడించుటకుఁగాదు. ప్రకృతము దానిని నావలచే నివరింపఁ జూచుట సింగంబునకుసిల్లుఁ జూపినట్లు. (౨) ఇండియా మొదలైన తూర్పుదేశములను, తమజాతివారే వలసపోయి వ్యాపించి ప్రసిద్ధికిఁదెచ్చిన కానడా మొదలగు పుత్రికారాష్ట్రములను, తమ్ము వదలకుండునట్లు, భయము నయముం బచరించి బద్ధసఖ్యములంజేసి వానితోడి వర్తకము ననంతముగఁజేయుట. ఇందుచే ధాన్యాదులగు పచ్చివస్తువులకుం గొదువలేక యాచంద్రతారార్కముగా నుండవచ్చునని వారి తలపోఁత. తలవ్రాఁత యెట్లున్నదో యెవరెఱుంగుదురు ?

శ్రమవిశ్లేషమున కనుకూలించు సమయములు

వీనిని బూర్వమే చర్చించితిమి గాన సూచనగా నిటఁ జూపినఁ జాలుఁగదా! ఉత్పత్తి వాణిజ్యము ఇవి యితరేతరాధారములు. ఇవి విస్తరతగాంచినంగాని మామిడి తోఁటల సామ్యముచేఁ జూపినట్లు శ్రమవిశ్లేష మిక్కిలిగాఁ గొనసాగనేరదు. కావున వాణిజ్యచక్రము శ్రమ విభజనమును పరస్పరానుకూలములు. మఱియు వృత్తులు భిన్నములుగాక యెల్లరును తమకుం గావలసినవన్నియుఁ దామే యార్జించుచుండిన వర్తకములుండవనియుఁ జెప్పియున్నాము. ఇవి యెట్లు కలసి మెలసి పెరిగొని యున్నవో చూడుఁడు!

మఱియు నుత్పత్తి యనుకూలించెఁబో, వస్తువులగుణంబులు ననుకూలించినంగాని ప్రయాసను పాలుపెట్టుటకుఁగాదు.

(౧) రచనక్రియలు, వెవ్వేఱుగాఁ జేయుటకు సనువైన విగాముండవలయు.

(౨) కర్మకరులకు నిండినట్లు నియతకాలమెల్ల వచ్చునంత పనులుండవలయు.

(౩) కర్మములు పర్యవసితములుగాక భంగి నొకటినొకటి యొరసి యేకధారగా నుండవలయు.

ఈ సమయంబులు విరచనక్రియలందంత సాంద్రముగఁ బంటపనులయందుఁ జెల్లవు.

ఈ విషయములు మఱచియుండువారేని నా మామిడి తోఁటకు మఱలంబోయి తపసుఁ జేసిన నర్థము ప్రత్యక్షంబగును.

కృషులయందును, ఇంకొకచందాన విశ్లేషణము గలుగ వచ్చును. కలుగుచున్నది. అదేదన, వెవ్వేఱు పంటలనుత్పత్తి చేయుట. ఉద్యానవన కృషి చేయువారును బాడ్లుఁ తోఁటలు వేయువారును నేవైన కొన్ని రకములం బోషింపఁ జూతురే కాని కన్నులకు చెవులకు సోఁకిన ఫల వృక్షంబుల నన్నింటిని గజిబిజిగాఁ గలిపినాటరు.

శ్రమవిశ్లేషము దానికిఁ దోఁబుట్టువులైన యంత్రముల మాడ్కి అధిక వృద్ధిన్యాయ పాలితంబులైన వ్యవహారముల యందుబలె హీనవృద్ధి పాలితంబులగు మార్గంబుల విహరించి నేత్రోత్సవంబుగావింపదు గాన వీని శృంగారము ధనికులకే గాని నిర్ధనులకంత చక్కఁగా గోచరంబుగాదు.

శ్రమ విశ్లేషమువలని లాభములు

(౧) క్రియలు భాగింప భాగింప బహు సులభముగ, యోచన సైతము లేకయే చేయఁబడునంత సరళమైన కార్యసము దాయంబుగ నేర్పడును. వీనిని నేర్చికొనుట యనాయాస కృత్యము. తుదకు నీ సాధనమునకు జడములైన యంత్రము లైనం జాలును.

(౨) ఇట్లేర్పడిన భాగములు నైపుణి విషయములైన తారతమ్యములను గలిగియుండుట స్వాభావికము. ఇందుఁగొన్ని సుకరములు. కొన్ని దుష్కరములు. ఒకయెడ బుద్ధిబలమెక్కు వగును, ఇంకొకయెడ బాహుబల మెక్కువగను గావలసి వచ్చును. కావుసయజమానులైన వారుప్రయాస వృథగాకుండు నట్లు ఆయా క్రియలయందు వానికిఁ దగినవారి నియోగింతురు. ఇందుచే ఫలాభివృద్ధి సిద్ధము.

ఒక్కఁడే కీడనక మేలనక యన్నిటికిందొడంగిన నష్ట మెట్లు తప్పును? చక్కఁగా నేయనేర్చిన సాలెవాఁడు నేఁత పనిలోనె యుండిన మంచిది. అట్లుగాక కొంతసేపుండి పిదప పోగులు చక్కఁగా నున్నవాయని చూచుటకువెళ్లి, తరువాత రంగులు పట్టించు పనులలో కొంతసేపుండి, ఇట్లు నానావిధ ముల దృష్టి చెదరనిచ్చిన కాలకర్మంబులు రెండును ధ్వంసము లౌను. యోచనాపరుఁడు మానసిక క్రియలందే యవికల స్వాంత్యుఁడై యున్న విషయశోధనంబు సుఘటంబు. మన యిం

డ్లలోఁబలెఁ బిడ్డల నోదార్చుట, బిచ్చుగాండ్రతో వాదించుట, ఇత్యాది కార్యములఁగూడఁ జూచికొనవలయునన్న తలంపులు కొనసాగవు. తపసునరిదెట్లో వ్యవహారములందు నట్లే. అనఁగా నేకాగ్రత యమోఘము.

కష్టముకొలఁది పనులను రకములు రకములుగఁ జేసి పెట్టుటలో నింకను నొక గుణమున్నది. ఏదన దుర్బలులైన వారింగూడ వారి కనుగుణములైన వృత్తులలో నియమింపఁ జేయవచ్చును. కొన్ని యంత్రశాలలలో కుంటివారికి సైతము కూలిదొరకుచున్నది.

కావున శ్రమవిభాగ మిఱుదెఱంగుల శుభావహంబు. బలాఢ్యులు కళాదక్షులునైన వారిని శ్రేష్ఠతర ప్రయత్నముల యందే యస్ఖలిత వృత్తులంజేయుట యొకటి. బలహీనులు మందులు వికలాంగులునైన వారినిగూడ వ్యర్థులంజేయక యుచిత గతి సమర్థులంజేయుట రెండు.

(3) "అనఁగ ననఁగ రాగ మతిశయిల్లుచు నుండుఁ
దినఁగఁదినఁగ వేము తియ్యనగును"

అన్నట్లు, ఏకక్రియారూఢిగఁ బనిఁజేయువారికి దానియందు పాటవము ప్రబలమగును. ప్రమాణిపనియే చేయుటంజేసి వడ్రంగి దానియందితరుల కన్న నెక్కువ కుశలుండైన విధంబుననె యావడ్రంగి యొక్క క్రియల సైతము విభజించి పంచిపెట్టిన నా ప్రత్యేక క్రియలందు నిరంతరాభ్యాసముగలవారు సర్వ

క్రియాభారము వహించు వడ్రంగికన్న నధిక చాతుర్యముగల వారౌదురనుట సుబోధమేగదా !

శాస్త్రవిచారణయందు నీన్యాయము చూపట్టెడు. అల్పవిద్యావిదు లనేక విద్యల నేర్చినవారుగాను, పాండిత్య గంభీరులు కొన్నింటి మాత్ర మామూలాగ్రముగఁ జర్చించిన వారుగాను నుండుట మనకెల్లరకు ననుభవవేద్యము. పల్లెటూరి పురోహితుఁడు రైతులయెదుర జ్యోతిషము, వేదాంతము, తర్కము, సాహిత్యము, మొదలగు నన్నియుఁదెలిసినట్లు నటించును. నిజముంజూడఁబోయిన వాఁడు నిరక్షరకుక్షి! విశారదులైనవారొక తర్కమో వేదాంతమో చక్కఁగా నెఱింగినం జాలునని యావజ్జీవము కృషిసేతురు. దీర్ఘాలోచనా పరులు గావున నవీనశోధనలకు నూతన వృత్తాంతములకును వీరు జన్మస్థానములు.

(౪) పనులనుండి వేఱుపనులకు దిగవలయునన్న కాలము నష్టమౌను. ఏక కార్యస్థితులమైయున్న కాలవ్యయంబు గలుగదు. వర్తమానమున కాలమునకుఁ గలుగు విలువ యింకే వస్తువునకును లేదు. యిరోపా, అమెరికా ఖండములలో కాలరక్షణార్థమై సృజింపఁబడియుండు తంత్రములవర్ణింప నేనెంతటి వాఁడను ! చూడుఁడు ! నలుబదియేఁబదియంతస్తుల మేడలున్నవని వచించితింగదా ! మీఁదికిఁబోవఁగోరిన మెట్లెక్కి దీర్ఘనిశ్వాసములఁ బుచ్చుచు సేదదీర్చుకొనఁబనిలేదు. విద్యుచ్ఛక్తి

చేత క్రిందికి మీఁదికి రాఁకపోకలు గలిగిన బండ్లున్నవి. ప్రతి అంతస్తు వద్దను నాబండ్లతో సంబంధము గలిగిన బిసలున్నవి. వీనిందాఁకిన నాయంత్రము నడుపువానికి నిన్నవ మిద్దెవారు పిలుచుచున్నారని యేర్పడి వాఁడుబండి నటఁ దెచ్చినిలుపును. పిమ్మటఁ బ్రయాణికులందుఁ బ్రవేశించి పైనిగాని క్రిందిగాని బొమ్మన్న నేయంతస్తునకుఁబోవఁ గోరుదురో యచటకుఁ జేర్చును. ఈఉద్వాహనయంత్రంబులు రెండు విధములు. అనతివేగములు అతివేగములని. అనతివేగములనఁగాఁ బ్రతి అంతస్తు వద్దను నిల్చునవి. అయిదైదంతస్తులకొకతూరి నిలుచుచు తల దిరుగునట్లు గవియునవి యతివేగములు. చాలపొడుగుభాగములకుం బోఁగోరువారు వీనిన యధిష్ఠింతురు. ఈశ్రమను లన్నియుఁగాలరక్షణో ద్దేశ్యములని వేఱుగనత్తి చూపవలయునా? అమెరికాఖండములోని న్యూయార్కు అనుపట్టణరాజములో వీధులంబోవు ట్రాంబండ్లు ముత్తెఱంగు. భూచరములు, ఉపరి చరములు, అధశ్చరములు, అని.

(౧) భూచరములు. ఇవిసాధారణముగ చెన్నపురిలో బలె వీధులమీఁద వేయఁబడిన యినుపకమ్ముల మీఁదఁ బోవునవి.

(౨) ఉపరిచరములు. వీధుల ప్రక్కలలో పదునైదిరువది యడుగులపొడవుగల గొప్పయినుపకంబములనాటి, వాని పై వంతెనలటితిఁ గట్టాంజనంబుల నేర్పఱచి, యినుపదారుల

వేసి వానిపై ట్రాంబండ్లు నడపించుచున్నారు. గుఱ్ఱపు బండ్లు, మనుష్యులు మొదలగు నవేమియు నెదురురావు గావున నవి భూచరములకైన నెక్కువ వేగవంతములు. వీధులమీఁదఁ బోవునవి.

(3) అధశ్చరములు. ఇండ్లయొక్క యస్తిభారములకు నేమాత్రము నపాయము లేకుండునట్లు మిక్కిలి లోతుగాఁ ద్రవ్వి భూమిలో వివరముగావించి, యావివరములో నినుప దారులు వేసి వానిమీఁద నడిపింపఁబడునవి. అక్కడక్కడవిద్యుచ్ఛక్తి వెలుతురుచే దేదీప్యమానములైన స్టేషనులుండును. దిగువారు పైనికిఁబోయి వీధిఁజేరుటకు ననుకూలములగు నుద్వాహన యంత్రములున్నవి. ఈయంత్రములే పైనుండువారిని క్రిందికి దింపును.

శీఘ్రగమనయంత్రములే యాశ్చర్యకరములుగానుండ నింకను నాశ్చర్యకరమైన క్రమమొండు గూడఁగలదు! ఈరథములన్నియు నుద్వాహనయంత్రములట్లు అనతివేగాతి వేగములని రెండువిధములు. మనదేశములో రైలుబండ్లు టపాల్ ట్రెయిన్ సాదాట్రెయిన్ అనియుండలేదా? ఆరీతినే యవి యునని గ్రహించునది. అతివేగములు కొన్నియెడల మాత్ర మాపఁబడును. చూడుఁడు! కాలమునందు పాశ్చాత్యులకెంత దృష్టియున్నదో! మనదేశపు రివాజువేఱు. రాహుకాలమని, పగలుకాలమని, నక్షత్రము బాగుగ లేదని, వారశూలయని,

పిల్లివచ్చెననియు, బల్లిచచ్చెననియుఁ బుంఖానుపుంఖములైన వ్యాఖ్యములశరణుజొచ్చి సోమరితనమును సమస్త శుశ్రూషలఁ జేయుచు నుపాసించుటయ పరమధర్మంబనియున్నామే? తమో గుణము మనకు నాస్థానముగదా? దారిద్ర్యదేవతకుఁ దమో గుణము సింహాసనము. మన మాయాసనమును బదిలముగ స్థాపించియున్నాముగాన నాయమ్మ దిట్టముగఁ గదలసని మన దేశమునఁ గూర్చొనియున్నది!

(౫) సాధన సమర్థత. ప్రతివాఁడును నొక సాధనము మాత్రముపయోగించిన విరామము లేక దానిని వాడవచ్చును గాన దానినుండి యెంత పనిఁదీయవచ్చునో యంతపనిని బూర్ణముగఁ దీయఁగలడు. బహుకార్యపరులైనచో కార్యముల మాఱ్చు వేళల నయ్యాకార్యముల కనుగుణములైన పరికరములఁ బూనవలసి వచ్చుటంజేసి తదితరపరికరము లూరకపడియుండును. ఇందుచేత వ్రయమేగాని యాదాయము లేదు. మఱియు నూరక పెట్టియున్న నుపకరణములు త్రుప్పుపట్టి చెడిపోవును.

(౬) పనులు బహు లఘువులౌటచే త్వరలో నేర్చికొన వచ్చును. శిశువు విశేష కాలముపట్టదు. పూర్వము బాల్యము నందే గురువులయొద్దఁజేరి యెన్నియో సంవత్సరములవఱకు క్లేశించి పనినేర్చికొనుట యావశ్యకముగా నుండెను. ఇప్పుడీ శిష్యత్వము త్వరలో గురువునకు తిరుమంత్రముఁ జెప్పునంతటి సమర్థమగును.

శ్రమ విశ్లేషమువలని నష్టములు

(౧) కర్మకరు లేకరీతినే కీలుబొమ్మలమాదిరి చేతులాడించుచుందురుగాన నయ్యది మనశ్శరీరముల వికాసమునకు భంగకరము. జన్మమంతయుఁ గృషిచేసినందుల కేమి ఫలమని యొకఁడడిగెనేని గుండుసూదిలో సి యొక మిదవయంశమని ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటలో నేమి ఘనతయున్నది? మనుష్యులు యంత్రాంగములట్లుండుట హీనవృత్తియేగదా?

దీనికుత్తరము, (౧) నిజమేయైనను, శుద్ధముగ నేమాత్రము యోచనలేక దేనినైనఁ జేయఁగల్గితిమేని త్వరలో నాకార్యమును యంత్రాధీనముఁ జేతురుగాన, హస్తకళలుండు పట్లనెల్ల బుద్ధియు వినియోగమునకు వచ్చుననుట నిక్కువము. కావున జడక్రియలబాధ యాధునిక పద్ధతులవల్ల తగ్గుచున్నదేకాని హెచ్చుచున్నదనుట యుక్తముగాదు. (౨) యంత్రములు, శ్రమవిశ్లేషము, ఇత్యాదుల ప్రాపున నుత్పత్తి విలసిల్లుచున్నందున పూర్వమువలె దీర్ఘకాలము కేపనిఁ జేయుచుండుట యనావశ్యకము. అనఁగా నెక్కువసేపు విరామముగా నుండవచ్చుననుట. ఇట్లు లబ్ధములైన విరామావసరమ్ములను దేహమనః పరిశ్రమములచేఁ బూరించి పూర్ణసుఖమేల పడయరాదు? ఐరోపాలోఁ బూర్వముకన్న నిపుడు సేవాజీవులైనవారు చదువుసాముల మించిన వారైయుండుటకు సామర్థ్యాతిశయిత తంత్రములే కదా కారణములు?

(౨) శ్రమవిశ్లేషముచేఁ గర్మకరులు బొత్తుగ స్వాతంత్ర్యము లేనివారగుదురు. ఒకచిల్లరపని మాత్రము నేర్చి జీవించువారి కాపని యయిపోయిన నేమిగతి? వారు యజమానుల దౌర్జన్యము నెట్లెదిరింపఁజాలుదురు? ఒక్క వస్తువునంతయుఁ దానే పరిష్కరింపఁజాలునేని "ఈ క్రూరుని దండనుండుటేల? ఇంకొక యెడకరిగి యేవస్తువులఁజేసి పొట్టఁబోసికొందము" అను ధైర్యమున తమయధీశ్వరుల నెన్న గౌరవమునకుమీఱి రాకుండునట్లు చేయఁజూతురు. మహాయంత్రములో నొకచిన్న చక్రమట్లు తగులుకొన్నవానికి స్వేచ్ఛావర్తనంబు సాధ్యమా? తిరుగుమన్నఁదిరుగవలయు, నిలువుమన్న నిలువవలయు!

ఇందునకుం బ్రత్యాఖ్యానము. నిజమేయైనను నొక్క మఱుమాటయున్నది. ఏదన, కర్మకరులొకడొకఁడుగఁ జూచిన దిక్కులేని పక్షులట్టు లుండువారేయైనను వారెల్లరు సమూహముగఁ గూడి నియమబద్ధులై యేకవాక్యముగ నేకచర్యగ సలిపిన యజమానుల భయకంపితులం జేయుదురనుట మఱువఁగూడదు. ఏ శ్రమ విశ్లేషము వీరిం బరాధీనవృత్తులం జేసెనో యాశ్రమ విశ్లేషమే వీరిం బోగుగాఁగూర్చి సంఘీభావమునకుఁదరుణము నలవరించి సుఖయాత్రకు నావవంటిదాయె. విషమును నదియ, విఱుగుడు నదియ! మొత్తమునకు దీనిచే మేలేగాని కీడుగాదు.

(౩) ఉండనిండు! దేశములోని జనులు వృత్తులచే వేఱువడుట తగునా? ఒక్కొకరొక్కొకపని మాత్రము సేయువారై

లేని, ఎక్కువ తక్కువలు నిత్యములౌను. దానిచే సంయోగము నశించును. ఆర్థిక వర్గములలో నొండొంటికి భేదము లుప్పతిల్లి కలహములకుఁ గారణములై యనర్థకములుగఁ బరిణమించును. కావున నొక్కొక్కరు నానావిధ వృత్తులకుం జేరిన వారుగా నుండిన నైకమత్యంబారును, తేలును, అంతటను వ్యాపించును.

పైవాదము శుద్ధముగ ననాదరణీయము. కారణములు. (౧) అందఱు నచ్చుకొట్టినట్టు లేకరీతిగనున్న సంయోగ మసంభవమగును. భిన్నతయే కూడికకు మూలము. స్త్రీలు స్త్రీలుగను బురుషులు పురుషులుగను నుండఁబట్టియేకదా అన్నియోగములును వద్దనినను వచ్చి పట్టుకొనుచుండుట! (౨) విశ్లేషముచే నొకరికొకరా ధారముగా నుండుట తటస్థించును. అందుచే సంఘము దృఢమైన ఐక్యభావముం గాంచును. వృత్త్యాది విభజనము లేనివారు పిరులు లేని త్రాళ్లువలె నిస్సారులగుదురు. (3) ఇఁకఁ గలహముల కెడమున్నదనుట యొప్పుకోవలసిన విషయము. జీవమున్నఁ బోటియుండక మానదు. పోటి యొక్క జోలియే వలదనువారు ముక్కుమొగము మూసికొని చావవలసినదే. అట్టివారింకొక బ్రహ్మదేవుని నగ్నిగుండమునుండి లేపి, ఇంకొక ప్రపంచమును సృష్టించుకొని యక్కడకుంబోయి యే మాత్సర్యమును లేక విజృంభించక సుఖముగా నిద్రపోవచ్చును! ఇందును నొక విశేషము. కార

యిత్ర కార్మికులకు వైరమున్నదంటిమి. ఎందున? ఫలవిభాగ మునం మాత్రము. ఫలోత్పాదనమున మూలధనము వారు సేవకులును బొత్తుగాని యుండవలసినవార. అట్లుగానిచో జగడమాడుటకు ఫలమేయుండదు. ఫలము పంచుకొనుటలో విరోధముండవచ్చుంగాని యీ విరోధము సార్వకాలికమును సనివార్యమునని యెంచుట తప్పు. మితికిలోంగిన భేదమేగాని యిది మితిలేని భేదముగాదు. ఎంత పోరాటమున్నను, పోరాటము మానునట్లు, ఉపార్జన క్రియల నుమ్మడిగలవారై యుండవలయుననుట సహేతుకము. మఱియు నప్పటికెన్ని కోప తాపములున్నను సర్వసంగ పరిత్యాగబుద్ధితో నొకరి మొగము నొకరెన్నండును జూడమని గంటు వెట్టుకొనిన నిరుకత్తుల వారును నశింతురు. కాన చిరవైరము పొసగదు. తాత్కాలికముగం జూచిన వియోగమున్నను, దీర్ఘకాలము తీరును గమనించిచూచిన సంయోగమే దృఢతరము. పుంజీదారులయు వేతనజీవులయు బ్రతుకు భార్యాభర్తల బ్రదుకట్లు. దంపతులకుం బ్రణయకలహము లెంత కఠినముగా ముదిరి దేహమునకు మనస్సునకు గాయములు గలుగంజేయునట్లప్పు డప్పుడు గలుగుచున్నను నాయలలచేతం బొంగి ప్రళయమాపాదింపక సంసారసముద్రము మొత్తముమీఁద శాంతిగానుండునుగదా? వ్యవహార సముద్రము నిట్టిది.

"అట్లని జాతిభేదముల నేల ఖండింపవలయు? హిందువుల వర్ణధర్మంబులు దేశంబున కహితంబులననేల?" యని

యేపూరి పుడకయైన నానికగఁగుదురునాయని పేదవ్రాలెండ రోయువారు కొందఱు ప్రశ్నింతురేమో! దీనికి వేయిపాదము లేల? రెండుచాలును. (౧) శ్రమవిశ్లేషమునకును దీనికిని దూర తమ్యా మధికము. చూడుఁడు! మన సర్వకళాశాలలో విద్యార్థులకు విడుదు లేర్పఱుపవలయునన్న నొక్కొక్క తెగకు నొక మండపమును వంటశాలయు నిర్మించుట విధిలేని క్రియ. దీనిచే మనకందు మర్యాద భాగహారముగాదు. గుణకారము. అనఁగా శ్రమవ్యయములు గుణీకృతములగు చున్నవిగాని విభక్తములుగావనుట స్పష్టము. (౨) "ఎట్లుండిన నేమి? దూర దూరముగనుండి మీ పోకలమీరును మాపోకల మేమును బోవుచున్నను దేశీయవిషయముల మాత్రము కలసిమెలసి యేలయుండరాదు?" అనితలపోయు ప్రాజ్ఞు లీ కురుక్షేత్రమున నున్నారు. మనసు లేని పెండిలి మహాచారమను వారికి నిక్కమైన కలయికకు సమయము లెవ్వియను విషయమై యేమి తెలియును, తెలియఁబోలును? మఱియు నేల కాఁగూడదను సంభావన వమ్మగు వచనము. అనుభవమున నున్నదా లేదా యను విచారణ ముఖ్యమైన యంశముగాని "పూర్వముండెను గదా! మంత్ర తంత్రములచే మన పూర్వుల మాడ్కి మఱల సృజింతము" అనునూహలు పిచ్చి తలంపులేకావు, దుర్మార్గపు యోచనలునుగా నున్నవి. 1832-వ సంవత్సరము వఱకు నింగ్లాండులో రాజ్యతంత్రమంతయుఁ బ్రభువుల యధీనమై యుం

డెను. ఆ సంవత్సరమున వర్తకులు మొదలగు వారు తమకును నధికారము గావలయునని కోరి, ప్రభులందులకుందగిన చట్టములను సెలవియ్య మన్నందుచేఁ గోపోద్దీపితులై వేఱుపడెదమని భయముఁ జూపిరి. అప్పుడు ప్రభువులు వారింజూచి "మీ తండ్రులు తాతలు మాకు విధేయులుగ నుండలేదా? మీరును నా తీరుననే కలకాల మేలయుండరు? పితృలకన్న మిన్నలై యుండఁజూచుట మహాపాతకముగదా!" యని బూతు వేదాంతముల నుపదేశించుటకుం బూనక "ఇంకను నెదిరించిన నేకదేశస్థులొండొరులఁగోఁ బ్రాణాంతముగఁబోరుటసంభవించును. అందుచే రాజ్యక్షయమును, తద్ద్వారా వీరు వారనక యెల్లరు ప్రాభవ హీనులగుటయుఁ దప్పదు" అని తలపోసి తమకు పదవి పోవుననుట నిస్సంశయమైన యుత్పాతమైనను, కాదనలేదని ప్రజల మతమునకు నంగీకరించి స్థానచ్యుతులైనను గీర్తిచ్యుతులుగాక మనిరి. కావున 'ఇట్లుండరాదా? అట్లుండరాదా' యను స్వప్నాల కథలతో మన కేల? వర్తమాన భవిష్యత్తుల స్థితిగతుల మేరకు సర్వము చక్కఁబెట్టుకోవలయునే కాని భూతగ్రస్తులై యుండుట బుద్ధిలేని మతము.

ఐదవ ప్రకరణము

వ్యవహార నిర్మాతలు

ఆదిని శ్రమనుగూర్చి వ్రాయుచో దేహమనశ్శ్రమంబు లని, యది రెండు తెఱంగులని, యంటిరి గాని యామనశ్శ్రమ యే మూల డాగెనో యెక్కడ కేఁగెనో మాకంటఁ బడలేదని చదువరులు హాస్యమునకుం బూనుదురేమో? ప్రస్తావవశంబున నక్కడక్కడ వెదజల్లినట్లు, ఈవిషయమునకు సంబంధించిన చర్చలఁ బొందించితిమి గాని కలిసినట్లు వ్రాయ వీలుదొరకదయ్యె. ఈ కొఱంత నిటఁ గొంత నివారింతము:—

వ్యవహారములు విస్తరించుట

వ్యాపారము లల్పములై యిరుగుపొరుగు సీమలమాత్ర మాశ్రయించి యల్లుకొని యుండినకాలములో దీర్ఘాలోచనకు నెడమెక్కడిది? ఇంత గిరాకియ వచ్చునని శిల్పులకెల్ల మున్ముందుగనే తెలియును. ఏయే వస్తువులలో నెవరికెంతమాత్ర మాదరమున్నదో యది తూఁచినట్లందఱకును విశదము ప్రాచీనాచార పద్ధతులే పరమపదవులని యుండువారు గాన నడుగువారు కోరునవియు, నిచ్చువారు చేయునవియు నన్నియుఁ

ప్రాంతలే. తాత గోరినదే మనుమఁడును గోరును. తాత చేసినదే మనుమఁడును జేయును! గిరాకిదారులకును సరఫరాదారులకును బొత్తు సంపూర్ణముగాఁ గుదిరియుంటఁ బట్టి వ్యవహారముల నభావితము లెవ్వియుఁ బుట్టవయ్యె. మఱియు సాచారబద్ధు లౌటం జేసి ప్రాతవి మఱుపునకు రావు. క్రొత్తవి మనసునకు రావు. లాభనష్టములు రెండును లఘువులై జీవనోపాయము లొకరీతి వర్తించుచుండెను. ఉండునవి గిట్టవు. లేనివి పుట్టవు. ఇట్టి వ్యవస్థలో యోచనాశక్తి కేమిపని? కావున జడులరీతిని జనులు ప్రవర్తించుచుండిరి. శిరస్సులు చూపునకే గాని విచారణలకుఁ గానివయ్యె. తఱువాత ముఖ్యముగాఁ బశ్చిమఖండము వారు కాలక్రమమ్మున నభివృద్ధినొందుచు, ఉత్పత్తి వినిమయములు రెండును వెలయందొడంగె. రతుక సంపద, రాకపోకలు, చదువులు, నతిశయించుకొలఁది జనులు మహాభక్తినదఁల్చికొన్నవారై దూరపు వ్యవహారముల కారంభించి ప్రత్యక్షమైన గిరాకినేగాక, పరోక్షంబు నాశించియు వస్తువుల రచియింపం బూని, తద్రచనాసామర్థ్యంబు సమగ్రత నొందుటకై యంత్రస్థాపనలు, శ్రమవిశ్లేషము, రొక్కమునకుంగాక నాణెముమీఁద నిచ్చి తీయుట, ఇత్యాది ఘనతర తంత్రంబులకుం దొడంగి సామాన్య జనులకు నివ్వెఱపాటు గలుగు మాడ్కి నర్థిక చక్రంబు విన్యసించి తిరుగునట్లొనరించి కృతార్థులు నుజ్జ్వలులునునైరి.

ఈవ్యాప్తిచేనైన మార్పుపాటులెవ్వియనిన?

(౧) పూర్వము వివరింపఁబడినట్లు, ఉత్పత్తిపరులకును విని యోగపరులకును మధ్యవర్తులైన వర్తకులేర్పడుట.

(౨) తొలుత నీవర్తకులే మూలధనముగలవారు గాన యజమానులట్లు శిల్పులకు నుత్తరువులిచ్చి వలయువస్తువుల నుత్పత్తిచేయించు కొనుచుండిరి. కాని వ్యాప్తి యింకను నెగయుడునీయుత్పత్తియువ్యాపారమును వేఱుపడి ప్రత్యేక కర్తల యధీనముం జెందె.

(3) ఈ ప్రత్యేక కర్తలెల్లరు మూలధనోపేతులగుట మూలధనముండువారెల్ల యజమానులై యుండుట సహజకృత్యమో యనునట్లు శాస్త్రజ్ఞులకు సైతము దోఁచెఁ గాని,యాధునిక వృత్తాంతములంబట్టిచూడ యజమానతకు మూలధనం బావశ్యకంబనుట యప్రతిహత న్యాయముగాదు. ఎట్లన.

(౪) ఇంగ్లాండు, అమెరికా, ఇత్యాది దేశములు వ్యవహార పారీణతంజూడుఁడు. వారివాణిజ్యము లోకమంతట నిండి యున్నది. దీనికిఁదీటైన యుత్పత్తియు నున్నదనుట చెప్పకయ గ్రహింపుకొనఁదగిన సంగతి. మఱియు, ప్యాక్టరీలు మనజిల్లాల లోని కస్బాపట్టణములంత పెద్దగ నున్నవనియు, కొందఱది కారణమ్ముగ వేఱు పట్టణములఁ గట్టించియున్నారనియు నంటిమి గదా! యజమానుఁడైన వాఁడీ సేవక మండలి నంతయు

సాధించి నీక్రమవర్తులం జేయఁజాలినంత ప్రభావోపేతుఁడై యున్నఁగాని యొక్కనాఁటిలో సర్వము ధ్వంసంబగును. ధనమున్నమాత్రమున నీతేజంబు గలుగునా? బహుశః కలుగదు. దేశదేశములు వ్యవహార విషయమున మిళితములై యున్నవి గాన, నొక్కెడ నుత్పాతములు పుట్టిన దాని దెబ్బ యన్నిచోట్లకుం దగులును. ఇందునకు దృష్టాంతములు:—

ఇంగ్లాండులో 'మాంచెస్టర్' అను పణ్యపట్టణమువారు కోట్లకొలఁది రూపాయలు విలువగల వస్త్రముల ననునయించి మనకంపుట తెలిసిన విషయము. మనకీమాత్రము సెలవు కావలసియుండునని మదింపువేసి యా మదింపు ననుసరించి వస్తువుల రచన కుపక్రమింపవలయుననుట సర్వవ్యావహారికులును బాటింపవలసిన పద్ధతి. ఈమదింపు వేయుట సామాన్యమగు పనియా యోచింపుఁడు! ఒక్కటి. వానలు లేలిపోయి పంటలు పాడువడిన దేశములోని ప్రజలకు భోజనపు సెలవులు, అధికములుగాన నట్టి క్షామ కాలమున వస్త్రములకు గిరాకీమట్టు. రెండవది. 'స్వదేశవస్తువులనే కొనవలయు, విదేశవస్తువులు భ్రష్టములు, ముట్టరానివి' యని కంకణము గట్టుకొనియున్న వారి సంఖ్య యేమాత్రమనియు, వారిమాటలరీతినే చేఁతలున్నవా యనియు యోచింపవలయు. మఱియు, స్వదేశప్రతిజ్ఞ లెన్ని యున్ననేమి? ఇచట వారే పరదేశపు సరకులఁగొని స్వదేశపు పేర ముద్రలువేసి మోసగించి యమ్మువారుండకపోదురా?

ఇట్టి వా రెవ్వరు? ఎంతమంది? యనియుఁ గనుఁగొనవలయు. మూఁడవది. మనదేశమునకు జర్మనీవారు, జపాను వారును, సరకుల నెగుమతి సేతురుగాన నాదేశములలో నాయా సంవత్సరములలో వెలయుఁబోవు వెలలు, రాసులు, సరకుల గుణములు నరసి, వారితో పోటీచేసి యమ్మకము సంపాదింపవలయునన్న నెట్టిపదార్థముల నే రీతుల నే ధరలలోపల సిద్ధపఱుపవలయునో యనుట నిర్ధారణఁ జేయవలయు. ఇవి యల్పులచేఁ బరిష్కరింపఁబడు యత్నములా? దీర్ఘాలోచన, యగోచరార్థవిజ్ఞానము, భవిష్యద్వర్తమాన పరిశోధన, ఇవి పంచాంగముల కట్టలచేఁగాని బల్లిపలుకులలోఁగాని తేలవు. మఱి వ్యవహారనిర్మాతలయందు ప్రతివాసరానుభవ సంప్రజ్ఞాతములైన విద్యలుగా నున్నవి. మాంచెస్టరులోని కార్యచోదకులు, ఇక్కడి వానల సంగతి, పంటల తెఱంగు, మొదలగువానిని గవర్నమెంటువారి ప్రకటనలు, తమ నౌకరులు, ప్రతినిధులును బంపు వివరణపత్రికలు, వీనిచే నెఱింగి తమ ఫ్యాక్టరీలలోఁ జేయింపవలయు వస్తువుల పరిమాణము తీర్మానింతురు. ఇదియే ఘనమైన కార్యంబనఁగా దీనికి మించిన ఘనతర కార్యంబొండుగలదు! అది యేదనఁగా, పూర్వము గిరాకి నెఱింగియో యుత్తరువులఁ బొందియో యుత్పత్తిచేయుచుండిరి. ఇప్పుడు గిరాకి లేకున్నను, రుచిచూపిన నాశలు తమంతటఁబుట్టునను నూహచే, వస్తువులను గొంతమాత్రము తయారుచేసి జనులు వీనింగొందురా

లేదా, యని పరీక్షించుటయుంగలదు. ఈ సాహసము నేమన వచ్చునను? ఉపయోజకుల మనసులో నాసఁబుట్టింప నేరనివైన, విక్రయము లేక, వేసిన మూలధనంబంతయు నష్టమగును. ఒక వేళ జనులమనసుల నాకర్షించెడు నవీనమును ననన్యార్థచితంబును నగుటఁ జేసియు, నరుడు గావునను గిరాకికొలంది వెలల విధించి యమితలాభంబు వడయవచ్చు. రుచుల సృజింపఁ జూచు వ్యాపార లక్షణమేమనఁగా, మొదటికే మోసము వచ్చినను వచ్చును. లేదా సర్వసంపదలైనను గుదురును. ఊర్ధ్వగతియో యధోగతియో ఈ రెంట నొకటి తప్పదు. కొన్ని సమయములలో తలఁచినంత శీఘ్రముగ వస్తువులపై నామోదంబు గలుగకున్నను, ధైర్యము వదలక వేఁచి మంచికాలము నిరీక్షించి తుదకు లబ్ధప్రాభవులైన వారెందఱో యున్నారు. భావికాలము నాశ్రయించిన యుద్యమములు జయప్రదములుగా జరుగవలయునన్న భావనాశక్తియు ధైర్యసాహసములును సమగ్రముగాఁ జెందియుండవలయుననుట స్పష్టము. ధనమున్న మాత్ర నీ గుణములుండుననుట యబద్ధము. కావున ధనశక్తి కన్న ధీశక్తి యీనాఁటఁ బ్రధానము. పశ్చిమఖండీయులెల్లరు జడపదార్థలోలురని కువాదముఁ జేయు వారిసంగతి మఱువఁగూడదు. జడపదార్థలోలురనుట గర్హ్యవాక్యము. అపారమైన మనోవ్యాపారమే యపారమైన వస్తువ్యాపారమునకు మూలమును నాధారమును. జడములయందుమాత్ర మాసక్తిఁగొన్న

వారు జడులగుటయకాక, జడులెల్లఱు జడమ్ములందఱకు నింక ద్దాని నాసింపరన్నటయు నిశ్చయము. పాశ్చాత్యులు జడు లేనాఁటికింగారు.

అభిరుచి లేనిచోట్లను దానిం గలిగింతురనుటకు నిదర్శనము. మన దేశములో పది పదునైదేఁడుల క్రింద కాఫీ, తేయాకునీళ్లు శాస్త్రవిరుద్ధములనియు ననారోగ్యకరములనియు ననేకులు నిరసించుచుండుట నేనే చూచియున్నాను. ఇప్పటికిని కుగ్రామములోని పెద్దలు "ఇవి యింగ్లీషువారి దేహములకు మంచివేయైనను మననల్లయొడలులకు సరిపడవ"ని గట్టిగావాదించెదరుగదా? ఆదిని ఈవస్తువ్యాపారమునకుం బూనినవారు కాలక్రమమునఁగాని శీఘ్రముగా లాభము రాదనుమాట యెఱుఁగకపోలేదు. అయినను తాత్కాలిక నష్టమునకోర్చి, మనయెదుర నాలుకలలో నీళ్ళూరునట్లు, అన్ని సంవత్సరములుంచి నేఁడు దానిఫలము ననుభవించుచున్నారు. ఇప్పుడు, వేఁటేటకు నీవస్తువులయం దభిమానము పెఱుగుచుండుటచే నెక్కువరాసు లుత్పత్తి చేయఁబడుచున్నవి. కూటినీళ్లతో, దృప్తిం జెందు నమ్మలు సైతము, ఉదయాన కాఫీ లేనిది తలతిరుగుచున్నదని మొఱలిడుట యీవ్యాపారులకు వీనుల విందుగాదే! ప్రారంభముననే లాభము రాలేదని విసుగుజెంది "ఈ హిందువులు, అశాస్త్రీయములైన ద్రవములను బహిరంగముగఁ ద్రాగుదురా" యను శంకచే వెనుకదీసియుండిరేని మొత్తముమీఁద

కొఱంతపడినవారై యుందురు. హిందూదేశమున నిప్పుడు ప్రబలమ్ముగానుండు చక్కెర, బూట్సు, సరాయిలు, కోట్లు, కాలరులు, తోలు మొలపట్టెలు మొదలైన వస్తువుల వేపారమంతయు నీరీతిని బట్టువడినదేకాని, మనకై ప్రాచీనవిధమనిగాని, స్వతస్సిద్ధపరమార్థమని కాని యవలంబించినది కాదు. రుచి చూపి మఱపించుట యాధునిక వ్యవహారములలో మిక్కిలియు గణ్యమైన కార్యము.

ఈ న్యాయము సుగమమవుటకై యొక నిదర్శనముం జూపెదను. పూర్వము ఋషులు జితేంద్రియతం దాల్చి తపములోనుండఁగా సర్వధర్మ సంరక్షకుఁడైన దేవేంద్రుఁడు తన పదవి కూనవానో యను సహజ చాపల్యముచే వారి మనస్సులను తపములను నీఱుగాఁజేయ నప్సరసలబంపుట సనాతన మర్యాదగదా? దీనివలన దేవేంద్రునకు స్థానభ్రంశమో స్థైర్యమో రెంట నొకటి యగుట మీకెల్లరకు విదితము. సాహస వ్యాపారములన్నింట నిట్లే. పడుటయో లేచుటయో యనివార్యము. అట్లని యూరక కూర్చుంట మాత్రము పోసఁగదు.

గిరాకి యేకరీతి నుండునది గాదు. కాల దేశ వర్తమానాను గుణముగ క్షయవృద్ధులం గాంచును. అది నదులవంటిది. ఒకప్పుడు దరులఁ గ్రిక్కిఱిసి పాఱును. వేఱొకప్పుడు శుష్కించి యిసుక దప్ప మఱేమియుఁ గానరాకుండును. ఉత్పాదకులు

గిరాకి యొక్క గతుల గమనించుచుండవలయు. లేనిచో తక్కువో యెక్కువో వస్తువులం బుట్టించి, తక్కువ చేసినప్పుడల్ప లాభమును నెక్కువ చేసినప్పు డమిత నష్టమును గాంతురు.

ప్రపంచమంతయు నేక వ్యవహార చక్రముగ నున్నందున నీ గణనలన్నియు నసాధారణ జ్ఞానశోభితులకుంగాని లాతులకు వలను గాదనుట విశ్రుతము.

ఇట్లు గిరాకి యొక్కయు నుత్పత్తి యొక్కయు స్థితిగతులను మాఱుపాటులను విచారించి గ్రహించి సమయానుగుణముగ వ్యవహారముల మార్చుచు నూతనోద్యమములం బ్రారంభించుచు వ్యాపార పారీణ భావముండాల్సిన కోవిదులు వ్యవహార నిర్మాత లనఁబడుదురు. వీరు ఆర్థిక ప్రపంచమునకు బ్రహ్మలు, విశ్వకర్మలు వంటివారు. సృష్టి స్థితివ్యాప్పృతులకాధార భూతులు. వ్యవహారాండ పోషకులు.

'అవునుగాని, యెట్టి చతురుఁడైననేమి? తానై పరిపణము ప్రయోగింపఁ జాలఁడేని వ్యవహారముల స్థాపించుటెట్లు? బుద్ధి కుశలతచే యంత్రముల జాడ తెలియుంగ నగుఁగాని యంత్రనిర్మాణ మొనర్చుటెట్లు? మనశ్శక్తి యనునది యినుమా, ఉక్కా, కొయ్యా, చీలయా?' యను ప్రశ్నకు సమాధానమేమన్ననో, ఐరోపాలో ధనరాసులు మితిమీఱి, యుపయోగమున కెవ్వరైనఁ దెచ్చువారు గలరాయని తహతహపడుచున్నవి. ప్రోగుచేసి పాతిపెట్టుటయో నగలఁ జేయించుటయో

యాచారముగ లేని దేశములలో నీపరిపణమంతయు బాంకీలలో నుంతురు. బాంకీల యజమానులు నూటికి రెండుమూడు వంతున వడ్డీ యియ్యవలసినవారు గావున, నీధన మెల్ల నూరక భద్రముజేసి యుంచిన వారికి నష్టమింతంతయని చెప్పితీఱదు. కావున వారు దీని వినియోగించు వారెవరైన నీదారి నత్తురా యని యెదురు సూచుచుందురు. అట్టి సమయములో బుద్ధిబలమున నూతనోద్యమములఁ గల్పించుటయో యున్నదాని విస్తరింపఁజేయుటయో యుద్దేశ్యముగాఁ గలఁవాఁడు వారియొద్దకుం బోయి తన సంగతులన్నియు సవిస్తరముగఁ దెల్పి, ప్రారంభము ఫలవంతమగునని వారు నమ్మునట్లు చేసిన, వారు వీఁడు శక్తిమంతుఁడు. యోగ్యుఁడు' అని నిశ్చయించిరేని బ్యాంకీల యినుప పెట్టెలలోఁ గృశించి కుళ్ళుచుండెడు ధనము నప్పుగా నేల నియ్యరు?

నాణెము

యోగ్యత కుశలత సంయోగించిన నాణెమేర్పడును. నాణెముగల వానికి నిధు లుల్లసిల్లు నీదినంబులలో మూలధనము లభించుట దుర్ఘటంబుగాదు. సొమ్ము నమ్మఁదగినవారికియ్యక సంచులలోఁ గట్టియుంచుట కెవ్వఁడును సమ్మతింపఁడు. కావున వ్యవహార నిర్మాతలకు ముఖ్యముగానుండవలసిన లక్షణములు రెండు. బుద్ధికౌశల్యము, సుశీలము, ఈ రెండు సంపదలున్నఁ దక్కినవి యనాయాసముగ వచ్చిచేరును. బ్యాంకీ

మేనేజరులు వ్యవహార సమర్థులుగాన వారిని వంచించుట దుష్కరము. వారినామోదింపఁజేయు చాతుర్యమున్న మూల ధన ప్రాప్తికిఁ గొదువరాదు.

చూచితిరా యీవిశేషము? నాణ్యము, విశ్వాసము, నడవడియొప్పిదము, భావగాంభీర్యము ఇత్యాది సుగుణము లర్థవిన్యాసమునకుం బ్రధాన నిదానములు. ఇఁక 'నర్థోపార్జనము దుశ్చరిత్రములకెల్లఁబుట్టినిల్లు' అనువారి బుద్ధివైశద్యము నేమని వర్ణింతము?

ఏ వ్యవహారమైనను ముందు వెనుకలు చూచి స్థాపించి కొన్నిదినములు తామే నడిపించి యదియొక క్రమమునకు వచ్చినతోడనే నిపుణులైనవారలం గార్యదర్శులుగ నియమించి యాజమానులు పై విచారణమాత్రము చూచుకొనుచుందురు. అమెరికాలో 'పియర్ పాంట్ మార్గన్' అను కోటీశ్వరుఁడొకఁడున్నాఁడు. వీఁడు వందలకొలఁది వ్యాపారముల సృష్టిఁ జేసి వానికెల్ల చోదకుఁడై యుండెడిని. ఇట్లుండియు న్యాయాశాలలకుఁ దాను తఱుచుపోవుట లేదు, ఆవేశనములనుండి పని దీయించుట వానిముఖ్యారులపని. ఇఁకఁ దానేమి చేయుననఁగా తనకచ్చేరీగదిలోఁగూర్చుండి లోకములోని యావద్వర్తమానములను తంతి, తపాల్, పత్రికలు, తననౌకరులు పంపిన పత్రములు, వీనిమూలకముగ నారసి యెయ్యెవిధంబుల నాజ్ఞలియ్యవలయునో యని యోచించి సర్వమునకు సూత్రధా

రుండై యుండును. ఏవైన దేశములు యుద్ధసన్నద్ధములగు నని సూచనయుండెంబో, అప్పుడే యామర్మములనెల్లను గనిపెట్టి 'యుద్ధము ప్రారంభించిన నెగుమతులెట్లు మాఱును దిగుమతులెట్లుమాఱును' అని యోచించి 'యీవస్తువుల సేకరింపుఁడు, వీని నిలువఁబెట్టుఁడు' అని యాదేశించుటలో మార్గన్ అనన్యతుల్యుఁడని ప్రసిద్ధి. రుష్యావారికిని జపాన్ వారికిని ఘోరమైన రణమైనప్పుడు "సైన్యములెన్ని ముందునకుంబోవును, వాని భుక్తికి నేయేవస్తువు లేయేమాత్రముపట్టును. యుద్ధోపకరణముల కెంత గిరాకి యుండును" అని ముందే యోచించి జాగ్రత్తఁజేసినవారు, ఒక్కదాఁటున లక్షాధికారులైరి.

సంభూయ సముత్థానము

గొప్ప గొప్ప వ్యాపారము లొక్కనిచే నిర్వాహ్యములు గావు. పలువురు గలిసి భాగము లేర్పఱచికొని యుద్ధరించినం గాని కార్యంబు తుదముట్టదు. అత్యంత చతురుఁడొక్కఁడు, అపాయము లేని యుపాయమని యొక వ్యవహారముం దలపోసి దాని స్థితిగతుల వివరించి కొందఱకు నమ్మికఁగలుగఁజేసి చేర్చుకొని యొక కంపెనీగఁ గుదిర్చి, భాగములు గొనువారున్న నీ తేదిలోపున దరఖాస్తులు పంపవలసినదని ప్రకటనలంబంపును. ఇట్లు పంపుటకుం బూర్వమే బ్యాంకిదారుల సమ్మతియుఁ బడసి యుండును. అనేకులా సంఘములో భాగస్థులుగాఁ జేరుదురు. పిమ్మట నందఱును పెద్దతనమునకుం బూనిన నేపనియుఁజేడు

నుగాన్ డైరెక్టర్లు, అనఁబడు కార్యచోదకుల సభనొండు నియమింతురు. ప్రతి భాగస్థుఁడును తన యామోదము రీతిని చోదకుల వరించు హక్కుగలవాఁడైనను, తనకు నా కార్యవిషయమంతగాఁ దెలియదుగావున, తొలుత స్థాపించిన వారెవరిని గోరుకొనిరో వారినే యుండనిచ్చుట మేలని తలయూఁచి యూరకుండుట స్వాభావికమే కదా? కావున చోదకులు భాగస్థులచే నియమింపఁబడెదరనుట పేరుమాత్రము. యాథార్థ్యముం బరిశీలించిన నిర్మాతలచేఁ జోదకులు నియమింపఁబడుదురనుట నిజము.

ఈచోదక సభలలో నిర్మాతలకు తప్పక స్థానముండును. సృష్టించిన వారుగాన వీరికిఁ దెలియని మర్మములింకెవ్వరికిని దెలియవు. వీరు లేకున్న రక్షణము పదిలమా? కాదు. కావున వీరందుండియే తీఱవలయును.

నిర్మాతలు స్థిరముగ నుండువారు. తక్కిన చోదకులు మార్పఁబడకున్నను మార్పునకుం బాత్రులు. ఎట్లన సాంవత్సరిక భాగస్థసభలలో, చోదకులెల్లరు సభ్యుల సమ్మతిమీఁద నియుక్తులౌదురు. ఎట్లును నిర్మాతలం గోరికొనవలయుట పాలివారికి విధి. తదితరులను మొత్తముమీఁద నామోదించుటయే సాధారణమైనను, నిర్మాతలకు వారికిని సరిపడకపోయిన నొకవేళ వారిని నిరసించినను నిరసింతురు. అట్లగుటఁ జోదకులు నిర్మాతలు చెప్పినట్టు వినుటయు బహుళము.

భాగస్థులందఱును యజమానులు. అనఁగా కార్యనిర్వాహణమునకు వలయుధనమును వేసినవారగుటఁ సొంతగాండ్రు. సొంతమున్నను పైవిచారణకన్న నెక్కువగా నందు వీరికిం బ్రవేశములేదు. ఎట్లన, తమకు విషయములందుఁ బరిచయము చాలదు. రెండవది, సమష్టిగా నెల్లరుగ్గూడు సభలందక్క ప్రత్యేకముగా నిచ్చవచ్చినప్పుడు కార్యవిచారణచేయు నధికారము లేదు. ఇట్టి సభలు సంవత్సరమున నొండు రెండుకన్న నెక్కువగాఁగూడవు. కాఁబట్టి యజమానులైన భాగస్థుల ధర్మమేమనఁగా, కార్యము సరళముగ జరుగుచుండెనేని చోదకుల నమ్మియూరకుండుట, భంగమైనఁ గూఁతలిడుట. ఇంతకన్న నెక్కువ జోలియుంచుకొన్న నుండునదియుఁబోవును. కావున వ్యవహార సంఘముల నిర్మాణ మెట్టిదనగా:—

సంభూయ సముత్థాన నిర్మాణము

(౧) మూలధనము సన్నద్ధము చేయు యజమానులు, అనఁగా భాగస్థులు. సర్వమును వీరి సమ్మతులననుసరించి నడుపఁబడునునుట యొక విధముగా నిజమైనను మొత్తము మీఁద నిది పైమాట.

(౨) భాగస్థుల సమాజముచే నియమితులైన చోదకుల సభ. వ్యవహారము ఏ త్రోవఁబోవలయునని నిర్ణయించు నధికారము వీరిది. వీరు భాగస్థుల కుత్తరవాదులు. చోదకులలోఁ జేరినవారలై నిర్మాతలుందురు. ఈ నిర్మాతలు పేరునకు

సభ్యులలో సభ్యులుగానున్నను పరీక్షించి చూచిన చోదక మండలికి గురుప్రాయులు. వీరి యుపదేశము వేదవాక్యముగా భజించుట తగినదో తగనిదో కాని తప్పనిది. చోదకులకు భాగస్థులతోపాటసి లాభములలోని పాలుగాక ప్రత్యేక వేతనములు నియతములు.

(౩) చోదక మండలిచే నియమింపఁబడిన కార్యదర్శులు (మేనేజరులు) గొప్ప వ్యవహార శాలలనుందురు. వీరు నౌకరులేగాని స్వతంత్రాధిపత్య సంపన్నులుగారు. ఏలికల యుత్తరువుల నెరవేర్చుట, ఆయ వ్యయముల లెక్కలను దీరుగానుంచుట, శిల్పులకెల్ల నధ్యక్షులై పనులుతీయుట, ఇత్యాదులు వీరికిం జేరిన కృత్యములు.

(౪) శిల్పులు, పరిచారకులు. దినదిన వేతనములకో, పనికొలఁది నియ్యఁబడు కర్మ వేతనములకో నిలిచి యధ్యక్షుల మనసు ప్రకారము క్లప్తముగఁ గష్టించువారు.

ఇందు మొదటి రెండు తరగతులవారు స్వాతంత్ర్యమే నాథులయ్యును మూఁడవ తరగతివారును శిల్పులపైఁబెల్లుగ నధికారముచేయువార కాన కర్తృకారయితలపరస్పరవైరచర్చలో కారయితృలోకమునకుం జేరినవారుగాఁ బరిగణింపఁబడుదురు. వీరెల్లరు నధ్యక్షులు. నాయకులు.

నాల్గవ తరగతివారు నియోజ్యులు. అనఁగా నధీనులై పాటుపడ వలసినవారు, సనాథులు.

నిర్మాతలసత్త్వంబు నిశదంబుచేయస్వదేశనిదర్శనంబులు గలవ్వచూడుఁడు! కావేరీ, గోదావరీ, కృష్ణా తీరముల వరిధాన్యపుయంత్రములు స్థాపింపఁబడుచున్నవిగదా! ఈవిధానముల లాభకరములుగాఁ జేయవలయునన్న నెంతయూచనతోఁ బ్రారంభింపవలయునో యానిర్మాతలకేగాని మనకెట్లు తెలియఁగలదు? వరియొక్క యుత్పత్తియెంత? మనశాలకు నేమాత్రము సరకు వచ్చును? దంచి సిద్ధపఱచిన బియ్యము నేయేస్థలముల నమ్మవచ్చును? వెలల విధములెట్లు? బర్మాబియ్యమువచ్చి మనబియ్యమును మాయముచేయునా? అట్లు చేసెఁబో, బర్మావారిదివఱకుఁజేరనట్టి సీమలున్నవా? అక్కడి క్రయవిక్రయముల స్థితులెట్లు? మనము లాభము చెందుచుంటం జూచి గొఱ్ఱెలమాదిరి మనవారెల్ల నీయంత్రస్థాపనకే గుమిగట్టివత్తురా? రైలులో నొకబండి వాకిలి తెఱువఁగానే యందఱును బెదరిన మెకములట్లు దానిలో నుక్కుమ్మడిం బ్రవేశింపఁబ్రయత్నించి తలలు బ్రద్దలుగఁజేసికొంద్రు గాదె? అట్లే వారితలలతో మాతలలను బ్రద్దలుసేతురేమో? ఒకవేళస్పర్థయమితమైనది. అపుడీయంత్రముల నమ్మియో మార్చియో మూలధనము మిక్కిలిగాఁ జెడకుండ రక్షించి వేఱువృత్తులకారభింపవచ్చునా? మఱియు నమ్మకముతోఁబనిచేయు గుమాస్తాలు దొరుకుదురా? తప్పులెక్కలుచూపి వృత్రాసురుఁడింద్రుని మ్రింగవచ్చినట్లు యజమానులనే గుక్కఁగొనఁజూ

తురా! ఇట్లనేక విధముల వరివ్యాపారమంతయు త్రిప్పించి మ
ళ్ళించిచూచి మఱిపూనినంగాని యుపకారము రాకపోదు.

వ్యవహార చక్రము నడపించువారైనరనఁగా బుద్ధిబలము
గల నిర్మాతలగుట స్పష్టము. ఆర్థిక ప్రపంచమునంతయు బొ
మ్మలవలె నాడించు సూత్రధారులు వారు. మ్యానేజరులు
సయితము వ్యవహార కళాకుశలులుగ నుండుట యుక్తము.

'కార్నెగీ' యను కోటీశ్వరుఁడు నొక్కి వక్కాణించి
నట్లు "ప్రజ్ఞావంతులకు వెలయే లేదు. సంబళమెంతయిచ్చినను
వారిచే నధికోత్పత్తి సిద్ధించుంగావున సరాసరికి నయమే కాని
వ్యయముగాదు. మందుఁడైనవాఁ డుచితముగ వచ్చెదనన్నను
దానిచే నష్టము తప్పదు. కావున కూలితక్కువగ దాయస నిప్పి
యోజకుల నియోగించుటకన్న నెక్కువ కూలియిచ్చి చతురు
లఁ జేర్చుకొనుటయు మేలు." ఇందునకు దృష్టాంతముగా, 'కార్నె
గీ' గారే లండనులో తమకుఁ బ్రతినిధియైనవానికి, ఏఁటకు 75000
రూపాయలిచ్చెదరు! 75000 రూపాయలనఁగా నీ బ్రిటిష్ రాజ్య
తంత్రమంతయు నడుపు ప్రధానమంత్రికేర్పడియుండు జీతమంత!
బొంబాయిలో ప్రత్తిశాలవారు కొందఱు తమ మ్యానేజరు
లకు నెలకు రెండువేలరూపాయలిచ్చెదరు. 'రాకిఫెల్లరు' 'మా
ర్గన్' మొదలైన యపార వ్యాపారుల మంత్రులకు మన జమీం
దారులకన్న నెక్కువ యాదాయమున్నది. ఇట్లిచ్చుట దుర్వ్య
యమా? కాదు. ఏలన, కూలికి మించిన పని తేలెనేసి కూలి

యధికమని యెట్లు చెప్పవచ్చును! మంచివస్తువుగావలయునన్న మంచివెల యీయవలయును. అట్లుగాక దానధర్మముగా వచ్చి నాయొద్ద పాటుపడుఁడీయని బ్రతిమాలుట పేదిమాటగాని మగతనపు లక్షణముగాదు. దానధర్మముల నాశించి బ్రతుకువానికి నికృష్టములేకాని యుత్కృష్టములు దక్కవు. అట్టి యెంగిలి బ్రతుకునకన్న చావుమంచిది!

ఆరవ ప్రకరణము

సంశ్లేష విధానములు

సంశ్లేష మనఁగా కూడిక. ఇది పరిపరివిధమ్ములు. అందొ క్కటి మాత్రము పూర్వము వివరింపఁబడియె. ప్రకృతము సంశ్లేషతత్త్వము నామూలా గ్రముగఁ బరిశీలంతము:—

ఈ విధానముల పరంపరయుఁ జరిత్రమును నెయ్యవి యనిన?

సంఘీభావ తత్త్వము

మనుష్య వర్గము సమూహముగా నేర్పడుటకు వారి స్వభావమే ముఖ్యకారణము. మఱియు, తేనెటీఁగలు, చీమలు మొదలైన జంతువుల నడవడింబట్టి చూడ సంఘీభావము వానికిని సామాన్యంబనుట విశదమగు. ఈ గుణంబేల యుల వడియెః?

ఏ శాకిగానున్న భూతములకు సహాయంబు చాలమి శత్రువులచే వినాశంబు సిద్ధంబు. మఱియు నెంటిరి తన యెంత ముదిరినను మృగముల యందైనను స్త్రీ పురుష సమాగమంబు లేనిది వంశంబు నిలువదు. కావున ప్రాణ సంరక్షణము నకు సంశ్రయంబు ప్రధానంబు.

జీవ రాసులలో కామంబు సహజ గుణంబు. కామము యొక్క ముఖ్యోద్దేశము జాతిప్రాబల్యము. ఒక్క కామము

దప్ప నింకెవ్వియు లేనిచో బిడ్డలఁ గలిగింపఁగలము గాని కాపాడ లేము. కావున కామముతోడ వాత్సల్యమును గలిసియుండును. పక్షులు సైతము పిల్లలు పెరుగుదాఁక వానిఁ బోషించుట యందు సహజమైన యాదరముం బూనినవిగా నున్నవి. మానవ జాతిలో నింకను విశేషించి యీ ప్రేమ కుటుంబము, వంశము, దేశము, ఇత్యాదుల యందలి యనురాగముగాఁ బరిణమించి యున్నది. ఈయనురాగము స్థిరమైయుంటకు నది యనవసితమై యుండుట ప్రాణావశ్యక మగుటయే కారణము.

ప్రీతి, కామము, మొదలైనవి చిత్తగతములు. చిత్తము అతి చంచలము. ఈ చంచలత్వమును నిరోధించునవి, ప్రాణ రక్షణమునకు సాధనములైన యార్థిక స్థితిగతులును, శత్రు నిరాసనకారియైన యన్యోన్యతయు. వీనియొక్క నిర్బంధము లేకున్న యెడల నేఁడు ప్రేమింతుము. రేపు గలహింతుము. ఒకప్పుడు కూడుదుము. వేఱొకప్పు డెడఁబాయుదుము. సంఘీ భావము దృఢమై యుండదు. సంఘోద్ధారణ క్రియను భరించునవి ప్రాణరక్షణ క్రియలు.

మఱియు నొక విశేషంబు. ప్రాణముల శాశ్వతముగా నిల్పు చర్యలన్నియు మొత్తముమీఁద నాహ్లాదకరమ్ములు. కామంబు వాత్సల్యంబు నత్యంత సుఖదాయకంబులని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? ఇవి యెల్లరు గుర్తించునవి. బిడ్డకు పాలిచ్చుటలో బిడ్డకు సుఖమే, తల్లికిని సుఖమే. సంఘపరమైన కార్య

జాతంబు లుభయపక్షంబులకు సంతోషము నొసంగునవి. కావున సుఖములు గర్హ్యము లను వారు ప్రాణహింస యను వ్రతముం దాల్చినవారు గాని కరుణామయాత్ములు గారనుట సత్యము.

సహజేచ్ఛాప్రధానమైనది దాంపత్యము. దీనిసృష్టికి కాలము మూలమైనను, స్థితికి నార్థికవ్యవహారము లాధారములు. ఎట్లన్న, కామము పలుపోకలం బోవునది. ఒకయెడ స్థిమితమై యుండునదిగాదు. ఇట్లు పలుతెఱంగుల సంచరించునదియైన కుటుంబము లేర్పడవు. కుటుంబము లేర్పడవేని కృష్యాదిక్రియలు వెలయవు. కృష్యాదు లసంభవములైన భుక్తికి లేక చత్తురు. కావున కామమునకు నిలుకడనిచ్చునది జీవనోపాయము. వివాహమాడుట యేల? భార్యాభర్తలు ప్రాణపోషణమున నన్యోన్యసహాయకర్తలగుటకు. ఈసహాయ మనావశ్యకమైనచో లోకమెల్ల రాసక్రీడయం దభిరుచిగలిగి యేచింతయు లేక మసవచ్చుంగదా! రాసక్రీడకు విఘ్నకారి యుదరభారము. కలికాలములో నమృత మలభ్యమయ్యెనని కొందఱు మొఱలిడెదరు. వారు బుద్ధిహీనులు. ఆకలి, తృష్ణ, ఇత్యాది వ్యసనము లస్తమించిన లోకములో పెండ్లాలుండరు. అందఱును భోగవుసానులగుదురు. కావున గృహస్థధర్మములకుం దావలములు ఆర్థికప్రయాసములు.

బలాత్కార సంశ్లేష

పూర్వకాలమున చిల్లరచిల్లర తెగలు, అమేయములుగ నుండినందున సదా యుద్ధములు నడుచుచు దినదినాచారములలోఁ జేరినవిగానుండెను. పరాజయమునొందిన వారల హాని సలంజేయుటయుఁ బ్రసిద్ధము. భారతములో షోడశ రాజుల చరిత్రలు చదివినవారెల్లరు, అప్పటిభూపతులు వేనవేలు స్త్రీపురుషుల బ్రాహ్మణాదులకు దాసీదాస జనంబులుగా కొళ్లను గోత్రాలను మనము బహుమానమిచ్చునటుల దానముఁ జేయుటఁ దలపోసి, యిట్టి దౌర్భాగ్యకాలములు వర్ణనీయ యుగములా యని యాశ్చర్యపడి యుందురేమో! శత్రువులయొక్కయుఁ దుదకు ప్రజలయొక్కయు స్వాతంత్ర్యములం గొల్లఁగొట్టుట పెద్దలనాఁటి పరమధర్మము. ఈరీతుల జనులను దమకు లొంగునటులుచేసి వారిచేఁ బనిఁ జేయించుకొనుటయు నొకవిధమైన యార్థికసంశ్లేషయ. దీనికి "నిర్బంధ సంశ్లేష" మనిపేరు. భార్యలును సేవకమండలిలోఁ జేరినవారుగ వగనఁబడిన వారగుటచే వివాహములయందును బలము ప్రయోగించుట యపుడాచారముగ నుండెను. ఆనాళ్ల ప్రభావములింకను నశింపక మనలో నిలిచియున్నవి.

రానురాను బలాత్కార సంయోగములు క్షీణతకు వచ్చినవి. కుల, వర్ణాది బంధనములింకను వీడకున్నను, పూర్వమట్లు ఇవి నేఁడభేద్యములుగావు. సంఘము, కులము, వేద

ములు మొదలైనవానిచే వృత్తులు మునుపటివలె సంపూర్ణముగ నిర్ణీతముకాట వర్తమానమున పొసగని మర్యాద.

స్వతంత్ర సంక్షేపం

ఇపుడు జనులిచ్ఛవచ్చినట్లు వృత్తులనవలంబింపవచ్చును. శిల్పులును నిచ్ఛవచ్చినవారి కొలువులోఁజేరవచ్చును. పారతంత్ర్యము, అస్తమితముగాక పోయినను పడమటి దిక్కు ప్రాలియున్నది. స్వాతంత్ర్యము, ఉచ్ఛస్థానమున లేకున్నను, ఉదయాద్రినైన నెక్కినది.

మిక్కిలిగా జ్ఞానము స్వతంత్రతగలిగి మొఱయు దేశముల నార్థిక సంక్షేపణము మొత్తము మీఁద నోడంబడికలచేఁ గుదిరెడు. ఇట్లు స్వేచ్ఛమైఁగలసిన గుమికి నాయకులు మూలధనము నిర్మాణశక్తియుఁగలిగిన యజమానులు. ఉద్యమములకు వలయుపాటు నొసంగువారు బేరమాడి కూలి నలవరించుకొని నిలుచు జీతగాండ్రు. స్వతంత్ర వర్తనాపరిశోభితంబుగాన్పనసే యీకాలిమున ననిరుద్ధస్పర్థ దీపించియుండుట.

స్వతంత్రత నేఁటికిని బరిపూర్ణస్థితికి వచ్చినదిగాదు. ఎట్లన, బీదలుగనుండు వారల నిర్బంధించి హీనవేతనములకుం బనిచేయునట్లొనరించుటకు ఋషిప్రోక్తములు, రాజప్రోక్తములునైన శాసనములు లేకున్నను కడుపాత్రమను క్రూరవిధియున్నది. ఒక్క కడుపాత్రమేనా? అజ్ఞానమునున్నది. యజమానులతో సరినిలిచి నియమముల నేకరించుకొన వచ్చునను అను

మఱియున్నఁజాలునా? శక్తియునుండవలదా? స్వాతంత్ర్యమునకు సమత్వము ప్రధానము. సమత్వములేనిచయెవ్వానిని స్వాతంత్ర్యము పేరునకు నిలిచియుండునేగాని యాచరణ పాత్రంబుగాదు. పశ్చిమఖండములలో నీసమత్వము సర్వసాధారణముం జేయుటకై యనేకులు సాహసముగొని యున్నారు. వారి ప్రయత్నములు క్రమముగ పండునకువచ్చుచున్నవి.

సమత్వసిద్ధికై చేయఁబడిన యుపాయములఁజర్చించుటకు నిది సమయముగాక పోయినను సూచనగఁ గొన్నింటినైన భావవైశద్యమునకై తెలుపుటమంచిది. అవియెవ్వియనిన:— సర్వజనులకు నిర్బంధపూర్వకముననైనఁ గొంతవఱకును జదువు సెప్పుట, యజమానులు నిర్హేతుకముగ సేవకులఁ బనినుండి నివర్తించిన వారిచే నష్టమిప్పించుట, యజమానులకును సేవకులకును జీతము కర్మకాలము మొదలైన విషయములంగూర్చిన భేదములుపుట్టిన సర్కారువారు వానిని విచారించి సమాధానముం జేయఁ బ్రయత్నించుట, కొన్నికళలలో సర్కారువారే కనీసము కూలిని విధించుట, కర్మశాలలం బరీక్షించి జీవారోగ్యకరములైన యేర్పాటుల స్థాపించుట, స్త్రీలు, బాలప్రాయమువారు, మొదలైన హీనబలులను విశేషించి శ్రమింపఁ జేయకుండునటుల యజమానుల నుక్కడంచుట, ఇవన్నియు రాజ్యకృత్యములైన నియమములు. ఇవిగాక కర్మకరులు తమలోఁదామే యనుష్ఠించు పద్ధతులుంగలవు. అవి యెవ్వియనిన,

శ్రేణులుగట్టి సమూహముగా బేరములాడుట. యజమానులేల, యుత్పత్తివర్తకము, ఇవి యన్నియు మనమే చేయుదమని నాయకులనేర్పఱచుకొని కళలనడుపుట. దీనికి నిరీశ్వర వ్యవహారమనియు సముచ్చయ వ్యవహారమనియు నామములు. రాజ్యమును బాలించు నాలోచనాసభలకుఁ దమకుం జేరిన వారినే ప్రతినిధులుగాఁ బంపుట. ఇత్యాదులు :—

ఈ రెండు విధములైన యుపాయములయు సామాన్య లక్షణంబు లెవ్వియన:—

(౧) రెండును మాత్సర్య నిరోధిమార్గములు. అనిరుద్ధ స్పర్ధ నవరుద్ధముఁ జేయు నుద్యోగము గలయవి.

(౨) రెంటియందును నాయకత్వము సంఘమున కారోపింపఁ బడియున్నది. చూడుఁడు! స్పర్ధనాపవలయునన్న నాయకత్వము ప్రధానము. అందఱును స్వేచ్ఛావర్తనులైన దానిచే సిద్ధించునది మహోత్పాతకారియైన యరాజకము. కావున స్పర్ధయు స్వాతంత్ర్యమును నిరర్గళముగ నేదేశములను నేకాలమునను గలిసియుండుట కూడక పోవుటయు కాదు, అసంభవమును. అట్లగుట యోచింపవలసిన విషయ మేమనఁగా, నాయకత్వము తగునా తగదా యనుటగాదు. అది యుండియే తీఱవలయు. మఱి యెవరియెడ నుండవలయుననుట.

దీనింగూర్చిన వాదము లనేకములున్నవి. వానినెల్ల నొక్కచోటనే పొందించుట కనువుగాదు. సంగ్రహముగ నొండు రెండుం జెర్కొనెదము.

వ్యక్తివాదము

కొందఱు న్యాయకత్వము ప్రతిష్ఠానిం జెందియుండుటయే యుత్తమమని యాదేశించెదరు. ఈ మతమునకు వ్యక్తివాద మనిపేరు. వ్యక్తివాదమునకు నాధారములైన కారణము లెవ్వియన :—

(౧) ఇండియా, చీనా, ఇత్యాది ప్రాగ్దేశములలో ప్రజలకు రాజ్యతంత్రాది విషయములయందు స్వాతంత్ర్యము లేక పోవుటంబట్టి యాదేశము లభివృద్ధినందక నూతనోద్యమములకుంబూనక యెండి మాడి మస్రిరమై యుండుట యఖిలజనవేద్యంబ. ఊపిరి యాడకుండునట్లు, ఆచారములచే నానరింపం బడినవారి కే గతిగల్లునను విచారమునకుం దార్కాణముగ శుష్కశరీరముం దాల్చి ప్రాచివారైన ప్రాచీనులు ప్రశాంతులై పరాకు వల్కుచున్నారుగాన, వారి ఘోషమైన విని నేర్చికొనుట కర్తవ్యము.

(౨) తమతమ శక్తికొలంది నార్జన వినియోగములందు ప్రవేశము లేనివారైన నర్థమ్ము లుత్కటములుగం జేయ గడంగు వారుందురా? నే సంపాదించిన దానిని నా యిచ్ఛవచ్చినట్లు సెలవుంజేయు స్వామ్యము నాకుంబాపితిరేని నే నేల యెక్కువ

గడింతును? నా కూలివారికి జేరెముకొలంది సంబళమిత్తును. ఖండితముగా నింత యిచ్చియే తీరవలసినదని శాసించితిరేని నది శాస్త్రరూపమైన కొల్లగాక మతేమి?

(3) ఈ పద్ధతిచేఁ గీడుగలుగుననుటయు నసత్యము. ఎట్లన, యజమానులమైన మేమును నొండొరులతో మత్సరించుటం జేసి వ్యాపారము ననుసరించి కూలి హెచ్చుటయుం గలదు. లాభముగోరిన శిల్పులపాటు గోరవలయు. మా వైరులు శిల్పుల నందఱను జీతమెక్కువచేసి తమ యధీనతకు నాకర్షించి కొంజూతురు. మేమును నట్లే చేయఁజూతుము. మాసందడిలో కర్మకరులకు గతులు మోక్షములు తమంతట సిద్ధించును.

(౪) మఱియు సమత్వమునకు స్పర్ధ కారణముగాని మీరన్నట్లు స్పర్ధకు సమత్వము కారణముగాదు. హిందూదేశములో స్పర్ధ లేదు. సమత్వమున్నదని యెట్టిపిచ్చివాఁడైనఁ బలుకఁడు. ఇంగ్లాండులో స్పర్ధయుండుటచేత నానాఁటికి సమత్వము హెచ్చుచున్నది. ఎట్లన, ఈ వ్యాపారములో నమితలాభము తటస్థించినదనుకొనుఁడు. విచ్చలవిడి వృత్తులకుం గడంగుట మన యాచారముగాన నీలాభముచేఁ బ్రేరితులై యనేకులీ దిక్కువత్తురు. దానిచే పోటీహెచ్చి సరకులు బలసి లాభముల బక్కవడఁజేయును. అట్లగుట సమత్వమలరారు ననుటగాదే?

(౫) ఇంకను నొకటి. అనర్గళమును నప్రమేయమును నిర్నిద్రమునైన స్పర్ధను మేమాసించినవారముగాము. ఆసించి

సను నది యలవడునదికాదు. మాసిద్ధాంతమేమనఁగా స్పర్థ యెంతయెక్కువగ నున్న నంతమంచిది. ఇది యసమాధానమైన నింకొకరీతిని విన్నవించెదము. అనివార్యమైన యెడలందప్పశిక్ష విధించుట న్యాయంబుగాదు. అనఁగా సనరోధకములెంత తక్కువగనున్న నంత మేలు.

సమష్టివాదము

సంఘశ్రేయస్సునకు బాధకంబగుటవలన సనవరోధ స్పర్థ తగదనియు, నద్దానిని సంఘము, ఆత్మీయ శ్రేయానుకూలముగ నిరోధించుట యుక్తమనియు, సంఘమునకు నాయకత్వం బిచ్చి పట్టాభిషేకంబుఁ జేయఁజూచుటకు 'సమష్టివాదం' బని పేరు. దీనికి నానికగానుండు హేతువుల వివరమేమనః—

(౧) సంఘము శరీరము. ప్రజలు దానియందలి యవయవములు. క్రియలయొక్క ఫలంబులు ప్రజలకుఁగాక సంఘము నావేశించుంగాన నాక్రియల నిర్ధేశించు నధికారము సంఘమునకుఁ జెంద వలయుననుట ధర్మము.

(౨) అమితస్పర్థ యరాజకముతో సమానము. అరాజకమునకన్న మించిన యనర్థము, ఎయ్యదియుఁగానము.

(3) వర్తమానమునందలి యార్థిక ప్రపంచమున బీదలకు బ్రదుకు కష్టము. అనిత్యము. స్పర్థచే సమత్వము సిద్ధించు ననుట బొంకు. బలాఢ్యుల పోటునకుఁ దాళలేక బలహీనులు నశియుదురు. బలము లేనివారెల్ల నశిసినపిదప బలవంతులలో

సమానపదవి పదిలమగునేమో! అట్టి ప్రళయకాలప్పుటీడు జోడుతనము మాకెవ్వరికిని వలదు!

(౪) ఇంతియకాదు. స్పర్ధ తేలువంటిది. తన వినాశ హేతువును దనగర్భమందే ధరించిన వికారి. అయ్యాదినైజముగ నేకేశ్వరత్వమున సమాప్తినొందును.

(౫) మేమును శుద్ధముగ స్వాతంత్ర్యము స్పర్ధయుఁ దగ దనువారముగాము. మఱేమన్న సంఘమునకే మాత్రము మేలో యావఱకును దానిని శాంతింబొందఁ జేయుట శుభకరంబను టయే మామతము.

వ్యక్తి సమష్టి వాదులకుండు పరస్పరమైత్రి యేమనఁగా?

ఇరువురును సంఘముయొక్క మేలు మనమంచికన్న పరమ ప్రయోజనంబను వారే. మఱియు నపారములైన స్వాతంత్ర్య పారతంత్ర్యములు రెండును, అననుష్ఠేయములను వారే.

మఱి వీరికింగల భేదముయొక్క విధంబెట్టిదన, స్పర్ధను నేమాత్రమెవరిచే నిరోధింపఁ జేతమను నీతివిషయమ్మునే.

వ్యక్తివాదులు స్పర్ధానిరోధ మల్పమాత్రము చాలు ననియు, ఆ యడ్డగింపు సహజముగ స్పర్ధచేతనే కలుగఁనుగాన నూతన నాయకులను వెదకి యందుఁ బట్టంబుఁగట్టుట తెలివి మాలిన తెఱంగనియు నివేదించెదరు. సమష్టి వాదుల యభి ప్రాయము వేఱు. సంఘము నాయకత్వముందాల్చి యార్థిక క్రియల నడిపింపవలసినదనియు, మాత్సర్య స్వాతంత్ర్య విహార

ముల విశేషించి యుపశమనమ్మునకుం దెచ్చుట యిమ్మనియు దృఢనిశ్చయులై యున్నారు.

ప్రస్తావవశమ్మునం బేర్కొనంబడిన యిరు పక్షముల యొక్క లక్షణములు సంగ్రహముగ వివరింతము.

(౧) సమష్టియనంగా మనమెద్దాని యంశభూతులమై యున్నామో యాసమూహము. సమూహములు బహువిధములు. కుటుంబము, వర్ణము, రాజ్యము, ఇత్యాదులు. ఇందు సర్వసమూహములకును రాజ్యమునకును బ్రకటమైన వ్యత్యాసమొండుగలదు. కుటుంబమునం బెద్దలుచెప్పినట్లు వినకపోయినం గలహములు మెండగును. మనస్తాపములు పుట్టును. రాజ్యాంగము వారు శాసించునట్లుండక మీఱి వర్తింతుమేని నొక్క మనస్తాపముతో ముక్తిదొరకదు. అపరాధములు, కారాగారప్రవాసము, ఇత్యాది శరీర తాపములును వదలక వచ్చి చుట్టుముట్టును. ఈ వ్యత్యాసముయొక్క స్వభావము నిర్వచించు రీతి యేదన; రాజ్యాంగము వారి యధికారములకు దండనీతి నిదానము. తక్కంగల సమూహములు దండనీతిం బ్రయోగింప సమర్థములుగావు. మఱి సామాద్యుపాయములు వారికి నిదానములు. దృష్టాంతము. తండ్రియొక్క వచనంబుల నుల్లంఘించితిమేని నాతఁడు మొగము చేవురించుకొని, నాఁడు భోజనము చేయకుండుట, భార్యను గద్దించుట, మనతో మాటాడకుండుట, ఇత్యాది దారుణ కార్యమ్ములతోఁ దృప్తిఁజెందును. పన్నులఁ

జెల్లింపకుందుమేని ప్రభువులు మనయాత్తుల జప్తిచేసి లాగికొని పోదురు. శాస్త్రవిధులచే నుజ్జ్వలములు గావునసె రాజశాసనముల యందు మనకు భక్తియెక్కువ. పూర్వము వర్ణ ధర్మములు సైతము రాజధర్మములుగా నుండినందున వానిని విధిలేక భయముచేఁ బాటించిన వారమైతిమి. ఇపుడు బ్రిటిష్ వారి యాచారములు రాజరక్షకు నవశ్యములని దండ నీతి బాహ్యములం జేసినందున వానియందలి యాదరము చదువులు కలుములు పెలయు పట్టణ వాసంబులలో పంచబంగాళమై పాఱిపోవుచున్నది.

అట్లగుట, సమష్టి ప్రచారముల నేరీతి స్థాపింపనగును? రాజ్యాంగ మూలములగనా, సామాన్య సమూహములచేతనా? యనుప్రశ్నకుఁ గొందఱు ప్రభుమార్గమున ననియుఁ గొందఱు ప్రజా మార్గమున ననియు నుత్తర మిచ్చెదరు.

ప్రభుమార్గ సమష్టివాదులు, ప్రజామార్గ సమష్టివాదులు, అని సమష్టి ప్రచారము లుత్తమము లనెడవారు విభాగింపఁ బడియున్నారు. శాస్త్రవిధిని సామాన్య రీతిని జేయఁబడిన సంస్కారముల నిదివఱకే వినిపించితిమి. వీనియొక్క యంతరువుల నిర్ణయించుట కిదిగాదుతఱి. అయిన నొక్క విన్నపము. వర్తమానమున సమష్టి ప్రచారము రెండు తెఱఁగులను నడువ నారంభించినది. ఈ మార్గములు పరస్పర విరుద్ధములు గాకపోవుటచే నట్లు సాగుచున్నది. మఱియుఁ బశ్చిమ దేశము

లలోఁ బ్రజా ప్రతినిధులే పరిపాలకులు గావునఁ బ్రజాప్రభు మార్గము లేకీభావమునకు వచ్చు జాడగలవిగానే యున్నవి. ఈ కారణములచే నవి భిన్నములయ్యు నన్యోన్యమైత్రి గలవియ యని యేఱుంగునది.

ఎట్లును, ఇంతదూరము చెప్పితిమిగాన సమష్టివాదులం గూర్చి యింకను నొక్కింత వక్కాణించి విరమింతము:—

ఆధునిక సంఘస్థితిని ఖండించుటలో వీరెల్లరు నేక వాక్యముగా నున్నారు వీరి మతప్రకార మైనోపాలోని ముఖ్య దోషము లెవ్వియన.

(౧) అమితస్పర్ధ (౨) అనిరోధస్వామ్యము.

స్వామ్యంబనఁగాఁ దన సొత్తులయందుఁ దనకుఁగల స్వాంతము. ఇయ్యది యాధునికమున నిరాఘాటముగ నున్నదని చెప్పవచ్చును. పరిపూర్ణమైన స్వామ్యము దుర్లభము. ఎట్లనఁగా, మనయొక్క హక్కులెంత దుర్భేదములైనను సర్కారు వారికొకభాగము నరికట్టవలయుననుట యనివార్యమైన కార్యము. ఈ పన్నులు కట్టుటయేల? పన్నులు గట్టకున్న రాజులకు నాదాయము లేకపోవును. అట్లైన సైన్యము మొదలగు ప్రకృతుల నుద్ధరించుటకుఁగాదు. రక్షణక్రియ వెలయదు. రక్షణము లేనిచో సంఘమును దుదకు సాంఘికులును క్షీణతకు వత్తురు. సంఘమునకు దండమును దండమునకు ద్రవ్యమును శరణ్యములు. ఈ తత్త్వముయొక్క ముఖ్యార్థ మేమనఁగాఁ దనకు

నధీనమ్ములైన వస్తురాసులయందును రాజునకు, అనఁగా సంఘమునకు వాక్కు లేక పోలేదనుట. కాననేగదా నిర్ఘాట స్వామ్యంబు మృగ్యంబని యంటిమి. అట్లుండినను మొత్తము మీఁద నొది నీదియనూ కర్తృత్వము నిరవధికమై ప్రకృత మున్నదనుటకు సందియంబేల?

స్వామ్యము స్పర్థకు నుద్ధారకము. ఎట్లన నానంపాదితార్థము నూరివారి కెల్లరకుఁ బంచిపెట్ట వలసినదని వ్యవస్థ నేర్పఱచిన నేనేల త్రికరణశుద్ధిగ నుల్లాసముతోఁ బనిఁజేతును? తనదని మనియుండ వెరవుంటంజేసి కాదె కూడఁబెట్టుటకు నరుండు గడంగుట? అటుకానియెడ మొగము వ్రేలవేసి కొని వేదాంతములకు దిగఁడా! కావున నర్థార్జనోత్సాహమునకు స్వామ్యము భద్రమైన మూలము. ఈ యుత్సాహముయొక్క మూర్తులలో మాత్సర్య మనునది యొకటి. స్వామ్యము వలనఁ బ్రోగుచేసి రాసులు గట్టుటలో ఫలమున్నది. ఈ ఫలంబుండుట చేత నాపలు స్పర్ధలు జ్వలించుచున్నవి.

కావున నిర్వ్యక్రవైరము సమంజసము గాదనువారు, అఖండ స్వామ్యము ఖండితముగాఁ గూడదని వాదింతురు. ఇయ్యది సహజము కదా!

ఈ వాదమునకుఁ బ్రత్యాఖ్యాన మెద్దియనిన:—

స్వత్వముచే స్పర్ధ యుత్కటమౌట నిజము. ఇందుచేఁ గొందఱమితముగ సంగ్రహింతురు. కొందఱకు వస్తువులు

చాలకపోవును. అత్యార్జనము, అనార్జనము నను భాగలకు నియ్యద్ధియాకరము. ఉండనిండు! ఐనను తనదియను నిశ్చయము లేకున్న నెవ్వఁడును శ్రాటుపడఁడుగదా! పాటు పూజ్యమైన ఫలము పూర్ణాను స్వారమగును. ఇపుడు గొందఱకైన సుభిక్ష సిద్ధియున్నది. స్వామ్య విరహిత స్థితియందో దుర్భిక్ష మెల్లరకు సామాన్యమగును. ఈ తామసమత్వము శ్మశాన సమత్వము.

మఱియు స్పర్ధలేనిది వృద్ధియుండదు. స్పర్ధచే సుఖస్థాలు గలుగక మానవు. నిరంజనత భూలోక వాసులకు నలభ్యము. మీరు గోరు పరిపూర్ణ సుఖ సంకీర్ణమైన స్థితి యసాధ్యము. మించిన దానికై వగచుట పామరగుణము. బుద్ధిమంతులు నైజములు ననివార్యములునైన స్థితిగతుల ననుసరించి కూడి నంత సౌఖ్యముంగొని యంతటితోఁ దృప్తి నహింతురు. లేని దానిని దెచ్చిపెట్టుమని యేడ్చువారు బాలిశులు. చూడుఁడు! బలపరాక్రమములు గణ్యములందురు. దీనివలని ప్రయోజనం బేమి? శత్రు భంజనము. "అయ్యో! వారు చచ్చుచున్నారే! వారిభార్య లెట్లలమటఁబడుదురో" యను పరితాపంబునఁ జేసి పరమశాంతి పరులమైయున్న నీ సుగుణములు మునుముకు రావు. శత్రువులును మనయట్లే యహింస మార్గమున నడచిన సరే. లేకున్న మనకుం బ్రాణమానంబులు దక్కవు. అందుచే నాత్మహింసయు సంఘహింసయుఁ జేసినవార మగుదుము. కావున నేమాలిన్యమును లేని మంచిగతులు కావలయునన్నుట

మనసు. మెత్తందనముం జూపునది కైనను జ్ఞానశూన్యతయుఁ జూపునదియ. నీడలేని వస్తువులు లేనట్లు లోపములు లేని పరిపూర్ణత యెట్టి పట్టుబట్టి వెదకినను దొరకవు.

దీనికి సమష్టి వాదు లిచ్చెడు ప్రత్యుత్తర మేమనఁగా:—

మనుష్యుఁడు తన్న మేలే చూచుకొను కూళమృగము గాదు. పరులయెడ పశ్చాత్తాపము నుపకార ప్రసక్తియును నివియు వానికి సహజములు. కావునఁ దనకై మాత్రము పాటు పడు ననుటతప్పు. ఫలము లితరులం జెందినను పాటుపడఁగలఁడు. ఎన్నియో దోషములపాలైన యీకాలమందును నాలుబిడ్డలు, స్వజాతి, స్వదేశము మొదలగు వానియందలి గాఢానురాగంబు కతనఁ బ్రాణములనైన విడువ సిద్ధముగ నెందఱుండలేదు? ఇట్టి సాహసములచే నీరేమి వారు కొనెదరు? కావున నర్థార్జనమునకుఁ బరోపకారబుద్ధియే చాలును. స్వామ్య మనావశ్యకము. అట్లుండియు వర్తమానమున నెందులకయ్యది తఱుచు వాడుక లోనికి రాకయున్నదనఁగా సమంచితమైన విద్యయు శిక్షయు లేమిం జేసి. మనుష్యులు పరిపూర్ణజ్ఞానులైనచో సంఘ ప్రయోజనమందుఁ దవిలిన మనసులుగలవారై సహజానురాగ భరితులౌదురు. చూడుఁడు! తేనెటీఁగలు. అవి సంఘక్షేమమునకై పాటుపడుచుండుట సర్వజనవేద్యముగాదా? చీమలును నట్టివకదా? ఇట్టివి పరోపకారవ్యాపార పారీణములై యుండఁగా మనుష్యు లారీతినుండువారేల కాఁగూడదు? మఱియుఁ బరో

వృద్ధియందొక లక్షణము గలదు. అదేదన, కాలక్రమేణ మనుజుల యనురాగములు విస్తరత వహించుచున్నవి. ఆదిని కుటుంబము మీఁది కలవరమే గాని వేఱొండుగానము. తరువాత వంశములని వర్ణములని యింకను దూరస్థములైన సమూహముల పర్యంతము యోచనలు వ్యాపించినవి. ఇపుడన్ననో వంశమేల, వర్ణమేల, నేనేల, నీవేల? దేశము ప్రదీప్తముగ నుండినం జాలునను మహామమత యనేకుల నావేశించియుండుట తెల్లమేగద! మఱికొందఱు జాతి మత దేశాది విభేదములం బాటించుటయుం బూర్ణుల బుద్ధిగాదనియు సర్వజనులయందును నిశ్చలంబైన ప్రేమఁజూపుట సనాతనంబైన ధర్మంబనియు, లోకము సంతయు నక్కచెల్లెండ్రుగాఁ గాకున్నను నన్నదమ్ములుగాఁ జూడవలయునని యొకరాద్ధాంతము హృదయములఁ గాకున్నను గొనునాలుకల మీఁదనైనను నాట్యమాడించుచున్నారు. ఎట్లైనను ముఖ్యవిషయమిదియ్యది. కాలక్రమేణ, లోకము పక్వమగుచు రాను రాను, ఉపకారబుద్ధి అహమున నాటియుండునది యొసను తీఁగవలె దూరదూరమ్మున వ్యాపించి యన్నిటియందును బ్రాకు స్వభావము గలదిగా నున్నది. స్వోపకారబుద్ధి క్షయమును, పరోపకారబుద్ధి వృద్ధిని గనుచున్నవి గాన సంఘపరానురాగంబొకానొకప్పుడు వెన్నతోడవచ్చిన గుణంబుగాట సిద్ధము. పూర్వమట్లు తెగిన వారుగాక యానసౌకర్యాది సాధనముల యనుకూలతం జేసి సాంఘికు లందఱు కరుడుగట్టి సశ్లేషసస్తుభావముం

దాల్చి యున్నారు. కావునఁ బ్రత్యేకముగ ఫలము లనుభవింపం గోరుట నానాటికిఁ గృశించు హీనగుణము.

దీనికిఁ బ్రత్యామ్నాయ మేమనిన :—

నిశ్చయమే. పరోపకారబుద్ధియు స్వతస్సిద్ధమైయున్నది. అది వికసించి యెల్లెడలఁ దానయై యుండిన మీ ప్రసంగములు లేకయే మేమును తేనెటీఁగ లౌదుము. కావున మీ బోధ యప్రకృతము. ఆనాటిమాట యానాటికి. నేఁటి కేల? కాశిలో దొంగలింపవలయునన్న రామేశ్వరము వద్దనుండి వంగుకొని పోవలయునా? ఈ వాదము లిప్పటికింత చాలును.

సమష్టికి నాయకత్వంబు గుదుర్చవలయునను వారల వర్గంబు లెవ్వియన

(౧) కొందఱు సొత్తులయం దెవ్వరికిని బ్రత్యేకాధికారము లేకుండ సర్వజనసామాన్యముం జేయు నుపదేశింతురు. వీరి మతమేమనఁగా, సర్వానర్థములకును స్వామ్యమూలవాలము. కావున సంఘమును వేఱులతోఁ బెఱికి మేము కాంక్షించు తీరున నుండుస్థితిలో నాటిన నే యవస్థకుం బాత్రంబుగాక పెఱిగి యయ్యది పుష్పఫలోపేతంబై నిఖిలప్రజానంద కారియగును. స్వామ్యమును గత్తిరింపక యెన్ని దోహదములు చేసినను, అంటులు గట్టినను, నిర్దుష్టములైన సుఖంబులు చేకురవు. సంఘసామాన్యములై యర్థంబులుం డెనేని పరోపకారబుద్ధితో మాత్ర మందఱుఁ బాటుపడుదురు. మఱియు దొంగతనము మొదలగు

దురుద్యమంబుల కెవ్వండును బోఁడు. ప్రత్యేకముగ స్వాస్థ్యలు పాస్తుల్నుంటచే దురాశలు దౌష్ట్యములు నావిర్భవించినవి. ఇది లేనిచో సైన్యములేల, పోలీసువారేల, వక్కీళ్ళేల? రాజులకు రక్షణక్రియ ముఖ్యధర్మమఁట! ఈ రక్షణక్రియ యనవసరం బగును. వీరికి సమూల సంస్కారు లనిపేరు.

(౨) మఱికొందఱు మీఁదివాదముల నింకను పోడుగు చేసి రాజ్యాంగమున కురి త్రాడుగాఁ జేతురు. ఎట్లన, సంఘసామాన్య స్వామ్యము మాత్రము పదిలపడినేని రాజ్యాంగము వారనావశ్యకమని యంటిరిగదా! కావున సర్కారును నిర్మూలముఁ జేయుదము. మఱియుఁ బ్రజాపీడకములైన స్థితులన్నియు దొరతనమువారు, మతగురువులు, ఇత్యాద్యధికారులచే వచ్చినవిగాని స్వతస్సిద్ధములుగావు. ఆచార్యులైనవారు తమకు ననువైన యనాచారములనెల్ల సదాచారములని ప్రజల మోఁన వుచ్చుట నెవ రెఱుంగరు? దొరలునట్లే. కావున నాయకత్వమె తగదు. పశుపక్షు లేలికలులేక స్వభావముగ వర్తించుచు సుఖంబుగ నుంటఁజూడమా! కావున సంఘమునకు మఱియెద్దానికిని నధికారమిచ్చుట మన తలమీఁద మనమే దుమ్ముగొట్టుకొన్నట్లు. అందఱును నిర్నిద్ర స్వాతంత్ర్యులపై మెలంగుటయ కర్జంబు. ఇట్లు వాదించువారి కరాజక వాదులనిపేరు. చూడం బోయిన వీరివాదము వ్యక్తివాదముతో నేకీభవించునది.

(3) మఱియుఁ గొందఱు, ఉన్న దానిని సవరించుట నీతి గాని, మేఘములనీళ్ల నునమ్మి దొన్నెలోని నీళ్లు పాఱఁబో యుట నీతిగాదు. మఱియు నిప్పటి యార్థికస్థితియందే కర్తలు కార్మికులు శ్రేణులు గట్టుచున్నారు. ఇట్లే శ్రేణులు ఘనతర ములై విస్తరించుచుఁబోయిన నెుకానొకప్పటికి సంఘమెల్ల నేక శ్రేణియగును. గవర్నమెంటువా రనేక వృత్తులను సర్కారు ద్యోగముల మాడ్కిఁ దామే నడిపించుటయు నిప్పుడు గలదు. హిందూదేశమున, రైల్వేవ్యాపారము ఉప్పువ్యాపారము, సర్కా రు వారి యధీనమైనవి. ఈరీతినే యన్నియు నేలఁ కాఁగూడదు? అట్లైన ప్రజలందఱు నుద్యోగస్థులౌదురు. సంఘముచే రాజ్యాంగ ము ద్వారా ప్రచోదితములైన క్రియల నాచరించి నియమిత వేత నములతోఁ దృప్తిఁ జెంది యేస్పర్థయులేక యమందానందు లౌ దురు. కావున రాజ్యతంత్రములను విస్తరింపఁ జేసి సర్వము నాక్ర మించునధిగా నొనర్చుటయే మంచినీతి. దానిని గృశింపఁ జేయుట మొదటికే మోసము; అని వాదింతురు. వీరికి సామాన్య సమష్టి వాదులనిపేరు. ఆధునికస్థితి తనంతట సహజముగఁ జెందు పరి ణామమే మంచి చికిత్సయనువారు. వీరి మతప్రకారము గవ ర్న్మెంటువారికిఁ బ్రధానలక్షణము దండనీతిగాదు. మఱేమన్న, వర్తకసంఘములలోని చోదకమండలి యట్లు వ్యాపారపారీ ణులై యుండుట.

ప్రజలే విజృంభించి యీసంస్కారముల నెఱవేర్పవలయుననుట యీ మూఁడు వర్గములవారియు సామాన్యమతము. ఇదికొందఱకు నసమ్మతము.

(౪) ఎట్లన, జనులెల్ల రేగి రేని సంఘ మరాజకమై చిందర వందరలౌనని యనేకులు భయపడి "రాజ్యాంగమువారే సాధ్యమై నంతవఱకుం గృతప్రారంభులై యాధునిక స్థితిలోని యకృత్యముల మాన్చి, చట్టదిట్టములచే నడలుల నుడిపించిరేని, నరులు కష్టదారిద్ర్య విముక్తులై, యిట్టియాలోచనల పొంతఁ బోక శాంతింతురుగదా! కోపతాపములకు దీనతయే కారణము. దీనతఁబాయఁజేసితిమేని నీయుడుకులన్నియు నుపశమించును. చూడుఁడు! ధనికులైనవారు సంస్కరణంబులేలయని యూరకుందురు. కావున నెల్లరకును భుక్తిబాగుగా జరుగునట్లు పద్ధతులు ప్రకటించిన దొరతనమువారిమీఁదఁ బ్రజలేలపగఁ గొని దండెత్తుదురు?" అని, చెప్పుదురు. ఇట్టివ్యాఖ్యానములం జేయువారిపేరు రాజ్యాంగ సమష్టివాదులు. వీరిముఖ్యోద్దేశ్యమే మనఁగ్రాసంతోషమునాపాదించి జనులకోపాటోపముల నుపహరింపం జూచుట. జర్మనీ మొదలగుదేశములలో వీరుకొంతవఱకుం బ్రబలినవారై గణనీయములైన శాసనముల స్థాపించియున్నారు.

ఈ తెగలయొక్క సిద్ధాంతములును జయసిద్ధులును ప్రస్తావ వశమ్మున నచ్చటచ్చటఁ జర్చింపఁబడును.

సంస్కార చింతల నింతటితో నిలిపి ప్రకృత మభ్యాసము లోనుండు సంశ్లేషముల సవిస్తరముగ వర్ణింపఁజూతము.

అధిక ప్రకరణము

న్యాయశబ్ద నిర్వచనము

న్యాయంబను పదము నానార్థములు గలది గావున సందిగ్ధదోషంబుచే బాధితంబు. ఈయర్థముల గణ్యములు మూఁడు.

(౧) ప్రకృతి స్వభావము. (౨) శాసనము. (3) నీతి సమ్మతము. అనునవి. దృష్టాంతములు.

(౧) ప్రకృతి స్వభావమునకు, ఉదా. హీనవృద్ధి న్యాయము. ఎట్లన, ఏకమాత్రశ్రమ మూలధనంబులకు భూమ్యాదుల యుత్పత్తి సాగను సాగను ఫలముతఱుగుచు వచ్చుననుట స్వభావలక్షణము. దీనింగూర్చి ఇది నీతియగునా, కాదా, ధర్మమా? అధర్మమా? యని ప్రశ్నించుట యసంభావ్యము. మనుష్యులచే విధింపఁబడనిదికావున మనుష్యయత్నముచే నద్దానిని రద్దు చేయుటకుఁగాదు. దానిబలమును నితర ప్రకృతుల సహాయముచే నాపవచ్చుననుట నిజమేయైనను దానిని లయింపఁజేయుట మనకసాధ్యమైనపని. ప్రకృతిన్యాయము లన్నియు నీతరగతికిం జేరినవి.

(౨) శాసనము. అనఁగా రాజ్యాంగ శాసనమనుట. పన్నులుగట్టుట. న్యాయమా యని యడుగుదురేని నుత్తర

మెట్లు? అది సహజగుణంబుల్లలో నొకటిగాదు. మనకు కల్పాది నుండి వెన్నంటివచ్చిన కర్మముగాదు. మఱి పరిపాలకులు విధించినందున న్యాయమై వెలయుకార్యము.

రాజ్యాంగ న్యాయములకు ప్రకృతిన్యాయములకును భేదమేమి? జైల్ ఖానా, జుల్మానా, ఇత్యాదులు రాజశాసనమునకుం బోషకములు. అనఁగా రాజ్యాంగ న్యాయములకు దండనీతి యూఁతకోల. ప్రకృతిన్యాయములకు మనుష్యుల కృపలు కత్తులును గావలసినవి గావు. అవి స్వశక్తి చేతనే యన్నిటియందును జెల్లును. అవి యనివార్యములు. అప్రతిహతములు. రాజశాసనముల ధిక్కరింపవచ్చును. తప్పించుక పోవచ్చును. ప్రకృతికి మించి నడుచుట యసంభవము. దొంగలించిన వాఁడు పోలీసువారికి లంచములిచ్చి సుఖముగాఁదప్పించుకొని యుండఁజూచుటయసాధ్యమునుగాదు. అసాధారణమునుగాదు. విషము మిక్కుటముగఁదిని బ్రతుకు దక్కించుకొనవలయునను నాశతో కాలమునకు యమధర్మరాజునకును లంచములియ్య నెంచువారెవరు నుండరు! ఏలన, కాలము, యమధర్మ రాజు మొదలగు నధిదేవతలు స్వేచ్ఛావర్తనములేని ప్రకృతులు.

రాజశాసనములు స్వేచ్ఛావర్తన గలవారిచే నేర్పఱుపఁబడునవి. ప్రకృతిగతులు వస్తువులయు జీవులయు స్వభావము ననుసరించిపోవును.

అదికావున రాజశాసనములంగూర్చి ధర్మాధర్మవిచారణ చేయుట సాధ్యమును, కర్తవ్యమును. చూడుఁడు! మనవారెల్లరు చట్టము లనేకములు నీతి పథములుగావని వాడుటయే, ఇందునకుఁ దార్కాణము. అడవులఁ బశుసంతానములు విచ్చలవిడి మేయఁగూడదనియు, దొరతనమువారు వలదన్న సభలఁ జేయుట యక్రమమనియు రాజశాసనములున్నవి. శాసనములు గావున నివియొక తీరున న్యాయములు. అనఁగా న్యాయస్థానములో వీనియెడ నందఱును విధేయతఁజూపుట ధర్మముగాకున్నను గర్మము. జడ్జీలు విచారణచేయునపుడు చట్టమెయ్యది యని యొక యంశము యోచింతురుగాని, ఆచట్టము మంచిదా చెడ్డదా, యను ప్రసంగముల పోంతకుంబోరు.

ఇట్లనుటచే శాసనములన్నియు దుర్మార్గములని యర్థముగాదు. మొత్తముమీఁద నివి సన్మార్గములే. అయినను శాసనములు తప్పక సత్పథంబులన పోవలయునను విధివానికి లేదు.

శాసనములు నేఁడు ప్రచురమునకు రావచ్చును. రేపు మార్పఁబడవచ్చును. ఎల్లుండి మాయింపఁ బడవచ్చును. అవి మనుష్యులకు వశ్యములు. ప్రకృతిన్యాయములు నిర్వికారములు. అశశ్వతములు, అతీతములు, అనఁగా భావాతీతములు గావు, పౌరుషాతీతములు.

ఈచిత్రమేమన వచ్చును! ప్రకృతి న్యాయంబుంగూర్చి యది సన్మార్గమా, దుర్మార్గమా, యని విచారించుట విపరీత

మని యంటిమి. ఇట్టి ద్వంద్వములకు మించినదగుటంబట్టి యే
యది నిర్వికారి. వికారి యనఁగా మార్పులకుం బాత్రమైనది.
ఎద్ది మన ప్రయత్నముచే సంస్కరింపఁబోలునో యద్దానిమెడ
మంచిచెడ్డల నారోపింతుము. చెడ్డగనున్న మంచిగానింజేయఁ
జూతుము. మంచిగనున్న నింకను బాగొనరింపంగోరుదుము.
కావున వికారములనఁగా నభివృద్ధికి ననుకూలించునవి యని
వ్యాఖ్యానముం జేసినఁదప్పులేదు ! వికారముల కాస్పదములై
యుండుట గౌరవహీనమా ? ఏనాఁటికింగాదు. నిర్వికారంబులు
జడంబులు. దీనికి హిందువులలో నొక ప్రబలమైన యాక్షేపణ
గలదు. ఏదనః- వికారియనఁగా నభివృద్ధి పాత్రము. అభివృద్ధి
యనఁగాఁ గీడునుమేలుసేయుట, మేలును మఱింత మేలుసేయుట
ఇత్యాది సంస్కార క్రియాకలాపము. నిజముగాని, సంస్కరింప
సంస్కరింపఁ బరిపూర్ణత సిద్ధించుంగదా. పరిపూర్ణతవచ్చిన
పిమ్మట మరలఁ బరిష్కారమునకు నవకాశమెట్లు ? వికార
మెయ్యెడ నిలువనేర్చును ? కావున నిరంజనత నిర్వికారత జడ
త్వమును. నిర్వికారత్వమనుట పరిహాసమో పరివాదమో కాని
యథార్థతత్త్వంబు గాదు. దీనికై పాశ్చాత్యులు ప్రయోగించు
ఖండనమే మనఁగా:- సరికాని, పైవాదములలో నభివృద్ధికి
మేరయేర్పఱుపఁ బడియున్నది. మేర లేకుంటయే యభివృద్ధి
యొక్కముఖ్య లక్షణములలో నొకటియని మాయభిప్రాయము.
అభివృద్ధియపారము. చూడుఁడు! ఉష్ణదేశములలోనుండుమీకు

పనిపాటలెపుడు ముగింపునకువచ్చును? ఎప్పుడు తనివిదీర నిద్ర పోదుము!' అను నిరీక్షణములు సహజలక్షణములు. కాఁబట్టియే మీరు అచలబ్రహ్మమును—అనఁగా నిద్రాదేవి—నారాధించుట. చలనము మీకు నాయాసకారణము. వికారము కారముగాన మీరు నిర్వికారస్థితింగోరుదురు. ఇఁక మాది యున్ననో చలిదేశము. మూలఁగూలఁబడి యుండుటలో సుఖము లేకపోవుట యొకటియే కాదు, కాలుసేతులు ఘనీభవించి కొయ్యవాఱును. శ్రమించకున్న దేహమున రక్తము పాఱదు. కాఁబట్టి చలనమెంతయో ప్రకృష్టతమ మనుట మాకు సహజమైనమతము. అచలముగా బ్రహ్మముగూర్చున్న నయ్యది పేరు లేక పెరిపోవునేమో! కావున మే ముపాసించు పరిపూర్ణత నిత్యప్రవృద్ధియుతంబు సమేయంబుగాని స్తిమితంబుగాదు. "నిలుకడ నిలుకడ" యనుట మీతపస్సు. దానియొక్క ఫలము ఇంటికడ. మూలకడ. పట్టుపట్టి సాగిన పెఱటింటకడ! కావున నిర్వికారత జడపదార్థముల తక్కువతనముగాని, దైవపురుషులకు విధింపఁదగిన గొప్పతనముగాదు.

మఱియు లోకాచారమెఱుంగరా? ఎట్టిపండితుఁడైనను బలవంతుఁడైనను బరిశ్రమలేకున్నఁ గృశింపక పోవునా! నదులచలములైన కంపుగుంటలుగావా? అట్లే పరిపూర్ణ భావము ప్రాప్తమైనను బరిశ్రమము లేనిది నిత్యంబగుట దుర్లభము. కావున నిలుకడకును జలనము ప్రధానము! ఈ వింతయెట్లున్న

దనఁగా, బొంగరముయొక్క మనోహరమైన యచలస్థితికి గిర గిరమని వేగముగఁ దిరుగుటయే యాధారమైనయాడిక్క.

శాసనములకు లొంగిపోవుట భయముచేత. ప్రకృతికి లోఁబడి యుండుట విధిలేమిచేత.

మనవారిలో ధర్మశాస్త్రములనఁబడు వర్ణశాస్త్రములు చట్టములంబోలిన న్యాయములుగాని యుత్కృష్టమైన తత్త్వ మార్గమునకుం జేరినవిగావు. పూర్వకాలమున రాజులచేతను, ఇప్పుడు కులమువారిచేతను బ్రయోగింపఁబడు శిక్షలును, చిర కాలాభ్యాసముచేతఁ గరుడుగట్టిన వాడుకలును, వీనికి నుద్ధా రకములు. ఇంతయే కాని యవి కేవలము సత్యమునకుం జేరిన నీతులుగావు.

(3) నీతి. దృష్టాంతము:-సత్యము చెప్పవలయునను న్యా యము. ఇచట న్యాయంబనిన ప్రకృతిన్యాయంబుగాదు. సత్య ము చెప్పుట విధిలేనిక్రియ గాదనుట స్పష్టము. మఱి రాజ శాసనముగాదు.కల్లలాడఁగూడదనియు,నాడినంత దండ్యులౌదు రనియుఁ జట్టములెక్కడను లేవు. న్యాయంబనఁగా నిట కర్తవ్య మనియర్థము. అనఁగాఁ జేయఁదగినది. ప్రకృతిన్యాయంబుల ప్రకారము తప్పక చేయుదుము. రాజన్యాయము లనుసరణకుఁ దగినవి కాకపోవచ్చును. అనఁగా నీతిబాహ్యములుగా నుండు టయుంగలదు. అయినను భీతిచే వాని ననుసరింతుము. నీతిన్యా యముల కేరీతిని నడుచుకోవలయుననుటకు బహిర్నిర్బంధము

లెవ్వియు లేవు. చూడుఁడు! ప్రకృతికి విధేయులమైయుండునట్లు మనలనిర్బంధించునది మనుష్యుల సంకల్పమునకు మీఁఱినస్వభావము. ఉదా. కాలుజాఱిన క్రిందఁబడుదుము. ఇందు మనయిచ్ఛాశక్తికి నధికారము లేదు. అనఁగా మనము పడరాదనుకొన్నను బడుటతప్పదు. ఇఁక రాజశాసనములకు విధేయులమై యుండునట్లు చేయు బంధనము దండపారుష్యము. ఇచ్చట నిచ్ఛాశక్తికిఁ బ్రవేశమున్నది. అనఁగాఁ జట్టముల నుల్లంఘింతునని ప్రతిజ్ఞఁ గొన్న నుల్లంఘించుట కష్టముగాదు. కాకపోయినను గష్టనష్టభయములచే మనస్వాతంత్ర్యము నిరోధింతుము. నీతికి విధేయులమై యుంటకు మనమనస్సాక్ష్యమనఁబడు సత్యవాత్సల్యముదప్ప నితర నిర్బంధకములు గానరావు. ఇది యంతరంగ బంధనము. స్వేచ్ఛాశక్తితో సంబంధము గలది. "సత్యమనుష్ఠింపఁదగినది కావున నేను అనుష్ఠింతును" అను సంకల్పము లేని నాఁడు నరుండు సత్యగరిష్ఠుండు కాఁజాలఁడు. హరిశ్చంద్ర ప్రవర్తనకు మనల బయటినుండి బలాత్కరించు కారణములు లేవు. కావున నీతి మనుష్య స్వాతంత్ర్యమునకుఁ జేరిన వ్యాపారమని కొందఱు తత్త్వవేత్తలు వచించిరి.

ఈ త్రివిధన్యాయములకు మఱియొక యంతరము.

ప్రకృతిన్యాయము లమోఘములు. ఇవి విధించుక్రమంబులకు విఘ్నములును వికారములును లేవు. ఉదా. భూమ్యాకర్షణశక్తిచేత నూఁతలేని వస్తువు క్రిందఁబడును. ఒకఱాయిని

బల్లపైనుంచినచో నదిక్రిందఁబడదుగదా యందురేమో! నిజమేకాని, ఆ త్రాయి బల్లపైనుండువఱకు నాకర్షణశక్తి నిద్రపోవుచున్నదనుట తప్పు. భూమికి నిరంతర మాకర్షించుచు నుండుట యేపని. కావుననే త్రాయి బల్లపై నదియు భారము గలదియైయుండుట. ఇట్లే సర్వత్ర ప్రకృతి న్యాయముల క్రమములు శాశ్వతములు. ఎన్నివిధముల కృషిచేసినను ఫలితముఁ బెంపవచ్చుఁగాని హీనవృద్ధినిఁ జంపఁగాదు. ఇందులకు సాక్ష్యము భూమిలోఫలితము సమవృద్ధిగా శ్రమాదులతోడఁ బెఱుగక తక్కువగాఁ బెఱుగుటయె. కావున ప్రకృతి న్యాయముల క్రమమునిత్యము. రాజశాసనములచే విధింపఁబడు క్రమములు సర్కారువారి బలము జాగ్రత్తకొలఁది పదిలములుగాని నిర్భేద్యస్థితులుగావు. మఱియు న్యాక్రమములను బ్రచారమునకుఁ దేఁగల కారణవస్తువైన గవర్నమెంటను నొకటి యున్నంగాని యవి న్యాయములను పేరఁ బరగ నేరవు. మీరును మేమును శాసనములం బ్రకటింపఁబూనితిమేని నవ్వులు తప్ప నింకెవ్వియు బయలువెడలవు గదా! బలముగల పరిపాలకులచే నిర్వహింపఁబడునుగాన న్యాక్రమములు సంపూర్ణముగఁ బ్రచారమునకు రాకపోయినను వచ్చుజాడగలవిగానున్నవి. అందఱుఁబన్నులు గట్టరేమోకాని ముక్కాలు మువ్వీసముమంది కట్టుదురనుట నిజమేకదా! కావున రాజశాసనములయందుఁ గ్రమము బహుళము.

ఇఁక నీతియం దన్ననో చూడుఁడు! లోకమున నిత్యసత్యు లెవరైన నున్నారా? లేరు. నిత్య సత్యులు లేకున్నను "నిత్యసత్య సంధత్వము న్యాయము" అనుమాట యందఱు నంగీకరించు నదియ. కావున నిందుఁ గ్రమము లేక పోయున్నను న్యాయముయొక్క స్థిరత కపాయము లేదు. క్రమ మసంభవ మైనను న్యాయమే మో నిత్యము.

ఈ నిత్యతకుఁ బ్రకృతిన్యాయ నిత్యతకుంగల భేద మేమి? ప్రకృతి న్యాయమ్ము లనుభవములో నిత్యములు. వీనింగూర్చి యోగ్యాయోగ్యతా విమర్శ చేయుట తప్పు. నీతి న్యాయములు యోగ్యతలో నిత్యములు. అనుభవమున నివి సిద్ధికి వచ్చునో రావో? రాకున్నను చేతనైనంత వఱకు వానికి సిద్ధి గల్పించుట కరణీయము.

ఈ మూఁడు న్యాయములకుంగల మఱియొక భేదము:- రాజశాసనములరీతిం బ్రవర్తింపమేని శాసనముల రద్దుచేయరు. మఱి ఘనల దండించి శాసనముల ననువర్తింపఁ జేయుదురు. నీతి న్యాయములయందు నిట్లే. జనులలో సత్యము లేదని సత్యము న్యాయముగాదని మందలింపము. మఱి సత్యముతో మనము గలసి యుండునట్లు వర్తించుట తప్పక యాచరణకుఁ దేవలసిన క్రియ యని యాదేశింతుము. అనఁగా న్యాయమునకుఁ గ్రమమునకును భిన్నత గలిగినయెడలఁ గ్రమము దుష్టమని మార్పఁ జూతుము.

ప్రకృతి న్యాయముల రీతి వేఱు. 'ఉష్ణముచేత, వస్తువులు విస్తృతము లౌను' అను నొకన్యాయము గలదు. ఇందునకు నీళ్లు పాలు పొంగుట, చీలలు మరలు, ఇట్టివి యెండకాలమున బిగువుగాంచుట యిత్యాదులు నిదర్శనములు. ఒకవేళ వేడిమిచే విరివిగాంచని కొన్ని వస్తువులుండెంబో. అట్టివస్తువులును గలవు. పచ్చికొయ్యలకు కాఁక దాఁకించిన నవి శుష్కించిసన్నగిల్లును. పై న్యాయమునకు విధేయములుగావని యా పచ్చికొయ్యలను మనము దిట్టము. కొట్టము. చర్యల మార్పవలయునని గురూపదేశము చేయము! మఱి న్యాయములనే మార్తుము. ఎట్లన, ఉష్ణముచేఁ గొన్నివస్తువులు విస్తృతములౌను. కొన్ని కావు. అగువాని గుణంబులియ్యవి, కాని వాని గుణంబులియ్యవి, అని నిర్ణయింతుము. ప్రకృతిన్యాయములమోఘంబులనుట కిదియ యర్థము. అనఁగా న్యాయ మెక్కడ చెల్లదో యక్కడ చెల్లుట కనువైనతీరున న్యాయములనే దిద్దుదుము. ప్రకృతియొక్క స్వభావములను వర్తనములను దెలుపు న్యాయములు మనుష్యులచేఁ గనుఁగొనఁబడినవి. మనము సర్వజ్ఞులము గాము కావున నందుఁ బొరపాటు లెన్నియో కలుగకపోవు. అట్లగుట మనచే నిర్దిష్టములైన న్యాయములకుఁ బ్రకృతికిని భేదము గల్గెనేని ప్రకృతిని మార్పఁజూపము. ఏలన నది మనకు తరముగానిపని. మార్పుటకుఁగాదు కావుననే దానియెడ నింద నారోపింపము. అపరాధము విధింపము. మఱి యీ

భిన్నత్వమనయజ్ఞానముచే వచ్చినదని యింకను జక్కఁగఁ బరీక్షించి న్యాయమునే సంస్కరింతుము. అట్లైన ప్రకృతి న్యాయము లమోఘములెట్లు? నిర్వికారము లెట్లు? అనఁగా నిట్లు. ప్రకృతి నిర్వికారము. నిరర్గళ గమనముగలది. కాని దానిస్వభావము మనకు సంపూర్ణముగ గోచరించునో లేదో! అట్లగుట మనచే నిర్ణయింపఁబడిన న్యాయములు శాశ్వతములని దృఢముగఁజెప్పఁగాదు. మఱి మనతర్కమేమనఁగా, ప్రకృతియొక్క నిజస్థితి నెఱింగితిమేని, తద్వర్తనములఁదెలుపు న్యాయములు ప్రకృతియట్లు శాశ్వతములు నఖర్వములునై వెలయుననుట.

కావుననే రాజశాసన నీతిశాసనములు, అతిక్రమమునకుం బాత్రములు. ప్రకృతియం దతిక్రమం బఘటమానంబు. దేశకాలాదులను సరకుగొనక దైవమానుషముల సడ్డసేయక, శుభాశుభముల లెక్కపెట్టక, ఏకక్రమమున నిర్వికారతం బోవునది ప్రకృతి. చూచితిరా! నిర్వికారమన నచలంబుగాదనుట కింకొక ప్రమాణము.

'ఈ తర్కంబులతో నర్థశాస్త్రంబున కేమిపని? ఎంతపని?' అని యందురేమో! ఎంతోపని! ఈశాస్త్రమున న్యాయము లనఁబడునవి యేతరగతికిం జేరిన న్యాయములని నిర్ధారణ చేయుట మాననగునా? కాదు.

కొన్ని న్యాయంబులు ప్రకృతి న్యాయంబులట్లోఁ దుల్యార్థములు. ఉదా. హీనవృద్ధ్యాదులు. వీనికి తిఱుగుపాటు, అలయుపాటు, మొదలగుపాటు లెవ్వియు లేవు.

మఱికొన్ని శాసన సమంబులు. ఉదా. (౧) పన్నులు గట్టవలయుట. (౨) రాజ్యాంగమువారు కర్మశాలలం గూర్చి విధించిన చట్టములు. (౩) సమష్టివాదుల మతము ప్రకారము కనీసజీతముల నాదేశింపఁజూచుట. (౪) స్వామ్యముంగూర్చిన చట్టదిట్టములు. (౫) దాయభాగాది నిర్ణయము, ఇత్యాదులు. వీనిచే నార్జన విభజనాదులు మార్పులం జెందుట సిద్ధము గాన నివన్నియు నర్థశాస్త్రమునకుం జేరినవియ.

నీతి న్యాయముల సంఖ్య యెంతయుఁ దక్కువయయినను వీనియొక్క ప్రభావ మెక్కువ. ఉదా. దేశాభిమానము. దీనికన్న మించిన నీతి యరుదు. దానియొక్క యొకానొక ప్రభావమే మనఁగా, రాజ్యరక్షణమునకు వలయు సామగ్రులన్నియు స్వదేశముననే యుత్పత్తి చేయవలయుననుట. పరరాష్ట్రముల నుండి యిట్టి సరకులఁ దక్కువవెలకు దిగుమతి చేయ వీలుండినను నట్లుచేయుట తగనికార్యము. మఱియు నాధునిక స్పర్ధలు సంఘములకు కీడు సేయునని నమ్మినవారు స్పర్ధల నిరోధించు నన్యోన్యత, సంఘపరిపాలన, ఇత్యాది పద్ధతుల నాశ్రయింపం బూనుదురు. దీనిచే నార్థికలోకమున నూతన సృష్టులెన్నియో కలుగ నున్నవనుట స్పష్టము. కావున మానసములను నీతియం

దుండు. నాదరమును నార్థికభావములకు మూలము. నివృత్తి పాతమును, బీదసాదల కనుకూలించునదియునగు మృద్ధుమార్గము నవలంబింపవలయునను స్వేచ్ఛాపూర్వక సంకల్పముగల వారివలననే సమష్టిపద్ధతులు, ఇఁక మీఁద వివరింపఁబడు నన్యోన్యతాపద్ధతులు నాచారములోనికిఁ దేఁబడుచున్నవి.

అయిన నొక ప్రశ్న. ఏమీ? ఆధునికస్థితి స్వేచ్ఛాపూర్వముగ మనుష్యులు కల్పించుకొన్నది కాదా? మఱి వాన, యెండ, మొదలగునైసర్గిక ద్రవ్యముల రీతిని బ్రకృతి న్యాయములచే సిద్ధించినదా? మనుష్యులు నేఁటివఱకు బొమ్మలవలె నాడింపఁ బడుచుండిరా? కొంచెము యోచింతము.

ఇంగ్లీషువారు హిందూదేశము నాక్రమించుకొని పాలించుచుండుట మీ కెల్లరకుం దెలియుఁగాదె! ౨౦౦ సంవత్సరములవుడు వారు వ్యాపారార్థ మీ దిక్కు వచ్చినపుడు రాజ్యస్థాపనముం గూర్చి చింతించిరా? లేదు. ఇది యపుడు వారి యుద్దేశ్యము గాకుండెను. ఉద్దేశ్యమున లేనిది సిద్ధి కెట్లు వచ్చెనందురో! సహజ క్రమముల చేత. ఎట్లన, వ్యాపారార్థము ఫ్యాక్టొరుల గట్టిరి. మన రాజులా కాలమున నొండొరులతోఁ గుక్కలరీతిఁ గాట్లాడుచుండుటచే దొంగతనము, బందిపోటులు మితిమీఱి యున్నందున ఫ్యాక్టొరీల రక్షించికొను కొఱకు సొంతముగ సైన్యముల నాయత్త పఱచిరి. వీరి యాశ్రయమున బ్రతుకు బాగుగనున్నందున శిల్పులు, వర్తకులు తండోపతండమ్ములుగ వచ్చుటయుఁ

దన్నాలమునఁ బల్లెలు పట్టణములగుటయు సంభవించె. ఆరీతి పాలనకార్యమంకురించెను. అంకురించినదిగ పెఱుగక యుండునా? రాజులలోఁ ధ్రాముని రాజులై నిల్చినపిమ్మట సంధివిగ్రహాది తంత్రములకుం బూనకుండుట యిట్టి యరాజకదేశములో నసాధ్యము. తంత్రములకు ఫలముగ జయము, జయమునకు ఫలముగ రాజ్యవైశాల్యమును వెన్వెంట వృద్ధినొందఁగా నీరీతి బేరసారములకై వచ్చినవారు సార్వభౌమపదవిం జెందు వఱకును విడువక రాజసత్తితోఁ బ్రబలిరి. మనుష్యజీవితమందు సైతము కార్యకారణములు ప్రకృతి న్యాయములట్ల మనకు మించి మనల నీడ్చుకొని పోవు స్వభావము గలవిగానున్నవి. ఇందునకు నితర దృష్టాంతములు వలయునా? హిందువులమగు మన జీవితమున స్వతంత్రత యేమాత్రమున్నది? కర్మముచేతఁ బుట్టుక యేర్పడుట నిజమో దబ్బఱయో కాని పుట్టుకచేతఁ గర్మమేర్పడుట పండిత పామర వేద్యము. ప్రతివానియు స్వేచ్ఛయే బక్కవడి యుండఁగా సంఘము మొత్తముయొక్క స్వేచ్ఛ యింకను బలమఱి యుండుననుట కేమి సందేహము? అదెట్లన, చేరఁబిలిచి బోధచేసి యెవనినైన నొకని మూఢభక్తి వదలునట్లు చేయుట కష్టమైనను నసాధ్యముగాదు. అట్లే సంఘము నంతయు మార్పవలయునన్న మన తరమా? నేను విదేశయాత్రచేసి నవనాగరకుఁడనై సంఘమున నావారికిఁ బ్రాచీన గంధమేమాత్రమైనఁ బలుచనౌనా? పారంపర్యముగ

వచ్చు సాంద్రతను నా గంధమేల్లవదలును? కావున స్వాతం త్ర్యము ప్రతివానియందును ననేక భంగుల నడ్డగింపఁబడి యుం డును. ఇఁక సంఘమున కన్ననో దాని స్వాతంత్ర్యము సహజ ముగ మఱియుఁ దక్కువ. అట్లగుట మనచర్యలు ప్రకృతి చర్య లతో నించుమించు సమానములు. సంఘ మింకను బ్రకృతిం బోలినదియై యుండును. కావున దానియందుఁ బ్రవర్తిల్లు న్యా యములు ప్రకృతి న్యాయములట్లు కొంతకుఁ గొంత యని వార్యములును స్వచ్ఛందములును.

దీనికి నింకను నొక ప్రమాణము. ప్రకృతియందు స్వేచ్ఛా వర్తనము బొత్తిగా లేదు గాన నిఁకముందు సంభవించువాని ము న్నగా నెఱుంగవచ్చును. తుపాకిలో గుండు పెట్టి కాల్చితిమేని, అది యే దిక్కునకైన నెగిరి పోవునని యెవఁడును శంకనూనఁడు. మఱి గుఱికొలఁది సూటిగాఁ బోవుననుట నిశ్చయము. ఈరీతిని బ్రతి మనుష్యుని జాడలును నెఱుంగఁబోలదు. అయినను సంఘ ముయొక్క జాడలముందుగా నిర్ణయింప నంత దుర్ఘమముగాదు. వేయిమంది వేయికూఁతలు గూసిరిపో బాల్యవివాహములు త్వరలోనంత పోవుందునా? బందవు. కావున నిప్పటి యార్థికస్థితులు మనుష్యు లుద్దేశ్య పూర్వకముగఁ దెచ్చుకొన్నవి కావని కొందఱి యభిప్రాయము. మఱి యెల్లేర్పడిన వనఁగాఁ బాశ్చాత్త్యుల ఖండ ములలో సహజ స్పర్థచేతను, మనలో సహజ ప్రాచీనాచార

పరాయణత్వము, గ్రీకులు తురుష్కులు మొదలగు విదేశీయుల దండయాత్రలు మున్నగు వానిచేతను నేర్పడినవి.

పాశ్చాత్యులు స్పర్ధ మంచిదనియు, దానిచే నిపుడు వ్యాప్తిలో నుండు స్థితులు పుట్టుననియు మున్ముందర యోచించి వర్తించిరా? లేదు. ఇంతటి జ్యోతిషము మ్లేచ్ఛులకుఁ దెలియునా? తాత్కాలిక ఫలముల నాశించియో, సహజమగు మాత్రబుద్ధినో, స్పర్ధకుం జొచ్చిరి. కార్యకారణ సంకలనంబునం జేసి యీ సిద్ధులన్నియుఁ జేకుఱినవి.

ఇఁక మనజనులన్ననో, ఏ పాపము నెఱుఁగని పశువులు. పగ్గములచే తమవారుఁ బెఱవారు నీడ్వనీడ్వఁ గాలక్రమేణ తుదకీ గతికి వచ్చిరి. కావున నిప్పటిస్థితి మొత్తముమీఁద సహజక్రమములచే వచ్చిన స్వాయంభువు.

ఇఁకముందుఁ గలుగఁబోవు పరిణామము సయితమీ రీతినె స్వభావ సిద్ధమయి తనంతట రాసీయని మన మూరకుందమా? లేక పూర్వికులకన్న మనము లౌకిక జ్ఞానమునందును ననుభవమునందును బ్రౌఢులముగాన ముందు జాగ్రత్తమై నీ యీ తెఱంగుల నున్న మంచిదని యోచనతో నిర్ణయించి తగవైన శాసనముల విధించి భవిష్యత్తును బ్రతిమను దీర్చినట్లు తీర్పఁ బూనుదమా? సామాన్య సమష్టి వాదులకును బ్రభుమార్గ సమష్టివాదులకును గల భేదమీప్రశ్నలకువారిచ్చు నుత్తరములచే విశదంబగును.

సామాన్య సమష్టివాదుల యుత్తరము:—

సంఘస్థితి మనుజుల మూలమునఁ బని చేసెడు శక్తులచే నుత్పాదితము. మనుష్య కృతంబు గాదు. రాజశాసనములు, వర్ణ ధర్మములు, ఇత్యాదు లనేక చలనములఁ గలిగించునవి యైనను మొత్తముమీఁద వాని ప్రభావ మంత ఘనముగాదు. ఘనము లెవ్వియనిన స్వచ్ఛందములైన స్పర్ధాదులు. నీతి విన్యాసములం గోరు నుద్దేశ్యముల గుణము విస్తారమా? చూడుఁడు! సంఘసంస్కార విషయమై హిందూదేశములో చర్చ లెన్నియో జరిగినను వర్ణ సాంగత్యము, రైల్వేలవల్ల, కచ్చేరీలవల్ల, కలిగినంతమాత్రము సకారణములైన యుపదేశములవల్లఁ గలుగ లేదనుట వేఱుగ నెత్తి చూపవలయునా? మనుష్యులను వశవర్తులం జేసి వెలుంగు యంత్రము వివేకము గాదు. అట్లదియే యను పక్షమున మూఢభక్తి యింకను "కనకపు సింహాసనమున శునకము" వలె నీ రాజ్యము నేల యధిష్ఠించి యున్నది? సరికాదని నిరూపించిన మాత్రమున విధవలకు వికారవేషమ్ము గట్టు ననాచారము వదలు వారున్నారా? కావున వివేకమునకన్న విమూఢత్వము విశేష శక్తియుతము. అట్లగుట యోచనతో భావికాలమును దీర్ఘఁజూచుట తెలివి తక్కువ తలపోఁత. మఱి మనుష్య సంఘములనుండు ప్రకృతి శక్తులంబోలిన స్పర్ధాదులకు నిరోధములఁ గల్పింపఁ జూచుటయుఁ బిచ్చితనము. ఎట్లన, నీయందు నాయందును స్వేచ్ఛకు దారియున్నది గాని సంఘ

మందంతగా లేదు. ఏ విషయముంగూర్చి యైనను సరే సమ్మతి నడిగితిమేని కొందఱౌనందురు. కొందఱు కాదందురు. సమ్మతులు పరస్పర విరుద్ధములుగావున మొత్తముమీఁద సంఘములో(దేలు సంకల్పముసున్న. కావున ప్రభుమార్గమున సమష్టి పద్ధతి నుద్ధరింపం జూచుట పొసఁగదు.

మఱియు నీ ప్రభుమార్గమసాధ్య మగుటయు కాదు, అనావశ్యకమును. ఎట్లన రాజశాసనముల సహాయము లేకయు సమష్టి స్వతస్సిద్ధముగ దిగ్విజయ యాత్ర నారంభించినది. యజమాన సంఘములు, శ్రమకర సంఘములు, ట్రస్టుల నఁబడు ధర్మసంధులు, విస్తార వ్యాపారములు, యాన సౌలభ్యము, అన్యోన్య తాసరణులు, ఇవన్నియు నేమి? ఆధునిక లోక పరబ్రహ్మయగు నాసమష్టియొక్క మూర్తులేకదా! మఱియు శ్రమకర సంఘాదులు కూడదని రాజ శాసనములు వాని శిక్షింపఁ జొచ్చినను నవి యాపఁబడినవా? లేదు. అపుడు కే బలము లేనిద్ది ప్రోచుటకు బలమెక్కడనుండి బచ్చుమొత్తి తేఁగలదు? కావున సమష్టికి నాయకత్వముంగోరుదమేని వర్తమానస్థితిలో సంగతములై యుండు శక్తుల సహజక్రమమునం బోవనిచ్చినఁ జాలును. అవే సమష్టిని నపౌరుషముగఁ దమంతట పరిణతికిఁ దెచ్చును. వీరి మంత్రమునకు నాధారమైన యూహాపోదనఁగా, ఆర్థిక న్యాయములలో వర్ణనీయంబులైనవి ప్రకృతి న్యాయంబులం బోలిన స్వశక్తి యుతంబులైన వనుట.

ప్రభుమార్గ సమష్టివాదుల ప్రత్యుత్తరము :—

ఆదిని మనుష్యులు మృగంబులఁ బోలినవారు. స్వాతంత్ర్యమును దీర్ఘదర్శనమును పొలుత మొలచి మొలవని స్థితిలో నుండినవి. ఇపుడన్ననో యివి రెండును నానాఁటికి వృద్ధిని వీర్యమును బడయుచున్నవి. కావున ముందువోలె గ్రుడ్డియెద్దు చేనిలోఁబడినట్లు పోవలసిన విధిలేదు. కావున నిచ్ఛాశక్తులుగల మనము బుద్ధిని బ్రయోగించి భావికాలమునేల వంగఁ దీయరాదు ?

మఱియు శాసనము లుపయోగములేనివి కావనుట మా ప్రతివాదులు నొప్పుకొనెదరు. అట్లగుట శాసనములను పగ్గములతో నార్థికశక్తులనేల నడిపింపఁ గడఁగరాదు ?

సమష్టిశక్తి సహజముగఁ బ్రత్యక్షమౌనని యంటిరి. అట్లగుటలో మాకేమియు దుఃఖములేదు. కాని, మనమును గొన్ని క్రియలఁ జేసి యారాధించిన మఱింత త్వరలోఁ బ్రసన్నమగును గదా !

సహజవృద్ధిఁ బరీక్షించువారిలో నొక గొప్పలోపమున్నది. సహజవృద్ధి పరిణమిల్లు రీతి యెయ్యది? ఇప్పుడు కొన్ని కష్టములు వచ్చిన వానిని సంస్కరించుట, మఱియుఁ గొఱఁతలు గానవచ్చిన వానిని జక్కఁజేయుట, ఇత్యాది యత్నములచేతఁ గదా! ఈ సహజయత్నముల కౌశలగుణము సామాన్యము. వేదన, మేలును బుట్టించుటకుఁ దత్పూర్వముండు కీడు కారణము.

మందంతగా లేదు. ఏ విషయమునుగూర్చి నైనను సరే సమ్మతి నడిగితిమేని కొందఱౌనందురు. కొందఱు కాదందురు. సమ్మతులు పరస్పర విరుద్ధములగావున మొత్తముమీఁద సంఘములోఁ వేలు సంకల్పమునున్న. కావున ప్రభుమార్గమున సమష్టి పద్ధతి నుద్ధరింపం జూచుట పొసఁగదు.

మఱియు నీ ప్రభుమార్గమసాధ్య మగుటయ కాదు, అనావశ్యకమును. ఎట్లన రాజశాసనముల సహాయము లేకయ సమష్టి స్వతస్సిద్ధముగ దిగ్విజయ యాత్ర నారంభించినది. యజమాన సంఘములు, శ్రమకర సంఘములు, ట్రస్టుల నఁబడు ధర్మ సంధులు, విస్తార వ్యాపారములు, యాన సౌలభ్యము, అన్యోన్య తాసరణులు, ఇవన్నియు నేమి? ఆధునిక లోక పరబ్రహ్మయగు నాసమష్టియొక్క మూర్తులే కదా! మఱియు శ్రమకర సంఘాదులు కూడవని రాజ శాసనములు వాని శిక్షింపఁ జొచ్చినను నవి యాపఁబడినవా? లేదు. అవుటకే బలము లేనిది ప్రోచుటకు బలమెక్కడనుండి బిచ్చమెత్తి తేఁగలదు? కావున సమష్టికి నాయకత్వమునంగోరుదమేని వర్తమానస్థితిలో సంగతములై యుండు శక్తుల సహజక్రమమునం బోవనిచ్చినఁ జాలును. అవే సమష్టిని సపౌరుషముగఁ దమంతట పరిణతికిఁ దెచ్చును. వీరి మంత్రమునకు నాధారమైన యూహా యేదనఁగా, ఆర్థిక న్యాయములలో వర్ణనీయంబులైనవి ప్రకృతి న్యాయంబులం బోలిన స్వశక్తి యుతంబులైన వనుట.

ప్రభుమార్గ సమష్టివాదుల ప్రత్యుత్తరము :—

ఆదిని మానుష్యులు మృగంబులం బోలినవారు. స్వాతంత్ర్యమును దీర్ఘదర్శనమును బొలుత మొలచి మొలవని స్థితిలో నుండినవి. ఇపుడన్ననో యివి రెండును నానాటికి వృద్ధిని వీర్యమును బడయుచున్నవి. కావున ముందువోలె గ్రుడ్డియెద్దు చేనిలోంబడినట్లు పోవలసిన విధి లేదు. కావున నిచ్ఛాశక్తులుగల మనము బుద్ధిని బ్రయోగించి భావికాలము నేల వంగం దీయరాదు ?

మఱియు శాసనము లుపయోగము లేనివి కావనుట మా ప్రతివాదులు నొప్పుకొనెదరు. అట్లగుట శాసనములను పగ్గములంబోలె నార్థికశక్తుల నేల నడిపింపం గడంగరాదు ?

సమష్టిశక్తి సహజముగం బ్రత్యక్షమౌనని యంటిరి. అట్లగుటలో మాకేమియు దుఃఖము లేదు. కాని, మనమును గొన్ని క్రియలం జేసి యారాధించిన మఱింత త్వరలోం బ్రసన్నమగును గదా !

సహజవృద్ధికి నిరీక్షించువారిలో నొక గొప్పలోపమున్నది. సహజవృద్ధి పరిభవిల్లు రీతి యెయ్యది ? ఇప్పుడు కొన్ని కష్టములు వచ్చిన వానిని సంస్కరించుట, మఱియుం గొఱంతలు గానవచ్చిన వానిని జక్కం జేయుట, ఇత్యాది యత్నముల చేతం గదా ! ఈ సహజయత్నముల కొలలక్షణము సామాన్యము. ఏదన, మేలును బుట్టించుటకుం దత్పూర్వముండు కీడు కారణము.

కాఁబట్టి సహజవృద్ధిలోఁ గీళ్లు చిరంజీవులు! మనమే భావికాల జ్ఞానమూతో నన్నాహాములం జేసితిమేని, ఈ కీడులు రాకయుం డునట్టి యేర్పాటులు చేయవచ్చునుగదా! అనుభవముమీఁదఁ గీళ్లఁ దొలంగించుట బుద్ధిశాలుల తనమే. నిజము. ఆ కీళ్ల నవతారమే యెత్తనీక మూలోచ్ఛేదము సేయుట యింకను విశేషించిన బుద్ధిమత్త్వమనుటలో నేమి సందియము? ప్రాప్తకాల జ్ఞునికన్న దీర్ఘదర్శి శ్రేష్ఠుఁడు కాఁడా?

మఱియు, మనమూరకయున్న నభివృద్ధి తనంతటవచ్చి నోటిలోఁబడునా? పౌరుష మప్రధానమని యెంచిన హిందువుల గతి లోకులు కాంక్షింపఁగూడినదా? హిందువు లెన్నియో యిడుములఁ గుడిచిరికాని యాయిడుముల నివారింతమను నుత్సాహముఁగొనరైరి. కావున మన పరాక్రమము లేకయు సహజ శక్తులచేతఁ గీడులు దొలంగింపఁబడుననుట యప్రశస్తము.

మఱియు మీరు నమ్మిన శిల్పసంఘము లాదియగు నిర్మాణమ్ములును పౌరుషోద్భూతములే. ఇంక పూర్వోద్దేశ్యము కూడ దంటిరే! ఉద్దేశ్యము లేకుండవలయు ననుటయు, స్వభావసిద్ధ శక్తులకు యథేచ్ఛావిహారముల నొసంగవలయు ననుటయు నుద్దేశ్యములు గావా?

ప్రజలు స్వయముగ సంఘముల నిర్మించుటకై చేసి కొను సమయములు కూడుననువారు రాజశాసనములనేల తిరస్కరించుట? రాజ్యము, సంఘము, ఈ ద్వివిధసమూహాముల

కుం: జేరినవారు శాసనములను సమయములను నతిక్రమింపక యుండుటకు సభిక బాహుళ్యముయొక్క దండనశక్తియే కదా కారణము! ఇంతేకాదు. రాజులు అడ్డులేక పాలించుకాలమె న్నఁడో యస్తమించినది. నాగరకతఁ గల దేశములలోఁ బ్రజా ప్రతినిధులే పాలకులు. అట్లగుట ప్రజలుసంఘములుగాఁ జేరి తమ కుందాము యాదేశించుకొను సంకేతములకును, ప్రతినిధుల ద్వారా, ఆజ్ఞాపించు చట్టములకును వ్యత్యాసము కొంచెమే కదా! చూడుఁడు!" రెంటికిని కర్తలు ప్రజలే. ఒకదానియెడ రాజ్యాంగమూర్తిని, ఇంకొకదానియెడ సంఘావతారముం దాల్చిన ప్రజా బాహుళ్యమే యన్నిటికిం గారకము. కావున సమయములు యుక్తములు, శాసనములు అయుక్తములు, అనుట లేనిపోని భేదము గల్పించినట్లు.

రాజ్యాంగ నిర్మాణములు పరిపూర్ణత వహింప వహింపఁ బ్రజలే ప్రభువులగుదురుగానఁ బ్రజాప్రభుమార్గములు రెండును సంగమించును. అట్లగుట శాసనముల నాశ్రయించుట దోషం బుంగాదు. నిష్ఫలంబుంగాదు.

' నిజముఁ జూడఁబోయినఁ బ్రభుమార్గ సమష్టివాదులయెడ నొక కపటమంత్రముగలదు. అదియేదన. రాజ్యాంగమువారే కర్మకరులకు శాసనములచే మంచిజీతములు, విరామకాలము లును నేర్పరిచి సుఖులుగనుండునట్లు చేసిన వారు గలిసి యుజ

మానులపై నెత్తివచ్చి వారి పదవి నాక్రమించుకొనరు గదా యను తంత్రాలోచన.

శ్రమకరులును బ్రకృతము ప్రభుమార్గమే శరణ్యమని యుండునట్లు గాన్పించెడి. ఏలన, రాజ్యాధికారములేని సంఘముల సమయముల సభ్యులెవరైన నిరాకరించిన వారినిం గఠిన శిక్షలకుం బాల్పఱుచుట యశక్యము. ప్రభువుల యాజ్ఞల నిలుపుటకు సైన్యము, పోలీసుదళము, న్యాయాధికారి మండలములునున్నవి. కావున బ్రభుమార్గమునం గార్యము సుఖతరముగ నెఱవేఱంగలదు. నిరాకరించువారిసంఖ్య యల్పమైనచో వారు దిక్కులేక వినయ వినమితులౌదురు. ఈ సంవత్సరము, ఇంగ్లాండులో గనులలోం బనిచేయువారికి, అధమపక్ష వేతనములు పార్లమెంటు చట్టములచే నాజ్ఞాపించి యాశిల్పుల కృతజ్ఞత నందినది.

ధర్మము నీతి యనుపదములు సందిగ్ధములు. ప్రశస్తమైన, యర్థమే దనంగా, నిష్పక్షపాతముగ నెల్లరును నీములని తలంచి, మనుజులమైనందులకు మనకు సర్వోత్కృష్ట పురుషార్థమ్ము, ఎయ్యదియని విచారించి, దానిం గడింప ననువగు మార్గముల నిరూపించితిమేని వానికి ధర్మము నీతులు ననునామములు తెల్లును. మనవారిలో నట్టితత్త్వవిచారణ లేకపోలేదు. కాని యద్ది యతులకుందక్క లౌకికులకుం జెల్లదని తత్త్వాభాసము నొండు గల్పించుకొనినందునను, మఱి సంసారులకు రాజులు

మతాచార్యులు మొదలగు వారిచే దండబలంబునఁ బోషింపఁ బడు వర్ణాచారములు పరమ కర్తవ్యములను సిద్ధాంతమొండు యెల్లర స్వావేశించి నందునను, ధర్మము నీతి యనఁగా రాజశాసనప్రాయములైన యాచారముల యని హీనార్థముగలిగినది. మఱియు నీతి యనఁగా రాజ్యతంత్రమనియు నొక భావము! లౌకికమునఁ బెద్దలచే ధర్మను, నీతి, యనంబడునవి చట్టముల యట్లు నిజమైన ధర్మమునకు నీతికిని విరుద్ధములై యుండవచ్చును. ఉండవచ్చుననసేల ? స్పష్టముగ విరుద్ధములై యున్నయవి. మన ధర్మశాస్త్రముల నొకసారి నిద్రకండ్లతోఁ జూచిననుజాలు. ఈయాభాసము విశదమగును. చూడుఁడు! ధర్మములు నీతులు! బ్రాహ్మణుఁడే తప్పు చేసినను దండ్యుఁడుగాఁడఁట! శూద్రులకు విద్దెలు చెప్పినఁ బాపమఁట!! ఇయ్యవి మనువువంటి బ్రహ్మలకు మంచివని తోఁచునేమో! మనుష్యమాత్రులమైన మనకు భాగ్యవశంబున నట్టి దివ్యదృష్టి లేకున్నయది! వర్ణాచారములన్నియు చట్టములతో సమంబులు. ధర్మములని పేరున్నందున నామసామ్యముంబట్టి యథార్థ ధర్మములని భ్రమించి వానిని నిత్యసేవ్యములనుట యెట్లున్నదనఁగా, హరియను పదము కోతియందును ప్రయుక్తంబుగాన విష్ణువును మఱచి కోతిని గొలిచినట్లు!

ఏడవ ప్రకరణము

విస్తార వ్యాపారములు

సంశ్లేషముయొక్క ముఖ్య ప్రయోజనము వ్యాపారముల విస్తృతములం జేయుట. తన మూలధనముతో మాత్రము వృత్తిని స్థాపింపవలయునన్నఁ గోట్లకొలఁది జనములు కొన్నివందలకన్న నెక్కువ ద్రవ్యము వినియోగమునకుం దేఁ జాలరు. ఎవరో కొందఱు కొన్ని లక్షల వేతురేమో! ఇట్లు మూలార్థము మితంబైనచోఁ గళలయందు నమిత వ్యయసాధ్యములైన యంత్రాదులకుఁ బ్రవేశము నుండుట యరిది. అట్లగుట నుత్పత్తి ప్రముఖోద్యమంబులు చక్కఁగాఁ గొనసాఁగవు. కావున విస్తార వ్యవహారములలోని గుణదోషముల గణించుట యావశ్యకము.

మూలధన సంశ్లేషణ

పూర్వము చిల్లర వ్యాపారములు తఱుచుగా నుండు కాలములో నశేకులు గలిసి భాగము లేర్పఱచికొని సమాజములుగఁ జేరి నడుపు కళలు మిగులఁ గొద్దిగానుండినవి. ఇప్పుడు నాగరక దేశములలో సమాజోద్యోగము లపారములుగా నున్నవి. కారణ మేమనఁగా వ్యవహార చక్రమఖండముగ వ్యాపించి యుండుటయు. ఈ వ్యాప్తిచే నధిక రాశి కళలకు మంచి

యనువు కలిగినది. అధిక రాశికర్జల సాధించుటకు జనులు పొత్తు చేరుట యావశ్యకంబు.

ఉత్పత్తికి నాధారములు మూఁడని యంటిమి. ప్రకృతి, శ్రమకరులు, మూలధనము. ప్రకృతి స్థావరము. కర్మకరులు కదలిక గల వారయ్యును దేశ వేష భాషాది తారతమ్యములం బట్టియు నాలుబిడ్డల యందలి యనురాగవిశేషంబునం జేసియు యిచ్చల విడిగఁ దిరుగఁజాలరు. మూలధనము ద్వివిధము. చరము, అచరంబు అని. అచరములు యంత్రాదులు. ఏక విధప్రయోజనములు. కాన నివియు దిశలం బ్రాకఁజాలవు. ద్రవ్యరూపమైన మూలధనము చరము. యాత్రలఁ జేయుటలో మనదేశము లోని యవ్వలకన్న నెక్కువ సమర్థము. పాదరసము వలె చంచలంబుగ నుంటచే దీనికి "ద్రవమూలధనము" అనియుఁ గీర్తి గలదు. ఇంతేకాదు. ద్రవ్యమును వలసినట్లు పంచి పెట్టవచ్చును. నూఱు, ఇన్నూరు, మున్నూరు, వేయి, ఇత్యాదిగ రూపాయల నిచ్చకొలఁది విభజించి దిక్కు దిక్కులకుం బంపవచ్చును. కర్మకరులను గాని ప్రకృతిని గాని, ఇంత సులభముగ విభజింపలేము. ఈ కారణములచే తొలుదొల్త సంశ్లేష మార్గమును ద్రొక్కినది మూలధనము.

భాగస్థ సమాజములు (అనఁగా జాయింట్ స్టాక్ కంపెనీలు) పుంఖానుపుంఖములుగ వెడలుటకు హేతువు మూలధనముయొక్క స్వభావము. ఒక కంపెనీలో శక్తిని, ఇచ్చను

ననుసరించి నూఱు రూపాయలో లక్షరూపాయలో, మఱి యెంత మాత్రము, అపాయము లేని వినియోగమని భావింతుమో యంతమాత్రము పాలుగొనవచ్చును గాన నియ్యది యనేకులకు సాధ్యమైన కృతి.

సంకలిత మూలధన సమాజముల నిర్మాణముం బూర్వమే తెలిపితిమి. దాని యంగములు సాధారణముగ నాలుగు. నిర్మాత, చోదకమండలి, కార్యదర్శులు, శిల్పులు. నిర్మాత చోదక మండలిలోఁ జేరినవాఁడైనను నుపద్రష్టవంటి వాఁడగుట ప్రత్యేకముగ గ్రహింపఁదగినవాఁడు.

సంభూయ సముత్థానముల యొక్క గుణములు

(౧) చిల్లర చిల్లరగ భాగములుగొని యనేకులు చేరవచ్చునుగాన నెంత ద్రవ్యమైనను బ్రోఁగు చేయవచ్చును. నష్టమువచ్చిన ప్రతి సమాజకునకును బోవునది కొంచమే. నిందు మున్కలు తటస్థించునను భయము లేదు. అయిన నిందాక కీడుగలదు. ఎక్కువ నష్టము రాదుగదా యను తెగువచే నుదాసీనులై భాగస్థులు కార్య విచారణమునం దనాదర బుద్ధిఁ దాల్తురు. అందుచేఁ బేరునకుఁ దాము యజమానులుగా నుండినను మొత్తముమీఁద చోదకు లడ్డులేని యధికారము గలవారగుదురు.

(౨) వర్తమానమున గొప్పగానుండు నౌకాయానము, ధూమశకట యాత్రలు మొదలైన గంభీర యత్నములు వీని సహాయము లేనిది రూపుఁజెంది యుండవు.

ఇంక నాక్షేపములు

(౧) వీనియందు సంయోగించునది మూలధనముగాని భాగస్థులు గారు. ఎట్లన, మదరాసు బ్యాంకిలో దేశదేశస్థులు భాగములు గొనియున్నారు. తమలోఁదమకు నేమాత్రమైన బరిచియముండుట యరుదు. ఊరుపేరు తెలియని వారికిని నిక్కమైన పొత్తు గలుగుటెట్లు? భాగస్థుల లక్షణమిది. వ్యవహారము నెఱుఁగరు; తమ్ము నెఱుఁగరు. పేరునకు మాత్రము యజమానులు.

(౨) భాగస్థులు ద్రవ్యము వేయుట తప్ప మఱేమియుఁ జేయక యుండువారు. శిల్పులు కష్టించి క్లేశము లెల్లఁబడువారు.

(౩) అట్లయ్యును వచ్చులాభములో భాగస్థులకుఁ బాలు గలదు. కర్మకరులకు నియతమగు కూలిదప్పఁగాని యెక్కువ గిట్టదు. సమష్టివాదులందఱు నిదియెంతయు నన్యాయమనియు ఘోరమనియుఁ గోపింతురు. చూడుఁడు! గొప్పయాస్తికిఁబుట్టిన వాఁడు జన్మమంతయు నేపనియుం జేయకయు భాగస్థతం దాల్చుట చేతనే మంచి రాఁబడి గలవాఁడుగా వచ్చును. కూలివాఁడెంత పాటుపడిననేమి? నానాఁటికి భుక్తిసేకరించుకొనుటయే వానికి దుర్భరము. ఆధునికార్థిక స్థితియందు 'కష్టీ ఫలీ' యనుట బొంకాయె. పాటులకన్న మూటలే మిన్నలాయె. ఇట్లగుట నిప్పటిస్థితి యధర్మంబు. అధర్మంబగుట శాశ్వతంబుగానేరదు.

(౭) ఇంక భాగస్థులేమి తెలిసి భాగములం గొందురనంగా, చోదకమండలియందలి నమ్మకము చేత. ఇది తెలిసి సిర్మాతలు చోదక మండలిలో వన్నెయు వాసియుంగల పెద్దమనుష్యుల నెన్నియుపాయములచేనైనం జేరునట్లు చేతురు. గొప్పవారు ప్రచురించు ప్రకటనలంజూచి "వీరు తప్పు ద్రోవలంబోదురా? తెలిసినవారుగదా, వీరి సూత్రశయమెన్నటికినిం గీడుగాదు" అనియు "ఎందఱో తమ ధనము వేయుచున్నారు. వారి కైనగతి మనకు. సాహసము చేయనిది జయము గలుగదు. తప్పక లాభము వచ్చునని నిర్ణయించుట యసాధ్యము. అయిననేమి? తెంపుచేయనిది కార్యారంభము గలుగునా? ఒక చేయిచూతము" అనియుం దలపోసి జను లనేకులు పాళ్ళంగొందురు.

(౮) సంకలిత మూలధన సమాజములు నాణెమాధారముగ నిలుచునవి. చోదకులు దుర్మార్గులైన చోజనులవంచించుట దుష్కరమ్ము గాదు. అనేకులాపాధి భూతులై ప్రజల బేలువుచ్చి సాహుకారులగుటయుం గలదు. ఇందునకు నిదర్శనమైన చరిత్రాంశమొండున్నదది వినుండు!

ఎనిమిదేండ్ల క్రిందట నే నింగ్లాండులో నుండినప్పుడు 'విటకర్ రైట్' అనునొకని యార్థికమాయలు బహిరంగ పఱుపంబడెను. ఇవి కృష్ణమాయలట్లు, ఆశ్చర్యజనకములు. రైట్టు బహు చాతుర్యవంతుండు. తొలుత కొన్ని సత్సమాజములను

స్థాపించి కార్యములం జక్కఁగాఁ దీర్చినవాఁడై, ఇంకను సాన్నిత్యముం జెందవలయునను నుత్సాహముతో ననేక సమాజములం బ్రతిష్ఠించెను. ఇందుఁగొన్ని నష్టము దెచ్చినవి. ఇంకేమి చేయవచ్చునని క్రొత్తక్రొత్తకంపెనీల లేవఁదీసి వీనిభాగముల నమ్ముటచే వచ్చిన ధనమును బ్రాంతశాని కప్పిచ్చునట్లు వ్రాసి యాభాగస్థుల కప్పుడొకరీతి సమాధానముంజూపి, యిట్లనేక విచిత్ర గతులకుం దొడంగిన వాఁడాయెను. కంపెనీలు వేర్వేఱు పేరుదాల్చి భిన్నములని బయటి వారికిఁదోఁచినను నిజము చూడఁబోయిన నన్నిటికి నాథుఁడు వీఁడె. ఒక కంపెనీ పేరఁ దీసి యింకొక కంపెనీకి ఋణమిచ్చుట యనఁగాఁ దనకుఁ దానే యప్పిచ్చుకొన్నట్లు! ఈయప్పులు దీఱునవియేనా యోచింపఁడు! భాగస్థుల యేడుపెట్లున్ననేమి? తాను బ్రచండుఁడై వెలసి యద్భుతమైన సౌధమొండు నిర్మించి యందు చక్రవర్తి గారిని గూడ విందులచేఁ బూజించి కీర్తిమంతుఁడాయెను! తనచే సృజింపఁబడిన సమాజములయందు జనులకు విశ్వాసముస్థిరమగుటకై యొకానొకప్పు డిండియాదేశపు గవర్నర్ జనరల్ గానుండిన డఫరిన్ ప్రభువుగారిని చోదకాధ్యక్షుఁడుగనుండఁ బ్రార్థించిన నాయుదారచిత్తుఁడీకాపట్యము నెఱుంగని వాఁడగుట నిట్టి చతురుఁడు చేపట్టిన పనికి విఘ్నంబెట్టులుండునే యని సమ్మతించెను. మాయావ్యాపారమెన్నాళ్ళసి నడువఁ గలదు? తుదకున్నట్టుండి రైట్టుగారి కంపెనీ లనేకములు దివా

లెత్తినవి! ఇక్కడ "అర్బత్ నట్" ప్రళయము మాదిరి నక్కడ 'రైట్సు' ప్రళయమాయె! లక్షలకొలంది జనములు సర్వముం బోగొట్టుకొన్న వారై దిక్కులు గంపింప నాక్రోశించిరి. డఫరిన్ ప్రభువుగారు నిర్దోషులయ్యును తమ పేరునకుఁ బ్రమాదమువచ్చెఁగదాయని దుఃఖించి యాదుఃఖముచేతనే పరమపదవిం జెందిరి. 'రైట్సు' యెన్నియో జిత్తులు తెలిసిన ప్రాంతనక్కయగుటచేత వానిపైఁ గేసు దెచ్చినను జయమసిద్ధమని గవర్నమెంటు వారు పేక్షించిరి. గవర్నమెంటువారి యుపేక్షతో మనకేమని జనులందఱు సంతకములు చేసి ధనముగూర్చి వానిమీఁద నేరము మోపఁగా హైకోర్టులో గొప్ప కేసు నడిచి 5-సంవత్సరములు కఠినశిక్ష విధింపఁబడెఁగాని 'రైట్సు' మాత్రము తుదకుఁ దప్పించుకొన్నాఁడు! ఎట్లనఁగా, ఆక్షణమే విషము దీసికొని చచ్చుటచేత!

ఒక్క వ్యాపారము నొక కంపెనీ పేరఁ జేయుచు దానిలో వినియోగించుటకై ద్రవ్యము నాకర్షింపఁగోరి యిండ్లకొక పేర బ్యాంకీలు, ఇన్సూరెన్సు కంపెనీలు, తేలఁజేయువారునున్నారు. ఇట్టివన్నియుఁ గృత్రిమములే గాని సరియైనవిగావు. ఎట్లందురో, నిధులయొక్క ధర్మము, అప్పులఁగోరివచ్చు నాసాముల యుద్యమములు యుక్తములా, అయుక్తములా, యని పరిశీలించుట నిధినిర్మాతయే వ్యవహార సమాజ నిర్మాతగను నుండినయెడ జన్ములచే నిక్షేపింపఁబడు విత్తములను ధారాళ

ముగ్గ నేవిమర్శయుంజేయక తన సమాజములలోం దగులం బెట్టును. బయటివారి కీ సమాచారము తెలియకుండునట్లు నామధేయములు చోదకమండలములును భిన్నములుగ నుండునట్లు నటింతురుగాన నిదియుమ్మాటికిని మోసము. ముఖ్యముగా నిధీశ్వరులు నిష్పక్షపాతబుద్ధితో సత్యాసత్య విచారణ నేయువారుగా నుండవలయుననుట యెంతయు నావశ్యకము.

ఇన్ని కుటిలములకు నాస్పదమయ్యు సంకలిత మూలధన సమాజ పంక్తియేలవర్ధిల్లుచున్నదని చోద్యమందుదు రేమో? ఉత్తరము సుగమము. పశ్చిమదేశములో యుక్తముమీంద విశ్వాసము నభివృద్ధిచేయునంతటి యార్జవముండుట యే హేతువు. ఆషాఢభూతు లెందఱో యున్నను సక్కడివారి యుపార వ్యవహారములతోం బోల్చి చూచిన వారిఘోరము లలక్ష్యములుగానున్నవి. అట్లుగాక సౌశీల్యమునకన్న దౌశ్శీల్యమే స్థిరమై యున్నయెడ నాణెము స్థిరవ్యాపియై యుండునా? ఉండదు. నమ్మకము ప్రసరించుచుండుటయు వారియోగ్యతకు నమోఘమైన సాక్ష్యము.

ఇంగ్లాండులో నిట్టిసమాజముల నన్నింటిని రాజ్యాంగమువారిచే నేర్పఱుపంబడిన, గణిత శాస్త్రపారీణు లేంటేట లెక్కలన్నియు విమర్శించి పరిశీలించి చోదకులు చేయుప్రకటనలు బూతులా నిజములా యనుట నిర్ణయించి యెల్లరకుం దెలుపుదురు. ప్రతిసమాజమును గవర్నమెంటువార విచార

ణకు నధీనమైయుండినంగాని వ్యవహారములకుఁ జొఱరాదని శాసనము. కన్నుమూసికొనియుండు భాగస్థులకు దొరతనమువారి సంప్రతులే కండ్లు. లోకజ్ఞానమే కీడు కాదు ఎఱుంగక పేదసాదలు చోదక సభలయొక్క వర్ణనలు కట్టుకథలును విని చెలువ్వోదురను శంకచే. ప్రజారక్షణార్థము ప్రభువులు సంప్రతుల నియోగించినను వీరలఁగూడ కన్నువుచ్చునంత సమర్థులైన వ్యాపారు లుండకపోలేదు.

హిందూదేశములోని జాయింటు స్టాకు కంపెనీలు

ఇంగ్లాండునకన్న మన దేశమున సమాజవ్యాపారమునకు ప్రసక్తి తక్కువ. దీని కెన్నియో కారణము లున్నవిగాని యన్నింటిని జూప సాధ్యముగాదు. అందులోఁ బ్రబలములైనవానిం గొన్నింటినిటఁ జింతింతము:—మన దేశములో నరాజకము, జాతి మతాదిభేదములు, వీనిచే నమ్మిక కృశీభూతమైనది. ఇప్పుడు సౌరాజ్యము గల్గియున్నను దటుక్కున నమ్మిక చిగిరించి పొదగాఁ బెఱుగుట యసంభవము. ఐనను మునుపటి కన్నఁ గొంత మట్టునకు మేల్కొని కనువిచ్చునదిగానున్నది. భాగస్థులు నేఁడు వ్యవహారములలోఁ జేరిన తేపు వక్కీళ్ళవద్దఁ జేరుదు రనుట యనుభవ వేద్యము. ,,పరుల పరిపణముతోఁ జేయు వ్యాపారముగదా! నష్టమువచ్చిన నాకేమి?” యని కార్యకర్త లుపేక్షవహించి యుంటయు, నంతకు మీఱి మోసపుఁ ద్రోవలఁ దూఁకి యంతయు నోటవేసికొని పోవుటయు

నిచ్చట సమితముగా నుండుటయు కాదు, ఇంగ్లాండులోవలె నట్టివారిని హీనులని భ్రష్టులనియుఁ బెద్దమనుష్యులు దూర స్థులం జేయుటయు లేదు. కావున నిట్టి యనుచితములు మాఱు లేక జరుగుచున్నవి. ఆచారము లనఁబడు మూఢ క్రమముల మీఁదనుండు శ్రద్ధాజాడ్యము సత్ప్రవర్తనయందు లేమి య త్యంతము చింతనీయము. గవర్నమెంటు ఉద్యోగస్థులును విశ్వాసయోగ్యు లనుట పశ్చిమ రాజ్యములలోవలె నిటఁ జెల్లదు. లంచములు పుచ్చుకొను వారెందఱు? ఇచ్చువారెం దఱు? ఆయాసముఁ బక్షపాతము మాని యోచింపుఁడు! పోనీ, రహస్యముగఁ దీసికొనుటతోఁ బోవునా? ఈ దేశమున "మీకు సంబళమెంత? అదిగాక పై రాఁబడియెంత?" యని విచారించుట సహజ యోగక్షేమ విచారణలలోఁ జేరినది! తప్పులుండుటయు కాదు, సిగ్గును బోయినది. కావున గవర్న మెంటు వారేమి చేతురు? శాసనము లెంత శ్రేష్ఠములుగ నున్నను వాని నిర్వర్తించువారు మాన మర్యాదాదూరులై యున్న నేమి చేయనగును? ఈ దౌర్బల్యంబులు వేదాంతముల కుంబుట్టినిల్లగు నీ రాజ్యంబులో మలమల మాడు చుండుటకుం గతం బేమియనిన, జనుల స్వప్రయోజన పరత్వము ధర్మవిక లతయు ననునవియే. చూడుఁడు, పెద్దమనుష్యుఁడని పేరుగన్న వాఁడు, సెలవు తక్కువగఁ బ్రయాణము చేయ నిశ్చయించి, మూఁడవతరగతి టిక్కట్టు దీసి యాతరగతి బండ్లలో బీదసాదలు

సామాన్యముగ నెక్కువత్తురుగాన వారి నాఁపివేయుమని, స్టేషనులోని పోర్టరును నడిగికొని, వాఁడట్లు పేరాసమైఁజేయ, రైలు గదల్చునపుడు వానిచేతిలో గంభీరముగ నణాపెట్టి, వాని చేత నాలుగు వషట్కారములఁ బెట్టించుకొని, సమంగళముగఁ బోవుచుండుట యెవరెఱుంగరు? దీనిచే నేర్పడు జాతిగుణము లెవ్వియనిన :—(౧) తనయొక్క హక్కులకన్న నెక్కువగ గ్రసింపఁగోరుట. మనవారీషణ, ఈషణయను దానికి నిజమైన యర్థమియ్యదియె (౨) పరులయొక్క హక్కులను దిరస్కరించుట. (3) ఈ యన్యాయమును నీచమైన పద్ధతులచే నుద్ధరించుట. ఒక్కలంచములకే గాదు. దుష్టకష్టచరిత్రంబులకు నెల్ల నియ్యవి యాకరంబులు. పోలీసు, రెవిన్యూ, ఉద్యోగస్థుల యెడ, సాధారణముగనుండు నీ పూఁటికి సహాయముగ జనులు గడగడమని వణఁకు భీతియు బయలుదేఱ, మనలనట్టి యకృత్యములకైన విధేయులఁజేయుట సుప్రసిద్ధము. 'రైట్టు'ను దండితుంజేయు నుద్యమమున గవర్నమెంటువారు వెనుదీసినను ప్రజలేచేరి ద్రవ్యములఁ జందావేసికొని సేకరించి కేసుచేసి పగదీర్చిరని యంటిమి. అట్టిరాజనము ధర్మసంస్థాపనశక్తియు నీ దేశమున నేమాత్రమున్నదో మీకుఁదెలియదా? తమహక్కులను సర్వభంగుల రక్షింతుమను ధైర్యము, పరులయొక్క హక్కుల నాక్రమింపమను నౌదార్యము, ఈ రెండు గుణములు మొత్తముమీఁద ప్రాచుర్యమునకు రానిదేశముల యో

గ్యతా విశ్వాసములు శుద్ధముగ నుండవనుట నిర్వివాదమైన న్యాయము. యోగ్యతయు విశ్వాసమును బరస్పర శరణ్యములైన గుణములు. వీనికాధ్యము ధర్మమునందలి నిష్ఠ. దానికి నిదానములు ధీరధైర్య పద్ధతులు. అనఁగా బలవంతులఁజూచి తప్పు లేని యప్పుడు భయముంగొనమియు, బలహీనులయెడ ననుచిత వృత్తి భయముఁజూపమియును. రాజసగుణముల విసర్జించిపోంగ వేదాంతములకుం దిగిన రాజ్యములలో, పండ్లు లేని పులివలె మోసముల నాశ్రయించు వారుందురేకాని, యవక్ర విక్రమాఢ్యులు తఱుచుగ నుండరు. వీరిమాయలే తుదకు వీరల మాయించును. మనలోపములకుఁదోడు శాసనలోపములును జేరి యున్నవి. ఇంగ్లాండులోబలె దొరతనమువారిచేఁ జేయఁబడు సమాజముల లెక్కలపరీక్ష, ఇచ్చట నంత కఠినముగాదు. ఇవుడైదేండ్లలో నెన్నియో కంపెనీలుపుట్టి గిట్టుటంజూచియు, సమాజనిర్మాతలుసేయు చోరత్వముం బాటించియు, గవర్నమెంటువారు త్వరలో నీలోపమును నివర్తిచేయనున్నారు. ఇండియాదేశములోని చట్టముల ప్రకారము నిర్మింపఁబడిన సంఘములు, ఇంగ్లాండులోని చట్టములచే నిబద్ధములైన వానియంత విశ్వసనీయములు గావు. ఇండియా గవర్నమెంటువారును ఈ మాయల మట్టు సేయుమార్గముల రోయుచున్నారు. " అనతి కాలమ్మునసే నూతన శాసనములు వెడలుననుటకు నిమిత్తములు కానవచ్చెడిని.*

* ఈ విషయమైన చట్టమొండు, ఇటీవల శాసింపఁబడినది.

విస్తారవ్యాపారము

మూలధన సంశ్లేష పద్ధతులఁగొన్నింటి వివరించితిమి. ఇఁక నద్దానికిఁ బ్రయోజనరూపమైన విస్తారవ్యాపారముయొక్క గుణదోషమ్ములం బ్రకటింతము :—

విస్తరత ద్వివిధము: (౧) వ్యాపారమంతయు వ్యాపించుట. ఉదా. మునుపటికన్న దూదివ్యాపార మిప్పుడెన్నియో మడుంగుల హెచ్చుగాంచియున్నది. (౨) వ్యాపారములకుం జేరిన కర్మశాలలు ఘనతరములగుట. చూడుఁడు! వ్యాపారము వృద్ధిగన్నను నందులకుఁ జేరిన యంగళ్ళన్నియు వృద్ధియగుననుట యేమి నిజము? అంగళ్ళలో పోటీలు హెచ్చిన కొన్ని యాఁడి వ్రాఁవుటయుఁ గొన్ని కఱఁగుటయుఁ గొన్ని పెఱుగుటయు సంభవించును. మఱియు వ్యాపారము సముత్కటముగ నున్నను నందలి యంగళ్ళన్నియు చిన్న చిన్నవిగను హెచ్చినసంఖ్యగలయవిగను నుండనచ్చును. కావునఁ గర్మశాలా విశేషమునకును వ్యవహార విశేషమునకును నంతరువు, ఉండుట భావించునది.

వ్యాపారము సమష్టిని వ్యాపించుటలో నొక లక్షణము తఱచు గానంబడియెడి. ఎద్దియనఁగా సజాతీయములయిన కళలు, ఏకస్థానమున గుంపులుగట్టుట. ఉదా. చెన్నపురి రాజధానిలో రత్నకంబళ్ళకు ఏలూరును, దంతఁపుఁబనులకు విశాఖపట్టణము, తిరుచనాపల్లి, మైసూరు, తిరువాన్కూరులును; పుట్టినిండ్లుగానున్నవి. మఱి బజారులలో సయితము మిఠాయి యంగళ్ళన్నియు దీపములతోను, ఈఁగలతోను దేజరిల్లుచు నొకేచోట బారులుగట్టియుండును. పరాపువర్తకము వారందఱు

నుకేదిక్కున గుమిగూడియుందురు. పుష్పలావికలును గుమిగూడి యొక్కయిక్క ఘుమఘుమ మని వాసనలు నలుదెసలఁ బాఱ సరస సల్లాపములు లాడుచుందురు. చిల్లరయంగళ్ళ ప్రక్క మొత్త పుటంగళ్ళ ప్రక్క నీరీతి సాదృశ్యము ననుసరించి కళలు వ్యూహములుగట్టియున్నవి. దీనికి స్థానసాంగత్యము, స్థానైక్యము ఇత్యాదులు నామములు.

స్థాన సాంగత్యము

స్థాన సాంగత్యముం బుట్టించు హేతువులెవ్వియనిన:-

(అ) ప్రకృతి గుణంబులు. శీతోష్ణాదిస్థితుల ననుసరించి యుత్పత్తియు నుత్పత్తిననుసరించి వ్యాపారములును బరిణమించును. బెంగుళూరు మితశీతోష్ణమైన స్థలంబుగావున నచ్చట పట్టుపురుగులు బాగుగా వృద్ధికి వచ్చుటంజేసి వానికిం దగిన క్షేత్రములు తోఁటలు తత్పరిసరంబులఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడుచున్నవి. బొంబాయిలో సుప్రసిద్ధుఁడగు 'తాతా' యనుగొప్ప వ్యవహారి బెంగుళూరి సమీపమున నుండు నేలలఁగొని పట్టుపురుగులకు నాశ్రయమైన కంబళిచెట్టుతోఁటల నాటించినందులకు నాప్రాంతముయొక్క శీతోష్ణసామ్యస్థితియే కారణము. బొంబాయి రాజధానిలో దూదిపంటకు ననువైన నల్లరేగడ భూమి విస్తారముగనుంటఁజేసి యావ్యాపారమున కాసీమ యాకరమాయెను.

(ఆ) రేవులు. ఎగుమతి దిగుమతి వ్యాపారమునకు రేవులు ముఖ్యములు. మంచి రేవులన్నియు స్వతస్సిద్ధములు. బొం

బాయి, కలకత్తా, రంగూను, మొదలైన స్థలముల యభివృద్ధికి వాని యునికిపట్టు ప్రబలసహాయకారి. మఱియు రేవులందు స్థలములకు వస్తువులఁదెచ్చుటకును, అచ్చటనుండి వానిఁగొని పోవుటకును,ఆస్థానములతోఁగూడికఁగలవిగా రైలుమార్గములు వేయఁబడును. శ్రేష్ఠములైన రేవులు వర్తకము నాకర్షించు టలో నిఖండప్రభావములు.

(ఇ) గనులు. ముఖ్యముగా, ఇనుము, బొగ్గు, వీనికిఁబుట్టి నిండ్లగు గనులు. యంత్రరచనాది కళలెల్ల వీనివద్ద బ్రదుకు నవి.

(ఈ) నీటిశక్తి. యంత్రములంద్రిప్పి పనిచేయించుకొను టకు శక్తి యావశ్యకము. మనుష్యుల బాహుబలము మహా యంత్రములకుంజాలదు. పూర్వము ప్రవాహధారలచేఁ జక్ర ములఁ దిరుగునట్లుచేసి తద్ద్వారా యంత్రముల నడుపుచుండుట పశ్చిమ దేశములలో సర్వసాధారణముగ నుండినందున ననేక వ్యాపారములు సమూలయొద్దున స్థాపనకువచ్చినవి. వర్తమాన మున విద్యుచ్ఛక్తి నుత్పాదించు క్రియ మొదలగు కొన్ని కార్య ములకుందప్ప ప్రవాహముల నంతగా సేవింప వలసిన విధిలేదు. ఏలన. నీటిశక్తికి మాఱుగ నావిరిశక్తి నుపయోగించుచున్నా ము. ఆవిరికి నీళ్ళుదొరకినంజాలును. వేఁగవంతములైన ప్రవా హము లక్కఱలేదు. మఱియు విద్యుచ్ఛక్తియు యంత్రగమన మునకు నాధారము. అద్దానిని తంతులగుండ మనోవేగమున

నెంతదూరమైనఁ దీసికొని సులభముగ పోవచ్చునుగాన నదులు, ఆకాశగంగలు, వీని యొద్ద నాశక్తిని గలిగించి వలసినచోటుల వినియోగింతురు. కావున కళలు గుమిగూడక చెదరియుండు టకు నీశక్తి ద్వితయము, నిదానము.

(ఉ) పూర్వకాలమున పుణ్యక్షేత్రములు, రాజనివాస స్థానములు వర్తకమునకు శరణ్యములై యుండినవి. ఏలనఁగా వీనినాశ్రయించుటకు జనసమూహమ్ము లేతెంచునుగాన. ఇప్ప టికిని వీని ప్రాముఖ్యము మొదలంటఁబోయినదిగాదు. కలకత్తా నుండి ఢిల్లీకి గవర్నమెంటువారు వలస పోవలయుననిచక్రవర్తిగా రాజ్ఞాపించినందున కలకత్తాలోని వర్తకులు తమయభ్యుదయ మునకు విఘ్నము గల్పింపఁబడెనని యాక్రోశించుచున్నారు. హిందూదేశములో పుణ్యక్షేత్రములకుండు నంత గౌరవ మితర రాజ్యములలోఁ గానరాదు. కావుననే తిరుపతి, శ్రీరంగము, రామేశ్వరము మొదలగు పరమ పవిత్రపట్టణమ్ములు పూజా ద్రవ్యములైన టెంకాయలు, పువ్వులు, అరఁటిపండ్లు, కర్పూర ము, తిరుమణి, తిరుచూర్ణము, నూనె, నేయి మొదలగువాని తో నింపఁబడియుండుట. యాత్రాస్థలము లన్నియు ముక్తికే గాక భుక్తికిని ననువైన సంతలు. కాలక్రమమున నీపాడుకలి మాహాత్మ్యంబు వర్ధిల్లుటంజేసి దేవతలయొక్కయు రాజ్యాంగ ము వారియొక్కయు ముఖ్యపట్టణములకు ననుగ్రహశక్తియు నంగ్రహశక్తియు లాఘవంబు నొందుచున్నవి.

ప్రకృతి గుణంబు లనుగుణంబులయ్యు పౌరుషంబు సాల దేని నుపయోగమునకు రావు. నదులు గనులు నెన్ని యున్న నేమి? ఆవిరి యెంత యబ్బిన నేమి? వానియం దంతర్భవించి యుండు ప్రయోజనంబు లెఱింగి యుచిత వృత్తులి నధీనము లం జేయు ప్రయత్నము నేరని వాని కవియుండియు లేనట్టే. నిరుత్సాహ రాజ్యంబుల నదులచే సముద్రమును, ఆవిరిచే నా కాశమును బుష్కలత్వంబుం జెందుఁగాని ప్రజకుం బ్రతిపత్తి సంకలితంబుగాదు. కావున నెన్ని భంగులఁ జూచినను, అర్థానర్థ ములకు మనుష్యులే యుత్తరవాదులు.

స్థాన సాంగత్యమునలని గుణము లెవ్వియనిన

యంత్రములయు తదితర రచనా సాధనములయు మేలు కీడులు సమీపస్థులైన యనేకులు పరీక్షింతురుగానఁ ద్వరలోఁ గనుఁగొననగును. అట్లు గనుఁగొన్న విశేషములన్నియు నయ్యై వృత్తుల వారికెల్ల బోధపడుట సుగమము.

ఏకవిధమైన శిల్పము నభ్యసించు వారెల్లరు నొక్క సమూహముగ నుండుటంజేసి పారంపర్య ప్రభావంబున వారిసంతతి కిని, అందలి కుశలత సులభముగ నలవడును. చిన్ననాఁటి నుం డియు నొక్క కళకు చేరినమాటల వినుచుఁ జర్యలఁజూచుచు నదేచింతగా నుందురుగాన ప్రావీణ్యము తమకుం దెలియక తమ్మావేశించును.

ప్రత్తివ్యాపార మేకస్థలగతంబైన దానిచే విసర్జింపఁ
బడిన గింజలన్నియు గొప్పరాసులుగా లభ్యమగుటచే గిం
జలనుండి నూనెఁదీయుట, గానుగపిండి తయారుచేయుట యను
నుపకళలకుఁ గావలసినంత సామగ్రులు గల్గును. ముఖ్యకళ
లకు ననుబంధములైన కళల కుపకళలని పేరు. ప్రత్తి యంత్ర
శాలలు దిక్కున కొకటిగానున్నఁ బ్రతి యంత్రము నుండియు
రాల్పఁబడు గింజ లల్పములగుటఁ బ్రత్యేక వృత్తికిం జాలక పోవును.
స్థానైక్య ముపకళలకుం బ్రకాశకము. ఉపకళలు రెండు విధ
ములు. (౧) ముఖ్యకళలందు వర్జింపఁబడు వస్తువుల రచనకుఁ
దెచ్చునవి, (౨) ముఖ్యకళలకును నుపకళలకును నావశ్యకము
లైన పరికరముల మరామత్తు చేయునవి. పది యంత్రశాల
లొకటిగా నున్న వానిలో వాడఁబడు చీలలు గొట్టములు మొద
లగునవి కల్పించుటకు వేఱొకశాల యేర్పడ వీలుండును. శాలలు
దూరస్థములైన నొక్కొక్క దానికిఁ గొన్ని సాధనములు మా
త్రమే సేకరింపం జాలుంగాన నీ కొంచెపాటి క్రియకుఁ బ్రత్యేక
శాలలు స్థాపనకు రావు. సంస్కార క్రియలయందు నట్లే. బహు
శాలా సంభరిత ప్రదేశముల సంస్కార శాలలకుఁ దరుణముం
డును. తదితర స్థానముల వారివారి సంస్కారములను వారే
చిల్లరచిల్లరగాఁ జేసికొనుట యగత్యము. ముఖ్యకళలలోని
యావేశనములు చిన్నవిగనున్నను వానికెల్ల సామాన్యము
లైన యుపకళాశాలలు పెద్దవిగ నుండకమానవు. ఇట్లు విస్తార

వ్యవహారధురీణములైన యంత్రరాజముల నిర్మించి పనిఁజే యుట లాభకార్యంబగును. విస్తరతకాలంది యంత్రములకు నింపు సొంపు నుండుననుట సుప్రసిద్ధము. ఏదైన నొక కళకు ముఖ్యాశ్రయమని పేరుగన్న యెడకుఁ దద్వృత్తికరులైన శిల్పులు 'ఇందఱకు శరణ్యమైనచోట మనకుఁ బని దొరకక పోవునో' యను ధైర్యంబున నత్తురు. కావున శిల్పులకు నట్టి పట్టణములు ప్రకృష్ట శరణ్యములు.

మఱియు నాంన్యస్థిలో జీతములచట నేమాత్రముండు ననుటయు సులభవేద్యముగానఁ గర్మకరులను మోసగించుటకుఁ గాదు. కర్మకారులు శ్రేణు లేర్పఱచి సమూహముగా బేర మాడుటకును నుపాయము సిద్ధించును.

ఇఁక దోషములు:—

సజాతీయ కళాకీర్ణములైన స్థలంబులలోఁ దదుచిత నైపుణీసమేతులకుంగాని, ఇతరులకుఁ గూలిదొరకుట కష్టము. దృష్టాంతము. బంగాళాలో మహాఘనమైన యయశ్శాల నేర్ప ఱచి యాశాలకుం జేరినవారినే చుట్టుప్రక్కల నివసింపఁజేసి యయః కర్మపురినొండు నిర్మించుచున్నారని యంటిమి. అట్టి చోటుల కుటుంబ భారముఁదాల్చు భంగులెయ్యవి? ఇనుప పనికి బలాఢ్యులెకాని తక్కొరులు నిష్ప్రయోజకులు. కుటుం బమున బలవంతులైన వారెవరు? పదునెనిమిది మొదలు నలు వది సంవత్సరములలోనుండు మగవారు మాత్రమేకదా! ఇం

టిలోని స్త్రీలకు బాలికా బాలకులకు వేఱువృత్తులు లేకున్న గడచుట యసాధ్యము. కావునఁ గుటుంబముయొక్క యాదాయమంతయుఁ గొందఱచేఁ గూడఁ బెట్టవలసినదగును. సరాసరి యాదాయము కొఱఁతపడని దానిం జేయుదురయేని, అట్టి చోటుల జీతములు మిక్కిలి యెక్కువగా నుండినంగాని కాదు. కావున స్థలముల కళలసంఖ్యలల్పము లౌకొలఁది జీతము లధికము గావలయును. కానిచోఁ గుటుంబముయొక్క మొత్తపు వచ్చుబడి యనేక కళలఁగలిగి యందఱకుఁ బనులఁగూర్చు స్థలముల యందంత పూర్ణత వహింపదు.

ఈ దోషమునకుం బ్రతిక్రియ యేదనఁగా నుపకళలు మఱియు విజాతీయములైన ఇతర కళలును బ్రతిష్ఠితములౌట. ఒకటి ముఖ్యముగానున్నను దానిం బరివేష్టించి గ్రహములు వ్రాలె మఱికొన్నియునున్న నింకను మంచిది.

ప్రకృతము కళా గంభీరములైన పట్టణము లతిశీఘ్రముగఁ బశ్చిమ రాజ్యములలో వ్యాపించుచున్నవి. లండను మహాపట్టణముయొక్క జనసంఖ్యయు వైశాల్యమును గంతులు వేయుచు మీఱుచుండుట దీనికొక దృష్టాంతము. ఒక లఘుతర పట్టణముయొక్క జనసంఖ్య యెంతని భావించెదరు? మైసూరి సీమయందలి దానికన్న రెండింతలు! ప్రత్తిశాలలచేఁ బరిశోభితంబైన "మాంచెస్టరు" అను నగరమునిట్లే. ప్రతిదినము నెల్లల దాఁటుచున్నది. మన దేశములో గ్రామముల పొలిమేరలవద్ద

సరిహద్దుల రక్షించుకొనుటకు నెల్లమ్మయను దేవతను నిల్పుచున్నారుగదా! మన గ్రామములు నిలుకడ గలిగిన పరిమాణములు గలవిగాన ఎల్లమ్మ, కదలక మెదలక పెట్టినతావుననె కూటము మాదిరి నుండవచ్చును. ఒకవేళ నింగ్లాండులో నెల్లమ్మలను నిల్పితిమేని యీ యెల్లమ్మలు దినదినము ముందునకుఁ బోలేని, ఎల్లలగోచర దూరస్థములౌను. ఈ వ్యాప్తికిఁ గారణం బేమియనిన; ఆపట్టణములలో ననేకవిధములైన కళలు నుపకళలు నుండఁబట్టి యాబాలగోపాల మెల్లరకుం బనిదొరకుట యతిసుకరము గానుసఁ దండోప తండములుగ జనులు వానిపై దుముకుదురు. జనస్తోమమెక్కువయైన నింటిబాడుగ లతిశయించును. అందుచే నీ నష్టమేలయని జనులు దూరముగ నుండు నూతన భూములలో నివాసము లేర్పఱచు కొనుటచేతఁ బురములు విరివిగాంచును. దూరముగఁబోయినఁ గర్మశాలలలోఁ బనికి దిగుట యాలస్యముగదా యని శంకింతురేమో! ట్రామ్ బండ్లు పొగబండ్లును గంటకుఁ బదినంతునఁ బోవుచుండఁగా నాలస్యమేల కలుగును? పట్టణములు ప్రసరించు రీతి యిట్టిది. ఏక కళాస్పదమైనఁజాలదు. అనేక కళలకు నాస్పదమైయుండిన నింకనుత్తమము.

యాన సౌకర్యముచే స్థానైక్య మిరుదెఱంగుల విరుద్ధ మార్గముల నీడ్వఁబడుచున్నది. ఎట్లన, (౧) క్రయ విక్రయ స్థితుల నెఱుంగుట, దూరమ్మున నుండియైనం గొనుట,ఇవి సులభ

పథంబులగుఁ గానఁ గళలెక్కుడైన నొండెడ నుండినను గష్టమేమి లేదు. ఇందుచే స్థాన సాంగత్యము దృఢతరంబగును.
(౨) అయినను బ్రయాణ సౌలభ్యము చేఁగొను వారుండుచో టుల శ్రమకరులును జేరి యచ్చటనే వస్తు రచనలకుండొడంగుటయుఁ జులకన యగుంగానఁ గళలు మూలకొక్కటిగాఁ బోవుటయు ననుకూలము. ఇపుడిపుడు కొందఱు యాన వేతనమ్ముల మిగిలించు నభిలాషయు, పట్టణంబుల శుభ్రమైనగాలియు నాటకమునకుఁదగిన బయళ్లును లేమియుఁ దమ్ముఁ బ్రేరేప నినుప దారుల ప్రాంతనుండు గ్రామములలో నావేశములఁ గట్టుచున్నారు. ఉత్పత్తి కళలు చెదిరినను వర్తకుల యాపణము లంతగాఁ జెదరుటఁగానము. భూమ నాకాశకటంబులం జేసియ కాదె యూరోపియనులు మన దేశమునఁ దానే ప్రత్యక్షించి యార్థిక తంత్రంబులు నడుపుటాయె!

విస్తార శాలలు

ఇఁక నావేశన విస్తరతఁ గూర్చిన మంచి చెడుగుల విచారింతము. పరికర్షణ క్రియలైన కృష్యాదులు ప్రకృతి బద్ధంబులు గానఁ బరివర్తన క్రియ లీ న్యాయపరీక్షకు విస్పష్టములైన నిదర్శనంబులు. వస్తు రచనాకళలు విరివింగాంచి నందుచేఁ గలుగు లాభంబు లెవ్వియనిన:—

(౧) తమకు సామగ్రులైన యసంస్కృత పదార్థముల గొప్ప గొప్ప మొత్తములుగాఁ గొనవచ్చుంగాన నవి చిల్లర

చేరముల కన్న నయముగఁ బ్రాప్తించుటం జేసి వ్యయము తక్కు గును.

(౨) సంక్షిప్త వ్యవహారముల విస్తరితములైన బాడములు ప్రత్యేక వృత్తికిం జాలకపోవుటచే వ్యర్థములుగాఁబోవును. విక్షిప్త వ్యవహారముల్ల నివియు వినియోజ్యములగును.

(3) యంత్రముల ప్రవేశములకు విస్తార వ్యవహారముల యందుబలె నల్పవ్యవహారముల వీలు లేదు. యంత్రములును శీఘ్రంబున బలముఱఁ మార్పఁబడునవిగాన నీ వ్యయముభరింప సంకుచిత వ్యాపారులకు వలనుగాదు.

(౪) నూతన విధములం బరీక్షించుటకు సాధ్యులకే గాని యల్పుల కసాధ్యము.

(౫) గంభీరవ్యవహారులు ఖర్చులు గణింపక దేశ దేశ ములఁ దమవస్తువులం బ్రకటించి వానియందు జనుల కాసక్తిని రక్తిని సృష్టింతురు. చిల్లరవారు వాడుకకాండ్రకేగాని పరిచయ ము లేనివారికై వస్తువుల సిద్ధపఱచుశక్తికి దూరులు.

(౬) మొత్తముగాఁగొనుట, మొత్తముగా విక్రయిం చుట, అగ్న్యోచక్రంబులఁ దమ యుద్యోగస్థులనిల్పి వారిచే వర్తమానముల నెఱుంగుట, సుప్రసిద్ధమైన పేరుఁగాంచి తమ యందెల్లరకు విశ్వాసముండునట్లుచేయుట, తుట్టతుదకు వైరుల నిర్జించి యేకచక్రంబుగాఁ గార్యంబుల నడుపుట, ఇత్యాది ప్రచారములు బలవంతులకుం జెల్లుఁగాని దుర్బలులకుం జెల్లవు.

కావుననే యాధునిక సమయంబున నెక్కడఁజూచినను చిల్లర వ్యవహారములు సూర్యోదయంబున నక్షత్రముల మాడ్కి మఱుంగువడి మందభాగ్యములౌచుండుట. మఱియు వృద్ధి వృద్ధికి గారణంబు గాన నెక్కువ ఫలాకాలంది నింకను నెక్కునగఁ బోవుట సుఘటము.

(౭) కర్మకరుల సంఖ్యయు నాతతముగ నుండుఁగాన శ్రమను లాభోపాదనపర్యంతము విభజించి ప్రతిక్రియకును నిపుణులైనవారి నియోగించుటయు విస్తారకళాశాలలవారికి లఘుతంత్రంబ.

(౮) వ్యవహారమండలియందలి స్థితిగతుల నరయుటకు ఘనులకుఁబోలినట్లు లాతివారలకుంబోలదు. నవీనవిచారణలకు ద్యమించి యానుకూల్య ప్రాతికూల్యముల నిర్ణయించి త్రోవఁ జూపువారు ఘనులు. వారి ననుసరించి పోవువారు చిన్నలు.

అయినను బరిమితవ్యాపారుల పరంబులైన యానుకూల్యములును గొన్నిగలవు. అవి యెవ్వియనిన :—

(౧) తామే స్వయముగ నన్నింటిని విచారించుకొనుట సులభకార్యము. మధ్యవర్తులైన విచారణకర్తల నమ్మియుండ వలసిన విధిలేదు.

(౨) బంగారు, వెండి, రత్నములు ఇత్యాది పరమ మూల్యములైన వస్తువుల రచనయందు యజమానుల కంటికి దూరములైన క్రియలున్న నష్టములెప్పుడు. ఈ వ్యాపార మండలి మళిగెలు మిక్కిలియు నల్లనేరవు.

(౩) వర్తమానమున సీమసీమల వృత్తాంతములును వార్తాపత్రికలు దొరతనమువారి ప్రకటనలు వీనిచే నెఱుంగుట సాధ్యంబుగాన నార్థికస్థితిగతులఁ గుఱించిన జ్ఞానము గొప్పవారితో నించుమించు సరిసమముగఁ దమకు నలవడుటయుంగలదు.

(౪) యంత్రశాస్త్రములయందలి వృద్ధికరములైన సంస్కారములను బ్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు గనిపెట్టినట్లు వ్యాపారులు గనుంగొనుట యసంభవము. శాస్త్రజ్ఞులు విద్యాదానమెల్లరకు సమాదరముతోఁ జేతురుగాన సంస్కరణ జ్ఞానము దుష్ప్రాపంబుగాదు.

(౫) వాడుకకాండ్ర గుర్తెఱిఁగి వారిమనసులకుం బ్రియమైన గస్తుల నడుచుటకు నవసరముగలవారుగానఁ దమవస్తువులు గిరాకీ విశేషించి మొసుగకున్నను దఱచు కుందునొందుటయులేదు. కావున విస్తార వ్యాపారసముద్రముపొంగి తమ్ముఁ గొట్టికొని పోవునను భయము సకారణముగాదని గ్రహింపవలయును.

సవిస్తరత యన్నివృత్తులయందును సమవర్తికాదనుటయుఁ దెలిసియున్నది. వృత్తుల గుణంబులకును విన్యాస సౌలభ్యమునకు నుండు ప్రసక్తి యెట్టిదనిన:—

వ్యవసాయము. విస్తారకృషికి నియ్యది యనువైనది గాదు. పొలములు చిన్నవిగానున్న మంచిదియా పెద్దవిగానున్న మంచిదియా యనుట యికముందు చర్చింపఁబడును.

సవిస్తరత యీరీతి ననేకభంగులం బ్రవర్తిల్లునదియై నను దానికిని నెల్లల విధించునడ్డంకి పాటులున్నవి. అవియెవ్వి యన:—

సవిస్తరతను మితమునొనర్చు హేతువులు

(౧) యజమానులయొక్క కార్యనిర్వహణశక్తి. మనుష్యు లప్రమేయజ్ఞానశక్తి సంపన్నులుగారు. తమశక్తి యుక్తులకు మించిన భారముం దమపై మోపుకొందురే యుపపక్షులకును దలలకును జేటునిక్కువము. మఱియు వయసుమదురుకొలంది నన్నివిజృంభణంబులు నడంగుట సహజము కావున వ్యాప్తి యందలి యుత్సాహమును భగ్నమగును. ఒకవేళం దన్నదిర్చిన వారినెల్ల నడంగం ద్రొక్కినాడుబో, ఇంకెవ్వరుసములు లేరుగా యని పరిశ్రాంతుండౌటయు మనుష్యప్రకృతియ.

(౨) తానెంత చతురుండైనను తనవెనుకటి వాండును నంత చతురుండగుననుట సందేహాస్పదము. ఆస్తికింబలె శక్తి కిని సంతతివారి నొడయులుగం జేయు రహస్యమింకను బ్రకాశ మునకు రాలేదు. వీనికన్నింటికన్న ముఖ్యమును, ఆర్థికమర్మ ములనంటు నదియునైన కారణం బింకొండుగలదు. అదెయ్యది యనిన:—

ఉత్పత్తి చక్రము వినిమయచక్రముతో సంధించునది. అనంగా వర్తకముతోం జేరి యుత్పాదనక్రియ యున్నదనుట. ఇదిపూర్వమే వివరింపంబడిన విషయము. ఈ సంబంధముగాక యీరెంటికిని విరుద్ధభావ మొకటియున్నది. అదియేదనిన:-

నర్థకము గిరాకికి విధేయము. గిరాకి యనఁగా వస్తువులయందలి మమత. ఇది త్వరలోఁబూర్తికి వచ్చునదియైన నమితరాసుల సిద్ధపఱచుట నిష్ప్రయోజనము. కావున వాంఛ లెందుస్థిరంబులై యుండు నెందస్థిరంబులై యుండు ననుట విచార్యము. చూడుఁడు! భోజన పదార్థములు మొదలగు నావశ్యక పదార్థముల మీఁద నొకమితము వఱకు నభిలాష యెన్నఁటికిం జెడదు. ఏవియున్నను లేకున్నను ధాన్యములు, ఇండ్లుగట్టుకొనుటకు సాధనములైన నేలలు, కొయ్యలు, మన్ను, సున్నము, కొంచెము ఇనుము, సాధారణవస్తువులకు వలయు ప్రత్తి, ఇవి యుండియే తీరవలయును. ఇఁక నీవస్తువుల లక్షణమేమనఁగా నివి పరికర్షణ కళలకుంజేరినవి. అనఁగా వీనియందు సవిస్తారోత్పత్తి, హీనవృద్ధి ప్రకృతి గుణంబులు వీనిచే బాధితము. మఱియు ఘనతరములు నఖండవ్యాప్తములునైన క్రియలు సాధారణముగ నలంకారకళలైన విరచితవ్యాపారములయం దుపగతములు. ఇట్టివస్తువులయందలి వాంఛ బహుచంచలము. సముద్రములోని తరంగముల కరణి లేచుచు వ్రాలుచు నుండును. దృష్టాంతము. చీరలు తప్పక యందఱు ధరింతురుగాని బనారసు చీరలే కట్టితీరవలయునను విధియెవ్వరికిని లేదు. తళుకుంజీరలయొడ నేఁడపరిమితమైన యాశయుండవచ్చును. ఇంకఁ గొన్నినాళ్ళ కిది తరహాగాదని యేమహారాణియైన స్వప్నము

గనినేని, ఆమెపల్కిన పల్కులే వేదవాక్యములుగ భావించు వంగనాచులందఱు కాశీచీరలు వలదని, ఇంకొకదానిపై తిక్కఁ గొందురు. ఆభరణముల్ల పాటు నీరీతిదే. నేఁడు తరహాయని యనిపించుకొనునది రేపు వరహాకైనఁ బోవనిదగును.

అట్లుండుట చేత విస్తారముగ రచింపుటకుఁ జాలినయవి స్థిరమైన యాదరణకుం బాత్రములుగావు. అందుచేత నవి స్తరత మితముం జెందవలసినదగును. మఱి వేనియందు నాదరణము మొత్తముమీఁద ననశ్వరమో యవి ప్రకృతిబద్ధంబులై యమిత విస్తారోత్పత్తికి నర్హములుగావు. అమితాసక్తియు నమితోత్పాదక శక్తియు రెండును సమంబుగ నావేశించిన వస్తువులు మృగ్యములు.

ఇంతేకాదు. దూరదేశస్థులు ఇక్కడి వారినుండి కొనవలయునన్నఁ దానే నేరుగ వచ్చుచుఁబోవుచు నుండవలయునేని, నా యిక్కట్టుచేత వర్తక మపహ్నుత విన్యాసమగును. అలంకార వస్తువులు కంటితోఁ జూడనిది తీయుటకుఁగాదు. వర్తకుల వర్ణనలనమ్మి ప్రత్యక్ష పరీక్ష సేయక భూషణములను, పట్టు వస్త్రములను, పలురకముల సుందరములైన తలగుడ్డలను నెవరైనఁ గొందురా? కావున విరచితములకు నరచితములకుం బలె పణ్యసౌలభ్యము లేదు.

పణ్యసౌలభ్యమనఁగా ననాయాసముగ దూరస్థులకైన నమ్ముడుపోవు గుణము

పణ్యసౌలభ్యమునకు నిదానములైన స్వభావము లెవ్వియనిన:-

(౧) ఏకగుణము గలిగియుండుట. ఉదా. బియ్యము, రాగులు, పెసలు, గోధుమలు, ప్రత్తి, కడ్డీయినుము, ఇత్యాదులు. వీనిలో రకములు బొత్తిగా లేవనుటగాదు. మఱి యేమన, శిరచితములయందుంబలె ననంఖ్యాకములైన విధములు లేవు. బయటి యూరివారు ప్రతము వచ్చి చూడకయే గుణముల నించుమించుగ నిర్ణయింపఁజాలినంత యమిశ్రములై యుండునవి. బట్టల యంగడివారికు ప్రతిబస్తానుండియుఁ దుండ్లఁ గత్తిరించి పంపినఁగాని చూచికొనక యుత్తరువులంబంపలేము. అప్పుడును శంక నిర్మూలమగుట యరుదు. వలన, చిన్నతునకగానుండునది రమణీయమైనను మనకిచ్ఛాచ్ఛాయ కది సరిపోవునా పోవదా? పోషాకుగాఁ గుట్టించిన సమష్టిలో నింత బాగుగ నుండునా? యను సందియముఁ గొందుము. పోషాకు చేయించి తొడుఁగుకొన్నప్పుడు స్నేహితులామోదించి చప్పట్లుగొట్టినంగాని మన మనసులోని తహతహ తీరదు. ధాన్యాద్యరచితములయెడ కలవర మింత దట్టముగనుండుట యసాధారణము.

ప్రకృతి సిద్ధములైన వస్తువులలో మనుష్యసిద్ధములైన వానియందుబలె నానావిధములు లేకునికికిఁ గారణమేమనఁగా, మనకన్న ప్రకృతి చిత్రము స్థిమితము! మనలో నిమిషము

నకు నొకరుచి, రుచికి రెండురుచులుగానుండును. సామాన్యమను ష్యకల్పితము లమితభంగులు గలయవి. ప్రకృతి కల్పితములు మితభంగులు. కల్పనాశక్తి యెట్లో రుచులునట్లే. సహజములైన బుభుక్షాదివాంఛలు సామాన్యములు విస్పష్టస్వభావములు. నాగరకత, విద్య, భావనాశక్తి, చిత్తచాంచల్యము, వీనిచేఁ బ్రేరేపింపఁబడు వాంఛ లమేయములు. వీని స్వరూపముం బూర్ణముగా నెఱుంగ నేరికిని నలవిగాదు.

రచితములు రెండు తెఱంగులు. అల్పరచితములు, విశేష రచితములు. స్వల్పరచితములు:- కడ్డీయినుము, కడ్డీబంగారు, కత్తులు, నాగేళ్లు, పాఱలు, గడ్డపాఱలు, ఇత్యాదులు.

విశేషరచితములు:-కాశీచీరలు, సుందరముగఁ జెక్కఁబడిన కొయ్యలు, చిత్రములు, ప్రతిమలు, ఆభరణములు మొదలైన యలంకార సామగ్రులు.

ఈరెండు విధములలో స్వల్పరచితములకు పణ్యసౌలభ్య మెక్కువ. వీనియందు విస్తారకర్మశాలలకు మంచియాశ్రయము గలదుగాన నవి ప్రబలములయి చిల్లర యంగళ్లఁ జీకాకుపఱచుచున్నవి. విశేషరచితములు మెప్పు నూనియుండునవి గావున విస్తారోత్పత్తికి నివి యొత్తినవిగావు.

కావున మన సిద్ధాంతమియ్యది. అధికవృద్ధి న్యాయాకరములైన వృత్తులలో స్వల్పరచనాకళలందప్పఁ దక్కుంగల కళలలో విస్తారోత్పత్తికి నెడమున్నదిగాని తత్సదృశ విక్రయ.

మునకు నడవము లేనందున నుత్పత్తి యపారంబు గానేరదు. స్వల్పరచనాకళలయందు గంభీరములైన శాలలు, అల్పశాలలకు మృత్యునిభమ్ములు. హీనవృద్ధికిం జేరిన, పరికర్షణ కళలయందు క్రయవిక్రయము లనాయాసముగ నడువఁబోలినను విస్తారోత్పత్తి సులభసాధ్యంబుగాదు.

మేలి యంత్రముల సాయముచే వృద్ధిఁగాంచు మళ్లిగల జీవిత మనిత్యము. ఇంకను నుత్కృష్టములైన యంత్రముల నితరులు నిర్మింపఁజాలిరేని వానికి ప్రాణము లల్లలనాడును. ఇదియు విస్తరతకు భంగకరము.

విస్తారశాలలు ప్రభవిల్లు వృత్తులు

(౧) రచనాకళలు. స్పష్టము.

(౨) విక్రయస్థానములు. పెద్దయంగళ్లలోఁ బలుదినుసులును ప్రతిదినుసులోను నానావిధములైన రకములు నుండునుగాన సయ్యవి స్వయంవర రంగములు, రసికజన సమాదరణీయంబులు, గమ్యంబులు.

(౩) సంచయములుగా వస్తువులంగొని యమ్మకమునకు నుంతురుగానఁ దీయుసెలవు తక్కువపడును.

(౪) మొత్తముగ సరకులఁదెచ్చుటయుఁ గొనుటయుఁ గలదు గాన యానవేతనములు సచ్చివచ్చును.

(౫) ఉత్పాదన శాలలయందుబలె పణ్యశాలలయందును విస్తారవ్యాపారులు లఘుకార్యంబులకెల్ల సేవకుల నియో

గించి తాము గురుకృత్యంబులైన మంత్రాలోచనాదులం జేయ నవకాశముం గల్పించుకొందురు. చిల్లర షాపులలో నిన్ని పనులం జేయవలసినవాఁడు యజమానుఁడొక్కఁడే.

చిన్నయంగళ్లవారియం దభిగతములైన భవ్యంబు లెవ్వి యనిన :—

(౧) స్వయంవిచారణ. స్పష్టము.

(౨) వినియోజకుల కనతిదూరమ్మునను౦డుట. పెద్ద యంగళ్లను వీధివీధికిని బెట్టుటకుఁగాదు. చిన్నయంగళ్లు వెదఁజల్లినట్లుండవచ్చును.

(3) వాడుకకాండ్రతోడి పరిచయము. వారి మనసు పొందెఱింగి నడచియు వస్తువుల సమకూర్చియుఁ దమతో నియతక్రయకులం జేయుట.

(౪) అరువుగానమ్ముట. అరువనఁగా నాణ్యముఁబట్టి ఋణముగా నిచ్చుట. గుత్తెఱుంగని మనుష్యుల నడవడి తెలియద్దుగాన విశ్వాసయోగ్యత నిర్ణయించుట యసాధ్యము. మఱియు రొక్కము నప్పుడే ముందు పెట్టవలసినది లేదన్న నెక్కువ విక్రయములు వెలయఁగలవు.

(౫) హిందూదేశములో జాతిమతాదిభేదము లల్పశాలల కనుకూలములు. ఎట్లన, ప్రతితెగవారునుముఖ్యముగాభోజనపదార్థాన్వేషణమ్మున సజాతీయులనే తడవుదురుగాన విక్రయములు కుఱుచవడును. అందుచే నంగళ్లుప్రబలవిశాలములుకాటయరుదు.

పశ్చిమ దేశములలోఁ బ్రకృతము మళిగెలు విస్తరించుటకు సహాయకరములైన యాధారములు గొన్ని ప్రసిద్ధి కివచ్చుచున్నవి. అవి యెవ్వియనిన:—

(౧) రొక్కపు వ్యాపారములు తఱచుగ నాచారము లౌట.

(౨) ధనికులు తామే పణ్యవీథుల గౌరవహానియని తిరుగరు. మళిగెల యజమానులును వచ్చినవారికి దాసులట్లు మెలంగుట మర్యాదకు భంగకరమని యాశ్రయింపరు.

(౩) యాన సౌకర్యముంటఁబట్టి దూరమునసుండు వారలును సమీపస్థుల యట్లే యుండును.

(౪) పూర్వమట్లుగాక ప్రతివాఁడును దనకుఁ జెలువములనిఁ దోఁచిన వానిని గొనసెంచును. ప్రాచీనాచారముల ప్రకారము మనసుండినను లేకపోయినను దీయుదమను వారు లేరు.

(౫) మఱియు నిప్పుడిప్పుడు రంగుల ఫొటగ్రాఫులను (ఛాయా ప్రతిబింబములను) నెత్తుక్రియ పక్వమునకు వచ్చుచుండుటచేతఁ దమ వస్తువుల యాకారము వెలయించు సరకుల జాబితాలను దయారుచేసి వాడుక కాండ్రకుఁబంపుదురు. కావున దూరస్థులును వస్తువే సాక్షాత్కరించినట్లుండు నాచిత్రములంజూచి వరియింపఁగలరు. ఈన్యాయముచే విశేష రచితములైన యాభరణాదులకు మునుపు లేనియంత విక్రయ సౌలభ్యము గలుగుచున్నది. ఇందుచే విశేష రచితములకు సయిత ముత్పత్తి నిమిసయమ్ములయందు శాలా విస్తరత సుసాధ్యము. మఱియు గ్రామములు సీమలు పరీక్షార్థమై

తిరుగు రాజ్యాంగోద్యోగస్థులు జాబితాలం బ్రకటింపనేరన్ని, యీ సాములితో బేరసారములు జఱుపఁజాలరు. జాబితాలున్న, వానింజూచి వలయు ద్రవ్యంబులకై మొదలనిడుట సులభమైనపని.*

చిన్న యంగళ్ళవారికి శరణ్యములైన వృత్తులేవనఁగా:-

(౧) మరామత్తుపనులు. ఇవి స్వభావము చేతనే చిల్లర చిల్లరగాఁ దటస్థించు లోపములు.

(౨) త్వరలోఁ జెడిపోవువస్తువుల, వ్యాపారములు. ఉదా. పచ్చిచేపలు. వీనిని మూఁకలుగాఁ బ్రోగుచేసిన ముక్కునకుఁజేటేగాని లాభము దుర్గ్రాహ్యము.

యానవృత్తులు:-ఇందు విస్తారవ్యాపారులకు నానాఁటఁ బ్రవేశమధికమయ్యెడిని. ఉదా. ట్రాంబండ్లు, ధూమశకటములు, ఇత్యాదులు గొప్పగొప్ప సంఘములకు మాత్రము సాధ్యములు. జట్కాబండ్లలోఁగూడ కంపెనీ లేర్పడుచున్నవి. వీనియందు వైరములేని వ్యవహారము ముందునకువచ్చుచున్నందునఁ బ్రజల క్షేమమ్ము భద్రపఱచుటకై రాజ్యాంగమువారు చూచుకొనవలసినదని యనేకశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము.

---

* చిత్తరువులకుంజేరిన వస్తువుల సృష్టికి చేతిపని యావశ్యకముగానున్న, వీనియందు విస్తారోత్పత్తి విక్రయములకు తరుణములేదు. రంగులఫొటోగ్రాఫులకన్న హస్తరచిత చిత్రపటములు సామగ్రుల యాకారములఁ బ్రకటించుటకు సుకరములు. వీనిని రంగులతో ముద్రించుట సులభము.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

ఆర్థిక మాత్సర్యముచేఁ బుట్టు ననర్థములు

స్పర్థావిషయమైన చింతల నుపన్యసించుచో నందుచే మేలులేగావు కీళ్ళును బొరయునని వాదించితిమి. ప్రకృత మీ నికృష్టంబుల నింకను విస్తరముగ విశదీకరింతము.

క్రయ్య క్రేయములు తులదూఁచినట్లు సరిపోయిన కష్ట నష్టము లెన్నఁడును గలుగవు. క్రేయమనఁగా నమ్మకమునకు వచ్చు వస్తు సముదాయము. క్రయ్య మనఁగా నర్థులుగొన నుద్యమించిన వస్తు సముదాయము. అనఁగా నొక వెల ప్రకారము, అను సమయము రెండింట గూఢమసి యెఱుంగునది. అర్థులకుం జాలకపోయిన వారికి కష్టము. అమ్మువారలయొద్ద విక్రయమునకుఁబోక శేషించి రాసులు నిలిచెనేని వీరికి నష్టము. కొందఱు శాస్త్రజ్ఞులు, ఇవి రెండును తూనిక వేసినట్లు సమత్వమందుట సర్వపక్షములకును శ్రేయస్కరంబని యెంచినవారై, ఈసమత్వంబు నొడఁగూర్చు విధంబులెవ్వియని రోయఁదొడంగిరి. వారి యభిప్రాయములను గొన్నిటినిటఁ జర్చింతము.

తమకు వలయు పదార్థములం దామే సేకరించు కాలములోను, అనుమతి నొంది కాని యుత్పత్తికి ప్రారంభింపని కాలములోను క్రయ్యవిక్రయరాసులసమత్వము సహజముగ సిద్ధించు

సనుట స్ఫుటము. ఆధునిక సమయమున జనుల యాదరణ నిరీక్షించి ఉత్పాదకులు వస్తురచనకుం దొడంగుటంబట్టియుం గ్రయవిక్రయ చక్రములు దృష్టికి మించిన వైశాల్యవంతము లగుటం జేసియు నీ సమత్వ మసిద్ధము. అట్లగుట వీనికిం దుల్యభావంబాపాదించు స్థితి గతులున్నవా, లేవా, యనుట విచార్యము.

(౧) మూల్యములు ధరలు. ఇవి సమత కనుకూలించునని యను వారి మత ప్రకారము:—

అడ్డులేని స్పర్ధ యుండెనేని, వాంఛా పూర్తికిం జాలినంత వస్తువు లుత్పత్తి కావేని—అనంగా గిరాకికన్న సరఫరా తక్కువయైన—వస్తువుల వెలలు హెచ్చును. వ్యవహారులకు లాభ మధికమగును. కావున స్పర్ధచే నితరు లా క్రియకుం బూనుదురు. వస్తురాశి యధికమగును. వెలలు ప్రాలును. మఱియు నమిత రాసులు సిద్ధములైయున్న వెలలు తఱుగును. నష్టము వచ్చును. స్పర్ధయు స్వాతంత్ర్య సంచారము నున్నయెడలి కొందఱీ పనులమాని, ఇతర కార్యములకుం బోదురు. రాసులు తఱిగి వెలలు ఎగయును. చూడుండు! వెలలు ఒక మితమునకు మించినను దగ్గినను స్పర్ధచేనైన చలనముచే మఱల నా మితమునకు వచ్చి నిలుచునవిగా నున్నవి. ఈ మిత మెయ్యది? ఎద్దాన నిర్ణీతము? అనుట యెఱింగితిమేని క్రయవిక్రయముల సమత్వసిద్ధికిం గారణం బెద్దియనుట యేర్పడును.

లాభ మమితవఁగాట, నష్టమువచ్చుట, ఇవియార్థిక చలనములకుం బ్రేరేపకములు. సరి, దీని యర్థమేమి? లాభ మెప్పు డమితమగును? వస్తు రచనకుఁబట్టు వ్యయమునకు మిం చిన వెలలున్న నమిత లాభము. దీనికిఁ దగ్గిన వెలలున్న నష్టముం. కావున నార్థిక తంత్రమునకు తులకు నట్టనడుమ హెచ్చు తగ్గుల సూచించునదిగా నుండుకీలు, ఉత్పన్న వ్యయము. ఇద్దానితో విక్రయకులు విధించునవియు క్రయకు లంగీకరించు నవియు నైన వెలలు ఏకీభవించుచో నీ కష్టనష్టములు లేని సమత్వ మల వడును. ఇంతేకాదు. అవి యేకీభవింపవేని చలనములు సహజ స్పర్ధచేఁబుట్టి సంయోగముం గలగింపఁ జూచును. ఉత్పత్తి వ్యయము రాజు. దాయకుల ధర పెద్దభార్య. గ్రాహకుల ధర చిన్నభార్య. ఈ ముగ్గురికిని ప్రణయ కలహములు గలిగినప్పు డార్చి తీర్చి ముచ్చటగాఁ గూర్చు విదూషకుఁడు సహజ స్పర్ధ.

కావున నార్థిక సమత్వము, ఏ కాలమందైన సంపూర్ణ సిద్ధికి రాకపోయినను నా మార్గముగా క్రయవిక్రయ స్థితులం ద్రిప్పుటకు మాత్సర్యము చోదకము.

ఈ మతమునకుం బ్రత్యాఖ్యానము:—

స్పర్ధచే సహజముగ సమత్వము కుదుర్పఁబడుటకు నెర వేర్పఁ బడవలసిన నముఁరుము లెవ్వి?

(౧) గిరాకి హెచ్చిన నా క్షణమే సరఫరా హెచ్చుట.

(౨) గిరాకి తగ్గిన నా క్షణమే సరఫరా తగ్గుట.

(3) ఉత్పత్తిఁ జేయువారు క్షణ మాత్రములోఁ దమ సాధనములైన యంత్రములు మొదలైన వానితోఁగూడ వృత్త్యంతరముఁ బొందునంత చరత్వము గల్గియుండుట.

అనుభవములో నీ సమయములన్నియు నసమానుపములు, అసాధ్యములు, అసంభవములు. సద్యఃకాల పరివర్తనము నాధారముగాఁగొని వాదించువారు ఋషీశ్వరుల కాలములో హిందూదేశములో నవతరించియుండి యావాసన నింకను వదలకున్నారేమో! ఏలన నా కాలములో సంకల్పమాత్రమున, ముఖ్యముగా సంతాన కృషిలో, జయమునొందుట యందు మనఋషు లఖండప్రభావులై, సద్యోగర్భమును పేరఁ బదినెలలు పట్టు కార్యము నిమిషమాత్రములో నెరవేర్చి, యుల్లాసముతోఁ బిల్లల నీసించుచు, పామర ధర్మమగు మమత నంతయు విడిచి, యేమాయెనని వెనుకకుఁ దిరిగియైనం జూడక, తమ దారిని బోవుచుండిరనుట మహాసత్యము గదా! ఈ కలియుగములో సద్యఃకాల కార్యసిద్ధులును నా ఋషులతో నంతర్ధానమైనట్టున్నది! మనము కాలపాశ బద్ధులము. భార్య భయము పడినను ప్రొయ్యి భయపడి పనిచేయునా? కాలంబు గడవనిది ప్రయోజనములు పక్వదశకు రావు.

(౧) యంత్రముల నొక పనినుండి యింకొక పనికిఁ ద్రిప్పుట తలచిన మాత్రమున నయ్యెడి పనిగాదు.

(౨) పంట లమితము లయ్యె ననుకొనుడు! స్పర్ధ యెంతయుండి మనసును గలఁచిననేమి? భూమిలో నిక్షిప్తము లైయుండు నెరువు మొదలగు రూపాంతములం జెందిన మూలార్థములను లేవఁదీసి వేఱుకార్యంబులలో వినియోగించు టెట్లు?

(3) క్రయ విక్రయ స్థితులచే వృత్తులకు క్షయ వృద్ధు లుండుట నిజమే. అయినను నీపచేనయ్యెడి మాఱుపాటులు సంఘమునకు క్షేమము దెచ్చునవియా యనుట వివాదాంశము. ఉదా. లాభమున్నదని పుంఖాను పుంఖములుగ జనులు వక్కీళ్ళగుచున్నారు. దీనిచే దేశమునకు మేలా? దృఢంబుగ మేలే యనుట సొంపుగాని యొప్పుగాదు. సరఫరా గిరాకియు సదృశములైనం జాలునా? ఇవి సంఘాభివృద్ధికి యుక్తములైన తెఱంగుల నగ్గిల్లుచున్నవా యనుచింత యుండవలదా? గ్రాహకులున్నవారని కల్లుగల్లి ప్రబలుట శుభకరమా? క్రయ్యవిక్రయమ్ములు సంయుక్తతంగాంచు జాడగలవిగానున్నవనుట యొప్పుకొన నాసిన వేకొన్న, విలల మాత్రముచే వఱల్లు సంయోగము సంఘమునకుమంచిదనుట మసిలేనిమాట గాదు.

కావుననే సమష్టివాదులు అనిరుద్ధస్పర్ధ వృద్ధికి విఘాతంబని హాదించి సంఘచోదిత పథంబుల వృత్తుల నలవరించుట మేలనుట. ఉత్పాదన క్రియలనెల్లరు విచ్చలవిడిఁ బ్రవేశించుటచేఁ గొన్నియుత్పాతములు పుట్టును. ఎట్లన. అమితోత్పత్తి గలిగెనేని ఆయుత్పత్తి ముఱల మితికివచ్చులోన వెలలు వ్రాల

వలయు. అనేకులు దానిని వదలి వేఱువృత్తులకు సాగిపోవల యు. ఇట్లు పునః పరిమితి సాక్షాత్కరించుటకొన దివాలెత్తి నెత్తిన గుడ్డవేసికొని పోవువారెందఱు? అలమటనొందు వా రెందఱు? పశ్చిమఖండములలో వర్తకము, ఉత్పత్తి, ఇవి క్రమ ము లేనివిగ నుండుటచేత నప్పుడప్పుడు గొప్పక్షోభలు పుట్టును.

ఆర్థికక్షోభలు

ఆర్థికక్షోభలు రెండువిధములు. అధికోత్పత్తిచే గలు గునవి. అల్పోత్పత్తిచే గలుగునవి యని.

అధికోత్పత్తిక్షోభ

అధికోత్పత్తికి గారణము లేవనగా:—

(౧) విస్తారవ్యాపారశాలలు. మహాఘనములైన యం త్రముల నూరకయుంచిన జెడిపోవును. కాన వెలలు దిగుట కారంభించినను నిలుపక యుత్పత్తి జేతురు. ఇందుచే ధర లిం కను బతితము లగును.

(౨) ఒకవృత్తిలో ననేకములైన గంభీరశాలలున్న నొండొంటిం గడచి విక్రయముల నాక్రమించుకొను నాసతో ప్రతిశాలయందును సాధ్యమైనంత రాసుల సిద్ధపఱతురు. అట్లగుటవలన మొత్తముమీద గిరాకికన్న సరఫరాయెక్కువయై యం దఱకు నష్టముగల్గించు.

(3) ప్రకృతమున బ్రతిరాజ్యమువారును బరమండలము లనుండి వస్తువుల ననర్గళముగ దిగుమతి జేయనిచ్చిన దమదేశ.

ముంగోని వ్యాపారులకు నష్టమువచ్చునను శంకచే నధికముగ శుల్కముల విధించి సులభముగఁ బరసదార్థముల రానియ్యరు. ఎగుమతులకుఁ బ్రోత్సాహముం జూపుటయు దిగుమతుల నాఁపుటయు నింగ్లాండుదక్క తక్కిన రాజ్యములం దన్నింటను మిక్కిలి శ్రద్ధతో నుద్ధరింపఁబడు పద్ధతిగానున్నది. ఇందుచేత నుత్పత్తిచేసిన వస్తువులకు నిరర్గళ వినిమయ మలభ్యము. కావున నమ్ముడుపోక నిలిచి వ్యాపారులకు నష్టము దెచ్చును.

“అయిననొక్కటి. ఏమి? అధికోత్పత్తియను ప్రళయ మొకటియున్నదా? వస్తువులు చాలక కోట్లకొలఁది జనులు తమవాంఛలఁదీర్చుకొనలేక పరితపించుచుండఁగా నాదరమునకు మీఱినరాసులున్నవనుట యాశ్చర్యముగాదా? చెప్పువారికి మితిలేకున్నను వినువారికి మతిలేదా? ధాన్యములు, వస్త్రములు, బండ్లు, మిద్దెలు, మేడలు, పట్టుదుకూలములు, ఆభరణములును నొక్కహిందూదేశములో నుండువారికి నాశదీఱ నట్లియ్యవలయునన్న భూలోకములోని యుత్పత్తియంతయు మూటగట్టి తెచ్చి పంచినను 'ఇంతేనా, కాలువాసికలవైనఁ దీఱలేదే' యని యందురే? ఇఁక సమితవస్తు సృష్టికిం జాలిన బ్రహ్మలున్నారా? వారి కెన్ని తలలు? ఎన్ని చేతులు?” అని యడుగవచ్చును. వీరి కేమని ప్రత్యుత్తరమిత్తుము? ఆశ లమేయములుగ నుండుట నిజమే. వస్తువుల నుచితముగ దానముం జేసిన హిందూదేశీయుల సమారాధనకే చాలకపోవును! కాని

యట్టిచ్చిన వ్యవహారుల కేమిలాభము? వారివ్యయస్థైన వారికి దొరకునా? కావున గిరాకి యనఁగా రిత్తయాశగాదు. బదులు వస్తువులో ధనమునో యిచ్చితీసికొనుశక్తి. వాంఛలఁబట్టి చూచిన ముల్లోకముల సంపదలును జాలనవియే! క్రయశక్తిం బట్టిచూచిన నత్యుత్పత్తి యప్పుడప్పుడు ప్రత్యక్షమా నుత్పాతమే.

అత్యుత్పత్తి వలని యపాయములు. (౧) యజమానులకు నష్టమో నాశమో వచ్చుట (౨) దానిచేతఁ గార్ఖానాలలు మూయఁబడి శ్రమకరులకు స్థానభ్రంశము, ఉపవాసవ్రతము గుదురుట.

అల్పోత్పత్తిచేఁ గలుగు నపాయంబులు

ఇవి మనకుం బ్రాఁతబంధువులు. క్షామములను గుఱించి హిందువుల కుపన్యసించుట యధికప్రసంగము. ఒక్కకాఱు వానఁదప్పిన జను లెట్లు మలమలమాడిపోదురో చెప్పఁదీఱునా? అల్పోత్పత్తి యొకయెడఁ గలిగినచో నది కారణంబుగ నధికోత్పత్తి బాధలన్నియు నింకొకయెడం జెందుటయుఁగలదు. ఈ వింత యెట్లందురో, చూడుఁడు! మనదేశమున ననావృష్టియే తెంచెనేని ధాన్యములవెలలు హెచ్చును. ప్రజలు తమ సర్వస్వమునంతయుఁ బొట్టలనింపుకొనుట కుపయోగింతురు. దానం జేసి బట్టలకయ్యెడి వ్యయము క్షయంబునొందును. అనఁగా బట్టలకు గిరాకి తగ్గుననుట. అందుచే నింగ్లాండులోని యెగుమతి

వర్తకులకు వస్తువులు చెలవుగాక నష్టమువచ్చును. అనఁగా వస్త్రవ్యాపారమునకు నత్యుత్పత్తి—సమర్థమైన జనాదరమునకన్న మించిన రాసులుండుట—జనించినట్లు.

కొందఱు తెలివితక్కువవారు, అర్థనిమిత్తమైన వైరంబుచేఁ బరదేశస్థుల ధనమంతయుఁ గొల్లగొట్టుకొని తమ దేశములో రాసులుగా నుంచికొన్న నెంత మేలని భ్రమింతురు. తాము వ్యాపారముల జరుపు రాజ్యములు పాడైపోయెనేని పిమ్మట వర్తకము జరుగుటెట్లు? మనమెల్లరు ఘోరమైన దారిద్ర్యముం జెందితిమేని, ఇంగ్లాండువారు మనమొదల దానవర్తనముం జూపనేర్తురా? ఎవరిని గనముఁ జేయుట పొసంగునా? కావున నర్థిప్రత్యర్థులిరువురును బచ్చగానుండక పోయిన నిరువురును నెండుదురు. అర్థవిషయమైన వైరము లేదనుటగాదు దీని కర్థము—అయ్యది మితిమీఱిన లయకారణంబగు ననుట.

(3) మూలధనం బమితమగుట. ఇందుచే వడ్డీ తగ్గును. నయముగ ధనము చేతఁబడియెడుఁగదా యను కుతూహలము చే ననేకులు నూతనవిధములైన యుద్యమములం బ్రవేశింతురు. ఎన్నియో వెట్టివెట్టి ప్రయత్నములు ప్రబలును. ఇందనేకములు శిథిలములౌట స్వభావగమ్యంబుగావున మూలధనము వినియోగించినవారు కొంతవడికి వీతోత్సాహులై నమ్మకము ధృతియుఁ దఱుగుటచేత నన్నికళలకుం బ్రళయము వచ్చునోయనుశంకచే తమ ధనము దాఁచుకొనఁదండోపతండ

ములుగ మంచివ్యాపారములు సెబ్బఱివ్యాపారములను భేదము లేక మూర్ఖముగు పట్టుతో నప్పుడిసికొన్న వారినెల్లఁ దక్షణమే బదులిచ్చి వేయుఁడని బాధింతురు. మూలధనము యంత్రాదులయందు లీనమై యుంటఁజేసి వ్యాపారులు తలఁచినప్పుడు వానిని ధనముగా మార్చనేరరు. లాభము వచ్చుచుండిన దాని లోనుండి మిగిలింపఁబడిన ద్రవ్యముతో ఋణములఁ దీర్చుట వారి సంప్రదాయము. ధనము వారియెడ నిక్షేపించి యున్న వారందఱును, ఉన్నట్టుండి ఇప్పుడే మాధనము మాముందు దెచ్చి పెట్టుఁడని పిఱికి పట్టుఁబట్టి పలికిన వారేమి చేయఁగలరు? దివాలెత్తఁగలరు. ఇట్లు మూలధనమధిక వృద్ధిఁగాంచుటచే ధన సౌలభ్యమువలనఁ జేయఁబడుపిచ్చి వ్యవహారములవలనఁ దుదకు నాణె మహాదుస్థితికి రాఁగాఁ గలుగు మహాక్షోభ మొక గండము వంటిది. ఇంగ్లాండులోనిట్టి గండములు గతశతాబ్దమున నాలుగైదు పుట్టి దేశమును గ్రుక్కఁజేసినవి.

(౨) మూలధనము మిక్కిలి కొఱఁతవడుట. దీనిచే వ్యవహారులు చాలినంత ధనము గొనుటకుఁ గష్టమున్నగాన వడ్డీ యెక్కువగ నియ్యవలసినవారై యారాటమందుదురు.

(౩) రాష్ట్రములోని రూప్యములు మొదలగు నాణెములు, అత్యమితమ్మైన వెలలు హెచ్చును. దీనిచే ననేకులు ముఖ్యముగా నికరమైన యాదాయముగల వారు మిక్కిలి

శ్రమ పడుదురు. నాణెములు లోపమునకు వచ్చినయెడల వెలలు తగ్గునుగాన విక్రయించి జీవించు వ్యవహారులకు నష్టముతప్పదు. నాణెముల రాసుల యందలి న్యూనాధికతలచే నగు నుత్పాతముల విస్తరముగ వినిమయకాండంబున వివరింతుము.

(ఉ) మూలార్థమమితముగా స్థిరములైన యంత్రములు, ఇనుపదారులు మొదలగు వానియం దుపయుక్తంబైన చోఁ గొన్ని సమయములలో క్షోభములుపుట్టుటయుఁ గలదు. ఎట్లన. పూర్వము వివరించినట్లుగాని స్థిరతఁ గొలంది వానినుండి యాదాయము వెలువడుట యాలస్యమగును. ఉదా. ఇంగ్లాండులోఁ దొలుత నినుపదారులు వేయునపుడు, అనేకులవి లాభకరంబులనుచు సుప్రసిద్ధముగాఁ బునఁ దమ ధనమును రైల్వే కంపెనీలలో నిక్షేపించిరి. లాభముసిద్ధమైనను నంత త్వరలో నొసఁగుట యోచింపరైరి. వీరికి వృద్ధిభాగములు త్వరలో రానందునఁ దాలిమి వదలినవారై కంపెనీలలోఁ దాముకొన్న భాగముల విక్రయింతమని యందఱు బయలుదేఱినందున నాభాగములకు మంచివెలలు రాక నష్టముం జెందిరి.

మొత్తముమీఁద నుత్పత్తి, మూలధనము, నాణెములు ఇవి మితిఁ జెందక యధికముగ పెఱిగినను విఱిగినను నార్థికమండల మల్లలనాడి పోవుట నిజము. కావున సమత్వసిద్ధి పడయఁ దగిన పరమార్థము.

కొన్నిక్షోభల చరిత్రము

ఇంగ్లాండులోఁ బూర్వము సుమారు పదియేండ్లకొక పర్యాయము క్షోభలు గలుగుచుండెను. వీనిలో గణనీయములైనవి 1825, 1837, 1847, 1857, 1866, ఈ సంవత్సరములం బుట్టినవి. పదియేండ్లకొకతూరి యశుభములు గలుగవలయునని యెవఁడైన ఋషి శాపంబిడియుండునని భ్రమింపఁబోకుఁడు! ఇపుడు 40 ఏడులుగా నెక్కువ జాగ్రత్తతో వ్యాపారములు నడుచుచుండుటంబట్టియు, క్షోభలయొక్క హేతువులు విశదములైనందునను నయ్యవి యుపసంహరింపఁబడియున్నవి. ఇట్లనుటచే నిఁకనెన్నఁడు నవి రావనుటగాదు. సకృత్తుగ జరుగు ననుట.

1825-వ సంవత్సరపు మహాక్షోభ

ఇంగ్లాండులో ధనము లమితములైనందునను, దాఁచి ప్రోగుచేయువాడుక లేక ప్రయోగోత్సాహము గలవారగుటను, విశేషించి వ్యాపారములకుంబూనిరి. ధనము నిధులలో నమిత రాసులుగా నిక్షేపింపఁ బడియుండుటచేత బ్యాంకిలవారు తఱుచు విచారణచేయకయే నూతనోద్యమములం జేయు నెంచి యాసించినవారికి ఋణము లఖండముగ నీయసాగినందునఁ గొన్ని వస్తువులకు గిరాకిలేకున్నను వచ్చునను నుత్సాహముతో ననేకవిధములైన క్రొత్తమార్గముల ధనము నుపయోగింప వ్యవహారులు ప్రారంభించిరి. ప్రత్యక్షమైన గిరాకికిఁ

గాక భవిష్యత్కాలమునందు నాగతమైనదానిని నమ్మిచేయుటలో లాభమునకుఁ దుల్యమైన యుపాయమున్నదనుట యిదివఱకే మీరెఱిఁగిన విషయము. ఇట్లు పడసిన ధనంబును గనులయందును, విదేశ వర్తకులకు నప్పులిచ్చుట యందును వినియోగించిరి. 1824-వ సం॥ ప్రారంభంబున నపరిమితోత్సాహంబునం జేసి 103 లక్షల నవరసులు మూలధనముగాఁగల 7 వర్తకసమాజములు సృష్టికి వచ్చినవి ! ప్రజలు లాభాపేక్షచే 'నేముందు నేముంద'ని ధనమును వర్షముగాఁగురిపించిరి. కంపెనీల భాగముల వెలలు పెఱిగినవి పెఱిగినవే ! ఒక్కనెలలోన 100 నవరసులుగానుండిన భాగములు 150 నవరసులకెక్కినవి ! ! ఇట్టి ధీరవ్యాపారమెన్నాళ్లు నిలువఁగలదు ? ఉన్నట్టుండి తమసాహసమే తమకు భయముఁ గలిగింపఁగా సందఱు నిఁక వెలలు వ్రాలునేమోయను భీతిచేఁ గొన్నభాగముల విక్రయించుటకు గుంపులుగట్టివచ్చినందున, సహజముగనే క్రిందికిదిగుట కుపక్రమించిన వెలలింకను శీఘ్రముగఁ గ్రిందుపడినందున, నసంఖ్యప్రజకు సేగివాటిల్లి దారిద్ర్యదేవత చుట్టుముట్టెను. 19-వ శతాబ్దములోని యితర క్షోభల చరిత్రములు వినిమయ కాండాంతర్గతంబులని భావించునది.

క్షోభల సామాన్యలక్షణములు

మూలధనము విశేషించి యెదిగిన దగుట, అందుచే ఋణవ్యాపారములు పెఱుగుట, ధనము సుగమమగుటం జేసి

దుర్గమ స్థలంబులనైతము వ్యవహారచక్రము తిరుగుట్కు అనేగా నిశ్చయములేని కళలు వృద్ధివడయుట, హానిచే నాణెము నశించుట, రొక్కముగా నిప్పాడే తమాయుప్పుల నియ్యవలసినదని యుత్తమర్ణులు ప్రతిజ్ఞ జేయఁబడుట, దానం జేసి సరకులను వ్యవహార సంఘములలోని భాగములను వచ్చిన వెలల కమ్ముదమని యందఱు నేకకాలమున సన్నద్ధులౌట, వెలలధోగతిం జెందుట, నష్టమువచ్చి ప్రజలు వ్యవహారులును వాని తోన నరకప్రాప్తిననుభవించుట. క్షోభలయొక్క యంశముల యనుక్రమమిట్టిది. మఱియుఁ గ్రిందఁబడి గాయములు గొన్న వారైనపిదప నమ్మకము లేనివారగుట, ఋణములు సుకరముగ నియ్యమి వడ్డిహెచ్చుట, అందుచే జాగ్రత్తతో భద్రములని యేర్పడిన క్రియల మాత్రమనుష్ఠించుట, తత్కారణమ్మున లాభములు తఱుచగుట; మఱియు, ఇట్లు లబ్ధలాభులైనయెడల ద్రవ్యము మిగులంబడుట, కూడుట, ద్రవ్యాభివృద్ధిచే మఱలఁ బాగరుచెట్టు చిగుర్చుట, అత్యుద్దండకర్మల విజృంభణ యారంభించుట, మఱలఁ బూర్వోదిత ప్రకారము త్రుళ్లి క్రిందఁబడుట.

ఈరీతి నార్థికచక్రము హీనోచ్చస్థానక్రమం బవలంబించి యుండుననుట గణింపవలసిన విషయము.

అయినను నీగతి మునుపటియట్టులు నిరర్గళ సంచారముగలదిగాదు. నిరోధనతంత్రంబునందు, ఆధునికులు దక్షులై యుండుటచే క్షోభలల్పము లగుచున్నవి.

ఖండాఖండ క్షోభలు

క్షోభలు రెండు విధములు:—(౧) అఖండక్షోభలు. సర్వవృత్తులయందును వ్యాపించునవి. (౨) ఖండక్షోభలు. కొన్నింటియందు మాత్రము వ్యాపించునవి.

(౧) మూలధనముయొక్క స్థితులచేఁ బుట్టునవి సర్వవ్యాపకములు. ఎట్లన, వ్యవహారులెల్లరు ప్రజలచే నిక్షిప్తంబులైన ధనంబులతోఁ గార్యముల నడువువారు. మూలధన మన్ని ప్రారంభములకును సామాన్యకారణము. దీనిచే నగు క్షోభలన్నింటికి నంటును.

(౨) అధికోత్పత్తిచే నగునవి ఖండక్షోభలు. ఎట్లన. అధికోత్పత్తిచే నగు క్షోభము లఖండములు గావనుట.

బేహారమన నేమి? వస్తువులకు బదులు వస్తువుల నిచ్చి మార్చుకొనుట. ఒక్క వస్తువునందుమాత్ర ముత్పత్తి యధికమైన దానికిమూల్యము తగ్గుటయో వెలకుంబోక మూలయింట నుంటయో సిద్ధము. ఎందుల కందురో, దానిం గొనువారలయందును నుత్పత్తి యధికముగాలేదుగాన వారు దాని నంతయుఁ దక్కువ వెలకిచ్చినంగాని కొన సమర్థులుగారు. హిందూదేశము దరిద్రస్థితిలో నుండుటంబట్టి కదా వస్తువులున్నను మనము గొననేరక మిడుకుచుండుట గలిగెనని యంటిమి. దారిద్ర్యమనఁగా నేమి? మనయొద్ద ద్రవ్యములు లేవనుట. అనఁగా మనలో నుత్పత్తి మిక్కిలియు జీర్ణమైయున్నదనుట! మనకును

విశేషించిన యుత్పత్తియున్న నైరోపావారు పంపునదియెల్ల గ్రహింపవచ్చును. మనయందుబలె ప్రత్యర్థులయందును వస్తురాసు లఖండములైన మన సరకులను వారుం గొననేర్తురు.

చూడుండు! గిరాకియన్న వ్యర్థమైన యాశ గాదు. సమర్థమైన యాశయని యంటిమి. సమర్థత యనంగా నర్థముతోంగూడిన శక్తి గలిగినదనుట.

కావున సర్వవస్తువులు నేకకాలంబున నేకగుణంబుగ వృద్ధింగాంచిన నధికోత్పత్తిదోషంబు పుర్గయదు. ఇచ్చువారితో సమముగం గొనువారును సమర్థులౌటంబట్టియు వాంఛలమేయములుగ నుంటం జేసియు వానికి అమ్మకము నిర్నిద్రావినట్లు సులభంబగును. ఉదా. (౧) ఇంగ్లాండులో వస్త్రములు, మనదేశములో ధాన్యాదులును సరిసమముగ నధికములైన వారికి వస్త్రములేల వెలపోవు? మనకు ధాన్యాదికములేల మెగుమతి గాకపోవు?

(౨) మూల్యసిద్ధాంతముచే నియ్యది యింకను స్ఫుటంబవును. ఒకదేశమున పశువులు గుఱ్ఱములునే యున్నవనుకొందము. పశువులు 200, గుఱ్ఱములు 100. వెల యొక గుఱ్ఱమునకు రెండావులు. రెండును నేకకాలమున ద్విగుణితములయ్యెంబో. పశువులు 400, గుఱ్ఱములు 200. వీని యందలి యాదరణము రాశి యెక్కువయైనందున తగ్గును. రాసులు సమానవృద్ధిం గాంచినందున నాదరము, ఏకక్రమముగం దఱుగును. అందుచే

మూల్యమునందు విభేదముపుట్టదు. అనఁగా నిప్పుడును నొక గుఱ్ఱమునకు రెండావులు విలువ. సమానవృద్ధి లేదనుకొందము. ఆవులు నన్నూ రైతె గుఱ్ఱము లేఁబదికి వచ్చెఁబో. పశుపాలురకు నావులయందలి రాగము తగ్గును. గుఱ్ఱములయందలి రాగము హెచ్చును. అశ్వపాలకులకును దురగములయందలి రాగము హెచ్చును. ఆవులయందలి రాగము తగ్గును. అనఁగా గుఱ్ఱముల మూల్యము వృద్ధిని, ఆవుల మూల్యము క్షయమునుం గాంచుననుట. నాలుగావులియ్యనిది గుఱ్ఱము లలభ్యములౌను. ఇట్టిచోఁ బశుపాలుర కధికోత్పత్తిదోషము గలిగినను గలుగ వచ్చును.

కావున నధికోత్పత్తి యనఁగా నధికఖండోత్పత్తియని యర్థము. ఇందనిత భావము కొన్నిసమయములం దటస్థించుట గలదు. అఖండముగ నన్నిపదార్థములును వృద్ధికి వచ్చిన నమితత్వదోష మేనాఁడుంగల్గదు.

అట్లౌట నధికోత్పత్తివలని క్షోభముయొక్క లక్షణము లేవియన:—

ఒకటవది, కొన్నిరో వృత్తులయందు పంట లమేయము లౌట. దానిచే వానియొక్క విలువ తఱుగుట. అందుచే నా వ్యాపారములయందలి వారికి నష్టముఁగష్టముఁగలుగుట. ఇట్లు కొన్నింటిమాత్రము చెందునది గావుననే దీనికి ఖండక్షోభ యని పేరు. అయిన నొక్కటి. బొంబాయిలోఁ బ్రధానవ్యాపారము

ప్రత్తి. ఇందు నమితోత్పాదనముచే క్షోభ గలిగినయెడల నా యుత్పాత మావృత్తిలో ననర్థ మాపాదించుననుట స్పష్టము. మఱియుఁ బ్రత్తివృత్తి పాడువడిన దానినుండి రెండు భయంకర రూపములు వెల్వడును. (౧) సాహుకారులు బీదగోటచే వారు మిగిల్చిన ధనమంతయు మునిఁగిపోవును. అందుచే బ్యాంకీల లోని నిక్షేపముల రాశి తగ్గును. అనఁగా సర్వవ్యవహారముల కాధారమైన మూలధనము కొఱఁతవడును. (౨) ముఖ్యమైన వ్యాపారము లెవ్వి మునిగిసినను తదితరవ్యాపారములలో సైతము నమ్మకము నాణెమును నుట్టుఁతలుఁగును. అప్పుడప్పులు చులకనగా దొరకవు. ఈరెండు కారణములచేత ఖండక్షోభలు ప్రధానవృత్తులం జెఱిచె నేని యఖండక్షోభలును సవగాగ నుత్తఁ జూచును.

మూలధనము, అరువు, వీనిని శిథిలములం జేయునంత బలనంతము లైనంగాని ఖండక్షోభలు నేరుగా మహా దారు ణములైన యఖండక్షోభలు గావు.

కొన్ని సమయములందు వస్తువులన్నియు నభివృద్ధిఁ జెందుచుండినను సర్వోత్పత్తులు నమితములైనట్లు యాను భ్రమను గలిగించునట్టి వికారములు పొడసూపుటయుంగలదు. ‘ఇపుడే యెల్ల పదార్థములును విస్తరించిన నమితత్వ దోషము రాదని యంటిరి. ఇంతలోనె విరుద్ధ రామాయణముఁ జేయు చున్నారే?’ అని యందురేమో? చిత్తగింపుఁడు.

క్షోభలయొక్క యొక లక్షణము వెలలు వ్రాలుట

వెలలు వ్రాలు విధములు రెండు. (౧) ఏదైన నొక వస్తువుయొక్క రాశి యధికమైన దాని వెలలు తగ్గును. స్పష్టము. (౨) రాష్ట్రములోని నాణెములు—అనఁగా శాసన స్థాపిత రూప్యాదులు--మిక్కిలియు లోపించిన నప్పుడొక వస్తువుయొక్క యే కాదు, అన్ని వస్తువుల వెలలును తగ్గును. మన పెద్దలు "మేము గచ్చకాయ లాడుచుండిన పురాతన దినములలో నొక రూపాయకు పుట్టివడ్లు దొరకుచుండెను. ఇప్పటివలె మా చిన్న నాఁటి దినములలో వెలలు ప్రియములుగ లేవు." అని వర్తమాన కాలము మీఁద నేరము మోపుట వినియున్నాము గామా? అప్పుడు వెలలంత తక్కువగ నుండుటకుఁ గారణమేమనఁగా రూపాయలు కొద్దిగ నుండుటయే. అపురూపముగఁ గనబడెనేని రూపాయలను వరసాలఁగఁ జూతురు. ఈ న్యాయముయొక్క యుద్దేశ మేమనఁగా:—వ్యవహారులు విశేషించి యన్ని వస్తువులను వృద్ధికిఁ దెచ్చిరేని, అవి యమ్ముడుపోవు లోపల్ల నే కారణముచేతైనను రూపాయల సంఖ్య మిక్కిలిగా తగ్గనేని వెలలిందగ్గును. అందుచే నాదాయము క్షయించును. ఆ దాయము క్షయించినను దమకు ఋణమిచ్చినవారికిని నుపకరణ సామగ్రి నమ్మినవారికిని మునుపటి నిబంధనల ప్రకారము బదులిచ్చి తీఱవలయుఁగాన నట్లుసేయ శక్తులుగాక సంతపింతురు. ఉత్పత్తి ప్రారంభంబున్న ధరలు హెచ్చుగను నుత్పత్తి ముగియునప్పుడు

తక్కువగను నున్న నష్టము సిద్ధము. అట్టి తరుణములో నేక కాలమ్మున సర్వ వస్తువులు నమితములైనట్లు వ్యవహారులకుఁ దోఁచుఁగాని దీనిచే వస్తువులఁ గొని వినియోగించువారికి మేలు గాని కీడు లేదు. సరకులు నయములైన వినిశ్చితమైన యాదాయముగల గవర్నమెంటుద్యోగస్థులు మొదలగు వారికి సఱ చేతికి వైకుంఠ మబ్బినట్లు.

రూప్యములు మొదలగు నాణెములు తఱుచుగ నధికములైన వెలలు హెచ్చును. ఇందుచే నుత్పాదకులకు వర్తకులకు సంతోషమే యైనను నిర్ణీతమైనవచ్చు బడిగల యుద్యోగస్థులు మొదలగు వారు వస్తువులు ప్రియము గాటచేత నెక్కువ వ్యయమునకుఁ బాత్రులౌదురు.

నాణెముల స్థితిగతులచే నగు సుఖదుఃఖ విచారణలును వినిమయ కాండాంతర్గతంబులు.

ఏక కాలమ్మున నేక క్రమమ్ముగ వస్తువులయు, రూప్యములయు సంఖ్యలు విశాలములయ్యె నేని యమితోత్పత్తి దోషం బుద్భవిల్లదనుట యథార్థమే యైనను, పూర్వమే చెప్పినట్లు సద్యఃకాల జన్య స్థిత్యంతరములు వ్యవహార లోకమ్మున ముఖ్యమ్ములు. ఉత్పత్తి యథారీతిని సన్ని పదార్థంబులయందును విస్తృతంబగుట స్వభావాతీతము కావున నార్థిక గండముల మొదలంటఁ దెగ వేయవలయుననుట కొలఁదికి మీఱిన యోచన.

క్షోభలు వ్యక్తిస్థితిచే సంభవించునవి యను వాదప్రకారము

సమష్టివాదులు తమ మతమైన సంఘ నాయకత్వమును స్థాపించుటకై యీ క్షోభల నూనియున్న యాధారం బొకటి చూపెదరు. ఎట్లన నుత్పత్తి యమితమగుటకు హేతువు ప్రజల దారిద్ర్యముచే నైన గిరాకియొక్క శక్తిశూన్యత. ప్రజలనఁగా నెవ్వరు? ముఖ్యముగా శ్రమకరులు. జన సంఖ్యలో ముక్కాలు మువ్వీసమునకన్న నెక్కువగ నెల్ల దేశంబుల వీరున్నారు. వీరికి సమర్థతయున్న నగస్త్యుని బోలె నుత్పత్తి సాగరమెంత పొంగినను నొక్క గుక్కఁ బీల్చివైతురు. కావున వీరియొక్క పేదతనమే యమితోత్పత్తికి నిజమైన కారణము. మఱి యీ దారిద్ర్యమునకుఁ బుట్టుభూమి యెయ్యది? ఆధునికార్థిక స్థితులు. ఎట్లన, ప్రతి యజమానుఁడును దనతన యాస్తి యని కూడఁబెట్టుట, ఇచ్చవచ్చిన వ్యాపారములకుం బూనుట, సొత్తు గల వారగుటచే బేరసారమ్ముల బలవంతులై యుండుట, బీదలు కుక్షి బాధ కోర్వఁజాలక యల్ప వేతనముల నాశ్రయింపవలయు వారగుట. ఇందుచేతఁ గూలి తక్కువయగుటయు యజమానులకు లాభ మెక్కువయగుటయు విశదము. కావున ప్రజలు కోరికలెన్నియో కలవారయ్యు వానిందీర్చుకొన పోఁడిమి లేనివారై యున్నారు. తాము కష్టపడి కల్పించిన ప్రయోజనములన్నియుఁ దమ్మే చెందిన యెడలఁ దాము సునాఢ్యులై యుందురనుట కేమి

సందియము? అయినను నీ మాత్సర్యకాలములో "చెట్టుపెట్టి పెంచిన వాఁడొకఁడు. దాని ఫలము ననుభవించు వాఁడొకఁడు" ననురీతిని బాటుపడి ప్రయోజనములం బుట్టించువారు కర్మకరులు, దానిని దన్ని కొనిపోవువారు యజమానులు. కాకులను గొట్టి గ్రద్దలకు వేసిన విధంబున నీ స్పర్ధయనునది బీదల నడుమును. మహారాజులం బాదలఁ జేయును. అట్లుగాక యార్జనము కోలఁది నర్థంబు లలవడునేని శిల్పులాఢ్యు లౌదురు. మూలధనము యొక్క వృద్ధి నాశించి గణనకువచ్చు వారల్పు లౌదురు. కావున వర్తమాన స్థితిని లయింపఁజేసి యన్ని వ్యాపారములు సంఘపరిపాలితములుగఁ జేయుట కర్తవ్యము. అట్లైన నీ దుండగములతో గండములు నడంగును.

మఱియు నొక్క విచారము. క్షోభ లనివార్యములా నివార్యములా? నివారించుటకుంజాలిన హేతువు లెయ్యవి? ఈ హేతువులు సంపూర్ణ సుఖదంబులా? లేక ముల్లుదీసి కొఱ్ఱు డచునట్టివియా?

పెఱుగుటలో విఱుగుట యను నుపద్రవం బుపగతంబు. విఱుగుటకు వీలులేని యుపాయము వెదకంబోయినఁ బెఱుగుటయే కూడదనవలసివచ్చును. ఇది సమంజసమైన తంత్రమా? మఱియు క్షోభలు విశేషించి కలుగు దేశము లెవ్వియనిన, ఇంగ్లాండు, అమెరికా. ఇవియే ప్రపంచమున నత్యంతతేజో

నంతములై యున్నవి. నికృష్టములై యుండు తూర్పు రాజ్యంబుల నప్పుసప్పు లేని జీవనముండిన నదియే యొక యతిశయము. ఘనలో శోభలు లేవనుట యొప్పుకోవలసిన మాటయే. తిండికి లేదనుట దానికన్న స్ఫుటమైన వాక్యము.

కారణం బేమి యనఁగా, తెగువ లేనిచో జయమసాధ్యము. తెగువతో నుద్దండ విహారమునకుం దొడంగినఁ గొందఱోటమి దెచ్చికొన్నను గొందఱయిన గట్టెక్కెదరు. ఈ ప్రకరణమున గిరాకి సరఫరా వీనికి సమత్వము గుదిరిన కష్టనష్టములు లేక యుండునని యంటిమి. ఇదియు నాక్షేపము లేని మతముగాదు. ఎట్లన, గిరాకి సరఫరాలు సరిపోవు పట్లు? రెంటిని స్తిమితముగాఁ జేసియుంచినఁ గదా? గిరాకి యనఁగా వస్తువులయందలి వాంఛచేఁ గలిగిన యన్వేషణ క్రియ. ఇఁక సరఫరా యనునది కళా ప్రావీణ్యముచే నిర్ధారితము. ఈ రెంటిని స్తిమితములం జేయుట యన్న నేమి? హిందూదేశమ్మునం బలె నాచార పాశంబులచేతం గోరికలను వృత్తులను బంధించి చెఱనుంచుటయు గాదె! అందుచేఁ గలుగు క్షయము శోభలకన్న మహా దైన్యకారి యని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? సాహసవ్యాపార లక్షణము లెఱింగియే యున్నారు. అనుమతిమీఁదఁ జేయఁబడుటయేగాక, ఇఁకముందైన గిరాకి రాకపోవునా యను కుతూహములచేఁ జేయఁబడు నది సాహస వ్యాపారము. మఱియుఁ బ్రకృత యొక వస్తువునెడఁ గాంక్షలు లేకున్నను వాని సృష్టింప సైతము

చూతురు. ఇట్టి వ్యాపారముల నప్పుడప్పుడు పరాజయప్రాప్తి యగుట నిశ్చయము. సాహసము లేక గ్రామములయందలి శిల్పులబలె నిశ్చితమైన పంపు వడసికాని పదార్థముల సేకరించ లేని నష్టముండదేమో కాని లాభము వృద్ధియు సంతకు మున్నే యుండవు. నాకుంజూడ సర్వసమత్వము సర్వానర్థకరమని తోఁచుచున్నది. క్షోభలు పెఱుగు ప్రాయమున వచ్చు జ్వరముల వంటివి. వానికి హేతువు పెఱుగుటయే. అవి లేకయే పెఱిగిన నింకను మంచిదేకాని యట్లగుట స్వభావ హితంబు గాదు కాఁబోలు!

పైని చర్చింపఁబడినక్షోభలు యథార్థక్షోభలు. అనఁగా వర్తకులును కృష్యాది కళాప్రారంభులును డెంపుమిక్కుట మగుటచే మనఃపూర్తిగ వ్యవహారములు మంచివనినమ్మి వాని లోఁ బ్రవేశించుటచేఁ దామును తమకు ఋణమిచ్చినవారును నిరువురుం జెడుట. మంచియోగ్యతలేని వ్యాపారులు దొంగ దివాలె త్తి తమకునప్పిచ్చినవారిని ముంచి తాము సుఖించుట గలదు. ఇట్టికృత్రిమతంత్రములు నక్కజిత్తులు, తఱుచుగఁ బ్రబలెనేని రాజ్యమున నమ్మకము చెడును. ఆర్థికస్థితులు వెలయఁ జాలవు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

మాత్సర్యము నిరోధింపఁజేయు వ్యవహారముల పద్ధతులు

ఆర్థిక మాత్సర్యముచేఁ బెక్కువిధాల ముప్పులు మూడుననుట యేర్పడియె. వానిలో ముఖ్యములైనవానిని మఱల మీకు జ్ఞప్తికిఁదెత్తును:—

(౧) ఉత్పత్తికిఁ బట్టి వ్యయము హెచ్చుట.

(౨) ఉత్పత్తి క్రమముగా జఱుగక యొకప్పుడు లోపమును మఱియొకప్పు డమితసమగ్రత్వముం జెందుట.

(3) ఇందుచే వెలలు నిలుకడలేక యుయ్యేలలూఁగుట.

(౪) నష్టము వచ్చినప్పుడు కర్మశాలలు మూయఁబడుటచే శిల్పులకు జీవన మనిత్యమగుట.

(౫) తుదకు క్షోభలుగలిగి యార్థికచక్రముం గలంగఁజేయుట, ఇత్యాదులు.

కీడులకుం బాత్రములుగాని వ్యవహారముల నిర్మింపవలయునని యిప్పుడిరువది ముప్పది సంవత్సరములుగా ననేకప్రయత్నములు జఱుగుచున్నవి. వానియందు గణ్యంబులైనవి యెవ్వి యనిన:—

వ్యవహార సమాజములు ధర్మసంధిఁ జేసికొనుట

(ట్రస్టులు నాఁబడు ధర్మసంధులు)

ఇవి మొట్టమొదలు ప్రబలత్వమునకు వచ్చినది యమెరికాలో. 1882-వ సంవత్సరమున వ్యవహార విశ్వకర్మయగు రాకిఫెల్లరు మార్గదర్శియాయెను. అది మొదలు వీని విజృంభణము, అంతము నడ్డును లేక ప్రసరించుచున్నది. వర్తమానమున నివి యమోఘవిక్రమములై యుంటఁబట్టి విపులముగాఁ జర్చింపవలయు.

సంధియనఁగా జనులొక్కటిగాఁగూడి చేయుసాధారణ వ్యవహార సమాజముగాదు. దానికన్న ఘనమైనది. ఇట్లేర్పడిన కంపెనీలే సంధిఁ జేసికొనుట. అనేక మూలధనాఢ్యులు కూడినది వ్యాపారసంఘము. ఇట్టిసంఘము లనేకములుగూడిన నది సంధిసంఘము. సంధియు సంశ్లేషవిధానములలో నొక్కటి.

సంధిసంఘము లేర్పడుటకుఁ గారణములు

(౧) వర్తమానమున నశేషధనరాసులతోఁ జేయఁబడు విస్తారవ్యవహారము లఖండముగ వ్యాపించియున్నవి. ఇయ్యవి యొండొంటిమీఁద వైరమెత్తి కాలు ద్రవ్వుటచే నమిత స్పర్ధ వలనఁగలుగు నాపదలకన్నింటికిం బాత్రములగును. కొంతకాల మీరీతిఁ జలముతోఁ బోట్లాడి యన్ని సంఘములవారును నొచ్చి నశించినవారై యిఁకముందు పొందికతోఁ బనిచేయుద మని సంధిక్రియ కల్పించుకొందురి.

(౨) విస్తారవ్యాపారములవలని లాభములన్నియు నింకను సవిస్తరముగ వ్యాపారములం జేసిన మిక్కిలిగఁ బడయవచ్చుఁగాన నీసంధులకు నివియు హేతుభూతంబులు.

నిదర్శనము. చక్కెరఁ జేయు మహాశాలలు, అమెరికాలోఁ గొన్ని యేండ్లక్రిందట ముప్పది నలువదియుండినవి. ఇవి యొక దానికన్న నొకటి మిన్నగ నుండవలయునను చొఱవతోఁ బని చేసినందునఁ గలిగిన ఫలము లెవ్వియనిన:—(౧) కొన్ని సమయముల నుత్పత్తి యమితమై వెలలు డీలువడుటచేత నందఱకు నష్టము వచ్చుట. (౨) కొన్ని శాలలు దివాలెత్తుట. (3) అందుచేత భీతిఁగొని యుత్పత్తి కొఱఁతవడఁ జేసినందున సరకు చాలక పోవుటచే వెలలు మిక్కుటము లగుట. ఇట్లనేక విధముల వ్యాపారులకు స్థితిగతులు చంచలములైనవి. తఱువాత నీ సంఘములయొక్క చోదకులందఱు నొకటిగా గుమిగూడి మాట్లాడుకొని చక్కెర వ్యాపారముయొక్క యీ నాఁటి చందమునుజూచి దానికిఁ దగినట్లు స్పర్ధలేక తమలోఁ దాము పనిని బంచుకొని చేయుదమని యొడంబడికఁ జేసికొనిరి. ఇట్లు కొన్నినాళ్లు జరుగఁగా నిది యెంతయు మేలని యేర్పడినందున నీ యొడంబడిక నింకను దృఢముగఁ జేయ నూల్కొని యిట్లాచరించిరి. (౧) ప్రత్యేక సంఘములలోని భాగస్థులందఱును దమ భాగముల నాపనికై నియమింపఁబడిన ధర్మకర్తల యధీనము చేయుట. (౨) దానికి మాఱుగా నా ధర్మకర్తల వద్దనుండి

తమ హక్కులను దెలియఁబఱచు పత్రములఁ బడయుట. (౩) ఇట్లు ప్రతి సంఘముయొక్కయు వారసు దేశ్యగా నేర్పడిన ధర్మకర్త లాలోచన సభగా నేర్పడి యీ సంధికార్యము నిర్వహించు కొఱకుఁ జోదకుల నియమించి వారికి సర్వాధికారము నిచ్చుట. (౪) ఈ సమయములన్నియు శాశ్వత సమయములని యెల్లరును సమ్మతించుట. ధర్మ సంఘులనఁబడు నిర్మాణముల ముఖ్యములైన విధులియ్యవి.

చూడుఁడు! పేరునకుఁ బ్రత్యేక సంఘము లింకను నుండుటచేత వానికిని గౌరవము లాఘవము నొందలేదు. అయినను వానికి స్వాతంత్ర్య మస్తమితము. అధికారమంతయుఁ గొందఱ చేతిలోనికి వచ్చినది. కావున వ్యాపారము పూర్వమునకన్న విస్తరించిన యేక కళఁగాఁ జేయుట నుసాధ్యము.

ధర్మసంఘ చోదకుల ప్రవర్తన

(౧) స్పర్ధచేత హెచ్చు తగ్గులుగాఁ బనిచేయు నాళ్ళలోఁ గొన్ని శాలలు మూయఁబడి యుండుట, కొన్నిఁట' దినమంతయుఁ బనిఁజేయుటకుఁ గాక యర్ధదినమో ముక్కాలుదినమో పనిచేయుట, సమధిక వ్యాపార సమయములలో రేయింబవళ్లుం బని సేయుట. ఇట్లు కార్యము తాఱుమాఱుగ నుండెను. ఈ స్పర్ధ యంతర్ధానమైన తోడనే పిశాచి పట్టిన వడువున నాడుట మాని కార్యము నేకగతిం జరిగింప నను వైనందున నా ముప్పది నలువది శాలల యుత్పత్తినంతయు పది పదునై.

ఉంట నిరంతర శ్రమతోఁ దయారుచేయుట సులభమ్మాయె. అందుచేతఁ జోదకులు సగము శాలల విక్రయించివేసి తక్కుంగల వానితోనె మునుపటికన్న తక్కువగ సరకుల నుత్పత్తిఁ దెచ్చిరి. అమిత స్పర్థ దుర్వ్యయకారిణి యనుట కింతకన్న మించిన తార్కాణమేమి కావలయు? వైరము ముదిరిన దినములలో నలువది యంత్రములు నిలిచి నిలిచి చేయుపనిని, ఇరువది యంత్రములలో నిలుకడ లేక సాఁగించినఁ దీఱఁగలదు. కావున నిందుచేఁ గలుగు మేలు లెయ్యవియనిన, కాలము వ్యర్థము గాకుండుట, ఉత్పత్తిని దక్కువ వ్యయముతో సాధించుట యనునవి.

(౨) విక్రయమునకు వచ్చు సరకుల మొత్తములో ముక్కాలుపాలు తమకుం జేరినది గాన వెలలు విధించుటలో వీరు పెట్టినది భిక్షము. చక్కెర యావశ్యకంబగు వస్తువు. సాధారణముగ భోజనాదుల యందయును దానిని వినియోగింతురు. కావున వెలకొంత హెచ్చినను గిరాకి మిక్కిలి తగ్గదు. అట్లగుట వెలలని హెచ్చించిరి. అనఁగాఁ బ్రజా పీడనమను వ్రతమ్ముం దాల్చిరనుట.

(౩) చక్కెర వ్యాపారమున నవిరోధ ప్రభుత్వముం గైకొన్న వారగుట వెలలను స్థిరత వహింపఁజేయను సమర్థులైరి. వెలలును నిలుకడఁ గాంచె. అయిన నొక్కటి. ఎప్పుడు చలనము గలిగినను బైకెక్కుటయేగాని క్రిందికి దిగుట లేమిచే వినియోజకుల బ్రతుకు పాటు మేలిమిఁ జెందదాయె.

(౪) ఇఁక నాసంధి సంఘములకు నంగభూతులైన వారి కెల్లరకును లాభములు మెండయ్యెననుట వేఱుగఁ జెప్పవలయునా ?

(౫) చక్కెర వ్యాపారముం జిల్లర చిల్లరగాఁజేసి జీవించువారలకు నీ ధర్మసంధి యమధర్మరాజు నంటిదాయెను. కెరోసీన్ నూనె వ్యాపారమున నెట్లో యిక్కడను నట్లే. శరణని వచ్చినవారి నాదరించి కాఁపాడుటయు, నా దారిని నేఁబోఁగూడదాయని స్వతంత్రతఁ గోరి యస్వాధీనులైన వారి బాధించుటయునను పాత్రముందాల్చి నిర్వైరముగాఁ బాలింప నుద్యోగించిరి.

(౬) బయటి దేశములనుండి చక్కెర యనర్గళముగా దిగుమతి యయ్యెనేని వెలలు తగ్గునను భయముచే నట్టి సరకులమీఁద గొప్ప సుంకముల విధించుటకును, విధించిన వానిఁ దీసివేయక యుంచుటకును నై రాజ్యాంగము వారికింగూడఁ గోట్లకొలఁది లంచము లియ్య సన్నద్ధులైరి. ప్రభువులు, మంత్రులును, నైచ్యమునకు లోఁబడని వారైనను దక్కువ యుద్యోగస్థు లందఱుఁజెడిన న్యాయమైనదొరతనము నడచు టెట్లు ?

ఈ సంధిసంఘమ్ముల వృత్తంబు లేమనవచ్చు ? 'ధనమూల మిదంజగ' త్తను న్యాయమును సార్థకము చేయంబొడమిన యవతారములో యనునట్లు బేహారులు స్వలాభంబు.

మాత్రమాసించి ధర్మాధర్మముల గమనింపక దుశ్చర్యలకుం బూనిరి. చూడుఁడు ! ఏకేశ్వరత్వము నిర్భయతంబుట్టించును. నిర్భయత దుర్మార్గావలంబనమునకు నైత్తిన కారణము గదా !

1882-వ సంవత్సరమున రాకిపెల్లరు కిరోసిన్ వ్యాపారములయందుఁ దనచేతిక్రిందైన సంధినొకఁడు గల్పించి యీ సంశ్లేష పద్ధతికిఁ ద్రోవనూపెను. తరువాత శర్కరా వ్యాపారసంధి యిట్టులు సంధిసంఘము లనేకము లావిర్భవించెను. అందు ముఖ్యములు :—మాంసము, ఉక్కు ఇనుము, విస్కీయను నొక విధమైనమత్తునిచ్చుద్రవము వీనికిం జేరినవి. ఇట్టు లింకను ననేక వస్తువుల వ్యాపారమంతయు సిమ్మఁబోడు లేక యనివార్యముగా నేలు ధర్మసంఘముల పాలయ్యెను. ఈసంధుల చర్యలన్నియు సజాతీయముగాటచేఁ బ్రజకే గాదు రాజ్యాంగము వారికిని నీసును దోసమునుబుట్టి, ఇవి యితరములను బంధించినట్లు వీనిని బంధింప వలయునని శాసనపాశముల నల్లనారంభించిరి. ఈ శాసనము లెవ్వియన :—

రాజ్యాంగమువారు ధర్మసంఘుల బంధింపఁజూచుట

(౧) ధర్మకర్తలపరముగా భాగస్థులు తమ హక్కుల నిచ్చుటయను బూటకము చెల్లదనుట.

దీనికి సంధులు చేసిన ప్రతిక్రియ :—ధర్మకర్తల నేర్పఱచిన దేలయనఁగాఁ బ్రత్యేకశాలలు పేరైన లేకపోవునే యను మొత్తఁదనముచేత. మఱియుఁ గొన్నిశాలలవారిం బిలిచి మీ

సంఘము రద్దుచేయుఁడని యాదేశించిన వారు 'మీకన్న మేమేమిటఁ దక్కువ'యని తిరుగఁబడుదురేమో యను శంకయు నొక కారణము. అయినను నొక్కతూరి సంధులు సృష్టికివచ్చి దానివలని తీపులను భాగస్థులు చవిఁజూచిన పిమ్మట నట్టి వ్యర్థములైన యభిమానముల నావశ్యకములు గావుగ "మాకు ధర్మకర్తలు విశ్వాసపత్రములు నివిగోవియు నిప్పుడు పనికి రావు. రాజ్యాంగము వారు శాసనలయమున్న న స్వీకొనిపోయి మింగివేయనిండు ? మాకేమి తక్కువ ? మేము ప్రత్యేకసంఘముల సంధియను బిరుదము వదలి యేకసంఘముగా నేర్పడుదుము. ఇష్టము వచ్చిన జనులందఱు నేకీభవించి భాగములేర్పఱచుకొని వ్యాపారముం జేయుటలో నే తప్పును లేదు గదా!"

ఇట్టి శాసనమును మోఘంబుగాఁ జేయు సంఘములు సంధిచేసికొనియుంట మాని యైక్యముం జెంద మొదలిడినఁ బ్రజలకు 'గోరుచుట్టుపై రోకలిపోటు' అన్నటులాయె.

(౨) ధర్మసంధుల నడువువారు తమకింత యెక్కువ లాభము వచ్చుచున్నదని ప్రజ లెఱింగిరేని, ఈర్ష్యచే వైరమొత్తి నూతనసంఘముల నిర్మింతురను శంకచేఁ దమ లాభమును గుప్తముఁజేయ నొక యుపాయముం బన్నిరి. అది యేదనఁగా, చూడుఁడు! ఏఁబదియేండ్లప్పుడొకానొకఁడు ఓంకాయత్తోఁట

స్థలమును కొనియె ననుకొందము. దాని యిప్పటి వెల 1000 రూపాయలు. అనఁగా నిచ్చితీసిన వెల. కొన్ని ఋతువులకు దానియందలి ఫలము 100 రూపాయలు చేయునదియగును. అప్పుడు బ్యాంకిలో నిక్షేపించిన వారికి లభించువడ్డి 100-కి 5 రూపాయలు. అట్టితరుణమున తోఁటయొక్క వెల యెంత యని ప్రశ్న.

ఉత్తరము :—

బ్యాంకిలో 5 రూపాయల వడ్డి రావలయునన్న నిక్షేపింప వలసిన మూలధనము ... 100 రూపాయలు.

కావున 1 రూపాయ ... $\frac{100}{5}=20$ రూపాయలు.

కావున 100 రూపాయ ... $20\times100=$రు. 2000-లు.

అట్లుండుటచే నేఁడాదికి 100 రూపాయలిచ్చు తోఁటయొక్క వెల 2000 రూపాయలకన్నఁ దక్కువయగునా ? సాధారణముగ్గఁ గాదు.

మఱియు 40 సంవత్సరములు గడచిన వనుకొందము. దేశములో మూలధనము మిక్కిలిగాఁ గూడినందున వడ్డి 100-కి 4 రూపాయలుగా దిగెననియు, తోఁటలో ఫలితము జనసంఖ్య వృద్ధియగుటచే గిరాకితోఁడ వెలయు హెచ్చినదై 150 రూపాయలకు వచ్చుననియు ననుకొందము. ఇప్పుడు తోఁటయొక్క వెల యేమి ?

బ్యాంకీలో రూ 4 ల వడ్డీ రావలయునన్న మూలధనము
రూ 100 లు.

,, 1 రూపాయ ... $\frac{100}{4}$ =25 రూపాయలు.

,, 150 రూపాయ ... 25×150=3750 రూ.

తోఁటయందు లీనప్పుయుండు విలువయొక్క పరిమాణ మధ్యకాలముల ఫలితము, వడ్డీ, వీని ననుసరించియుండునది గాని యచలంబుగాదు.

తోఁటమొట్లో వ్యవహారసంఘములలోని భాగములును విలువవిషయమున నట్లే. తొలుత మద్రాసు బ్యాంకీ కంపెనీగా నేర్పడినపుడు భాగమునకు 500 రూపాయలుగా వేసికొని కూడిరి. ఇపుడా బ్యాంకీ భాగముల ధరలు 1500 రూపాయలకు మించియున్నవి. కారణమేమి యనఁగా:—

సామాన్యమైన నిక్షేపములకు బ్యాంకీలలో దొరకు వడ్డీ 100-కి 4 రూపాయలు. మద్రాసుబ్యాంకీ భాగస్థులకు నేఁటట సరాసరికి నిచ్చు లాభముయొక్కపాలు 100-కి రూ.12.

∴ కావున రాఁబడింబట్టిచూచిన స్థాపకులు 500 రూపాయలిచ్చి కొన్నవియైనను భాగములు 1500 రూపాయలకుఁ బోవునవిగానున్నవి.

ఈయుపాఖ్యానముయొక్క యాశయమేమనిన

ట్రస్టులయొక్క కార్యచోదకులు మర్మములన్నియుం దెలిసినవారగుట లాభము మఱుఁగుఁజేయఁ బైన్యాయము నూదిన యధర్మతంత్రం బొండాచరింతురు. ఎట్లన:—

ఒక ట్రస్టులో 10,000 భాగస్థులనియు, భాగమునకు నాదిమ క్రయము 1000 రూపాయలనియు, సాధారణమగు వడ్డీ 100-కి 4 రూపాయలనియు, వచ్చిన లాభము 100-కి 24 అనియు ననుకొందము. ఈసంగతి బహిరంగమైనచో బోటీసేయుటకున్న ప్రతిసంఘము బయలువెడలక మానదు. కావున రహస్యరక్షణము సేయుటెట్లు?

(౧) ప్రతి భాగస్థుని యొక్కయు భాగము 1000 రూపాయలే కాదు 6000 రూపాయలాయెనని ప్రచురించి లేని లాభము 100-కి 4-గు వంతున వచ్చినదివలెఁ గన్పట్టును. అవునుగాని యిది యనువైన క్రియగాదు. ఎట్లన సామాజికుల సంఖ్య పెద్దది. 10000. వీరికెల్లరకు నిష్కారణముగ భాగముల విలువ యింతయయ్యెనని తెల్పిన నమితలాభమువచ్చినందున నిట్లు చేసిరనువార్త యెల్లెడల వ్యాపింపకపోదు. 'పెదవి దాటిన పదలుదాటు' నను సామెతయుండలేదా? పదివేలమందికిఁ దెలిసినవిమ్మట నదియెట్టి రహస్యము? అయిననొక్కటి. ఈరీతిం జేసిన వ్యాపారస్థితి ప్రకాశమునకు వచ్చుట తప్పనిదైనను లాభమునఁ గ్రమభాగము భాగస్థులకందఱకును జేరును. కొందఱు చోదకులకు నిర్మాతలకు నియ్యదిగూడఁ గడుపు నుబ్బఁ జేయునది.

(౨) అమితలాభము వచ్చుననుట వ్యక్తంబయ్యెనేని చోదకు లీరీతిఁ జింతించుట సహజము. "భాగస్థులీవ్యాపారము

ఫలాఢ్యమాటకునై యేమి చేసిరి? ఎన్నియో యేండ్లప్పుడు గొంతె మూలధన మొసంగిరి కాని వారివలననైన యితర ప్రయోజనము లెయ్యవి? రేయనక పగలనక మంత్రాలోచనఁ జేసి కార్యంబులఁ దగు తెలివిగులనడపి లాభసిద్ధిని స్ఫుటము చేసిన వారము మనముగదా! ఇపుడీల్లాభములో సమమైన పాలిచ్చుటయేల? వారికి న్యాయముగ నియ్యవలసినదేమి? సాధారణమగు వడ్డీకిఁదక్కువగాని యాదాయము. పోనీ! నూటికి 4-గు వంతుగాకున్న నైదువంతుల నిత్తము. చివరకు 6 ఐనను హానిలేదు." అని తలపోసి 100-కి 24-గు ప్రకారము వచ్చుబడి యుండుటంజేసి యప్పటి సాధారణమగు వడ్డీయొక్క క్రమముఁబట్టి మూలధనము మతింపు వేతురు. అనఁగా 6 తో గుణింతురన్నమాట. మూలధనముయొక్క పరిమాణమెంతయగును? 60,000,000 రూప్యములు. తొలుత నిక్షేపించిన మూలధనము 10,000,000. అదిపోఁగా శేషించిన 50,000,000, రూప్యముల నెట్లు నాచుకొందమని కుయుక్తులంగావింతురు. అందొకయుక్తియేదన :—

(౧) వ్యాపారము మిక్కిలియు విస్తరించుచున్నది. ప్రారంభమునవేసిన మూలధనము చాలదు. ఎక్కువ వేయవలయునని యేమియుఁదెలియని భాగస్థులకుఁ జెప్పి 80-వేలు క్రొత్తభాగముల నేర్పఱుప వారితో ననుమతిఁగొని ,వీనిని లోక్కమునకు విక్రయింపక? కార్యసాధనమున బుద్ధిబలముఁ.

జూపి సహాయులైనవారికి జీతములకు బదులుగ భాగములనిత్తు' మని చెప్పి తానును దమమిత్రులును లోలోన నీనూతన భాగములం దమలోఁ బంచుకొనుట.

(౧) 10,000 భాగములకు సామాన్యమైనలాభము 40,000-కు సామాన్యమౌటచేత నీకపటము తెలియనివారలకు నీవ్యాపారమున లాభమట్టె యెక్కువ లేదని తోఁచును.

(౨) భాగస్థులు వంచనకు లోనయినవారగుదురు. లాభమునందధిక భాగము చోదకులకును వారియంతరంగ మిత్రులకును జేరునుగాని సాంఘికులకెల్లరకును సమప్రయోజనకారి గాదు.

ఈక్రియకు భాగములను నీళ్లుపోసి కలుపుట, యని కొందఱు పేరిడిరి. బోలుభాగముల సృష్టించుట యనియుం జెప్ప వచ్చును. ద్రవ్యరూపమైన భాగములు స్థాపకులచేఁ దొలుతఁ గూర్పఁబడిన 10,000 మాత్రమే! తక్కిన 30,000 యును రొక్కపుభాగములుగాఁగలిగినవిగావు. మఱి నోటి మాటలచేఁ దీఱినవి. వారు సహాయముచేసిరి, వీరుసహాయముచేసిరి యను మిషచే వారివద్దనుండి ధనముదీసికొనకయే యియ్యఁబడినవి. ఇదియాద్యంతము శుద్ధవంచనము. విపత్ప్రాయము!

సర్కారువారు దీనికేరీతిఁ బ్రతివిధానముచేయవచ్చును? చెప్పుఁడు? వ్యాపారముయొక్క గుట్టు తెలిసి యుండినంగాని లాభముయొక్క పెంపు ఎంత, కృత్రిమభాగములెన్ని, నిక్క

ములెన్ని ? యని నిర్ణయించుట యసాధ్యము. మఱియు నుత్పత్తి కింత వ్యయమువట్టును, సాధారణలాభము, వడ్డీ, ఈమాత్రము, అని తెలియనిది ధరల మితము మీఱి దారుణముగ హెచ్చించు చున్నారా లేదా ? యని నిర్ధారణ సేయుటకుం గాదు. ఇట్లీ ట్రస్టుల యంతరంగములనన్నియు బహిర్గంగములం జేసినంగాని దేశమునకును, ప్రజకును, వానిభాగస్థులకును క్షేమ మనిత్యము. పెనుంబాముల చందమున నుండు నీట్రస్టుల కోఱలు వెఱికి వేయవలయునను ప్రతిజ్ఞతోం జేయంబడియుండు శాసనముల ముఖ్యాంశము లెవ్వియన:—

(౧) గవర్నమెంటుచే నియమింపంబడిన సంప్రతులకు ట్రస్టుల యజమానులు తమ లెక్కలన్నియు నొక్కింతయైన దాంపక చూపవలయు. మఱుంగుం జేసిన జుల్మానాలు మొదలగు శిక్షలు దప్పవు.

(౨) ట్రస్టులచే నుద్ధరింపంబడి వ్యాప్తికివచ్చు వెలలు, అమిత ఘోరములని యేర్పడినచో గవర్నమెంటువారు ప్రత్యక్షముగనైనను, తమచే నీకార్యమును విచారించుటకై నియుక్తులైన యుద్యోగస్థుల మూలముననైనను, ఆ వెలలం దగ్గింపవచ్చును.

(3) వ్యాపారము వర్తకము వీని నిరోధించుటకై యేర్పఱుపంబడిన పద్ధతులును నిబంధనలును న్యాయస్థానమువారు రద్దుసేయవచ్చును. ఈరీతిసే కృత్రిమధరల స్థాపించుటకై నియ

ర్మింపఁబడిన సంఘములు, ఒడంబడికలు, మొదలగునవి శాసన విరుద్ధములు.

(౪) గవర్నమెంటువారు, ఆయా ట్రస్టులయు సంఘములయు స్థితిగతులను జర్యలను నారసి తమకు యుక్తమనితోఁచిన న్యాయుదంతములనంతయుఁ బ్రజలకుఁ బ్రకటనరూపమునఁ జాటిచెప్పవచ్చును.

ఇట్లనేకములైన కఠినశాసనముల విధించినందునఁ బ్రకృతము సంధిసంఘములు బలమఱి యున్నవి. రాకిఫెల్లరుగారు ప్రతిష్ఠించిన కిరోసిన్ నూనె సంఘమును 1911-వ సంవత్సరమున గవర్నమెంటువారు శాసన విరుద్ధములైన దుర్మంత్రంబులఁ జేసినట్లు నిరూపించి రద్దుచేయించిరి. కొన్ని నెలల క్రిందట నాసంధిక్రియ యంతమునకువచ్చి ప్రత్యేక శాలలు పునరుద్భూతములైనవి. అయినను లోలోపల నేమికుట్రలు జరుగుచున్నవో యెఱుఁగ నెవరితరము ? నాటకములోని వేషధారులవలె నాసంఘమే నానాకార భేదముండాల్చి మఱియు నవతారమెత్తునేమో ! ఒకసంవత్సరమైనఁ గడచినంగాని యది నిజముగఁజచ్చెనా, లేక యూపిరి బిగబట్టుకొని దొంగచావుతోనున్నదాయనుట విశదమగుట దుర్ఘటము.

సంధి సంఘముల యాజమాన్యముం దాల్చినవారును కార్యదర్శులును భాగస్థులు మొదలగువారిని నింకను నొక విధమ్మున దోఁచుటయుంగలదు. మర్మములన్నియుం దెలిసిన

వారు తాము. వీరు చెప్పినది నమ్మియుండ వలసినవారు భాగస్థులు. అట్లుగాటఁ దమవ్యాపారమేదో కారణంబునఁ జెడుచున్నదని వదంతిని గల్పించి యదినిజమని నమ్మి భీతిచే ననేకులు తమభాగముల నమ్ముటకు రాఁగాఁ దక్కువ వెలకు వానినెల్లఁ దమయాంతరంగ మిత్రులద్వారా తామే కొనుటయుఁ బిమ్మటఁ గొన్నినాళ్లకు వ్యాపారము గండముదప్పించుకొని మఱల నెదుగుచున్నదని వదంతిఁబుట్టించి భాగములకు వెల హెచ్చఁగా మఱల నమ్ముటయు, నిట్లనేకవిధములైన యింద్రజాలములం జేసి యన్యాయముగ విత్తంబుల నార్జింతురు.

స్వాతంత్ర్యమఖండముగనుండు నమెరికాలో నీవినడంగ ద్రొక్కఁజాలిన వైరిసంఘంబులేల పొడసూపకున్నవి యని యెంచితిరేని దానికి వ్యాఖ్యానం బిదియది. చక్కెర వ్యాపారములో ¾ వాసి యొక సంధిసంఘ ముత్పత్తిసేయఁ జాలెనేని దానితో నెదిరించి మానము ప్రాణమును దక్కించుకొనవలయున్నన్న దానికి సరియైన విస్తారకార్యముగల్ల సంఘంబొండు బయలు వెడలినంగాని యపజయము తప్పదు. అట్లుసరియైనసంఘంబొండు వెల్వడెనేని, అదియు ¾ వాసి సరకు నమ్మకమునేకుఁ దెచ్చును. అపుడు గిరాకికన్న ½ వంతు సరకు లెక్కువగ నుంటచేత వెలలు వ్రాలినను ఉత్పత్తియంతయు విక్రీతము గాదు. అందుచే రోషావహతాన్యోన్యులై రెండు సంఘముల వారుం జెడుదురు. కావున నీసంధిసంఘములతో వైరంబు

గొనుట దుర్లభంబు. ఇయ్యవి శాసనములచే నేకేశ్వరత్వంబు వహించినవి గాక పోయినను ననితర సాధ్యంబులుగాన నేకేశ్వర తుల్యంబులే. ఇతరులు వీనిపై దండెత్తివచ్చుట యాపంబడని తంత్రంబైనను నాచరించుటకు నలవిగానిది.

ట్రస్టులచేఁ గలుగఁజాలిన లాభంబు లెవ్వియనిన:—

(౧) గొప్పగొప్ప సంఘములు సంశ్లేషించుటచే వ్యాపారం బతి విస్తృతం బగును. విస్తారమువలని ఫలంబులెల్లఁ బడయ వచ్చుట.

(౨) అట్లగుట నిర్వైరంబుగఁ గార్యంబు జఱుగుట.

(3) ఉత్పత్తి వినిమయము మొదలైన వానికిఁ బెట్టెడు వ్యయము తగ్గును గాన వెలలను దగ్గించి యమ్మ సమర్థులౌట.

ఇఁకఁ గష్టంబు లెవ్వియనిన:—

(౧) తమ వ్యాపారము వైరుల నిర్జించి నిలిచినదే వెలల హెచ్చించుట.

(౨) చోదకులు మొదలగు కార్యజ్ఞులు, ఇంద్రజాలములు చేసి ప్రజలను భాగస్థులను వంచించి వారి యైశ్వర్యము నపహరించుట.

(3) చిల్లర వ్యాపారముల స్వాతంత్ర్యమును నేలకుఁ దెచ్చుట.

(౪) రాజ్యాంగము వారినిసైతము లంచము లిచ్చితమకు వశవర్తులుగ నుండఁజేయఁ జూచుట.

ట్రస్టుల దౌష్ట్యమును వారించుటకుఁ జేయఁబడిన క్రియ లెవ్వియనిన:—

(౧) శాసన విరుద్ధములని యాదేశించుట. ఇది మంచి చికిత్సగాదు. ఎట్లన, అవి వేషాంతరముం దాల్చి మఱల ప్రత్యక్షమునకు వచ్చును. మఱియు వానియందలి గుణమ్ములుండుటచే బొత్తిగా నశింపఁజేయుటయు నీతిగాదు.

(౨) యుక్తమువీఁదఁ జేయఁదగిన యుపాయము లేవనఁగా, రాజ్యాంగము వారు వీనిని విచారించి పరీక్షించి క్రమము తేర్పఱచుటకు నిష్పక్షపాతులును యోగ్యులునైన యుద్యోగస్థుల నియమించుట మొదటిది. రెండవది, వీని స్థితిగతుల నెల్ల నారసి యప్పుడప్పుడా వృత్తాంతముల నన్నిఁటిని బహిరంగపఱచుట.

ధర్మసంధి సంఘములంగూర్చి సమష్టివాదు లుపన్యసించు ప్రకారము

వర్తమానమ్మున నుండు నార్థిక నిర్మాణము లయించుననియు, లయమై యుండుట మేలనియు, వితర్కించు సమష్టివాదులు, ఈ సంధి సంఘములు రాఁబోవు సంఘ నాయకత్వమునకు సోపానములని యాడెదరు. ఎట్లన:—

(౧) పణ్య చక్రమునంతయు నాక్రమించిన వగుటచే నివి గిరాకియొక్క స్థితి నరసి యుక్తమైనంత యుత్పత్తిం జేయుం గాన నమితోత్పత్తి దోషంబు నివారితంబగును.

(౨) ఇట్లీ యన్ని వ్యాపారములును జేయఁబడెనేని యజమానులకు, శిల్పులకు, ప్రజలకును, లాభములు, వేతనములు, వెలలును, నిలుకడఁ గాంచిన వవును. హెచ్చు తగ్గుల వలని బాధ లిఁకముందు పుట్టవు.

(౩) స్పర్ధయే శరణమనియుండు నీ కాలమునందును సంఘసంఘములఁ గొంతవఱకును రాజ్యాంగమువారే పరిపాలింపఁజూచుచున్నారు. ఇఁకముందు నన్నియార్థిక తంత్రములును రాజ్యాంగకృత్యములై సమష్టినాయకత్వంబు పట్టభద్రంబౌననుటకు నిది మార్గమును శుభశకునమునై యున్నదనుటకు శంక యేల ?

ఇంగ్లాండులో సంఘసంఘములు ప్రబలకుండుట

ఇంగ్లాండులో సంఘసంఘములింకను అమెరికా, జర్మనీ, దేశములలోఁబలె నావిర్భవింపలేదు. ఇందులకు ముఖ్యమైన హేతువులు మూఁడు :—

(౧) దిగుమతుల మీఁద స్వదేశవ్యాపార రక్షణార్థము శుల్కములు విధింపఁబడవు. ఇందుచేఁ బరదేశవస్తువులు ధారాళముగఁ దెప్పింపఁబడును.

(౨) ఇంగ్లాండులో నన్యోన్యవ్యాపారముల సంఘముల యజమానులు సంఘియును నియమమున బద్ధులుగాకయున్నను. వేళవచ్చినపుడు తమకు సామాన్యములైన విషయములంగూర్చి కలసి మాట్లాడుకొని యంగీకారభావముతోఁ బనిఁజేతురు.

ఇంతకన్న నెక్కువగ బద్ధులై యుండుటకు వారి కిష్టములేదు. దీనికై యేర్పడినయవి కారయితృసంఘములు నాఁబడు.

(3) సత్సంప్రదాయము, సౌశీల్యము, గొప్పబుద్ధియుఁ గలిగి వ్యాపారముఁ జేయుటయందుబలె నపార్జనమందు వీరికంతగా నాసక్తియుండునట్లుగానము. లోభంబు మాత్రము మహావ్రతమని యిప్పటివఱకును బూనరైరి. ఇఁకముందెట్లో!

అన్యోన్యతా (కో ఆపరేషన్) పద్ధతులు.

వర్తమానమున నార్థికవిచారములంబట్టి చూచిన దేశములోని జనులు మూఁడు తెగలుగ నున్నవారు. కారయితలు, కార్మికులు, వినియోజకులు, అనఁగా కొనువారు. ఇది గుణభేదముగాని మూర్తిభేదముగాదని యెఱుంగునది. ఎట్లన ప్రతిమనుజునందును నీవ్యాపారములన్నియు లీనమైయున్నవి. కారయితలును బాటుపడుదురు. వస్తువులఁగొని యనుభవింతురు. కార్మికులును దమ పాటునకుఁ దామేకర్తలు. వారును గూలిఁబడయుట భోగమునకేకాని పాతిపెట్టుటకుఁగాదు. వినియోజకులును పదార్థములను సేకరింపఁగోరిన మాఱుపదార్థములనిచ్చియో శ్రమించి యొసగడించుట యగత్యము. అట్లగుట వారును ఉత్పాదకులే. కావున నేమియుఁదినక కష్టపడువారుగాని, కష్టపడక తినువారుగాని, యున్నారని భ్రమఁ జెందఁబోకుఁడు!

ఇన్యూఁడు జాతులకునుండు పరస్పరమైత్రి యెట్టిదనిన :—

(౧) కారణుతలు, కార్మికులు నుత్పాదకులు. ఉత్పత్తికి వినియోగమూధారము. వినియోగమునకు నుత్పత్తి యాధారము.

(౨) కారణుతలు కార్మికులును గలసినంగాని యుత్పత్తి గొనసాగనేరదు.

ఇఁక వీరికుండు శత్రుత్వము :—

(౧) ఉత్పాదకులు వెలలు హెచ్చిన మేలందురు. వినియోజకులు తగ్గిన మేలందురు.

(౨) ఉత్పాదింపఁబడిన ఫలముఁ బంచుకొనునెడ యజమానులకును గర్మకరులకును ద్వేషముపుట్టుట సహజము. కర్మకరులు సంబళ మెక్కువగాఁ గావలయునందురు. నాయకులు తగ్గింపఁజూతురు.

కావున నాయకసేవకులకును, ఉత్పాదక వినియోజకులకును, గొన్నివిషయములలో పరస్పర భేదములున్నవనుట స్పష్టము. ఇదియు నొకవిధమైన మాత్సర్యము. దీనిని నిరోధించు పద్ధతులు కొన్నిగలవు. అందుఁ గొన్ని యుత్పత్తికాండమునకును గొన్ని విభజనకాండమునకును జేరినవి. ముఖ్యాంశములమాత్రమిట సూచింతము :—

నిక్కమైన యన్యోన్యతాపద్ధతియొక్క ముఖ్యలక్షణము లెవ్వియనః :—

(౧) యజమానులును లాభనష్టములకుఁ బాత్రులు నైన భాగస్థులలో నందఱో కొందఱో యా యావేశనమున నే పనికిఁ గుదురుట.

(౨) భాగములు గలవారుగాకపోయినను శ్రమకరులు గూడ కూలిగాక లాభములో నొకపాలు వడయువారుగను, ఆవేశనము నడుపు నాలోచన సభయందుఁ జేరినవారుగను నుండుట.

ఈ లక్షణమ్ములు చక్కఁగఁ బట్టువడియెనేని సామాన్యమైన వ్యవహారసమాజములయందలి దోషములు పాయును. ఎట్లనిన :—

(౧) శ్రమకరులకును యజమానులకును గాఢమైన సంయోగము సిద్ధము. కావున వీరిలో వీరికి వైరస్యము సంభవించుటయు, కర్మోపహారము మొదలగు నాపదలు పుట్టుటయుఁ దొలఁగును.

(౨) ఆవేశన తంత్రంబున భాగస్థులు తూఁగుబోతులుగా నుండక యజమానత్వము సార్థకముం జేతురు. యజమానులలో ననేకులు శ్రమకరులును నగుటం జేసి చోదనశక్తి యలవడినవారై కార్యంబుల స్వబుద్ధితో నేర్చి తీర్పఁజాలుదురు.

(౩) సామాన్య సమాజములలో నావేశనముండుచోటు ఒకటి. ఇఁక భాగస్థులన్ననో దిక్కుదిక్కులనుండియు రావచ్చును. ఇంగ్లాండులోఁ బ్రబలములైన కంపెనీలలో ఇండియా

మొదలైన తూర్పురాజ్యములవారును భాగములంగొన్నుట సర్వ సాధారణమైన క్రియగానున్నది. నిర్మాతలయొక్కయు చోదకులయొక్కయు నాణెమును పరున్నునుజూచి యీ వ్యవహారముల స్వరూపమున్నైన నేమాత్రము నెఱుంగనివారు సైతము మూలధనము నిక్షేపించుట మిక్కిలియు వ్యాప్తమైనవాడుక. ఈవిశ్వాసము మొత్తముమీంద నుచితమైనది. వ్యవహారసమాజములయొక్క యఖండమైన వృద్ధియే యిందులకుం దార్కాణమ్ము. సమిష్టిక బేహారములకన్న మోసంపు వ్యాపారములు ఘనతంగాంచునా? వానిలో నెవరైనం దమసొత్తులను బ్రయోగింతురా? మొత్తముమీంద సమాజములు విశ్వాసయోగ్యములయ్యును, భాగస్థులెక్కడనో యేమూలనోయుండువారు గావున చోదకులు సర్వస్వాతంత్ర్యమును వహించి యడుగువారు లేరుగదా యను ధైర్యముచే నిశ్శంకముగ సామాజకులను బ్రజలను వంచించి యర్థముల దోచుకొనుటయు లేకపోలేదు. అన్యోన్యతా పద్ధతియందట్టి యకృత్యముల కవకాశము తక్కువ. ఏలన, భాగస్థులు కార్యవిచారణాదికార్యముల సమర్థులగుటంబట్టి.

(౪) అన్యోన్యతా పద్ధతియందు మఱియు నొక గుణము గలదు. కొంతకుంగొంత పరిచయముగలవారు చేరి చేసినంగాని యీపద్ధతి బాగునకురాదు. అట్లగుట నమితములైన మూలధనముల నేకరించుట దుర్లభము. సామాన్యసమాజములలో లోక

స్థులెల్లరును భాగములఁ గొనవచ్చును. దాన బాధలేదు. కో ఆపరేటివ్ సమాజములలో నిది పొసఁగదు కావున వ్యవహారములు సాధారణ సంఘసాధితములయంత విస్తారము జెందవు. చుట్టుప్రక్కల స్థలములవారు దక్క నితరులు చేరిన ననోన్యత నశించును. కావున నిట్టి వ్యాపారములు మితవ్యాప్తికములు. మితములైనను నిఖరమైన వాడుక కాంద్ర సమూహము నవలంబించి యుండునవిగాన స్థిరతరములు.

(౫) శ్రమకరులును కొంతమట్టునకు యజమానులతోఁ దుల్యులుగ గణింపఁబడుదురు కాన వారు శ్రద్ధతోఁ బనులం గావింతురు. మేస్త్రీలు మొదలగు విచారణ కర్తల నియమింపఁ గారణము లేనందున సెలవు మిగులును.

సిద్ధాంత మిట్టిదయ్యును ననుభవమున కో ఆపరేటివ్ సంఘముల యందును లోపము లనేకములు గన్పట్టెడిని:—

(౧) శ్రమ కరులకు యజమానత్వ మిచ్చుట "కనకపు సింహాసనమున శునకముఁ గూర్చుండఁబెట్టి పట్టము గట్టినట్టు" లగును. గొప్ప బుద్ధియు దీర్ఘాలోచనయు లేనివారు గావున తగిన కార్యచోదకుని నియమింపఁజాలరు. మంచివానిని సమ్మతించి ప్రతిష్ఠించిరిబో! తఱుచు వానిపైఁ గన్నుంచి "ఇట్లు చేయవలయునట్లు చేయవలయు" ననితామే యాదేశింపఁదొడంగి కార్యంబుండిన్నఁగ జఱుగ నీరు. మఱియు|-చోదకుఁడు తమ యందలి తప్పులంజూపి శిక్షించెనేని "మనచే నియమితుఁడైన వాఁడే

ఘనల్ని దండించు వాఁడాయెనే! రాఁగల వత్సరమున వేఱొకనికి, ప్రభుత్వమిత్తమని మరహంకారముఁగొనుటయు నరుదుగాదు. దండ నీతి ప్రవర్తింపలేని యరాజకము సాక్షాత్కరించును.

(౨) ఈ కాలమున బుద్ధి బలము మిక్కిలి ముఖ్యమైన వ్యవహార సాధనమ్మనియు నమూల్యమనియు మున్నే తెలిపితిమి గాదె! లక్షలకొలఁది సంబళము లొసఁగి కళాకోవిదులఁ దమ తమ పక్షమువారిఁగాఁ జేయు సమాజముల వారు స్పర్థింతురు. అన్యోన్యత్రా సంఘములలో శ్రమకరుల కింకను జ్ఞానశక్తి యొక్క విలువ తెలియనట్లున్నది. చోదక పదవికి నెత్తఁబడిన వానికి జీతము లెక్కువగ నిచ్చుట యింకను వారలలో నాచారమునకు రాలేదు. సంబళముతో సరిగ పనియు జబ్బే. అత్యంత సమర్థులు వేఱెడలకుఁ బోదురు. మొత్తము మీఁద కోఆపరేషన్ సమాజములలోని కార్యవిచారణకర్తలు ప్రథమగణ్యులుగారు. మిక్కిలి నిపుణుల నాకర్షింపఁ జాలినంత వేతనముల నిచ్చు బుద్ధి వానికున్నంగాని యవి ముందునకు రావు. “మనము చెమటగారునట్లు దినమంతయుఁ గష్టించుచున్నాము. మన యజమానుఁడేమి చేయును? ఒక మూలలో పిళ్ళారి మాదిరిఁ గూర్చొని కాగితములఁ ద్రిప్పుచు చుట్టగాల్చుచుండుటయే కదా యతనిపని? ఇందులకా యతనికి నెక్కువ జీతమిచ్చుట? యని శ్రమకరులు వాపోవుదురు కాఁబోలు? పాపము

విద్యాగంధము లేనివారు! మన శ్రమయొక్క స్వభావము జ్ఞానాంధులకెట్లు గోచరించును?

(3) చిల్లర వ్యాపారములలో జయము ద్వాల్చునదిగాయె వానియందు వ్యాప్తికి గాలక్రమేణ వచ్చుచున్నదనుట నిజమే యైనను మహా వ్యవహారముల నీ పద్ధతికి జొరవ యింకను లేదు. అయినను నీ పద్ధతి నిస్సంశయముగ గౌరవింపఁదగినదే. ఎట్లన:-

(౧) ఆర్థిక మండలము నందలి సమస్త వైషమ్యములకు నియ్యది విఱుగుడ.

(౨) విద్యాభి వృద్ధులు మించుకొలఁది దీనియందలి దోషంబులు సర్వనసానమునొంది గుణంబులు మాత్రము నిలుచును. ఈ మార్గ మింకను నారంభ దశలోనున్నది. బాల్య చాపల్యము త్వరలో వీఁడును. నిండు జవ్వనము వచ్చు తఱికి నియ్యది నిష్కల్మష తేజో విరాజితంబై లోకంబుం బావనంబుం జేయును.

(3) పరోపకారంబు సహజముగ లీనమైన హృదయము గల వారికి నీ పద్ధతి పరమాశ్రయంబు. ఈ కాలమున స్వలాభాపేక్షయను తాపమ్మున నెల్లరు దహింపఁబడి యెదరు. బొమ్మలు మొదలైన వానిని తండ్రి యింటికి దెచ్చినతోడనే 'నాకే యిందు, నావేయివి, నీవికావు, దూరముగాఁబో' యని కొట్లాడుచు నాట్లాట మఱచు పసిపిల్లల మాడ్కి లోకము.

ష్వారు సంపదల విషయమై మోహ వైరంబుండాల్సి యొక్క యెదుటి వారి సుఖమునేగాక తమసుఖమును సైతము వెళింపఁ జేయుట చూడఁగా మనుష్య పదవి నుండువారికిని నిట్టి వెఱ్ఱి యెత్తున్నాయని యాశ్చర్యమును దుఃఖమును గలుగక మానవు! మనుష్యులు జ్ఞాన సంపన్నులై కేని ఈ వెఱ్ఱి తనంతట వదలును. అపుడన్యోన్యతా పద్ధతుల నెల్లరు సహజకాములై యవలంబింతురు. ఇఁకముందుఁ గృతయుగమును గనిపించి పోషించు మాత యీ పద్ధతియేయని త్రికరణశుద్ధిగ నమ్మువారు కొందఱున్నారు. వీరికి నిదియే నీతి ధర్మము, మతము సర్వమును!

(౪) భావిని దీనిం జెందఁబోవు మహాభ్యుదయమునకు సూచనమోయనునట్లు కొన్ని వ్యవహారముల నిప్పటికే యన్యోన్యత ప్రబలమై వచ్చుచున్నది. ఈ వ్యవహారముల చారిత్రము శీఘ్రమునసే వివరించెదము.

మీఁదఁ జెప్పిన విషయములన్నియు సర్వ సంపూర్ణమైన పరస్పరతా వర్గముయొక్క ధర్మములు. ఇట్టి వర్గములు తఱుచు గానరావు. కాని, యీ ముఖ్యాంశ ములయందుఁ గొన్నింటి మాత్రము స్వీకరించిన యసమగ్రపద్ధతు లనేకములు గలవు. అపరి పూర్ణములైన యన్యోన్యతా విధానములలో ముఖ్యము లెయ్యవియనిన:—

(౧) లాభ భాగము:—కర్మశాలాధిపతులు తమ శిల్పులకు వేతనము లిచ్చుటగాక వచ్చిన లాభమునందొకా నొక

వంతు పంచిపెట్టుట. ఇంతేకాని సేవకమండలి నెట్టి యాధిక్యార మును స్వామ్యమును మృగ్యములు.

ఈరీతివలని ఫలంబులు:- కారయిత కర్మకరులిరువు రును లాభాధిక్యమందాసక్తి గలవారగుదురు గావున వారల లోఁ గలహము లంతగాఁబుట్టవు. శిల్పులును మనసుంచి కష్టిం తురు. మఱియునిట్టి శాలలలో స్థానము లలవడిన మేలుగదా యని నిపుణులైన పనివారువచ్చి చేరుదురుగాన కార్యములు నిండుఫలము నొసంగును.

(౨) నష్టభాగము:- కొన్ని యావేశనములలో శిల్పు లకు లాభమునందొక భాగమిచ్చి నష్టమువచ్చెనేని వారును నొకవంతు భరించునట్లు చేతురు. ఇయ్యది పనివారికి సమ్మత మైన తెఱంగుగాదు. తమకు యజమానత్వము లేమిం జేసియు, నష్టము కొన్ని సమయముల నకస్మాత్తుగఁ దటస్థించు కారణముల వలననేగాక యజమానుల బుద్ధిహీనతవలనను వచ్చుట ప్రసి ద్ధముగావునను శ్రమకరులు నష్టమునకుం బాత్రులౌట కొడం బడమి సహజము. అట్లునష్టమును భరింపవలయునయేని కార్య మును భరించుటలో తమకు హక్కునియ్యవలయునని వారి వాదము. నష్టభాగమనుష్ఠానములోనున్న శిల్పశాలలలో శాల క్రమేణ శిల్పులకు యాజమాన్యమునఁ బ్రవేశముగల్గు సరణి యున్నదనుట స్పష్టము.

(౩) సంఘోయసముత్థానములు:- అనఁగా నల్పమూల్యములైన చిల్లరభాగముల నేర్పఱచుకొని శ్రమకరుల నేకులేకీభవించి స్థాపించెడు కంపెనీలు కొన్నిగలవు. అయిననిందొక్క విశేషము. కార్యకర్తలుగా నియమింపఁబడినవారికిని దమకును మనస్తాపములు గలిగి సంఘము శిథిలమగునోయను శంకచే దానియందు భాగస్థులు గానుండుశిల్పులు, అందు పనిఁ గుదరక యితరశాలలలోఁ బ్రవేశించి కూలిసంపాదించికొందురు. శిల్పులొకశాలలో నొకవిధముగఁ జూచిన సేవకులుగను వేఱొకవిధముగఁ జూచిన యజమానులుగను నుండిన కార్యము పొందికగా జరుగుట కష్టసాధ్యమని పూర్వమే వివరించితిమి. ఈయిక్కట్టులు లేకుండుటకై యొకశాలలో భాగములుగొని యింకొకశాలలో నౌకరులుగా శిల్పులు చేరుటయుఁ గలదు. యజమానత్వముండుచోట దాసత్వము, దాసత్వముండుచోట యజమానత్వమును లేనిపద్ధతి యిది.

శ్రమకర్తలు మూలధనము వినియోగించి భాగస్థులై యొడయులై యుండుదురను నొకవిషయమునందప్ప తక్కిన విచారములనెల్ల నీసంఘములు సామాన్యములైన కంపెనీల కరణి నుండునవి. నిర్మాణముంబట్టి చూచిన వీనికి భేదమిసుమంతయుంగానము.

(౪) కొన్నిసంఘములలో శ్రమకరులు మూలధనము నిక్షేపించి భాగములు గొనువారు కాకపోయినను, గార్యతం

త్రంబుల యజమానులట్లు తామును నాలోచనఁజెప్పి తమ సమ్మతివెల్లడిపఱచు హక్కుగలవారు గానున్నారు. ఇట్టిసంఘములలో నాయకులకు, సేవకులకు నెడతెగని సంయోగము సిద్ధము. మఱియు శక్తికొలఁదిఁ బదవుల నందవచ్చుఁగాన నెల్లరు మహోత్సాహమునఁ దమతమ పనులనెరవేర్తురు.

గొప్ప వ్యవహారముల నడుపుటకు నాధారములు రెండు. మూలధనము, బుద్ధిబలము. ఈకాలమున బీదలుసైతము కుశలతయు, యోగ్యతయుఁగలవారు గానున్న మూలధనము సేకరించుట దుర్ఘటముగాదు. ఎట్లన, అనేకులు గలసి తమకుఁ గలిగినది కొంచెమో యధికమో వేసికొనిన "ఓల్డ్ హేమ్" అను నింగ్లాండులోని యొకానొక పట్టణమునందలి శిల్పుల మాదిరి తామే ఘనమైన శాలలఁ బ్రతిష్ఠింపఁజాలుదురు. బ్యాంకీలు, నిధులు మొదలగు ధనాగారములలో నెంతో రొక్కము వ్యర్థముగాఁబడి కుళ్లుచున్నదిగాన తగిన వ్యావహారికులు వచ్చిరేని నయమైనవడ్డీతో ఋణమిచ్చుటకు నెందఱో కాచుకొని యున్నారు. మఱియు, తాను బీదవాఁడుగావున తనకెవ్వరు నప్పునిత్తురనుశంక గొనిననది సహజమే కాని, యనేకులు బీదలైన కర్మకరులు సంఘములుగానేర్పడి సమూహముగ 'మేమెల్లరము నుత్తరవాదులము,' అని నమ్మికఁజెప్పి యర్థించిన నట్టిసంఘములకు మితవృద్ధిఁగోరి ధనము నొసంగ నెవరును వెన్కఁదీయరు: ఇండియాదేశములో 'కో ఆపరేటివ్'

క్రెడిట్ సంఘములు (అనఁగా పరస్పర ముత్తరవాదులుగా నుండవలయు ననే నియమముతో ననేకులు గలసి ఋణప్రసాధనమునకై యేర్పఱచిన సంఘములు) సంఖ్యలో నానాఁటికిం బెఱుఁగుచున్నవి. కారణమేమి? కలసి యర్థించిరేని మోసమునకు నవకాశము తక్కువ, దివాలెత్తుదురను భయము తక్కువ, కావున వడ్డి తక్కువ. ఇచ్చుసొమ్ము ఎక్కువ. కావున నన్యోన్యతమై సమాజములుగ నేర్పడిన బీదలు నయితము కావలసినంత మూలధనము లేవఁగలరు. విశ్వాసము, విమర్శ, ఉత్సాహము మొదలైన యుత్తమ వ్యవహార సంప్రదాయము లఖండముగనుండు ఇంగ్లాండు మొదలగు పశ్చిమదేశములలో మూలధనమును పంటకు కొఱమము లేదు. మఱియెన్నఁడును రాదు. మూలధనము గడించుట దుస్తరముగాదు. కావున శ్రమకరులకుండు ముఖ్యమైన లోపము పరిపణమున్నట తప్పు. మఱివారినిఁ దలయెత్తనీయక హీనస్థితిలో నుంచునట్టి ప్రమాదమెయ్యదియన, జ్ఞానశూన్యత. ఇప్పటికాలములో వ్యవహారములు విస్తారము నొందినంగాని సమగ్రఫలంబులుగావు. విస్తార వ్యవహారసంఘటనకు దత్సంబంధములైన యన్ని విషయములయొక్కయుఁ జక్రములయొక్కయు నుదంతముల నెఱింగి యాలోచనతో వర్తించుట యావశ్యకము. ఇది పర్యవేక్షకులకే గాక లాభిదార్లకుం జెల్లదు. శిల్పులెన్ని యొకవిధంబుల వారి

తేలినవారైనను విద్యావధానంబులఁ బరిశ్రమలేని వారగుటం జేసి వలసినంత ధీశక్తిఁబడయుట వారికి సులభంబు గాదు.

అయినను నీకాలమునఁ బశ్చిమరాజ్యములలోని జను లెల్లరు చదువను వ్రాయను నేర్చినవారగుటచేతను, పుంఖాను పుంఖములుగ వార్తాపత్రికలుండుట చేతను ఈ కొఱంతయుఁ గొంతకుఁగొంత వారింపఁబడుచున్నది.

పరస్పర సముదాయముల చరిత్రము

ఈక్రిందఁ బేర్కొనఁబడిన దేశముల యందలి ముఖ్యాంశములు మాత్రము గొన్నింటి నిటఁబొందు పఱచుచున్నామని తెలియునది.

(౧) ఇంగ్లాండులో :—

ఈసముదాయములు రెండు జాతులు. వినియోజకములు, ఉత్పాదకములు. అనఁగా వినియోగము, ఉత్పత్తి వీనిని సరసముగ నడిపించుటకై వినియోజకులు, ఉత్పాదకులును గలసి కట్టిన పరస్పర సహాయ సంఘములనుట.

వినియోజకాన్యోన్య సంఘములు

నిర్మాణోద్దేశము:- భోజ్యములు, పానీయములు మొదలగు వస్తువులను జిల్లరగాఁగొనిన వెలయెక్కువ యియ్యవలసి వచ్చుననుట స్పష్టము. వానిని మొత్తపుసెలకుఁ గొన్న నిచ్చివచ్చును. మొత్తపుఖరీదులకుఁ గొనవలయునన్నఁ గొను

మొత్తము గంభీరముగ నుండవలయు. ఒక్కపలము చక్కెరను మొత్తపు వెలకుఁ బ్రకారమివ్వఁడు నమ్మఁడు. ఒక్కమణుఁగుఁ గొంటె నేని వర్తకులు ధరలఁదగ్గించి యిత్తురు.

'చూడుఁడు! అట్లగుటం జేసి కూలివారు మొదలగు బీదలు మొత్తపు ధరలకు కొప్ప మొత్తములఁ గొనవలయునన్న నుపాయమెట్లు? వారు సంఘముగాఁ జేరి కొనుటయే. అట్లుకొని వస్తువుల విభాగించుకొనిరేని వ్యయము మిగిల్చిన వారగుదురు. ఇదియే వినియోజక సమాజముయొక్క ముఖ్య ఫలమును దాత్పర్యమును.

1844-వ సంవత్సరమున 'రాక్‌డేల్', అను పట్టణములో 28 మంది శిల్పులు కూటముగ నేర్పడి భోజ్యముల మొత్తముగఁ గొని యంగడి వెలలకే తమలోఁ దమకు నయ్యవి విలిచి, సెలవులుపోఁగా మిగిలిన లాభమును అప్పుడప్పుడు పంచుకొన నారంభించిరి. వీరిచర్య యీసంఘములసిద్ధికి బీజము వంటి దనుటలో నతిశయోక్తి యేమాత్రమును లేదు. మహానదుల జన్మస్థానములు అల్ప ప్రవాహములుగ నుండురీతిని పరస్పరతా పద్ధతియు నీచిన్ని యుద్యమమున నుద్భవించినదాయె! మార్గ దర్శకులైన యీ సమాజములవారు లాభములో నొక పాలు దుకాణములోని సేవకులకును మఱియొకపాలు తమ వారికిఁ జదువు సాములు చక్కఁగా నేర్పుటకునై యొత్తిపెట్టి

మిగిలిన భాగము మాత్రము తాము స్వీకరించునట్లు సహాయ్యం బొనర్చి యన్యోన్యతను నిలిపిరి.

తదనంతర మిట్టి సమాజము లనేకములు నెలువడినవి గాని, స్వలాభాపేక్షచే సాంఘికులు కొన్ని యెడల శ్రమకరులకు భాగము లేర్పఱుపక యావత్తును తామే సంగ్రహింపం దొడంగిరి. ఇవి సామాన్యములైన భాగస్థులు కలసి చేయు వ్యాపారముల వంటివి. సామాజకులు భాగస్థులవంటి వారు. వచ్చిన లాభముం దామే స్వీకరింతురు. సామాజకులే వాడుకకాండ్రుం గదా యని యందురేమో? అయిన నేమి? కంపెనీలలో భాగస్థులు వస్తువులుగొన్న వద్దను వారుగలరా? అట్లగుటంజేసి యిది నిజమైన తారతమ్యము గాదు.

పరస్పర సమాజములలో మొత్తపు లాభమును సామాజకులకుం బంచి యిచ్చుటయేగాక ప్రతి సామాజకుండును తమ యంగడిలోం గొను సరకుల వెలల పరిమాణమును ననుసరించి వానికి తఱుగుడు నిత్తురు. అనఁగా 100 రూపాయల వస్తువులు గొన్నవారికి 10 రూపాయలు, ఇట్లు నియమముల ననుసరించి త్రోపుడుచేయుట. ఇట్టి సహాయములచే సామాజకులు తమయొద్దనే తీయునట్లుచేయం జూచుటయుంగలదు. ఈ త్రోపుడు తమ సమాజమునకుం జేరని వాడుకకాండ్రకియ్యరు.

ఈ యంగళ్ళకే యింగ్లీషులో "కో అపరేటివ్ స్టోర్స్" అని పేరు. ఇవి విక్రయశాలలుగాన—అనఁగా వస్తువులను

వాడుక కాంట్రకుఁ బంచియిచ్చునవి యనుట—వీనిని స్థాపించు సమాజములను విభజన సమాజములనియుం బేరుగలదు. ఈ శాలలవలన కర్మకరులకుఁ గలుగు ఫలములు:—

(౧) కూడబెట్టిన ధనమును వడ్డీ వచ్చునట్లు నిక్షేపించుట కివి యనుకూలములు.

(౨) వస్తువులఁగొనుట మొదలైన విధముల వచ్చు లాభము చిల్లరచిల్లరగా వచ్చిన నప్పుడప్పుడే సెలవైపోవును. అట్లుగాక సంవత్సరమున కొకటి రెండు తడవలుగ మొత్తముగాఁ జేతికి నందిన నీ లాభమును వ్యర్థముగాఁజేయక లాభకరములైన యుద్యమములలో మూలధనముగఁ బ్రయోగింతురు.

ఈ రెండు గుణమ్ములుండిన మాత్రమున నే వీని నన్యోన్యసమాజములని చెప్ప శక్యముగాదు. పరస్పరత నిక్కంబగుటకు నాధారములు రెండు. సేవకులకు లాభములో పాలిచ్చుట, లేక భాగస్థులు గాకున్నను యజమాన మండలిలోఁ జేర్చుకొనుటయును, వాడుక కాంట్రకు అనఁగా విని యోజకులకుఁ దాము గొను వస్తువులయొక్క ధరల పరిమాణముంబట్టి తఱుగుదు మొదలగు విధముల లాభ మొసఁ గూర్చుటయును. ఈ లక్షణములు లేకున్న శ్రమకరులకు బీదలకు సొంత యుపకారముం జేయునవి యయ్యును అవి నిజమైన యన్యోన్యతా వర్గములు గావు. వాటి క్షత్రియములు. సామాన్యములైన కంపెనీల వం

టివి. అనఁగా ధన సంపాదనముందప్ప సింకేయర్థమును జూటిని పనివి.

విక్రయములకై స్థాపింపఁబడిన వినియోజక (లేక విభజన) పరస్పర సమూహములుగాక ఉత్పత్తి—అనఁగా వస్తురచనాదికళ—నెఱవేర్చుటకై యాక్రమము నవలంబించిన యుత్పాదక పరస్పర సమాజములుం గలవు. ఇవి విక్రయశాలలట్లు ఘనతరములుగావని యీ సంఘముల గుణదోషములఁ జర్చించు నవసరంబున సూచించితిమి. ఇందులకు చరిత్రాంశములును సాక్ష్యము నిచ్చుచున్నవి. ఎట్లన:—

ఇంగ్లాండులో 1890 సంవత్సరాంతముననున్న పరస్పర వర్గముల వివరము:—

	సంఖ్య	సామాజికులసంఖ్య	మూలధనము (సవరనులు)
విభజనసమాజములు	1418	10,26,912	10,607,482
ఉత్పాదక సమాజములు	119	27,214	597,988
ఇతరములు	16	62,929	10,56,587

వీనియొక్క వృద్ధివేగముం దెలుపు నంశములు:—

సంవ॥	సమాజముల సంఖ్య	సామాజికులసంఖ్య	మూలార్థము (సవరనులు)
1866	915	174,993	1,046,310
1876	1165	507,857	5,304,019
1886	1296	885,200	9,297,506
1890	1554	1,117,085	12,261,952

పనివాండ్రచే నిండిన యీ సమాజములు మిక్కిలి తక్కువవడ్డికి 2,800,000 సవరనులను బ్యాంకీలు మొదలగు ఋణదాయి వర్గములనుండి వ్యాపారార్థ మప్పుఁబడసినవి. ఇది చూడఁగా నిఁకముందు మూలధనము గలవారు కూలికి శ్రమకరులను నిలుపుకొనుటపోయి శ్రమకరులు వడ్డీయనుకూలి నిచ్చి మూలార్థములఁగొని ప్రభువుల పదవిం జెందుదురేమో యనితోఁచెడిని!

ఉత్పాదక పరస్పరవర్గములు బీఁకువడియున్నవనుట స్పష్టము. దీనికి హేతువులెయ్యవి? అరయుదము.

సేవకులును లాభములోఁ బాలుగొనియుండుట యీ పద్ధతియొక్క యాధారలక్షణములలో నొకటి గదా! ఈలక్షణ మింకను ముకుళితస్థితిలో నున్నదిగాని వికాసమునకు రామిం జూప చింతనీయము. 1889-వ సంవత్సరమున జరుపఁబడిన యీ సమాజములవారి సాంవత్సరిక సభలో నుత్పాదకసంఘములు వృద్ధిఁ బొందమిఁ గారణము లీక్రిందివని వారేయొప్పుకొనిరి. అవియెవ్వియన:—

(౧) ఈసమాజములు చాల చిన్నవి. విస్తారవ్యాపారము వహింపఁజాలినవి కావు.

(౨) మఱియుం దొంటితో నివియు మిక్కిలి స్పర్థించుచున్నవి. బయటి కళాశాలలవలని వైరము ప్రాణాంతకముంగ నుండఁగా నిఁకఁ దమలోఁ దామే మత్సరముం జెందినగతి యెట్లుండు?

(౩) వీనికెల్లను సంధిగల్పించి స్నేహభావమున వర్తించున ట్లుచేయఁ గొందఱు ప్రయత్నించిరి గాని వారితలంపు కొనసాగలేదు. నిజమైన పరస్పరత యెంతో గొప్పగుణము. మాటలలో దాని వర్ణించువారు పెక్కురున్నారుగాని చేసి చూపువారి సంఖ్య యత్యల్పము.

ఇతర కారణములు మున్నే చర్చింపఁబడియె. ఈయుత్పాదక సమాజములలో నిప్పటికిని జయప్రదములైనవి యెవ్వియన :—

(౧) లెస్టరు పట్టణములోని బూట్సు ఫ్యాక్టొరీ.

(౨) గోధుమలను బిండిఁజేయు ఫ్యాక్టొరీలు 6. ఇవి యన్నిఁటికన్న బాగుగా నడుపఁబడుచున్నవి.

కోఆపరేటివ్ వ్యవసాయము ఇంగ్లాండులో నింకను ప్రబలమునకు రాలేదు. కాని యైరోపాలోని యొకటి రెండు దేశములలో మంచివృద్ధికి వచ్చియున్నది.

'ఓల్డ్ హేమ్' అను పట్టణములోని వస్త్రరచనాశాలలనేకములు శ్రమకరుల యధీనములై యున్నవి. అయిననొక్కటికి వశాలలలోఁ దమకు భాగములున్నప్పు యందుఁ దాముఁపని చేయక తదితరశాలలలోఁ గూలికి నిలుతురు. మొత్తము మీఁద నివి సంభూయ సముత్థానములకుం (జాయింట్ స్టాక్ కంపెనీలకుం) జేరినవికాని పరస్పరతా పద్ధతిం దాల్చినవికావు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

ఇంగ్లాండుగాక తక్కిన పశ్చిమ దేశములలోని కోఆపరేటివ్ సంఘముల చరిత్రములు

ఇవి రెండు విషయములలో, నింగ్లాండున్ను మీఱియున్నవి. వేనియందన (౧) వ్యవసాయమున (౨) ఋణసాహాయ్యార్థమైన నిధి జాలమున.

వ్యవసాయము:—కాఁపువారు ఇతరేతర సహాయార్థము సంఘములుగ నేర్పడి కర్షణ యంత్రములు మొదలైన వానిం గొని వంతుప్రకారము వానిని వాడుకొనుట, ఎరువు మొదలగు సామగ్రులను మొత్తముగాఁ గొని పంచికొనుట, ధాన్యమును ప్రోగుసేసి యందఱును గలసి యేకవాక్యముగ వర్తకులకు బేరమాడుట, ఇత్యాది క్రియలచేఁ దమ దారిద్ర్యము నివారించెదరు. మఱియు సంఘముగ నప్పుగొనిన తక్కువవడ్డికి లభించుఁగాన సర్వవిధముల వ్యయము తగ్గునట్లును, ధాన్యము, పన్ను, జున్ను, వీనివెల హెచ్చునట్లును జేసి మును పటివలెఁ గష్టనష్టములకుం బాత్రులుగాక యిప్పుడిప్పుడు ధనము మిగిల్చి కూఁడబెట్టువారును అగుచుండుటఁజూడ నిట్టి వర్తనముల హిందూదేశీయు లభ్యసింపఁ గలిగిరేని మనవారును ఇంతొమించుగా బచ్చుగానుండక మానరనుట విశదము. డెన్మార్కు దేశములో వెన్నఁదీయు శాల లఖండములుగ నున్నందున నద్దాని మొగుమతి యేఁటేఁటకు నక్కువయగు చున్నది.

కో ఆపరేటివ్ బ్యాంకీలు కృషీవల సంఘములకు సొం తయుం దోడై సాహుకారుల చేతులలోం జిక్కి కోపువారు నలంగ కుండునట్లు ఉద్ధరించుచున్నవి. తన నాణెముంబట్టియే యప్పుం దీయవలయునన్న నెక్కువ వడ్డికి సమ్మతించినంగాని కాదు. సంఘము త్తరవాదిగానున్న తక్కువ వడ్డీకి నెనరైన నిత్తురు. కావున బలహీనులును పొత్తుచేత ధనాఢ్యులవలె సత్తువగల వారగుట సర్వజన వేద్యముగాని, యట్టి పొత్తునుగలిగి కలసి మెలసి యుండు గుణమ్మె లింకను ననుభవమునకు బాగుగవచ్చి నట్లు గానము. ఇతర దేశములలోనికన్న హిందూ దేశమున సులభ ఋణము ప్రధానము. కారణమేమనియందురేమో వినుండు! వాన లప్పుడప్పుడు రాకపోవుటచేత కిస్తీ చెల్లించుటకును, పండుగలు, వివాహములు, చావులు పుట్టుకలు, ఇత్యాది సంస్కారములు వలదన్నను దమంత వచ్చి పడుటచేత బలాత్కార దాన ధర్మోత్సవాదిక్రియలకు ఋణముం బెట్టుటకును ద్రవ్యమమేయ ముగం గావలసి యుండుటయే కాక, యా సమయమున కే తప్పక లభించినంగాని మానహాని సిద్ధము. కావున కాంపులు తరుణము వేంచి నిలిచినిదానముగ బేరమాడలేరు. వృద్ధ్యాజీవులైన సాహుకార్లు ఇదే మనకు సమయమని 100-కి నెలకు రెండు మూండుంగ వడ్డి విధించి, నేలల కుదువ వ్రాసికొని రైతుల నెల్ల విధములం గొల్లంగొట్టి, పాప పరిహారార్థము గుళ్లు గట్టించి ధర్మాత్ములని ప్రసిద్ధి వడయుట మనకందఱకును తెలిసిన సంగతియకదా!

న్నాతుండ్రు జూడ దేవస్థానములఁ గట్టించుట భక్తిచేతఁగాదు, మఱి కృతజ్ఞతనైన. ఎట్లనిన. దేవతలకుఁ దృప్తిచేయుటకై కాదె కాఁపువారు సంస్కారముల నిర్వర్తింపం బూని తమకు వికారముం దెచ్చికొనుటయు, సాహుకార్లకు సర్వస్వము ధారవోయుటయు? కావున దేవతలు అన్యాయవృద్ధికి స్థానములును, రైతులకు అష్టదిగ్బంధనములునై, యుండుటచేత ఋణజీవులకు పరమాశ్రయులు, నిత్యసేవ్యులు. పరలోకమున మోక్షమిత్తురో యియ్యరో కాని, సాహుకార్లు ఇహలోక మోక్షమునకు వారు కల్పవృక్షములు. ఈ వృక్షముల నెండఁబెట్టినంగాని కాఁపువారికి సుఖజీవన మసంభవము. ఈ విషయము వినిమయకాండ సంబంధి గావున నింతటితో నిప్పటికి వదలవలయు.

మన దేశములో కోఆపరేటివ్ ఋణసంఘములు ప్రకృతము బహుళత్వాతిగతి వ్యాపించుచున్నవి. వీనింగూర్చిన వివరములింక ముందుఁ దెలుపఁబడును.

కోఆపరేటివ్ వ్యవసాయము మొదలైన యుత్పత్తి కార్యములు నిర్విఘ్నములుగ నెరవేఱవలయునన్న కోఆపరేటివ్ విక్రయశాలలతో సంధగలిగియుంట మంచిది. అట్లయిన సరకులమ్ముటకువారికి మార్గము సిద్ధము. ఇంగ్లాండులో పరస్పరవర్గములచేఁ బాలితములైన భూముల విస్తీర్ణత సుమారు 2000 ఎకరములు. ఇవి ధాన్యములు, పండ్లు, పశుసంతానములు, వెన్న, పాలు, జున్ను ఇత్యాదివస్తువుల ప్రాప్తికి నాధారములు. మఱి

యు నీవర్గములు విభజన వర్గములతో సాంగత్యముగలిగి యుం
డుటంబట్టి యీ పదార్థములు విక్రయ శాలలు వారిద్వారా
యీ సంఘములకుం జేరిన శ్రమకరులు మొదలగు వారలకు
ననాయాసముగ నమ్ముడువోవును. విభజన వర్గములవారే
తమకు సరకు లక్షులేక లభించుచుండవల్లయునను కోరికచే
భూములఁగొని పంటఁబెట్టుటయు, వస్తురచనకై ఫ్యాక్టొరీల స్థాపిం
చుటయుం గలదు. ఇందుచే వ్యక్తమగు నీతి యేదన, సజాతీయ
ములైన వినిమయ శాలలతోఁ గలిసి యుండినంగాని పరస్పరతా
పద్ధతిమై ప్రారంభింపఁబడిన యుత్పత్తికార్యము కొంతవఱకుజయ
శీలమైనను తప్పక నింపు జయమొందునను నిశ్చయము లేనిద
గును. నిర్వికల్ప సిద్ధికి కో ఆపరేటివ్ అంగళ్ళతోడి సంయో
గము ప్రధానము.

కో ఆపరేటివ్ ఉత్పత్తిశాలలు

(ఇంగ్లాండులోనివి)

ఇంగ్లాండులో వస్తువుల రచించుకార్యమునఁ బ్రవేశించి
యుండు పరస్పర సంఘముల సంఖ్య సుమారు 120. ఇందు
సేవకులకు లాభమునను కార్యవిచారణమునను వంతునొసగి
పరిపూర్ణ పరస్పరతగలయవి సుమారు 75 మాత్రమే. తక్కిన
యవి లాభమును భాగస్థులకును వాడుకకాండ్రకును బంచి
చ్చి, సేవకులకు కూలితప్ప మఱేమియు నీయని యపక్వ
పద్ధతి నవలంబించిన వ్యావహారిక సమాజములు. ఈ సమా

జనుల్ఛేరిన వారిలో ముక్కాలు మువ్వీసమువంది శ్రమకరులయ్యును వారును దమ సేవకులఁ దక్కువగాఁజూచుచు, తాము తమ యజమానులనుండి పడయఁగోరిన హక్కులను దమకు నధీనులైనవారికి నియ్యక యుండుటంజూడఁగా, మనుష్యుల కొక్క సహజ స్వార్థము గోచరింపక పోదు. అయిననొక్కటి. ఇప్పుడు పదిపండ్రెండేఁడులుగా స్థాపనకువచ్చు సమాజములలో కూలివారికిని లాభ భాగాదులేర్పడి యుండుటవలన భావిని పరస్పరత సర్వవ్యాపినియై యుండునేమోయను కుతూహలము గలిగెడును సమగ్రమైన యన్యోన్యతం బూనిన సంఘముల లోని శ్రమకరుల సంఖ్య ప్రకృతము సుమారు 6000. ఈ సంఘములవలని మేలులలో ముఖ్యము లెయ్యవియన:—— (౧) శ్రమకరుల యభివృద్ధి. (౨) కర్తలకును గర్మకరులకును గలహములు లేకపోవుట. (౩) శ్రమకరులకు విద్య చెప్పించుట, పింఛను లిచ్చుట మొదలైన యుదారక్రియలకునై ద్రవ్యసంచయముల ప్రోగుచేసి వినియోగించుట, ఇత్యాదులు.

కో ఆపరేషను వలన జనసంఘమునకుఁగల్గు శ్రేయస్సులు

1899-వ సంవత్సరములో నింగ్లాండులోని కో ఆపరేటివ్ సంఘములచే విక్రయవిషయముగాఁ జేయఁబడిన వ్యాపారము సుమారు 24,000 నవరసులు. అనఁగా 3,60,000 రూపాయలు నగుట! పాఠశాలల స్థాపించుట, పండితులచేఁ బ్రసంగములు చేయించుట, పుస్తకభాండాగారములం బ్రతిష్ఠించుట ఇత్యాదు

సాధనములచే జనసామాన్యముయొక్క హృదయమునకు నుల్లాసము నుత్సాహముం దెత్తురు. మఱియు బుద్ధికౌశలత గలవారయ్యు దారిద్ర్యమువలన ఆక్స్‌ఫర్డ్, కేంబ్రిడ్జి విశ్వవిద్యాశాలలలోఁ జదువ నేరని బాలురకు సహాయముగా సంవత్సరమునకు రు. 3000 ఆదాయముగల విద్యార్థివేతనకోశముల నెంటిని స్థాపించియున్నారు. తమవా రప్పుడప్పుడు వేడుకగా బ్రొద్దుపుచ్చుటకై వినోదసభలఁ జేయించెదరు. వీనివలన దేశములోని జనులలో పరస్పరగౌరవము మైత్రియు వృద్ధియగుచున్నవి. అపరిపూర్ణములైన వర్గములు, ఇంచుమించు సామాన్యసంఘములవలె నున్నవి యంటిమిగాదె? ఇవియుఁ గొన్ని విధములం జూచిన నట్టికంపెనీలకన్న నెంతో మేలైనవి. ఎట్లనిన:—(౧) కంపెనీలలో భాగముల ననుసరించి యధికారముండెడిని. అందఱుఁ గలసి యాలోచనకుఁ గూర్చున్నపుడు ఒక్క భాగముగల వాఁడీయఁగల సమ్మతియొక్కటియె. పది భాగములు గలవానియవి పది. అసమగ్రపరస్పర వర్గములోనైతము భాగస్థులందఱు సములు. 10 రూపాయలు మూలధనము వేసినవానికెంత సొంతమున్నదో యంతేగాని 100 రూపాయల యాసామికి నంతకన్న నెక్కువ సొంతముండదు. (౨) కంపెనీలలో మూలధనముయొక్క - అనఁగా భాగములయొక్క - పరిమాణము నియతమై యుండును. లక్షరూపాయల మూలధనముగల కంపెనీ యిది యని సర్కారులో రిజిస్టరయ్యేనేని

...ద్నిదవ ప్రకరణము

త్రింగ్

అంతకన్న నెక్కువ భాగములు చేర్చుకొనవలయునన్న గవర్న మెంటువారి యంగీకారము బడసినంగాని కాదు. మఱియు భాగములు నియతములై యుండుటవలన కొందఱు ధనాఢ్యు లాయుద్యమము లాభకరమని యెఱింగి కేని పాళ్లంతయుఁ దామే కొని యితరులకు స్థానమియ్యరు. ఇఁక నిర్మాణమన్ననో యదియు బలాఢ్యులకు కార్యము నెల్లఁ గైవసము చేయునదియు. సాధారణములైన సంఘముల యనుష్ఠానములన్నియుఁ గొందఱుగొప్ప వారిచేఁ బరిపాలితములు. భాగస్థ బాహుళ్యమునకు స్వతంత్రా నధికారము లేదు. అసంస్కృతములైన యన్యోన్య సమాజము లయు మార్గములు లేవు. భాగములిన్ని యని నియతములుగా నుండున నెందఱైన వానిలోఁ జేరుటకు నాటంకము లేదు. అధికారము సమాజ కార్య...త్వము ... యున్నదిగాని యొక నిర్దిష్టయందు స్థిరమై నిలుచునదిగాదు. మఱియు నిన్నింటికన్న నెక్కువ భాగములొక చేతిలోనికి రాఁగూడదని నియమముండుటచేత గొందఱు ధనికులు వానినెల్ల నాక్రమించుకొనుట యసాధ్యము. అనేక వర్గములలో నిమితము: 8000 రూపాయల విలువగల భాగము. ఇంతకన్న నెక్కువగ నెవ్వఁడును మూలధనము వేయఁగూడదు. (3) కంపెనీలలో లాభమును భాగములప్రకారము పంచియిత్తురు. ఇందుచే నెక్కువ భాగములు గలవారు ఆదాయములో నెక్కువపాలు ... యుచ్ఛిష్టము నితరులకుం బెట్టుదురు. ... వర్గములు ...

వాడుకకాండ్రకు వారుగొను సరకులకొలంది తొలుత లాభ
ములో నొకవంతు పంచియిచ్చి, మిగిలినదానిని మాత్రము మూ
లధనమునకుం జెందునంశమని నివేదింతురు. వాడుకకాండ్రకు
లాభములం జేర్చు విధములు రెండు. (౧) తఱుగుడు నిచ్చుట.
(౨) ఇంకను ముఖ్యమైనరీతి యేందనఁగా 100 రూపాయల సర
కులం గొన్నవారికి నిమాత్రమని సంవత్సరాంతమున నిచ్చుట.
అనఁగాఁ బ్రతివాఁడును గొను సరకుమూల్యము లెక్క పెట్టి తదను
క్రమముగ లాభభాగముల విధించుట. వినియోగమున ననుసరించి
సరకులం గొందురు. ఎక్కువలాభము గ్రహింపఁగోరి వినియోగ
కార్యమును-అనఁగా తినుట, కట్టుట యిత్యాదుల-నే లోభియు
నెక్కువ సేయఁడు. మొత్తమువిూద పుంజీదార్లకు నీ వర్గ
ములో ప్రధానత్వము మిక్కిలి తక్కువ.

అక్కడక్కడ వెదఁజల్లినట్లుండు నీసంఘములు, కలయి
కం గలిగియున్నంగాని తమకు బ్రదుకు బలము కష్టములని
యొండొంటితో సంధిసేఱచి, దేశీయమైన యొక్కటే మహాసం
ఘముగా నేర్పడునట్లున్నవి. ప్రతిసమాజములవారును, ఏఁటేఁట
జఱుగు దేశీయ పరస్పరవర్గ మహాసభకు ప్రతినిధులను బంపు
దురు. ఈ మహాసభలో నన్యోన్యతా విషయమైన యఖిల
విషయములును చర్చింపఁబడుటయే కాక అన్యోన్య సంఘముల
వారిచేఁ బరిశీలితములైన నూతన సంగతులును అఖిలవేద్య
ములుగఁ జేయఁబడును. ఇవియన్నియు నేకకుటుంబమునకుం

జేరినవానివలె నుండవలయుననుట వారిముఖ్యోద్యమము. కావున నుత్పత్తిప్రముఖ సర్వార్థిక క్రియాకర్మములన్నియు నెందరులకు ధారాళముగఁ దెలిసి యవిభక్తముగ నుంచికొందురు. ఉత్పత్తిశాలలు విక్రయశాలలును పొత్తుగలిగి యుండుచోట్ల వానికి వచ్చులాభము, అట్టిపొత్తులేక స్పర్థమైఁబని చేసినవానికి రాదుగాన, నానంఘములకుం జేరిన యుత్పాదకులకును వర్తకులకును గాఢమైన కూటమి పట్టువడియున్నది. మఱియు సత్యాంతో విస్తారవ్యాపారోపేతములైన వినిమయశాలలు, సరకులభాండిరములుగఁ దనుకు దక్కుటకై వ్యవసాయము, వస్తురచన, ఇత్యాద్యుత్పత్తి ప్రయత్నములఁ దామే ప్రారంభించుటయుం జూచి యున్నారము. సహావర్గములతో సంధనలదని ప్రత్యేకముగ నిలిచిన సంఘము లనేకములు ఏడువడినయవి. దీనింబట్టి చూడఁగాఁ బరస్పరతాధర్మమున వర్గసంయోగమును ధర్మము లీనమైయున్నదని తోఁపకపోవునా? అట్లగుటచే దేశములు, మైత్రితోఁ జేయఁబడు వ్యాపారమునఁ బారిణమైనంగాని యన్యోన్యతాపద్ధతి సంపూర్ణత వహింపదు. కావునసే ఇదా సంఘ సంస్కారములుగోరు మహాత్ములు, ఈపద్ధతియే సర్వదోషపరిహారిణి యనియు సర్వసుఖప్రదాయిని యనియు ఘోషించుచుండుట. ఇంక నేయార్థిక పద్ధతియందును దీనియందువలె క్లేశములోర్చి పరోపకారబుద్ధితోఁ బాటుపడువారు, అంత తటుచుగ లేరు. అనేకుల కిదియే ముఖ్య

మతము! యావజ్జీవము దీనిని వ్యాప్తికిఁ దెచ్చుటలోఁగడపి యదియే మహానందమని యుండువారి సంఖ్య యనల్పము!

స్పర్ధను నిరోధింపఁ జూచుట యన నేమి?

ఒక విధమునఁ జూడఁబోయిన స్పర్ధను నిగ్రహించుట యప్రకృతమైన యత్నము. ఎట్లన. స్పర్ధను నిగ్రహించుటకు నా స్పర్ధతో స్పర్ధించుట యావశ్యకముగదా? అట్లగుట స్పర్ధ యే రీతిని నిర్మూలమగును? "స్పర్ధ నిత్యము. సర్వ వికారముల నంతర్యామియైన తత్త్వము" అనుటయు సత్యము.

చూడుడు! ట్రస్టు లనఁబడు మహాసంధులు స్పర్ధకు నాటంకము లంటిమి. అనఁగాఁ దమ్ము నిరాకరించి ప్రవర్తిల్లఁ జూచు వైరుల స్పర్ధకు ననుట గూఢము. తమ చేతనే ప్రయోగింపఁబడు స్పర్ధకు తాము అడ్డంకులు కాము తెల్లంబు. ఈ ట్రస్టులకన్న నెక్కువ మాత్సర్యముతోఁబని సేయు వ్యవహారములున్నె? మఱియు హిందూదేశములోన నస్పర్ధ తంత్రములు వాలాయముగ నాచారములో నున్నవంటిమి. ఇవి మాత్రము స్పర్ధించుట లేదా? తత్పూర్వపు స్థితుల నంత పొందించనిది వీని కిట్టి ప్రాశస్త్యము వచ్చియుండదు. మఱి యీ కాలమున వీనిపై వైరమెత్తి వచ్చు నవనాగరక ప్రచారముల నిరాకరించి యెదిరించి నిలువనిది వానికి నింకను ఉనికి యుండదు. ఇంతే కాదు. ప్రాచీనాచార పద్ధతుల నంగీకరించు వారి యందును వానియందుఁ ద్రికరణ శుద్ధిగ నమ్మువారికి గౌరవము నాయు

కత్వము సేకూర్పఁబడవేని యాయాచారములకు భంగము తప్పదు. అట్లగుట సంఘమున యాజమాన్యపదవి నందుటకై స్పర్ధ యున్నదనియు, నందు భక్తికొలఁది జయము కలుగు ననియు, సేర్పడితిమి. నిర్మాత్సర్యులమను మన వారును మెత్తని పులులు. అను సర్గించిన నాశీర్వాదము, లేనిచో బహిష్కారము, ఇత్యాది యుపాయములు లేనివారుగారు.

కావున స్పర్ధ మొదలంట నశించునని యాశించుట యుక్తముగాదు. ప్రాణములు పోయినగాని యది మనల వదలదు. ఏలన, అయ్యది యార్థిక తంత్రములలో నొక్కటిగాదు, మఱి సర్వ తంత్రములయందును జీవరూపమై యిమిడియుండు మహాశక్తి.

ఏ యార్థికస్థితియందుఁగాని మూఁడు విధములైన స్పర్ధలు శాశ్వతములు

(౧) తనకుం బూర్వమైన స్థితిని స్థానభ్రష్టముం జేయుట.

(౨) తన్ను నాక్రమింపఁజూచు ఇతరస్థితుల నిరోధింపఁ జూచుట.

(3) తనకుం జేరిన పాత్రములలోఁ దనభావమునకు నెంతయు సరిపోయిన వారిని తదితరులకన్న నెక్కువ ఫలముల ప్రసాదించి యుద్ధరించుట.

మన శరీరమునందును నీ వీరోద్యోగములు విరామము లేక జరుగుచున్నవి. ఎట్లందురో? కలరా, మహామారి, చలి

జ్వరము. వీనిని కలిగించు పురుగులు మనదేహములోఁ జొరఁబడ వేచియున్నవి. వానికిఁ జోటియ్యక దేహశక్తి యడ్డపడెడును. అనఁగా సాధ్యమైనంత దనుక. మఱి జ్వరము వచ్చెనేని, దానిని రూపుమాప సహజముగ శరీరముద్యోగించును." ఇంకను అమితభోజనము, అమితనిద్ర, ఇత్యాది నిజస్వభావవిరుద్ధ క్రియలకు నేయంగములైనఁబూనిన వానికి మాంద్యము, నొప్పి, వాపు మొదలగు శిక్షల విధించును.

స్పర్ధ ప్రాణులకు సహజము. ఈ స్థూలప్రపంచము యొక్క ప్రధానగుణంబులలో నొకటి.

కావున స్పర్ధను నిరోధించు పద్ధతులనఁగా, నిప్పుడు దాఁదాఁపు నూఱేండ్లుగాఁ బశ్చిమ సీమలలో వ్యాపించిన స్పర్ధను అనుట గాని, సర్వవిధములైన స్పర్ధలను అనుట కాదు. అన్యోన్యపద్ధతులం గూర్చి యోచింపుఁడు. ఇవి ప్రాచుర్యమునకు రావలయునన్న తదితర పద్ధతులఁ బడఁగొట్టవలయు. మఱియు నీ యన్యోన్యతా భావముగల వారికివి మేలుచేసినను తక్కిన వారిని చేరనియ్యక తఱుముఁజూచును. కాఁబట్టి పరమశాంతి నీనుగులకుఁగాని ప్రాణులకుఁ బట్టువడుట యస్వాభావికము. అంత చల్లఁదనము రావలయునన్న నూపిరి పోవలసినదే.

మాత్సర్యము నిరోధించుట యనఁగా నొక విధమైన మాత్సర్యమును నింకొక విధమైన మాత్సర్యము నవలంబిం

ఘటమేర్పర నదియర్థము. అట్లయిన నన్యోన్యతాది పద్ధతులు విడళింపఁజూచు నిప్పటి స్పర్థయొక్క లక్షణము లెవ్వి యనిన:—

(౧) ప్రతివాఁడును దనలాభము మాత్రమాశించి యితరులెల్లరులతోను వైరంబుదాల్చి యుపక్రమించుట.

(౨) ప్రతివ్యవహార చక్రములోను నుండు వారలన్నియు నేనే ముందు నేనే ముందని ద్వేషబుద్ధి నొండొంటిఁ గడవఁబూని, యప్పుడప్పుడన్నియుఁ బల్లములోఁ బడుట.

అన్యోన్యతాపద్ధతియొక్క ముఖ్యగుణంబులన్న నో

(౧) ధనలాభ మాత్రమాశింపఁగూడదనుట. ధనమునకంటె క్షేమము మేలు.

(౨) వ్యవహారాదుల సంఘక్షేమపరమైన దృష్టితో నడపవలయుననుట.

(౩) చిల్లర స్పర్థలు తగవు. గొప్పగొప్ప కూటములుగా నేర్పడుట యుక్తము.

కాఁబట్టి యార్థిక రంగమున నీ రెండువిధములైన స్పర్థలు ప్రతిఘటించి యున్నవి. ఇఁక ట్రస్టులును నీరెండింటిని మింగి యొంటిగా విధమైన శక్తిచే (అనఁగా విశ్వరూపముఁ దాల్చి యుండటిని భయకంపితులం జేసి) నేక చక్రముగ వ్యాపారప్రపంచము పాలింపఁ బ్రయత్నించెను. శిల్పులు నూరకుండునట్లు కానరు. ఘనములైన కర్మకర సంఘముల సంఘ

టించి యజమానుల నోడించి తామే యవక్రముగ నన్నింటిని తల్లక్రిందుగఁ జేయుదమని వారును ఉన్నారు. కావున స్పర్ధలు నిరోధింపఁ బడుచున్నవని సామాన్యముగ నందఱు పలుకుదు. నట్లు పలుకుట కన్నను, వివిధ స్పర్ధలొండొంటిం దాఁకి పెనంగుచున్నవనుట యింకను నొప్పు.

అర్థశాస్త్రమున

ఉత్పత్తికాండము సర్వము

సమాప్తము.

THE INDIA PRINTING WORKS, MADRAS.

విన్నపము

క॥ పలికితిని చెడుమాటలఁ
బలికితినే హితముకాని పలుకుల నొకచోఁ
బలికితినిపో నను గృపఁ
దెలియుమి యని మనుపరయ్య ధీరప్రవరుల్.

క॥ నరులార! మీకు మీతర
తరముల వారికిని భారత భువికిని శుభం
బరసియు తెగించి వ్రాసితిఁ
బరుషములైనను గణింపవలయు విషయముల్.

GLOSSARY

పారిభాషిక శబ్దములకు నింగ్లీషు టీక

(ఈ గ్రంథముయొక్క ప్రథమ సంపుటములోని యతి విపులమైన యీ మాదిరి టీకను చూచుటయు నగత్యము.)

అంతరంగ నిర్బంధము = Internal sanction or compulsion
అఖండసంక్షోభ = General crisis
అధికోత్పత్తి = Over production
అనిరుద్ధ ఇత్యాది = Unlimited, Uncontrolled, Unrivalled
అన్వేషణ = Seeking, demand
అన్యోన్యసహకారపద్ధతి = Co-operative principle or system
అపరోక్ష = Direct
అపవాదము = Exception
అరాజక వాదము = Anarchism
అర్థి = Demander
అరువు = Credit
అవ్యవధిక = Continuous, without stopping
అహంత = Ego
ఆర్జవము = Honesty
ఆవేశనము = Factory
ఉత్పత్తి, ఉత్పన్న ఇత్యాదివ్యయము = Cost of production
ఉద్దీపకము = Stimulus
ఉద్వహనయంత్ర = Lift, Elevator
ఉపకర్మ, ఉపకళ = Subsidiary industry, Bye-industry
ఏకతంత్ర, ఏకరాజక, ఏకేశ్వర = Tyranny, Despotism, Monopoly
కర్మవేతన = Piece wage
కర్మోపసంహార = Strike, Refusal to work
కార్యచక్ర = Sphere of Industry, The Industrial world
క్రయ్య = Stock demanded at a pricer
క్రేయ = Stock offered for sale at a price
కారయితృ = Employer
కార్యదర్శి = Secretary or Manager
క్రియాపరిచ్ఛేద, విభజన ఇత్యాది = Division of labour

ఖండక్షోభ = Partial crisis
గైహికవృత్తి = Domestic art
గ్రామ్యపద్ధతి = Village system
గ్రాహక = Buyer, Receiver
చోదక = Director
జాతి = Species
జాడ = Tendency
తఱుగుడు = Discount
దండనీతి = Punishment, Physical force
ధర్మసంధి = Trust
ధర్మన్యాయము = Statute Law or Moral Law (according to Context)
దాయక = Seller
దేశపద్ధతి = Principle of Nationality or Country-state
దేశము = Space, Country
నాణెము = Credit, Coin
న్యాయ / న్యాయము } Law
నిరర్థక యుత్పాది = See అనిరుద్ధ
నివేశనవృత్తి = Domestic or household industry
నీతిన్యాయము = Moral Law or Policy (according to Context)
పణ్యసౌలభ్య = Easy marketing
పరతంత్ర = Unfree
పరస్పరపద్ధతి = Co-operation

పరోక్ష = Indirect
ప్రకృతిన్యాయము = Natural Law
ప్రభుమార్గ సమష్టివాద = State Socialism
ప్రయాసవ్యవచ్ఛేద = Division of labour
బలాత్కారైకీకరణ = Integration or unity by force
బహిర్నిర్బంధ = External sanction or compulsion
బహురాజక = Divided or many-headed authority
భాగస్థసభ = Shareholders' meeting
భోక్తృ = Consumer
మధ్యవర్తి = Middleman
మాత్సర్య యుత్పాది = Competition
యానము = Transportation
రాజ్యాంగ సమష్టివాద = State Socialism
వ్యక్తివాద = Individualism
వ్యవహారనిర్వాతృ = Enterpriser
వాణిజ్యచక్ర = Sphere or world of commerce, Market
వినియోజకాన్యోన్యసంఘము = Consumers' Co-operative Society
విభజనసమాజ = Distributive Society
విశ్వాసము = Faith, credit

విస్తారవ్యాపార = Large scale industry
వృత్తిపరిణామము = Evolution of industry
వృత్తివిభేద, భేద యిత్యాది = Separation of trades
శుల్క = Duty
శ్రమవిభేద = Division of labour
శ్రేణి = Guild, Union
సంఘటితమూలధనసమాజ = Joint-Stock Company
సంక్షేప } Small scale,
సంక్షిప్త } abbreviated
సంధి సంఘము = Trust
సంప్రతి = Auditor, accountant
సంభూయసముత్థాన = Joint = Stock Company
సంశ్లేష = Integration, Co-ordination
సమత్వ = Equality i.e., political and economic
సమష్టిరాజ్య = Government by Society as a whole
సమష్టివాద = Socialism
సమాజ వ్యాపార = Business Conducted by a Society
సమూలసంస్కర్త = Communist, radical reformer
సరణి = Tendency
స్పర్ధ = Competition
స్వతంత్ర = Free, Voluntary
స్వత్వ = Right of private property
సార్థ = Guild, Union
స్థానైక్య } Localisation,
స్థానీభావ } Unity of
స్థానసాంగత్య } locality
స్వామ్య = Private property
క్షోభ = Crisis

శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి కృత

కవిత్వతత్త్వవిచారము

Principles of Poetry
with special reference to the works of
PINGALI SURANARYA.

సంక్షిప్త విషయసూచిక

ఆంగ్లకవుల గుణదోషములు-గద్యపద్య తారతమ్యము-భావనాశక్తి-నాటకరచనాశక్తి. భాషాచరిత్రమును దేశచరిత్రమును నిత్యసంయోగములు. పాండిత్యబలము. భారతకవుల ప్రతిభ-జనకశక్తియొక్క లక్షణము. ప్రబంధ లక్షణ విమర్శన. సూరన్నయొక్క చిత్రకవిత్వము-మోహ ప్రకృతి-వ్యక్తి వర్ణనముత్కృష్టము-ప్రాచీనుల మోహాలాపము-పాశ్చాత్యుల శృంగార వర్ణనము-అసహ్య శృంగారము-ఎఱ్ఱా ప్రగ్గడ-నన్నయ-తిక్కన-భారతకవుల శృంగార వర్ణనము దివ్యము. ఉపసంహారము:—

మఱియు ననేక మహత్తర విషయములిందు విపులముగా చర్చింపఁబడినవి. సుప్రసిద్ధ కవి వర్యుడగు సూరనార్యుని గ్రంథముల గూర్చిన విమర్శనమే ప్రధానమైనను నిం చాది కవుల ప్రతిభాశక్తియు, తరువాతి వారి రచనలందలి బాగోగులును నిష్పక్షపాతముగా విమర్శింపఁబడినవి.

వేమేల! మన యాంధ్రభాషా ప్రపంచమంతయు నీ విమర్శకుడు సంచరించి సూక్ష్మ దృష్టితో పరిశీలించి విశేషాంశముల వెద జల్లియున్నాడు. అనుదిన మిసుళ్ళ పుట్టవలె గ్రంథము లవతరించు ఇక్కాలమున, ప్రతి నిరక్షర కుక్షియు గ్రంథకర్త యను మహాబిరుదము నందగోరు నీయుగమ్మున, నిజముగా నీ గ్రంథ పఠనము ప్రతివారి కెంతయు నావశ్యకము. ఆశుకవులును, బాలకవులును, శతావధానులును, పండితులును, విద్యావంతులును, గ్రంథకర్తలును ఈ గ్రంథమును తప్పక పఠించవలయును. మనోహరమగు పద్యము లెన్నిటినో ఇందుదాహరింపబడినవి.

ఆంధ్రాంగ్లేయ భాషా విశారదులగు పండిత శ్రేష్ఠులు, భాషాకోవిదు లీ గ్రంథమును మిక్కిలి పొగడియున్నారు. "జగమెఱిగిన బాపనికి జన్నిదమేల?" యన్నట్లు, ఈ గ్రంథకర్తగారిని గూర్చిగాని వీరి శైలి రచనా చమత్కారములను గూర్చిగాని వేఱుగా వర్ణించుట యనవసరముగదా!

ప్రతులు స్వల్పముగా నున్నవి. శ్రేష్ఠతరకము అచ్చు. ముద్దులొలుకు బైండింగు. వెల. 1 8 0 మాత్రమే.

చిరునామా:—

హెచ్. వి. కృష్ణా అండ్ కో,

చింతాద్రిపేట మద్రాసు.

విజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల

ప్రకటితగ్రంథములు

చరిత్ర గ్రంథములు.

	రూ.	అ.
హిందూమహాయుగము	1	0
మహమ్మదీయమహాయుగము	1	12
ఢిల్లీదర్బారు	1	8
ఆంధ్రుల చరిత్రము 1-వ భాగము (ప్రతులు లేవు)		
ఆంధ్రుల చరిత్రము (రెండవ భాగము)	1	8

జీవితములు.

	రూ.	అ.
అబ్రహాంలింకను	0	12
రా. బ. కందుకూరి వీరేశలింగముగారి స్వీయచరిత్రము	1	8
చంద్రగుప్త చక్రవర్తి	0	12
మహాపురుషుల జీవితచరిత్రములు	1	4

నవలలు.

	రూ.	అ.
రాణీసంయుక్త	0	12
విమలాదేవి	1	2
విజయనగరసామ్రాజ్యము	1	4
డిటో శేషయశవరు	0	12
రాయచూరు యుద్ధము	1	4

	రూ.	అ.
పాతాళభైరవి	1	4
అస్తమయము	1	4

ప్రకృతి శాస్త్రములు.

	రూ.	అ.
జీవశాస్త్రము (ప్రతులు లేవు)		
పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము మొదటిభాగము	0	12
రసాయనశాస్త్రము	1	4
కలరా	0	6
జంతుశాస్త్రము	0	9
వృక్షశాస్త్రము	0	7
శారీరశాస్త్రము ఆరోగ్యబోధిని	0	11
భౌతికశాస్త్ర ప్రథమపాఠములు	0	10
భౌతికశాస్త్రము	1	8
చలిజ్వరము	0	7
అర్థశాస్త్రము 1-వ భాగము	1	8
డిటో 2-వ భాగము	1	4
వ్యవసాయశాస్త్రము 1-వ భాగము	1	4
వ్యవసాయశాస్త్రము 2-వ భాగము	1	8

N. B. ఈ పై వెలలు శాశ్వతపు చందాదారులు కానివారల కిచ్చునవి. చందాదారులకు పోస్టేజి మేమే భరించి వీనిని తక్కువ ఖరీదున కిచ్చెదము. నియమములను జూడుడు.

జూలై 1914. ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.

మేనేజరు.

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల. 25.

క్రొత్తనవల! ప్రథమాంధ్రనవల!!

రాయచూరుయుద్ధము

(Battle of Raichur)

కథ : ఆంధ్రదేశచరిత్రాత్మకము.

ఆంధ్రదేశచరిత్రాత్మక నవలలో నిదియె మొదటిది. అద్భుతముగానుండును. రామయామాత్యుని కృత్యము లద్భుతములు; భయంకరములు. విజయసింహుని సాహసౌదార్యములు 'బళీ' యనిపించును. ముక్తాంబ బుద్ధికుశలత వర్ణనాతీతము. అనంగసేనస్థితి జాలికరము. మాలతి చాకచక్యము 'వాహ్వారే యనిపించును. తిమ్మరుసు మాంత్రికము అసమానము. కృష్ణరాయుని రణకౌశల్యము ఆంధ్రుల గర్వితులఁ జేయును. రామరాజు శంకరరెడ్డి మొదలగువారు మారురూపములను దాల్చి కార్యసాఫల్య మొనర్చుట విచిత్రము. పెద్దనవల. చిత్రమయిన నవల. బొమ్మలుగల నవల. ప్రథమాంధ్రనవల.

ఇంత యేల కథ తీగెవలె ప్రాకిపోవుచుండును.

మదాలస, తారాబాయి,

యశస్తిలక మొదలగునవలలను

వ్రాసిన కేతవరపు. వేంకటశాస్త్రిగారిచే రచియింపఁబడినది. క్యాలికోబైండు. 350 పుటలు. వెల రు. 1-4-0.

చిరునామా:--

విజ్ఞానచంద్రికా మండలి.

చింతాద్రిపేట - మద్రాసు.

అమూల్యగ్రంథములు!!!

ఆంధ్రరఘువంశము.

కాళిదాసు సంస్కృతమునకు తెలుగీతమ్ములు. సమూలము. భాషాంతరమును మిగుల కొనియాడియున్నారు. గొప్పగ్రంథము. వెల రు. 1-0-0

విజయేంద్ర విజయము.

కథాకల్పన మద్భుతము. వర్ణనలపూర్వములు. భక్తి రసబోధకము. నీతి వాక్యసంభరితము. పూర్వప్రబంధములవలెగాక స్త్రీ పురుషాదులందరు చదువవచ్చును. వెల 0-12-0

శ్రీరామచరిత్రము.

బమ్మెరపోతనకృతము, భాగవతాంతర్గతము. శబ్దార్థాలంకార శోభితము. టీకాతాత్పర్య వ్యాఖ్యానసహితము. కవిహృదయ దర్పణము. విద్యార్థిమిత్రము. క్యాలికో బైండు— వెల 0-8-0

లోకపావన శతకము.

శతకములలో విది క్రొత్తమార్గము. మిగుల హృద్యములయిన వృత్తములు. వెల 0-2-0

త్రివిక్రమ నాటకము.

వామనావతారకథ. వీరకరుణాభక్తి రసప్రధానము. పతనప్రదర్శనములకు రమ్యము. వెల 0-6-0 లు.

రమేశచంద్రదత్తు.

రాజనీతి విశారదుడు. గొప్ప గ్రంథకర్త. దేశాభిమాని. హిందువులలో గొప్పపదవులను గౌరవమును బొందినవాడు. ఈజీవితము ఉమేశచంద్రబనర్జీ, ఆర్. వి. రంగరావుగార్ల జీవితములుకలిపి జీవితచరితావళిగా ప్రకటితమైనది. 160 పుటలు. మంచి బైండు, పటములు. వెల 0-6-0 లు.

గీతాంజలి.

రవీంద్రనాథుని గ్రంథమునకు తెలుగు. పూర్వపశ్చిమ దిక్కులయందు ప్రఖ్యాతిగన్నది. ఇందలి భావగంభీరమునకై రవీంద్రునికి రు. 1,50,000 ల నోబిల్ బహుమానము దొరికినది. చదవండి. ఉన్నతభావములను కలిగించుకొండి. వెల 0-8-0

పురుషార్థప్రకాశము.

ప్రస్తుత కాలోపయోగమునకు తగిన గొప్పగ్రంథము. స్పెన్సర్దొరయొక్క 'ఎడ్యుకేషన్' అను గ్రంథముతో తులదూగుచుండును. రు. 1-4-0 లు.

అజచరిత్ర.

ఆధునికకవిచే రచియింపబడిన పద్యకావ్యము. కథ రఘువంశములోని యిందుమతీ పరిణయము. భాషాప్రౌఢిమగలది. వెల 1-0-0

విజ్ఞాన చంద్రికా బుక్కుడిపో, చింతాద్రిపేట—మద్రాసు.

THE TELUGU ENCYCLOPÆDIA.

శ్రీ ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వము

ముఖ్య సంపాదకుఁడు: కే. వి. లక్ష్మణ్రావు, ఖం. ఏ.

౧౯౧౩ సం॥ జూలై మొదలు డబిల్ క్రౌన్ ౮ ఆకారమున నెలకు ౧౦౦ పుటల వంతున ఈ 'విజ్ఞాన సర్వస్వము" వెలువడు చున్నది. మీకు సాధారణముగ నేవిషయమును గూర్చి తెలియవలె నన్నను ఈగ్రంథమును ద్రిప్పినచాలును.

దేశముల చరిత్రలు, మహా పురుషుల జీవితములు, జంతు జీవ పదార్థవిజ్ఞాన రసాయన మొదలగు సర్వ ప్రకృతి శాస్త్రములును వానిలోని ముఖ్యవిషయములును, వేదవేదాంగ పురాణేతిహాస విషయములును, వడ్రంగము, కమ్మరము, పింగాణీ, నేఁత మున్నగు కర్మల విషయములును, శిల్పము గానవిద్య మున్నగు కళావిద్యలును, వైద్యము ,లా, మున్నగు లౌకిక విషయములును, అవి యివి యననేల? పాకశాస్త్ర విషయములతోఁ గూడ అన్ని విషయములును అకారాదిగ నీ విపులగ్రంథమందు వర్ణింపఁబడును. విషయములు బోధపడుటకు పటము లనేకములు గూర్పఁబడును.

దీనికి చందా సంవత్సరమునకు పది రూపాయిలు. దీనిని రెండుభాగములుగ ఆరుమాసముల కొకపర్యాయము వసూలు చేసికొందుము. ప్రథమసంచిక నంపి మొదటి ఆరునెలల చందా క్రింద అయిదురూప్యాయలు వసూలుచేసికొనగలము. ఇదు సంచికలు వెలువడినవి.

కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎం, ఏ.,
తెలుఁగు ఎన్సైక్లొపీడియా ఆఫీసు,
చింతాద్రిపేట, మద్రాసు.

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల

చింతాద్రిపేట మద్రాసు

ఈ 3 గ్రంథములను గవర్నమెంటువారు పఠనీయములుగా నుంచుటకు సమ్మతి నిచ్చియున్నారు. 21-10-13. పేజీ 565 పోర్టు సెంటు జార్జి గెజటు.

1. రాణీసంయుక్త

జగద్విఖ్యాతిపై, నాలుగు నాటకరచనలకు మార్గదర్శకమై, శైలియందును వర్ణనలయందును, కథా చమత్కారమునందును నిరుపమానమై పండితుల చేతను, పామరులచేతను, పొగడ్తగన్న ఈ అద్భుతనవలను గురించి ఎంత వ్రాసినను తనివిదీరదు. దీనింజదివి యిందలిస్వారస్యమును పాఠకులే గ్రహింతురు గాక! గ్రంథకర్త. వేలాల-సుబ్బారావు. 0-12-0 లు మాత్రమే.

2. హిందూమహాయుగము

ఇది 250 పుటల గొప్పచరిత్ర గ్రంథము. హిందూదేశ కథాసంగ్రహము యొక్క మొదటి భాగము. మనపూర్వుల రాజ్యవిస్తారంబును, అప్రతిమ శౌర్యమును, అకలంక స్వదేశభక్తియు, తెలిసికొనగోరు వారీగ్రంథమును తప్పక చదువవలయును. అత్యంత పురాతనకాలమునుండి మహమ్మదీయుల దండయాత్రవరకు గల చరిత్రమంతయు సవిస్తరముగా వర్ణింపఁబడినది.

బుద్ధ, అశోక, కనిష్క, కాళిదాస, శ్రీహర్ష, చంద్రగుప్త, భవభూతి నన్నయ, తిక్కన మొదలయిన పవిత్ర జీవితములు శ్రద్ధతో వ్రాయఁబడినవి.

ఇది యింతవరకు ఐదుకూర్పులుపడి యెంతో జనసమ్మతమును బడసియున్నది. ఇట్టిది తెలుఁగులో లేదు. అనేక పరీక్షలకును, పాఠశాలలయందును పఠనీయముగ నియమించియున్నారు. నియమించుచున్నారు.

గ్రంథకర్త. కే. వి. లక్ష్మణరావు, ఎం. ఎ. వెల రు. 1-0-0 మాత్రమే.

3. పదార్థ విజ్ఞానశాస్త్రము

దీని నింగ్లీషులో ఫిజిక్సు అనెదరు. ఇది గొప్పశాస్త్రీయ గ్రంథము. ఇందనేక యపూర్వవిషయములు వర్ణింపఁబడినవి. పాఠశాలలోని 1, 2, 3 ఫారములకును ట్రైనింగుస్కూళ్ళకును అనుకూలముగ నుండునట్లు వ్రాయబడినది. వెల 0-12-0 లు. గ్రంథకర్త. ఎం. సాంబశివరావు, బి. ఏ. ఎల్ టి.

వ్యవసాయ శాస్త్రము

శాస్త్రీయపద్ధతులమీద తెలుఁగులో వ్రాయఁబడిన గ్రంథ మిది యొక్కటియె. రెండుభాగములు సిద్ధమయినవి. రెండుభాగములలో 5, 6 వంగ్లరూపాయల విలువగల పుస్తకముల్లోని విషయములు సంగ్రహముగ, సులభశైలిని వ్రాయఁబడినవి. సుబోధకముగనుండుటకై యనేక పటములను చేర్చియున్నాము. వ్యవసాయాభివృద్ధికిని, దేశముయొక్క భాగ్యవంతమునకును పాటుపడువారు వీనినిగొని లాభముపొందుదురని నమ్ముచున్నాము.

గ్రంథకర్త పిఠాపుర సంస్థానములో వ్యవసాయ శాఖాధ్యక్షుఁడుగానున్న గోటేటిజోగిరాజు పంతులుగారు. మొదటిభాగము వెల రు. 1-4-0 రెండవభాగము వెల రు. 1 8-0

అర్థశాస్త్రము

దేశముయొక్క నిజస్థితిని, రాజకీయస్థితిని తెలిసికొనగోరు వారికి శాస్త్రిమే శరణ్యము. విఖ్యాత పండితవర్యులగు క. రామలింగారెడ్డి, ఎం. ఏ. గారిచే వ్రాయబడినది. మొదటిభాగము వెల 1-8-0

మహాపురుషుల జీవన చరిత్రలు.

ప్రపంచమున మనుజులెక్కువగా పఠించవలసినవి మహాపురుషుల జీవనచరిత్రము లయినను మన భాషయం దట్టివి మిగుల తక్కువగా నున్నవి. జీవనచరిత్ర పఠనముచే పాశ్చాత్యదేశములో గొప్పగొప్పవారు పుట్టినారు. దేశమునకు మహోపకారము చేసినారు. స్మయిల్సువంటి గ్రంథకర్తకు సామగ్రి దొరకినది. ఈ నుపగోద్దేశముతో మే మీ గ్రంథమును ప్రచురించియున్నాము. ఇందు ప్లూటార్కువర్ణిత చరిత్రలును, బెంజమిను ఫ్రాంక్లిను చరిత్రయుగలవు. ప్లూటార్కు మహాకవికి పాశ్చాత్యదేశములలో వాల మన్ననగలదు. ఫ్రాంక్లిను యోగ్యత లోకవిదితము. కావున గ్రంథస్థ విషయ గౌరవమునుగూర్చి విపరింపవలసిన పనిలేదు. వెల. రు 1-4-0

గ్రంథకర్త ప. శ్రీనివాసరావు, బి.ఏ,

విజ్ఞానచంద్రికామండలి, చింతాద్రిపేట-మద్రాసు.